

ΘΕΩΝΟΣ
ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΡΟ-
ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ.

THEONIS SOPHI-
STAE PRIMAE APVD RHE-
torem exercitationes, innumeris qui-
bus ſcatebant antea mendis
IOACHIMI CAMERARII
PABERGENSIS
opera purgatæ, & in ſermonem
latinum conuerſæ.

Adiectus eſt quoq; rerum & uerborum in ijſdem memorabilium locupletiß. Index.

BIBL: ACADEMIAE DORPATENSIS

Cum gratia & priuilegio Cæſareo
& Regis Galliæ, ad ſeptennium.

BASILEAE.

R
1701

4-II A
5127
153274325

EXIMIO IVRIS-CONSVLTO ANDREAE Franco Camiciano uiro clariss. IOACHIMVS CAMERARIVS Pabergensis S D.

SAEPE multum que cum singulari uoluptate recordor, Andrea, initiorum educationis meæ, & illa mecũ repetens primordia disciplinæ ac eruditionis, iucundissime sentio affici animum nostrum: idq; accidere existimo paulo liberalius institutis omnibus, cũ neq; generis neq; fortunæ & honorũ dulcior esse historia ulla possit, hac serie progressionum, ad quantulancunq; laudem & famã uirtutis. Hoc autem potissimum tempore has cogitationes repræsentarunt Theonis græca quædam scripta de studijs iuuenilibus, quæ ad usum bonorum ac bona

rum artium amantiũ adoleſcentium, & emendanda et in latinam linguam conuertenda ſuſcepiſſem. Nam requirenti ſimiles aliorum operas, inprimis occurrebat P. Moſellani etiã hac in parte cum ſapientiſſima ratio, tum cura ſedula ac labores præclari, quem reminiſcerer nos ſtudioſiſſ. tam præceptis quàm exemplis ad facultatem orationis diſertæ & copioſæ inſtruere ſolitum. Extant ab illo ueterum quorundam editi libelli his de rebus. Extat & ipſius opuſculum, in quo nihil unquam deſiderauimus niſi prolixitatem, cùm quo grandius eſſet, eo melius futurum fuiſſe iudicaremus. Sed ſiue ille de induſtria quædã prę cidit, ſeu alijs negocijs quo minus inſtituta longius proſequeretur, abductus fuit, & nauauit egregiam operam, & ſibi hoc etiam opere immortale nomen peperit. De quo uiro, ſi, non modò ad quam in bonarum artium atq; literarum ſtudio excellentiam

cellentiam peruenerit, ſed quanta etiam illi ſpe ſua deq; omnium exiſtimatione proponi potuerit, uerba facere uelim, liber mihi ſit conſcribendus, non epiſtola. Ac meretur ille quidem memoriam noſtram, & gratiami teſtimonia, ut magiſter & præceptor meus: nosq; hæc illi cupide & perſoluimus antea, & perſoluturi ſumus poſthac, ubicunq; occaſio ſeſe obtulerit. Sed argumẽto laudationis illius peculiariter ſuſcepto, neq; hic locus fuerit, et haud ſcio an non ſatisfacere omnes conatus ingenij & ſummæ induſtriæ cura poſſit. Hoc ad te, Andrea, ideo ſcribo libentius, quod non ſolum tibi familiarius quàm mihi notus fuerit Moſellanus, ſed quia tu illius etiam cum naturam tum ſtudium magis tunc intelligere potuiſti. Nam cum egò, ut meminiſſe potes, admodum puer, Lipſiam deductus, & Georgio Vorhemio traditus fuiſſem, eidem præceptori cum quo & tu

uersareris, iam quidem adolescens & eruditionis fama celebris, audiui post aliquot annos primum Crocum, græcas literas docentem, & post illius discessionē aliquot deinde menses Mosellani scholam frequentaui. Itaq; etsi satis diligens, ut illa in ætate, opera data utriq; à me fuit, iudicij tamen firmitas & grauitas sententiæ adesse nō potuit. Diligentiæ uerò & assiduitatis meæ, quamuis alios testes potius quasi corrogare, quàm ingenij & industriæ opera producere, putidum fortasse uideatur: tu tamen, ut opinor, memoria tenes, neq; ignauissimum, neq; inertissimum me inter plurimos condiscipulos nostros tum omnium iudicio habitum esse. Atq; animaduerti me tibi quoq; propter amorem et cupiditatē discendi esse cariorē. Ea autem omniū nostrûm existimatio erat de te, ut magistro nostro soli te postponeremus, reliquis facile omnibus præstare arbitraremur. Itaq; te ad-

te admirari, te spectare, tuam consuetudinem ardentiss. appetere, contendere ut crebro tecū esse liceret, quod tibi quemque maxime familiarem doctissimū reddi persuasum haberemus. In quo etiam melior fuit fortuna mea quàm aliorum, quod temporibus doctrinæ magistri nostri eum ego locum tenerem, ut ad dextram tuam transuerso scabello assiderē. Itaque multa à te mihi explicata, multa subiecta, multæ bonæ præclaræq; sententiæ inscriptæ, id quod mihi gratissimum erat, libellis meis fuere. Sed te mox doctrina & sapientia tua, ad altiora euexere, & ad Reipub. administrationem prouexere. Nos autem in hoc cursu studij mollioris & artium leniorum perseuerauimus, & hanc planā æquabilemq; uiam nō excessimus. maluimusq; in eo elaborare, cui successuū non nulla spes proposita, quàm ad quod periculose aspirare, et uiribus deficientibus niti uideremur.

Te autem ut me postea semper constantissimè dilexisse compertum habeo, ita scio hæc studia literarum atq; humanitatis abiecisse nunquam, sed & ipsum, quantum liceret, excercuisse, & in alijs adiuuasse & auxisse. Itaque hoc tempore, cum placuisset edere Theonis Progymnasmata oratoria, & Græca, & conuersa à me in sermonem latinum, tibi potissimum dedicanda, & quasi peculiariter transmittenda illa, neq; te quenquam magis idoneum putaui, cum quo & de autore & scripto, deq; etiam opella nostra quædam ueluti differerē. Quis autem hic autor fuerit, & quo tempore floruerit, certò affirmare non possum. Illum quidem hunc accipio, qui sibi Aelij cognomentum sumsisse à Suida, & Alexandrinus fuisse perhibetur. Satis autē apparet, & ingenio & doctrina, atq; etiam usu bonarum artium egregie instructum fuisse. ut admodū dolendū sit, hoc opus ipsius tam

tam deprauatū mendosumq; ad nos peruenisse. Inuentio egregia est. argumentationes, & ea quæ uocāt Græci ἐπιχειρήματα, luculenta. Verba electa: formaq; orationis planè Attica. In præceptis autem nemo minus uulgaria secutus, nemo illa ab intelligentia & captu communi minus longe abduxisse reperitur. Sed hæc in libello ita corrupto, notari quidem facile possunt ab eruditioribus: non tamen et manifesta sunt, atq; eminentia. Incidimus autem iam olim in editum libellum Romæ, neq; postea unquam aliud exemplum adipisci licuit. Sed in Romano cum sunt plurima et turpissima errata, tum scriptionis series confusa est, & ordo turbatus, atq; libellus in multis locis mutilus. Nos autem innumerabilibus correctis, & suspecta quædam notauimus, & de reliquis, quod potuimus, id fecimus. Scio autem te libenter lecturum hoc scriptum, idemq; quod ego iudicatu

rum, utilitatem non exiguam harum rerum cognitionem allaturam esse adolescentibus bonarũ artium studiosis. E' quibus tamen hanc maximam ij percæpturi sunt, qui non modò legere hæc, sed cogitandò sequi, & studij sui diligentia explicare disponereq; uoluerint. Nam de mea conuersione nihil sum dicturus, nisi me studuisse fideliter græca reddere latinis: quem conatum cupio à bonis, ut par est, probari. Si quod uerò per ignorantiam aut obliuionem peccatum commissum à nobis forte aliquis deprehenderit, illius non ita nos pudebit, si admoniti fuerimus, quin & agnoscere & ipsi studiose corrigere uelimus. Istos autem umbraticos & obscuros alienorũ laborum arrosores, nihil moramur, facileq; patimur, ut hoc pabulo occultarum reprehensionum alant maleuolentiã suam. Orationis quidem formã à latinitate non abhorrere confidimus. Sed aliter scribimus

bimus nostra, aliter ea quæ aliunde transferimus: neq; hęc eodem modo omnia, de quo in præsentia disputandi locum esse nõ putamus. Tu nostro nomine, si uidebitur, cũ Fachsio etiã summo uiro apud uos, communicabis hunc libellum. Cui etsi ego Lipsię olim, ut suspicor, notus nõ fui, tamen præclare memini, singularẽ illis temporibus existimationẽ fuisse de ipso, ut ad summę fastigiũ laudis peruentũrus esse iam tum uideretur omnibus. quam quidem ille opinionem etiam, ut apparet, uicit, omnium expectatione superata præstantia sua. Vale mi Andrea, & ut facis, nos ama. Tubinga Sueuiæ, III Cal. Sextilis.

Anno M. D. XLI.

LOCORVM ALIQVOT IN Græcis Latinisq; deprauatorum emendatior lectio.

CArta 2. uersu 13 lege ἐρωτηθ.

C.11. V. à fine 2. deprauata est scriptura inculcatione annotationis. nam pro τῶν ἐν ἑκατέρῳ, ut prior habebat editio, legendũ uidetur τῷ ἑκαταίῳ.

C.14. u. à f. penultimo, παρ' ἡροδότῳ ἐν τῇ δευτέρᾳ. & similiter in uersione, Herodoti in secundo. cum locus extet κλειοῖ, id est libro primo.

C.16. u. 15. κεφάλαιον,

C.17. u. 12. ἀγγέλλων τις

C.20. u. 10. à f. διατεθεὶς,

C.25. u. 13. ἐποίσομεν τὸ δι.

C.26. u. 3. τῶν μεγόνων

C.27. u. à f. 4. ἢ λελέχθαι

C.30. u. à f. 5. συμφέρον ἢ ἀσύμφορ.

C.35. u. à f. 7. οὐχὶ ἐν ταύ. & u. à f. 3. γέλασσαν.

C.43. u. 4. ἠμύνατο

C.48. u. 10. πρόσκειται, Eadem, u. à f. 4. πᾶν ἐστιν. & mox, καυδαύλην

C.50. u. 2. ὁ ταλάου

C.52. u. à f. 8. ποία γυνὴ, uerior lectio uidetur, ut & alibi hoc dictũ reperitur, ποσταία, id est quotuma.

C.58 u. à f. 9. ἀρχομ.

C.62. u. 1. μειδιά.

C.78 u. 13. ἀτυχῶν ταπεῖν.

C.81. u. à f. 8. ἐπάξομεν.

C.92. u. à f. 10. παρεισάγων πατ.

C.96. u. 7. προὐργιαίτερον

C.102. u. à f. 10. λόγῳ μὲν ἓν ἀν.

C.109. u. 2. τοῖς ἐχθρῶν. puncto hæc à superioribus, ut ἐπιμύθιον, distinguenda.

C.111. u. 9. τὸ μὴ τοῖς οἰκεῖ. similiter à superioribus distinguendum. Epimythij enim loco subijciuntur.

C.112. u. 8. πνεῖ, τε ἀπὸ

C.114. u. 9. πῶς οὖν ἀλέξανδρος; & de uersu sequente interrogationis notam exime.

C.115. u. à f. 8. σφαλλομένους.

C.118. u. 8. ἃ τοῖς ἀπορ.

C.126. u. 6 οὐ γὰρ μὴ συγχωρήσαντος οὐκ ἄν ποτ' ἐπέπρ.

C.129. u. 6. ἐκόσμησεν.

C.143. u. à f. 8. sic colloca distinctionum notas. σκοπῶμεν δὲ ὅπως.

C.145. u. 11. δραχμῶν

C.153. u. 12. φιλονεικῆσαι,

C.158. u. à f. 5. ἀποπλεῦσαι,

C.160, ita enim et numerus emendandus, u. à f. 4. καὶ εἰ συνηυχ.

C.181. u. 10. πεπραμ.

C.182. u. à f. 7. συγχυθ.

C.183. u. 5. διὰ τί; ὅτι τοῖς

C.185. u. à f. 5. νῦν δὲ ἐχ.

C.190. u. 2. ἐπὶ τοῦ συμμαχεῖν

C.191. u. à f. 8. συνήθους λόγον.

C.207. u. 5. σπενδόμ.

C.214. u. 6. πολλοὺς,

C.222. u. 14. ἐφ' αὐτῇ & u. 18. τῶν δρωμένων

C.224. u. 2. ἀπῆλθεν

EX VERSIONE.

C.235. u. 7. anus fem. & 10. id autem,

C.236.

C.236. u.ultimo, Non si quid (uit.
C.243. u.à f.3. consue-
C.255. u.9. logopœum
C.257. u.à f.7 quendam
C.259. u.à f.6. assertionis
C.281. u.ultimo, interrogatorie
C.292. u. 6. nunquam
C.314. u.penultimo, suppetant
C.317. u.8. parandarum
C.322. u.12. adde distinctionis notam post potior,
C.337. locus Homericus extat Odyss. τ.
C.354. u.10. necesse est.
C.361. u.à f.3. uniuersis
C.368. u.3. fontis scaturiginis Siculæ,
C.371. u.à f.5. dico enim ego
C.372. u.3. & deinceps lege, qum amici delinquentes castigent, qum err.
C.380. u.9. præcipua dignus ui.
C.389. u.16. caussarum scriptiones,
C.399. u.7. coniũgant.
C.405. u.5. ueneant
C.408. u. 11. istis omn.
C.416. u.ultimo, natura ipsa noctis
C.419. u.à f.11. nullus sol.
C.420. u.à f.9. esset ut rect. & u. 5. inane Et penultimo, non enim in cop.
C.427. u.à f.3. fuerat.
C.450. u.à f.7. neq; eam uiam (cum
C.452. u.penul. captum
C.457. u.3. particeps,
C.481. u.1. partim odisse
C.497. u 4. O Pelium.
C.501. u. à f.3. pertuderat.
C.504. u. 4. porticûm & u. penult. fores progr.

FINIS.

ΘΕΩΝΟΣ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ.

ΟΙ ΜΈΝ παλαιοὶ τῶν ῥητόρων, καὶ μάλιστα οἱ εὐδοκιμηκότες, οὐκ ᾤοντο δεῖν ἐφικέσθαι τρόπον τινὰ τῆς ῥητορικῆς, πρὶν ἀμωσγέπως ἅψασθαι φιλοσοφίας, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐμπλησθῆναι μεγαλονοίας. νῦν δὲ οἱ πλείους τοσούτου δέουσι τῶν τοιούτων ἐπαίειν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων ὁπῶν μεταλαμβάνοντες, ἅττουσιν ὠδὶ τὸ λέγειν. καὶ τὸ πάντων ἀγροικότατον, ὅτι οὐδὲ οἷς προσῆκόν ἐστιν ἐγγυμνασάμενοι, ὠδὶ τὰς δικανικὰς καὶ δημηγορικὰς ἴεν-

vide Trapezon ⊖ fad.

Propositio

ται ὑποθέσεις. τὸ δὴ λεγόμενον κατὰ τῆς παροιμίαν, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνοντες. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ἃ χρὴ μανθάνειν τὸν μέλλοντα ῥητορεύειν, ἄλλοι γραφέτωσαν. ἃ δὲ πρὸς τῆς ὑποθέσεως, ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰδέναι τε, καὶ πολιτικῶς ἐγγυμνάζεσθαι, ταῦτα νῦν πειράσομαι παραδοῦναι. οὐχ ὡς οὐχὶ καὶ ἄλλων τινῶν συγγεγραφότων περὶ τούτων, ἀλλ' οὐ μικρόν τι καὶ αὐτὸς ἐλπίζων συλλήψεσθαι τοῖς λέγειν προαιρουμένοις. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ἤδη παραδεδομένοις γυμνάσμασιν, ἕτερα ἄττα ἐπεξεύρομεν, ἀλλὰ καὶ ἑκάστου ὅρον ἐπειράθημεν ἀποδοῦναι. ὥστε ἐρωτηθέντα, τί ἐστι ἕκαστον αὐτῶν, ἔχειν εἰπεῖν. οἷον, ὅτι μῦθός ἐστι λόγος ψευδὴς, εἰκονίζων ἀλήθειαν. ἔτι τε καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα δεδηλώκαμεν, καὶ τὰς ἀφορμὰς τῶν εἰς ἕκαστον λόγων παραδεδώκαμεν. προσυπεδείξαμεν δὲ, καὶ ὡς ἄν τις αὐτοῖς πολυμελέστατα χρήσαιτο. ὡς δὲ καὶ πάντελῶς εἰσὶν ὠφέλιμα τοῖς τὴν ῥητορικὴν δύναμιν ἀναλαμβάνουσιν, οὐδὲ τοῦτο ἄδηλον. ὅ, τε γὰρ καλῶς καὶ πολυτρόπως διήγησιν καὶ μῦθον ἀπαγγείλας, καλῶς καὶ ἱστορίαν συνθήσει, καὶ τὸ ἰδίως ἐν ταῖς ὑποθέσεσι καλούμενον ἴδιον διήγημα.

οὐδὲ

οὐδὲ γὰρ ἄλλό τι ἐστὶν ἱστορία, ἢ σύστημα διηγήσεως. ὅ, τ' ἀνασκευάσαι ταῦτα ἢ κατασκευάσαι δυνάμενος, μὴ μακρὸν ἀπολείπεται τῶν τὰς ὑποθέσεις λεγόντων. πάντα γὰρ ὅσα ποιοῦμεν ἐν ταῖς δικανικαῖς ὑποθέσεσι, καὶ ἐνταῦθά ἐστι. πρῶτον μὲν, προοίμιον, καὶ διήγημα. ἔπειτα δὲ πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐν τῷ διηγήματι, ἢ τῷ μύθῳ, πειρώμεθα ἀπαντᾶν, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ πορίζεσθαι ἔλεγχον. ἔτι δὲ καὶ φροντίζομεν, ὅπως καλῶς τάξομεν ἕκαστον τῶν πολυχειρημάτων, καὶ αὐξάνομεν δὲ καὶ διασύρομεν, καὶ τἄλλα περὶ ὧν πολὺ τοῦ παρόντος μακρὸν ἂν εἴη λέγειν. καὶ μὴν, ἡ διὰ τῆς χρείας γυμνασία, οὐ μόνον τινὰ δύναμιν λόγων ἐργάζεται, ἀλλὰ καὶ χρηστόν τι ἦθος ἐγγυμναζομένων ἡμῶν τοῖς τῶν σοφῶν ἀποφθέγμασιν. ὁ δὲ καλούμενος κοινὸς τόπος, καὶ ἡ ἔκφρασις, προφανῆ τὴν ὠφέλειαν ἔχουσι πανταχοῦ τῶν παλαιῶν, τῶν μὲν ἱστορικῶν πάντων, πολὺ πλεῖστον τῇ ἐκφράσει, τῶν δὲ ῥητορικῶν, τῷ τόπῳ κεχρημένων. καὶ ἡ προσωποποιία δὲ, οὐ μόνον ἱστορικὸν γύμνασμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ῥητορικὸν, καὶ διαλογικὸν, καὶ ποιητικόν. κἂν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, κἂν ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαις

πολυωφελέστατον, καὶ πρὸς τὰς ἐντεύξεις τῶν
συγγραμματων χρησιμώτατον. διαστῶν, πρῶ-
τον μὲν Ὅμηρον ἐπαινοῦμεν, ὅτι οἰκείους λόγους
περιτέθεικεν ἑκάστῳ τῶν εἰσαγομένων προσώ-
πων. τὸν δὲ Εὐριπίδην καταμεμφόμεθα,
ὅτι παρὰ καιρὸν αὐτῷ ἑκάβη φιλοσοφεῖ. ἀλλὰ
μὴν καὶ τὸ τῆς συγκρίσεως γύμνασμα, καὶ ἐν
τοῖς δικανικοῖς λόγοις ἐστὶ χρήσιμον, συγκρι-
νόντων ἡμῶν, ἤτοι τὰ ἀδικήματα τοῖς ἀδικη-
μασιν, ἢ τὰ εὐεργετήματα τοῖς εὐεργετήμα-
σιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἐγκωμίοις, ἀντιπαρα-
βαλλόντων ἡμῶν τὰς εὐπραγίας. ἐν δὲ ταῖς
συμβουλαῖς, καὶ πάνυ ἔκδηλος ὠφέλεια.
περὶ γὰρ τὸ αἱρετώτερον εἰσὶν οἱ τῶν συμβου-
λευόντων λόγοι. περὶ δὲ τῆς θέσεως, τί ἄν τις
λέγοι; οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῆς ὑποθέσεως διαφέρει,
πλὴν ὅτι προσώπων ὡρισμένων, καὶ τόπου,
καὶ χρόνου, καὶ τρόπου, καὶ αἰτίας ἐστὶν ἀπα-
ρέμφατον. οἷον, θέσις μὲν, εἰ προσήκει πολιορ-
κουμένοις στρατεῦμα πέμπειν εἰς τὴν ὑπε-
ρορίαν. ὑπόθεσις δὲ, εἰ ἀθηναίοις προσήκει πο-
λιορκουμένοις ὑπὸ πελοποννησίων, εἰς σικε-
λίαν στρατεῦμα πέμπειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ τῶν
νόμων κατηγορία, καὶ ἡ ἀπολογία, οὐκ ἐλαχι-
στον μέρος τῆς ὑποθέσεώς ἐστιν, οἱ γοῦν καλλι-
στοι τῶν

στοι τῶν δημοσίων λόγων εἰσὶν, ἐν οἷς περὶ νόμου
τι, ἢ ψηφίσματος ἀμφισβητεῖται. λέγω δὲ
τόν, τε περὶ στεφάνου, καὶ τὸν κατὰ ἀνδρο-
τίωνος, καὶ τιμοκράτους καὶ ἀριστοκράτους.
ὀλίγον γὰρ διήνεγκεν, εἰ μὴ νόμον, ἀλλὰ ψή-
φισμα ὁ ἀριστοκράτης ἔγραψε. τοῦτο δὲ τὸ ἐγκώ-
μιον, οὐδὲ αὐτὸς μὲν ἀγνοῶ, ὅτι εἶδός ἐστιν ὑπο-
θέσεως. τῆς γὰρ ὑποθέσεως, εἴδη τρία. ἐγκω-
μιαστικὸν, ὅπερ ἐκάλουν ἐπιδεικτικὸν οἱ περὶ
τὸν Ἀριστοτέλην, δικανικὸν, συμβουλευτικόν.
ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῖς νεωτέροις προβάλλειν πολλά-
κις εἰώθαμεν ἐγκώμια γράφειν, διαστῶν ἐν
τοῖς προγυμνάσμασιν αὐτὸ ἔταξα. καὶ ἅμα
τὴν μὲν ἀκριβῆ τούτου τεχνολογίαν ὑπερεθέ-
μην εἰς τὴν προσήκουσαν χώραν. νῦν δὲ, ἁ-
πλουστέραν πεποίημαι τὴν διδασκαλίαν. ἡ
δὲ ἀναγνωσις, ὡς τῶν πρεσβυτέρων τις ἔφη,
Απολλώνιος δοκεῖ μοι ὁ ῥόδιος, τροφὴ λέξεώς
ἐστι. τυπούμενοι γὰρ τὴν ψυχὴν ἀπὸ καλῶν
παραδειγμάτων, καλλιστα καὶ μιμησόμεθα.
τὴν δὲ ἀκρόασιν, τίς οὐκ ἂν ἀσμενίσειε, τὰ με
τὰ πόνων τοῖς ἄλλοις εἰργασμένα, ἑτοίμως
λαμβάνων. ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ζωγραφεῖν βου-
λομένοις οὐδὲν ὄφελος κατανοεῖν τά τε ἀ-
πελλοῦ, καὶ πρωτογένους, καὶ ἀντιφίλου ἔργα, ἐὰν

μὴ καὶ αὐτοὶ γράφειν ἐπιχειρῶσιν, οὕτω καὶ τοῖς ῥητορεύειν μέλλουσιν, οὔτε τῶν διανοημάτων τὸ πλῆθος, οὔτε τὸ πρέπον τῇ λέξει καθαρόν, οὔτε σύνθεσις ἁρμονικὴ, οὔτε ἀκρόασις ἀσφαλὴς, οὔτε ὅλως τῶν ἐν τῇ ῥητορικῇ καλῶν οὐδὲν ὅτι χρήσιμον, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς ἑκάστοτε ταῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν γραφαῖς ἐγγυμνάζηται. ἡ δὲ παράφρασις, οὐχ ὡς τισὶν εἴρηται, ἢ ἔλεγξις, ἄχρηστός ἐστι. τὸ γὰρ καλῶς εἰπεῖν, φασὶν, ἅπαξ πρὸς γίνεται, οἷς δὲ οὐκ ἐνδέχεται. οὗτοι δὲ σφόδρα τοῦ ὀρθοῦ διημαρτήκασι. διὰ γὰρ διανοίας ὑφ' ἑνὶ τρόπῳ διανουμένης, ὥστε τὴν προσπεσοῦσαν αὐτῇ φαντασίαν ὁμοίως προσφέρεσθαι, ἀλλὰ κατὰ πλείους, καὶ ποτὲ μὲν ἀποφαινομένων ἡμῶν, ποτὲ δὲ ἐρωτώντων, ποτὲ δὲ πιστουμένων, ποτὲ δὲ συχνομένων, ποτὲ δὲ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον τὸ νοηθὲν ἐνφερόντων, οὐδὲν κωλύει κατὰ πάντας τοὺς τρόπους, τὸ φανταθὲν ἐπίστης καλῶς διεξελθεῖν. μαρτυρία δὲ τούτου, καὶ παρὰ ποιηταῖς, καὶ ἱστορικοῖς, καὶ ἁπλῶς πάντων οἱ παλαιοὶ φαίνονται τῇ παραφράσει ἄριστα κεχρημένοι, οὐ μόνον τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλήλων μετατιθέντων. Ὁμηρον

ρον μεταφράζων, ὅτε φησὶ, Τοῖον γὰρ νόον ἔδην ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγησι πατὴρ ἀνδρῶν τε, θεῶν τε. ὁ Ἀρχίλοχος, Τοῖος ἀνθρώποισι γὰρ θυμὸς γλαῦκε λεπτίνεται πᾶσι γίνεται θνητοῖσ' οἷος ἐπ' ἦμαρ ζεὺς ἐφ' ἡμέρῃ ἄγῃ. καὶ πάλιν Ὁμηρος, ἄλλοσι πόλεος ἐπόρουσε νόος. Ἀνδρὰς δὴ κτείνασι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει, Τέκνα δ' ἕτερ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας. ὁ δὲ Δημοσθένης ἔστως. ὅτε γοῦν ἐπορευόμεθα εἰς Δελφούς, ἐξ ἀνάγκης ὁρᾶν ἦν ταῦτα πάντα. οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη πεδιεκεκλυσμένα, χώραν ἔρημον ἅπασαν ἐλιπάνομεν. γύναια δὲ, καὶ παιδάρια ὀλίγα, καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς. ὁ δὲ Αἰσχίνης, ἔστως. ἀλλὰ ταῖς γε διανοίαις ἀκριβέστατε, αὐτῶν εἰς τὰς συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὁρᾶν ἁλισκομένην τὴν πόλιν, τείχη κατασκαφὰς, ἐμπρήσεις οἰκιῶν, ἱερὰ συλώμενα, ἀγομένας γυναῖκας καὶ παῖδας εἰς δουλείαν, πρεσβύτας ἀνθρώπους, πρεσβύδας γυναῖκας, ὀλοφυρομένους τὴν ἐλευθερίαν. εἶτ' ὁ μὲν Θεκυδίδης φησὶ, φθόνον ἂν τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, ὃ δ' ἂν μὴ ἐμποδὼν, ἀνταναγώνισιν δυνοίᾳ τελίμνῃ. ὁ δὲ Θεόπομπος, ἐπίσαμαι γὰρ ὅτι οὐν μὲν ζῶντες πολλοὶ μετὰ δυσμενείας

ἐξετάζουσι, τοῖς δὲ τετελευτηκόσι διὰ τὸ πλῆ-
θος τῶν ἐτῶν, ἐπανιᾶσι τοὺς φθόνους. ὁ δὲ Δη-
μοσθένης, οὕτω. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν πάντων, ὅτι
τοῖς μὲν ζῶσιν ἅπασιν, ὑπεστί τις ἢ πλείων, ἢ
ἐλαττων φθόνος; τοὺς τεθνεῶτας δὲ, οὐδὲ τῶν ἐχ-
θρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ. καὶ μὲν τοί γε ὁ Φίλιστος, τὸν
ἀττικὸν ὅλον πόλεμον ἐν τοῖς σικελικοῖς, ἐκ τῶν
Θουκυδίδου μετεγνήνοχε, καὶ Δημοσθένης εἰς τὸν
κατὰ μειδίου, τά τε λυσίου, καὶ λυκούργου, ἐκ τῶν
τῆς ὕβρεως λόγων, καὶ τὰ ἰσαίου, ἐκ τῶν κατὰ
διοκλέους ὕβρεως. εὕροις δ' ἂν καὶ παρὰ Ισοκρά-
τει ἐν τοῦ πανηγυρικῶ, τὰ ἐν τοῦ λυσίου ἀπο-
λογίῳ, καὶ τοῦ ὀλυμπικῶ. ἀλλὰ μὴν καὶ αὐ-
τὸς ὁ Δημοσθένης, πολλάκις ἑαυτὸν παραφρά-
ζει, οὐ μόνον τὰ ἐν ἄλλοις λόγοις αὐτῷ εἰρημένα
ἀλλαχόσε μεταφέρων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ
πολλάκις φαίνεται ταῦτα μυριάκις εἰρηκώς.
τῇ δὲ τῆς ἑρμηνείας ποικιλίᾳ, λανθάνει τοὺς ἀ-
κούοντας. ἐν μέν γε τοῦ κατὰ μειδίου φησί,
τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ οἶδε, τοὺς μὲν πολλὰ τοιαῦ-
τα γενέσθαι, τὸ μὴ κολάζεσθαι τοὺς ἐξαμαρτά-
νοντας αἴτιον ὄν. τοὺς δὲ μηδένα ὑβρίζειν το-
λοιπὸν, τὸ δίκην τὸν ἀεὶ ληφθέντα, ἣν προ-
σήκει διδόναι μόνον αἴτιον γενόμενον. ἐν δὲ
τοῦ κατὰ ἀριστοκράτους, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ κατὰ
ἀνδροτίω-

ἀνδροτίωνος. οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς
νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω, διὰ τοῦτο
ἀποφύγοις ἂν δικαίως. ἀλλὰ τοὐναντίον, πο-
λὺ μᾶλλον ἁλίσκεσθαι διὰ ταῦτα. ὥσπερ γὰρ
εἴ τις ἐκείνων ἑαυλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας,
οὕτως ἂν σὺ δίκην δῶς, ἄλλος οὐ γράψει. ἐν
δὲ τοῖς φιλιππικοῖς, τὰ αὐτὰ πράγματα ἄνω
καὶ κάτω λέγων διατετέλεκε. καὶ ἐν τοῦ
πρὸς λεπτίνην, ὅτι μὴ δεῖ τοὺς εὖ ποιήσαντας
ἀφελέσθαι τὰ δοθέντα, οὐδ' ὀλιγάκις εἴρη-
κεν. ἐν δὲ τοῦ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου, ὅτι οὐκ ἰδὲ τῷ
τέλει τῶν πεπραγμένων κατηγορεῖν δίκαιον
ἦν, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτευμάτων ἐ-
λέγχειν, παρ' ὅλον τὸν λόγον παρέσπαρται.
τὰ δὲ περὶ τῆς λύσεως τῶν αἰχμαλώτων, τίς οὐκ
οἶδεν ἐν τοῦ περὶ τῆς παραπρεσβείας διατε-
θρυλλημένα; καὶ μὴν καὶ τὸ τῆς ἐξεργασίας εἶ-
δος, πολλαχοῦ τε ἄλλοθεν ὠφέλιμον, μάλιστα
δὲ ἐν ταῖς δευτερολογίαις. ἡ δὲ αὐτίρρησις,
ἐν ταῖς αὐτιγραφαῖς. τὴν δὲ τάξιν τῶν γυ-
μνασμάτων αὐτῶν, οὕτω ποιησόμεθα. πρῶτον
μὲν, ἀπὸ τῆς χρείας. βραχύ τε γὰρ τοῦτο, καὶ εὐ-
μνημόνευτον. ἔπειτα δὲ τοῦ μύθου καὶ τῆς διη-
γήσεως, πλὴν τῆς τούτων ἀνασκευῆς τε καὶ
κατασκευῆς, ταῦτα γὰρ τῶν ἄλλων ὕστερα,

ἔοικέ πως εἶναι. ὡμολόγηται γὰρ παρὰ πᾶσιν, ὅτι τοῦ ῥήτορος ἔργόν ἐστι, τό, τε ἀπελεῖξαι τὰ ἀμφισβητούμενα, καὶ τὸ αὐξῆσαι τὰ ἀπεδειγμένα. προτερεῖ μὲν οὖν τῇ φύσει καὶ τῇ χρήσει ὁ ἀπελεγκτικὸς λόγος, ἕπεται δὲ ὁ αὐξητικός. πρῶτον γὰρ δεῖ τινα ὡς προδότην ἐλέγξαι, εἶτα ὡς ἐνδὲ μεγάλῳ ἀδικήματι τῇ προδοσίᾳ, εὖ ἀκούοντας παροξύναι. οὐ μὴν ὥσπερ τῇ φύσει προτερεῖν τὴν ἀπόδειξιν ἔφαμεν τῆς αὐξήσεως, οὕτω καὶ τὴν γυμνασίαν ἔχειν συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον. πρότερα γὰρ τὰ ῥᾶστα τῶν δυσχερεστέρων, ῥᾷον δὲ αὐξῆσαι τὸ φανερὸν, ἢ τὸ ἀφανὲς ἀπελεῖξαι. διόπερ αὐτοὶ ἀρχόμενοι ἐξ ἰδίας δυνάμεως ἐγχειρεῖν, καὶ ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν, ἀρξόμεθα ἀπὸ τοῦ τόπου, εἶτα τῆς ἐκφράσεως, ἑξῆς δὲ τῆς προσωποποιίας, εἶτα ἐν τοῖς ἐγκωμίοις γυμνασόμεθα, εἶτα ἐν ταῖς συγκρίσεσι. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ὁμολογούμενα, καὶ μηδεμίαν ἀντιλογίαν ἔχοντα. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ πρὸς τοῖς ἀμφισβητουμένοις γυμνάσμασι, τὴν ἄσκησιν ποιησόμεθα. ἔστι δὲ πρῶτον αὐτῶν ἡ τῶν χρειῶν ἀνασκευή, εἶτα τῶν αἰσωπείων λόγων, καὶ τῶν ἱστορικῶν καὶ μυθικῶν διηγήσεων, εἶτα τῶν θέσεων, καὶ ἑξῆς ἡ τῶν νόμων. τῇ δὲ ἀναγνώσει,

καὶ τῇ

καὶ τῇ ἀκροάσει, καὶ τῇ παραφράσει χρησόμεθα ἀπ' ἀρχῆς. τῇ δὲ ἐξεργασίᾳ, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῇ ἀντιῤῥήσει, ὅταν ἕξιν τινὰ περιποιησώμεθα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ἀγωγῆς. ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς πρὰ τοῖς παλαιοῖς χρήσεως τῶν προγυμνασμάτων.

ΠΡΩΤΟΝ μὲν ἁπάντων χρὴ τὸν διδάσκαλον, ἑκάστου γυμνάσματος εὖ ἔχοντα, παραδείγματα ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων ἀναλεγόμενον, προστάττειν τοῖς νέοις ἐκμανθάνειν. οἷον χρείας μὲν, ὁποία ἐστὶν ἡ παρὰ Πλάτωνι, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας. Σοφοκλεῖ ποτὲ τῷ ποιητῇ προσελθών τις, πῶς ἔφη σοφόκλεις ἔχεις πρὸς τὰ ἀφροδίσια. ἔτι οἷός τε εἶ γυναιξὶ συγγίνεσθαι; καὶ ὃς, εὐφήμει ἔφη ὦ ἄνθρωπε. ἀσμενέστατα μέντοι αὐτὰ ἀπέφυγα, ὥσπερ λυττῶντά τινα, καὶ ἄγριον δεσπότην ἀπέδρας. μύθου δὲ, ὁποῖός ἐστι πρὰ Ηροδότου τοῦ αὐλητοῦ, καὶ πρὰ Φιλίστου τοῦ ἵππου, καὶ πρὰ Εκαταίῳ τῶν ἐκατέρῳ, ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ. καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ Θεοπόμπου τῶν φιλιππικῶν,

πικῶν, ὁ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὕβρεως, οὗ ὁ Φιλιππος διεξέρχεται πρὸς αὐτὸν αὐτοκράτορας τῶν χαλκιδέων, καὶ ξενοφῶντος ἐν τῷ λόγῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων, ὁ τοῦ λυσιοῦ καὶ τῶν προβάτων. λιτηγήσεως δὲ παραδείγματα ἂν εἴη μάλιστα τὰ μὲν μυθικῶν, ἡ Γλαύκων ἐν τῷ λόγῳ τῆς πολιτείας, περὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ γύγου. καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ, περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἔρωτος. περὶ δὲ τῶν ἐν ἅδου, ἐν τῷ φαίδωνι, καὶ τῷ λεκάτῳ τῆς πολιτείας. καὶ παρὰ θεοπόμπῳ ἐν τῇ ὀγδόῃ τῶν Φιλιππικῶν, ἡ τοῦ σελήνου. τῶν δὲ παραγματικῶν, ἡ περὶ κύλωνος παρ' Ηροδότῳ καὶ Θουκυδίδῃ, καὶ περὶ ἀμφιλόχου τοῦ ἀμφιάρεω ἐν τῇ τρίτῃ Θουκυδίδου. καὶ τὰ περὶ λεοβίμ καὶ βίτωνα, ἐκ τῆς πρώτης Ηροδότου. ἔχουσι δὲ καὶ περὶ σαισάλου τῆς ἀφίξεως, πρὸς ἰωκαλὸν τὸν σικανῶν βασιλέα, Εφορος μὲν ἐν τῇ ζ', Φίλιστος δὲ ἐν τῇ πρώτῃ. εὕροις δ' ἂν καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς παραπρεσβείας Δημοσθένους ἰχνόν καὶ γλαφυρὸν διήγημα, περὶ τῶν ἀγομένων ὀλυμπίων ὑπὸ φιλίππου, μετὰ ὀλιύθου ἅλωσιν. ἔχομεν δὲ καὶ ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς πρὸς τοῖς παλαιοῖς, χρείων, καὶ γνωμῶν, καὶ ἀποφάσεων,

καὶ

καὶ τοιούτων. καὶ διὰ ἁρμόττειν ὧν τὸν λόγον εἶδος, ὅσα λέγεται ὑπὸ τοῦ Εφόρου ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ τῶν ἱστορικῶν, πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν παλαιστόρων περὶ τοῦ νέλου καταβεβλημένας ἀποφάσεις. διηγημάτων μὲν μυθικῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ Ηροδότου, πάντων περὶ ὧν ἕλληνες μυθεύουσιν, ὡς αἰγύπτιοι μὲν τὸν ἡρακλέα ἐπιδημήσαντα, θύειν ἐπεχείρουν τῷ διΐ, ὁ δὲ πολλὰς μυριάδας αὐτῶν κατεφόνευσε. ἐν παρὰ Εφόρῳ ἐν τῇ πρώτῃ, τὸ περὶ τῶν ὠγυγίων ἀνέμων θεσίου θυγατέρων, αἳς ἅπασαις παρθένοις οὔσαις, φασὶν ἅμα μιγῆναι τὸν ἡρακλέα. καὶ περὶ τοῦ ἀρισοδήμου, ὡς ἐτελεύτησε λοιμώδους γενομένου. τῶν δὲ παραγματικῶν διηγήσεων, ἔστι μὲν τινὰ καὶ παρὰ Ηροδότου λαβεῖν, ὡς τὰ ἐν τῇ τετάρτῃ, τοῦ διαιρεῖσθαι τὴν ὅλην γῆν εἰς τρία μέρη, καὶ καλεῖσθαι τὸ μὲν εὐρώπην, τὸ δὲ λιβύην, τὸ δὲ ἀσίαν. καὶ παρὰ Θουκυδίδου ἐν τῇ πρώτῃ, τὰ περὶ τῆς ἀναιρέσεως ἱππάρχου ὑπὸ τῶν περὶ ἁρμόδιον καὶ ἀριστογείτονα. πλείω δ' ἔχομεν καὶ παρ' ἄλλων ἱστορικῶν λαβεῖν. παρὰ μὲν Εφόρῳ, ἐν τῇ πρώτῃ τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν τῆς πελοποννήσου, κατὰ τὴν ἡρακλειδῶν κάθοδον, παρὰ δὲ θεοπόμπου, ἐκ τῆς πεμπτῆς

καὶ

καὶ εἰκοστῆς τῶν Φιλιππικῶν, ὅτι ἑλληνικὸς ὅρκος
καταψεύδεται, ὃν ἀθηναῖοί φασιν ὀμόσαι
τοὺς ἕλληνας πρὸς τοὺς μάχης τοὺς γὰρ πλαταιαῖς
πρὸς τοὺς βαρβάρους. καὶ αἱ πρὸς βασιλέα δα-
ρεῖον ἀθηναίων, καὶ πρὸς ἕλληνας συνθῆκαι.
ἔτι δὲ καὶ τὴν γὰρ μαραθῶνι μάχην, οὐχ ἅμα πάν-
τες ὑμνοῦσι γεγενημένην, καὶ ὅσα ἄλλα φησὶν
ἡ ἀθηναίων πόλις ἀλαζονεύεται, καὶ παρα-
κρούεται τοὺς ἕλληνας. ὁμοίως καὶ τὸν καλούμενον
τόπον, παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐστιν εὑρεῖν, καθά-
περ τὸ Δημοσθενικὸν γὰρ τοῦ ὑπὲρ στεφάνου. πα-
ρὰ γὰρ τοῖς ἕλλησιν, οὐ τισὶν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως
φορὰν προδοτῶν, καὶ δωροδόκων, καὶ θεοῖς ἐχθρῶν
ἀνθρώπων συνέβη γενέσθαι τοσαύτην καὶ τὰ ἑξῆς.
ἔτι δὲ καὶ Λυκούργου κατὰ μόχου, γὰρ τῷ κατὰ
Λυκόφρονος. καὶ Υπερίδου † κατὰ τὴν ἑταί-
ρων γὰρ τῇ κατὰ ἀριστογόρου. ὁμοίως καὶ τοὺς
ἄλλους γὰρ τοῦ περὶ τόπων ἐκθησόμεθα. πολ-
λὰ δὲ καὶ ἐκπέφρασται παρὰ τοῖς παλαιοῖς. ὥσ-
περ καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ γὰρ τῇ δευτέρᾳ, ὁ
λοιμός. καὶ γὰρ τῇ τρίτῃ, ὁ περιτειχισμὸς τῶν πλα-
ταιῶν, καὶ ἄλλοθι ναυμαχία, καὶ ἱππομαχία.
καὶ παρὰ Πλάτωνι, γὰρ τῷ τιμαίῳ, ὡς τὰ περὶ
τὴν Σαΐν. καὶ παρὰ Ηροδότῳ γὰρ τῇ δευτέρᾳ,
τὰ ἑπτὰ τείχη, τὰ γὰρ ἐκβατάνοις. ἔχομεν δὲ καὶ
γὰρ τῇ

† κατὰ τινῶν ἑτέρων, καὶ ἐν τοῦ

γὰρ τῇ γνάθῃ τῶν Φιλιππικῶν Θεοπόμπου, τὰ
γὰρ θετταλίᾳ τέμπη. ἃ ἐστὶ μὲν μεταξὺ δύο ὀ-
ρῶν μεγάλων, τοῦ τε ὄσσης καὶ τοῦ ὀλύμπου, ῥεῖ
δὲ δι' αὐτῶν μέσος ὁ πηνειός, εἰς ὃν ἅπαντες
οἱ κατὰ τὴν θετταλίαν ποταμοὶ συῤῥέουσι. καὶ
παρὰ Φιλίστῳ γὰρ μὲν τῇ ὀγδόῃ, τὰ περὶ τῆς πα-
ρασκευὴν τῶν ὑπὲρ καρχηδονίους διονυσίου τοῦ τυ-
ράννου, καὶ τῶν ὅπλων, καὶ τῶν νεῶν, καὶ τῶν ὀργά-
νων τὴν ποίησιν. γὰρ δὲ τῇ ιᾳ, τὰ περὶ τῆς ἐκφο-
ρὰν αὐτοῦ, καὶ τοῦ πυρᾶς τὴν ποικιλίαν. προ-
σωποποιΐας δὲ, τί ἂν εἴη παράδειγμα κάλ-
λιον τοῦ Ομήρου ποιήσεως, καὶ τῶν Πλάτωνος,
καὶ τῶν ἄλλων τῶν σωκρατικῶν διαλόγων, καὶ
τῶν Μενάνδρου δραμάτων. ἔχομεν δὲ καὶ Ισο-
κράτους μὲν τὰ ἐγκώμια. Πλάτωνος δὲ, καὶ Θου-
κυδίδου, καὶ Υπερίδου, καὶ Λυσίου, τοὺς ὑπὲρ τα-
φίους. καὶ Θεοπόμπου, τοῦ Φιλίππου ἐγκώμιον,
καὶ ἀλεξάνδρου. καὶ Ξενοφῶντος τὸν ἀγησίλαον.
εἰσὶ δὲ καὶ συγκρίσεις παρὰ τοῖς παλαιοῖς, παρά τε
Δημοσθένει γὰρ τῷ πρὸς λεπτίνην, ὁπότε βούλε-
τε προκρίνειν κόνωνα θεμιστοκλέους. εὕροις δ' ἂν
καὶ παρὰ Ξενοφῶντι γὰρ τῷ συμποσίῳ, σωκρατη
καλλίᾳ μαρτυροῦντα, ὡς πολὺ κρείττων ἐστὶν ὁ
τοῦ ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος ἔρως. παραδείγ-
ματα δὲ τοῦ τῶν θέσεων γυμνασίας λαβεῖν ἐστι,
παρὰ

παρά τε Αριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. πολλὰ γὰρ ἐστὶν αὐτῶν βιβλία θέσεων ἀναγραφόμενα. ἤδη δέ τινα καὶ παρὰ ῥήτορσιν εἴρηται θετικὰ κεφάλαια. καὶ δὴ καὶ ὅλοι λόγοι, νομίζοιντ' ἂν σχεδὸν εἶναι θέσεως. ὡς ὅ, τε περὶ τῶν ἀνακαλυπτηρίων ἀναγραφόμενος Λυσίου, καὶ ὁ περὶ τῆς ἀμβλώσεως. ἐν μὲν γὰρ θατέρῳ ζητεῖται, εἰ τὰ δοθέντα ἀνακαλυπτήρια γυναικὶ γαμουμένῃ βιαίως, ἔχειν αὐτὴν δεῖ. ἐν θατέρῳ δὲ, εἰ τὸ ἔτι ἐγκυούμενον ἄνθρωπός ἐστι. καὶ εἰ ἀνεύθυνα τὰ τῶν ἀμβλώσεων ταῖς γυναιξί. Λυσίου μὲν, οὔ φασιν εἶναι τούτους τοὺς λόγους. ὅμως δὲ οὐκ ἀχαρίστον τοῖς νέοις, γυμνασίας ἕνεκα, καὶ τούτοις ἐν τυγχάνειν. ἔστι δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ λόγῳ εὑρεῖν θετικὸν κεφάλεον, οἷον ἐν τοῦ Δημοσθένους κατὰ ὀνήτορος ἐξούλης, εἰ ἀληθεῖς αἱ βασάνοι. καὶ ἐν τοῦ παρὰ αἰσχίνῃ κατὰ τιμάρχου, εἰ ἀληθεῖς αἱ φῆμαι, καὶ ἄλλα ἄλλοθεν. εὐπορήσομεν δὲ καὶ νόμων ἀνασκευῆς, πολλαχοῦ μὲν παρὰ πλείστοις τῶν ῥητόρων. ἐν τελέστατα δὲ παρὰ Δημοσθένει, ἔν τε τοῦ κατὰ τιμοκράτους καὶ ἀριστοκράτους, καὶ πρὸς λεπτίνην. κατασκευῶν δὲ, παρά τε ἄλλοις, καὶ παρὰ Λυσίᾳ, ἐν τῷ πρὸς διοκλέα ὑπὲρ τοῦ κατὰ τῶν ῥητόρων νόμου. καὶ γὰρ εἰ μὴ

πάσαις

πάσαις κέχρηνται οἱ παλαιοὶ ταῖς ὑφ' ἡμῶν παραδεδομέναις ἀφορμαῖς, τῷ μὴ πρὸς γυμνασίαν, ἀλλὰ πρὸς ἀγῶνας τοὺς λόγους πεποιῆσθαι, ἀλλ' ὅμως τήν γε ὅλην διάθεσιν ἐμφαίνουσι τῶν τοιούτων λόγων. ὅτι δὲ οὐδὲ τῆς παραφράσεως ἠμέλουν οἱ παλαιοὶ, δῆλον ἐκ τῶν μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένων. πολλὰ δέ ἐστι καὶ ἐξειργασμένα μᾶλλον, παρὰ τοῖς ἑτέροις αὐτῶν. τὸ γοῦν κυλώνειον ἄγος, μᾶλλον τοῦ Ηροδότου καὶ Εὔφρονος ἐξείργασται Θουκυδίδῃ. καὶ Δημοσθένης δὲ μᾶλλον Υπερίδου τὴν γεγενημένην ἀθηναίοις ταραχήν. ὅτι ἧκεν ἑσπέρας ἀγγέλων τις ὡς τοὺς πρυτάνεις, ὡς ἡ ἐλαιτεία κατείληπται. ἔστι δὲ καὶ ἱστορίας, καὶ ὅλους λόγους ἀλλήλοις ἀντιπαραβάλλειν, σκοποῦντα τὸ ἄμεινον ἐξειργασμένον. οἷον Δημοσθένους μὲν τῶν κατὰ ὑπερίδου, Θεοπόμπου δὲ, τὰς ἑλληνικὰς ἱστορίας, πρὸς τὰς Ξενοφῶντος. τῆς δὲ ἀντίῤῥησιν ἔστιν εὑρεῖν μάλιστα ἐν τοῖς λόγοις, ἐν οἷς ὁ μὲν κατηγορεῖ, ὁ δὲ ἀπολογεῖτο περὶ τῶν κατηγορουμένων. οἷον ἐν τῷ Αἰσχίνου καὶ κτησιφῶντος, καὶ Δημοσθένους ὑπὲρ τοῦ στεφάνου, καὶ ἔτι ἐν τῷ ἑκατέρου, περὶ τῆς παραπρεσβείας. εὕροις δ' ἂν καὶ ἐν ἱστορίαις παρὰ μὲν Θουκυδίδῃ, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, κορινθίων ἔστιν ἀντιλογία πρὸς κερκυραίους. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ,

διοδότου

διοδότου καὶ Κλέωνος. πρὸς δὲ Πλάτωνι, καὶ τῆς
ἐξεργασίαν, καὶ τὴν αὐτίρρησιν, καὶ τῶν πρα
γμάτων ἔστιν ἰδεῖν. ἐν μέν γε τοῦ φαίδρου, εἰς
τὴν αὐτῆς ὑπόθεσιν τῷ Λυσίᾳ εἰπὼν, ἑξῆς ἀμ
φοτέροις τοῖς λόγοις αὐτιλέγει, τοῦ τε αὐτοῦ καὶ
τοῦ Λυσίου. ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ, καταρχὰς διὰ τῶν
περὶ τὸν γλαύκωνα καὶ ἀδείμαντον συναγορεύ
σας τοῦ θρασυμάχου τῆς δικαιοσύνης, μετὰ
ταῦτα εὐθὺς ἀπολογεῖται πρὸς πᾶσαν τὴν κα
τηγορίαν. ταῦτα μὴ οὖν παρεθέμην οὐ νομίζων
μὲν, ἅπαντα εἶναι πᾶσιν ἀρχομένοις καὶ τὴν
δεῖα, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς εἰδῶμεν, ὅτι πάνυ ἐστὶν ἀ
ναγκαῖον ἡ τῶν γυμνασμάτων ἄσκησις, οὐ μό
νον τοῖς μέλλουσι ῥητορεύειν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἢ
ποιητῶν, ἢ λογοποιῶν, ἢ ἄλλων τινῶν λόγων
δύναμιν ἐθέλει μεταχειρίζεσθαι. ἔστι γὰρ ταῦ
τα οἱονεὶ θεμέλια πάσης τῆς τῶν λόγων ἰδέας.
καὶ ὡς ἂν αὐτά τις ὑπάγηται τῇ τῶν νέων ψυ
χῇ, ἀνάγκη τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ μετὰ ταῦ
τα συμβαίνειν. διόπερ χρὴ πρὸς τοῖς εἰρημένοις,
καὶ αὐτὸν τὸν διδάσκαλον, ἀνασκευάς τινας
καὶ κατασκευὰς μάλιστα κάλλιστα ποιησάμε
νον, προστάξαι τοῖς νέοις ἀπαγγεῖλαι, ὅπως τυ
πωθέντες κατὰ τῆς ἐκείνων ἀγωγὴν μιμήσασθαι
δυνηθῶσιν. ἐπειδὰν δὲ καὶ αὐτοὶ γράφειν ἱκα

νοὶ γένωνται, ὑπαγορευτέον μὲν αὐτοῖς τῆς τά
ξιν τῶν κεφαλαίων, καὶ τῶν καὶ χειρημάτων, ση
μαντέον δὲ καὶ τὸν καιρὸν τῆς παρεκβάσεως,
καὶ τῆς αὐξήσεως, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. δῆ
λον δὲ, ποιητέον καὶ τὸ ἦθος τοῦ προβλήματος,
καὶ μελητέον δὲ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων,
πάντα διδάσκοντα ἐξ ὧν διαφεύξονται τὸ
κακῶς συντιθέναι, καὶ μάλιστα δὲ τῆς ἔμμετρον
καὶ εὔρυθμον λέξιν, ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἡγησίου
τοῦ ῥήτορος, καὶ τῶν ἀσιανῶν καλουμένων ῥη
τόρων, καί τινα τῶν καὶ κούρου, οἷάπου καὶ πρὸς
ἰδομενέα γράφει· ὦ πάντα τἀμὰ κινήματα
τερπνὰ νομίσας ἐκ νέου, καὶ τῶν περιφερομένων
δ' ὡς ἐκείνου. ἡμεῖς δ' οὐδέ πω καὶ νῦν αὐτὰ
εὑρίσκομεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ· λέγε
δή μοι πολύαινε. * συναπέριμεν, μεγάλη χα
ρὰ γένητι. τὰ οὖν τοιαῦτα καὶ τελέως ἐστὶν ἐπί
μεμπτα, καὶ πρόδηλον ἔχει τῆς κακίαν τῆς συν
θέσεως. συγγνώμης δ' ἄξιον, ὅταν εἰς ἐκεῖνα
τις ἐμπέσῃ ποτὲ τὰ μέτρα, ἅπερ ἔχει ὁμοιότη
τα πρὸς τὸ πεζὸν, οἷόν ἐστι τὸ ἰαμβικόν. διὸ καὶ
πάντες οἱ συγγραφεῖς, ἄκοντες ἐμπίπτουσιν
εἰς τὸ γένος τοῦτο. ὁ γοῦν Ἔφορος ἐν τοῦ περὶ
λέξεως δι' αὐτοῦ τοῦ ἀπαγορεύοντος λό
γου, μὴ τῇ εὐρύθμῳ χρῆσθαι διαλέκτῳ, εὐθὺς

ἐν ἀρχῇ στίχον εἴρηκεν εἰπών, πάλιν δὲ περὶ τῆς εὐρύθμου διέξειμι. περιέχεσθαι δεῖ οὐδὲν ἧττον καὶ τῆς εὐπρεπείας, ὥστε μὴ ἐκ τοῦ εὐθέως γυμνῶσαι τὰ αἰσχρά. περιεσταλμένως δὲ ἀπαγγέλλειν, ὡς Αἰσχίνης εἰς ἀῤῥητοποιΐαν τὸν Δημοσθένην διαβάλλων, φησὶν αὐτὸν μὴ καθαρεύειν τὸ στόμα, μὴ δ' ὅθεν τὴν φωνὴν ποιεῖται. πρὸς δὲ τούτοις, χρὴ τὴν ἑρμηνείαν καὶ σαφῆ, καὶ ἐναργῆ εἶναι. οὐ γὰρ ἀπαγγεῖλαι μόνον δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον ἐνοικειῶσαι τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκουόντων, ὥστε γενέσθαι τὸ ὑπὸ Ὁμήρου λεγόμενον. Ῥηΐδιόν τι ἔπος ἐρέω, καὶ ἐνὶ φρεσὶ θήσω.

ἡ δὲ διόρθωσίς ἐστιν, οὐκ ἀπ' ἀρχῆς πάντα τὰ ἁμαρτήματα περιαίρουσα, ἀλλ' ὀλίγα. καὶ μάλιστα τὰ πρόδηλα, ὅπως μὴ ἀθύμως ὁ νέος διατεθεῖς, δυσέλπιστος εἰς τὰ μεταταῦτα γένηται. ἅμα δὲ ὁ διορθῶν ὑποδεικνύτω, παρά τι γέγονε τὸ ἁμάρτημα, καὶ πῶς ἐνδέχεται βέλτιον ποιῆσαι. πολὺ δ' ὠφελιμώτερον, καὶ τὸ προστάττειν τοῖς νέοις γράφειν, εἴς τινα προβλήματα τῶν ἤδη τοῖς παλαιοῖς ἐξειργασμένων. οἷον τόπον, ἢ διήγησιν, ἢ ἔκφρασιν, ἢ ἐγκώμιον, ἢ θέσιν, ἢ τὶ ἄλλο τῶν τοιούτων. μετὰ δὲ ταῦτα, ποιῆσαι τοῖς ἐκείνων αὐτοὺς ἐντυγχάνειν. ἵν' εἰ μὴ ὁμοίως εἶεν γεγραφότες, πειθῶσιν. εἰ

σιν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ διορθωτὰς ἔχοιεν αὐτοὺς τοὺς παλαιούς. ἐπεὶ δὲ οὐ πάντες πρὸς πάντα πεφύκαμεν, ἀλλ' οἱ μὲν τῶν παθῶν ἀπολείπονται, περὶ δὲ τὰ ἤθη μᾶλλον κατορθοῦσιν, οἱ δὲ ἀναπαλιν, οἱ δ' ἀμφοῖν ὑστεροῦσι, τὰ δὲ ἐνθυμήματα ἄμεινον ἐργάζονται, πειρατέον τὰ μὴ φυσικὰ πλεονεκτήματα αὔξειν, τὰ δὲ ἐλλείποντα ταῖς αὐξήσεσιν ἀναπληροῦν, ἵνα δυνηθῶμεν μὴ μόνον τὰ μεγάλα προβλήματα καλῶς λέγειν, ὡς Αἰσχίνης, μὴ δὲ τὰ μικρὰ ὡς Λυσίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀμφότερα παρασκευὴν ἔχωμεν, ὡς Δημοσθένης. ὠθεῖ πᾶσι δὲ καὶ τῆς προσήκουσαν ὑπόκρισιν, ἑκάστῃ τῶν λόγων ἰδέᾳ πειρατέον ἐκμανθάνειν.

ΠΕΡΙ ΜΥΘΟΥ.

ΜΥΘΟΣ ἐστὶ λόγος ψευδὴς, εἰκονίζων ἀλήθειαν. εἰδέναι χρὴ, ὅτι μὴ περὶ παντὸς μύθου τανῦν ἡ σκέψις ἐστὶν, ἀλλ' οἷς μετὰ τὴν ἔκθεσιν ἐπιλέγομεν τὸν λόγον, ὅτου εἰκών ἐστιν. ἔσθ' ὅτε μέντοι τὸν λόγον εἰπόντες, ἐπεισφέρομεν τοὺς μύθους. καλοῦνται δὲ αἰσώπειοι, καὶ λιβυστικοί, ἢ συβαριτικοί τε καὶ φρύγιοι, καὶ κιλίκιοι, καὶ καρικοί. αἰγύπτιοι, καὶ

 κύπριοι.

κύπριοι. τούτων δὲ πάντων, μία ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορά, τὸ προσκείμενον αὐτῷ ἕκαστον ἴδιον γένος· οἷον, αἴσωπος εἶπεν, ἢ λίβυς ἀνὴρ, ἢ συβαρίτης, ἢ κυπρία γυνὴ, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὠδὶ τῶν ἄλλων. ἐὰν δὲ μηδεμία ὑπαρχὴ προσθήκη σημαίνουσα τὸ γένος, κοινοτέρως τὸ τοιοῦτον αἰσώπειον καλοῦμεν. οἱ δὲ λέγοντες οὐ μὲν ὑπὲρ τοῖς ἀλόγοις ζώοις συγκειμένους, τοιούσδε εἶναι, οὐ δὲ ἐπ' ἀνθρώποις τοιούσδε, οὐ μὲν ἀδυνάτους τοιούσδε, οὐ δὲ δυνατῶς ἐχομένους τοιούσδε, εὐήθως μοι ὑπολαμβάνειν δοκοῦσιν. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς προειρημένοις εἰσὶν ἅπασαι αἱ ἰδέαι. αἰσώπειοι δὲ ὀνομάζονται ὡς ἐπίπαν, οὐχ ὅτι αἴσωπος πρῶτος εὑρετὴς τῶν μύθων ἐγένετο. (ὅμηρος γὰρ καὶ ἡσίοδος, καὶ ἀρχίλοχος, καὶ ἄλλοι τινὲς πρεσβύτεροι γεγονότες αὐτοῦ, φαίνονται ὑπερσάμενοι, καὶ δὴ καὶ κόννις, καὶ κίλιξ, καὶ θοῦρος ὁ συβαρίτης, καὶ κυβισσὸς ἐκ λιβύης, μνημονεύονται ὑπό τινων ὡς μυθοποιοί) ἀλλ' ὅτι αἴσωπος αὐτοῖς μᾶλλον κατακόρως καὶ δεξιῶς ἐχρήσατο· ὥσπερ ἀριστοφάνειόν τι μέτρον, καὶ σαπφικὸν, καὶ ἀλκαϊκὸν, καὶ ἄλλο ἀπ' ἄλλου λέγεται, οὐχ ὡς τούτων ποιητῶν μόνων, ἢ πρῶτον ἐξευρηκότων τὰ μέτρα, ἀλλ' ὅτι αὐτοῖς ὠδὶ τὸ πλεῖστον ἐχρήσαντο. προσαγορεύουσι

δὲ αὐτοὺς, τῶν μὲν παλαιῶν οἱ ποιηταὶ μᾶλλον αἴνους, οἱ δὲ μύθους. πλεονάζουσι δὲ μάλιστα οἱ καταλογάδην συγγεγραφότες, τὸ λόγους, ἀλλὰ μὴ μύθους καλεῖν, ὅθεν λέγουσι καὶ τὸν αἴσωπον λογοποιόν. Πλάτων δὲ ἐν διαλόγῳ τοῦ περὶ ψυχῆς, πῇ μὲν μῦθον, πῇ δὲ λόγον ὀνομάζει. εἴρηται δὲ μῦθος, οἷον λόγος τὶς ὤν. ἐπεὶ καὶ μυθεῖσθαι, τὸ λέγειν ἐκάλουν οἱ παλαιοί. αἶνος δὲ, ὅτι καὶ παραίνεσίν τινα περιέχει· ἀναφέρεται γὰρ ὅλον τὸ πρᾶγμα εἰς χρησίμην ὑποθήκην. νῦν μέντοι καὶ τὰ ἀνίγματα, αἴνους τινὲς καλοῦσι· καὶ οὕτω τὸ γύμνασμα. καὶ γὰρ ἀπαγγέλλομεν τὸν μῦθον, καὶ κλίνομεν, καὶ συμπλέκομεν αὐτὸν διηγήματι, καὶ ἐπεκτείνομεν, καὶ συστέλλομεν. ἔστι δὲ καὶ ὑπὲρ λέγειν αὐτοῦ τινὰ λόγον, καὶ αὖ λόγου τινὸς προτεθέντος, μῦθον ἐοικότα αὐτοῦ συμπλάσασθαι. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἀνασκευάζομεν, καὶ κατασκευάζομεν τὴν μὲν ἀπαγγελίαν ἤτις ἔστι, καὶ ἐν τοῦ περὶ τῆς χρείας, δεδηλώκαμεν. ἐν δὲ τοῖς μύθοις ἁπλουστέραν τὴν ἑρμηνείαν εἶναι δεῖ, καὶ προσφυῆ· καὶ ὡς δυνατὸν, ἀκατασκευόν τε καὶ σαφῆ. διὸ καὶ προεκμανθάνειν δεῖ, ὅσους καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐστὶν εὑρεῖν

οὕτως ἀπηγγελμένος. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ, ὅλως πλήρωσιν εἰρημένου μύθου, ἐθισθῆναι τὸν μανθάνοντα χαρίεντως ἐκ τῶν μύθων ἀρέσκεσθαι. ὥσπερ Ησίοδος·

Ὧλ' ἴρηξ πρὸς ἐίπεν ἀκέλευνα ποικιλόδειρον.
ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἐπέφνεθόντων,

Αἰσωπος δ' ὅς κ' ἐθέλῃ πρὸς κρείσσονας αὐλαφερίζειν, δηλοῦται, ὅτι ἀρᾶς ἄμεινον ἀκίνδυνον πρὸς ἱέρακα. μάπειτα ἀγανακτήσας ὁ ἱέραξ, καὶ σπαραπτήσας αὐτὸν, ὅτω τάδε εἶπε. μᾶλλον ἢ οὖν μύθος καὶ τῆς χρείας, εἰς γε οὖν ἀριθμὸς, καὶ τὰς πλαγίας πλάσεις. μᾶλιστα δὲ ἐμμελετητέον ταῖς αἰτιατικαῖς, ὅπ καὶ οἱ παλαιοὶ οὐ πλείστας τῷ μύθῳ ἔτως ἀπήγγειλαν, καὶ μᾶλλισα ὀρθῶς, ὡς φησιν Αριστοτέλης. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρόσωπα λέγουσιν, ἀλλ' ὧδε τὸ ἀρχαῖον ἀναφέρουσιν, ἵνα παραμυθήσονται τὸ δοκεῖν ἀδύνατα λέγειν. ὃν ἀεὶ δὲ χρὴ καθάπερ ἀναγκασμένῳ ζῆνι ἔπεσθαι νόμῳ τῇ προκειμένης πλάσεως ἀκολουθίᾳ, ἀλλ' ἔνια προσακτέον καὶ μικτῷ τρόπῳ χρῆσθαι, ὡς προκεῖσθαι μὲν ἄλλα ἵνα πλάσῃ, μεταβεβηκέναι δὲ ἐν τοῖς ἐξῆς εἰς ἑτέραν. ὠφέλιμον γὰρ τοῦτο τὸ, μὴ ποικίλον. ὁποῖός ὅδε καὶ παρὰ τῷ σωκρατικῷ φαίδωνι μύθος, ἐν τῷ ζωπύρῳ· τὰ μὲν γὰρ ἀρχαῖα ἀπ-

πατικῆς ἔχει. φασὶ τοίνυν ὦ Σώκρατες, τὸν νεώτατον Βασιλέως ἥδιον χαρίσασθαί τινα λέοντος σκύμνον. μικρὸν δὲ ὑποβὰς, μετέβαλεν εἰς τὴν ὀλυθείαν οὕτω. καί μοι δοκεῖ ὁ λέων, σωτροφος ὢν τοῦ παιδὸς νεανίσκῳ ἤδη ὄντι, ἀκολουθεῖν ὅπου βαδίζοι. ὥστε οἵ γε τῶρσαι, ἐρᾶν ἔφασαν τὸ παιδὸς αὐτὸν. καὶ τὰ ἑξῆς. συμπλέκομεν δὲ ὧδε ἐκθέμενοι τὸν μῦθον, ὡς φέρομεν δὴ λίνημα ὡς ἔοικεν, ἢ αὐλοπάλιν. τὸ μὲν λίνημα πρότερον, ὕστερον δὲ τὸν μῦθον, οἷον πεπλασμένον. οἷον καλάμους ὡθυμίζαμεν ἐρατοὺς, καὶ τὰ ὦτα ἐσόρθη. οὕτω προειπόντος, ἐποιήσομεν τὸ δίκτυον οὕτω τὸν τρόπον. παραπλήσιόν μοι δοκεῖ τι παθεῖν τῇ καμήλῳ ταύτῃ, καὶ λιποῖσος ὁ λυσίας. καὶ ὅλον ἐφεξῆς τὸ δίκτυον τὸ περὶ αὐτόν. ἐπεκτείνομεν δὲ, τὰς ἐν τοῖς μύθοις προσωποποιίας μιμούμενοι. καὶ ποταμοὺς, ἢ τι τῶν τοιούτων ἐκφωνοῦντες. τὸ ἐναντίον ἢ ποιοῦντος, συνέλομεν. ὡς λέγειν δὲ, ὧδε. ὅταν μύθος ῥηθέντος, ἐοικότα λέγειν γνωμικὸν αὐτῷ λόγον ὡς χειρώσωμεν κομίζειν. οἷον, λύων πηγὰς ποταμοῦ τινα φέρων λιτέας, καὶ κατὰ τὴν ὕλαιος τῶν αὐτὸν σκιαὶ θεασάμενος, οἰηθεὶς ἕτερον εἶναι μείζονα λιτέας ἔχοντα, ἃ μὲν εἶχεν ἀπέβαλεν. ἁλόμενος δὲ εἰς τὸν ποταμὸν

ταμὸν ὡς ἁρπάσων, ὑποβρύχιος ἐγένετο.

Τὸν λόγον δὲ οὕτως ἐποίουμεν· ὅτι ἄρα οἱ τῶν μειζόνων πολλάκις ὀρεγόμενοι, καὶ ἑαυτοὺς πρὸς αὐτοῖς ὑπάρχουσιν ἀπολλύουσιν. γενοίντο δ' ἂν καὶ ἑνὸς μύθου πλείονες ἐπίλογοι, ἐξ ἑκάστου τῶν ἐν τῷ μύθῳ πραγμάτων, τὰς ἀφορμὰς ἡμῶν λαμβανόντων. καὶ ἀνάπαλιν, ἑνὸς ἀπολόγου πάμπολλοι μῦθοι, ἀπεικασμένοι αὐτῷ. τὴν γὰρ τοῦ ἀπολόγου δύναμιν ἁπλῆν προτείναντες, προστάξομεν τοῖς νέοις μῦθόν τινα πλάσαι, τῷ προτεθέντι πράγματι οἰκεῖον. προχείρως δὲ οὕτω ποιεῖν δυνήσονται, πολλῶν ἐμπλησθέντες μύθων· οὓς μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων ἀνειληφότες, οὓς δὲ καὶ αὐτοὶ μόνον ἀκούσαντες, οὓς δὲ καὶ παρ' αὐτῶν ἀναπλάσαντες. ἀνασκευάσομεν δὲ, καὶ κατασκευάσομεν, οὕτω τὸν τρόπον. ἐπεὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ μυθοποιὸς ὁμολογεῖ ψευδῆ καὶ ἀδύνατα συγγράφειν, πιθανὰ δὲ καὶ ὠφέλιμα, ἀνασκευαστέον μὲν δεικνύντας, ὅτι ἀπίθανα καὶ ἀσύμφορα λέγει. κατασκευαστέον δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. ταῦτα γὰρ ἐστι τὰ ἀνώτατα κεφάλαια, εἰς ἃ τὰ κατὰ μέρος ἐμπίπτει. τὸ μὲν οὖν προοίμιον, πρόσφορ εἶναι δεῖ τῷ μύθῳ. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον ἐκθέσθαι δεῖ τῶν μῦθον. ἐνίοτε δὲ καὶ πρατίθεσθαι,

ὅπερ

ὅπερ ἐν ὑποθέσει, οὐκ ἀναγκαῖον ἀεὶ διηγεῖσθαι. ἔπειτα δὲ μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν ἀπαρχείρησιν, καὶ ἀνασκευάζειν τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐν μέρει, ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξαμένους, καὶ πρὸς ἕκαστον μέρος τοῦ μύθου, ἐφ' ἑκάστου τόπου λόγων εὐπορεῖν πειρωμένους· λεπτέον δὲ τὰ ἀπαρχειρήματα, ἐκ τόπων τῶνδε· ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς, ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, ἐκ τοῦ ἀπρεποῦς, ἐκ τοῦ ἐλλιποῦς, ἐκ τοῦ πλεονάζοντος, ἐκ τοῦ ἀσυνήθους, ἐκ τοῦ μαχομένου, ἐκ τῆς τάξεως, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ἐκ τοῦ ἀνομοίου, ἐκ τοῦ ψευδοῦς. ἀσάφεια μὲν οὖν γίνεται ἤτοι διὰ ἓν ὄνομα, ἢ καὶ πλείονα. διὰ ἓν μὲν, ὅταν τις ὀνόμασι χρήσηται, ἢ παρὰ τὰ εἰωθότα, ἢ ὁμωνύμως. διὰ πλείω δὲ, ὅταν δυνατὸν ᾖ, μηδενὸς μήτε προστιθεμένου, μήτε ἀφαιροῦντος, πολλαχῶς ἐκδέχεσθαι τὸ εἰρημένον· οἷον, ἐγώ σ' ἔθηκα δοῦλον ὄντα ἐλεύθερον. οὐ γὰρ σαφὲς, πότερον ἐλεύθερον ἔθηκεν ἀντὶ δούλου, ἢ δοῦλον ἀντ' ἐλευθέρου. ἀκριβέστερον δὲ μικρὸν ὕστερον περὶ τῆς σαφηνείας, ἐν τῷ περὶ διηγήματος ῥηθήσεται. τὸ δὲ ἀπίθανόν ἐστι, τὸ δυνατὸν μὲν γενέσθαι, ἢ ἐλελέχθαι, ἀπιστούμενον δὲ εἰ γέγονεν, ἢ εἴρηται· ἤτοι διὰ πρόσωπον ἐφ' ᾧ ἡ πρᾶξις, ἢ ὁ λόγος ἀναφέρεται· ἢ διὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ λέγεται γενέσθαι τί ἢ εἰρῆσθαι,

ἢ διὰ

ἢ διὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν λέγεταί τι γενέσθαι, ἢ λελέχθαι. ἢ διὰ τὸν τρόπον τῆς πραξεως, ἢ τοῦ λόγου. ἢ διὰ τὴν αἰτίαν τῶν αὐτῶν τούτων. λεγόντων ἡμῶν, ὅτι οὐκ εἰκός ἐστι τοῦ τοιούτου τόδε τι πρᾶξαι, ἢ τόδε τι εἰπεῖν, ἐν τούτῳ τοῦ τόπῳ, ἢ κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, ἢ χρόνον, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον, ἢ διὰ ταύτην τῆς αἰτίαν. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τοῦ ἀπρεποῦς τὸ ἐλλιπὲς, τὸ πλεονάζον ἐστὶν, ὅταν τι τῶν ῥηθήσεσθαι δυναμένων παραλίπῃ, ἢ εἴπῃ τι μηδὲν ὄν. οἷον, ἢ πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα, ἢ χρόνον, ἢ τρόπον, ἢ τόπον, ἢ αἰτίαν, ἤ τι τῶν τοιούτων. τὸ δὲ ἀσυνηθὲς ἐστι, τὸ παρὰ τὴν πεπιστευμένην ἱστορίαν, ἢ τὸ παρὰ τὰς κοινὰς ὑπολήψεις λεγόμενον. οἷον, εἴ τις τοὺς ἀνθρώπους μὴ πεπλάσθαι εἴποι ὑπὸ τοῦ προμηθέως, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου τινὸς τῶν θεῶν. ἢ τὸν ὄνον φρόνιμον εἴποι, ἢ ἀνόητον τὴν ἀλώπεκα. ὁ δὲ ἐκ τοῦ μαχομένου τόπος, τοιοῦτός ἐστιν, ὅταν δείξωμεν αὐτὸν ἑαυτοῦ μαχόμενον τὸν μυθογράφον. τούτῳ δὲ χρηστέον, οὐκ ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν τι τῶν μέσων ἢ τελευταίων ἀνασκευάζωμεν, ἔπειτα καὶ ἐναντίον αὐτὸ δείκνυμεν τοῖς προειρημένοις. ἀπόγε μὴν τῆς τάξεως ὑπαρχήσομεν, ἐλέγχοντες ἃ μὴ ἔδει πρῶτον ἐν τοῦ μύθῳ ῥηθῆναι, οὐκ ἐν πρώτοις ἀπηγ-

γελμένα.

γελμένα. ἃ δὲ ὑπὸ τελευτῆς, ἀλλαχοῦ προκείμενα. καὶ ὅλως ἕκαστον ὡς ἂν δυναίμεθα, οὐ κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν εἰρημένον. καὶ μὴν καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου τόπος, σαφής ἐστιν, ᾧ καὶ μᾶλλον χρησόμεθα εἰς ἀνασκευὴν τοῦ ὑπαλλόγου. οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἀνομοίου, καὶ τοῦ ψευδοῦς, μόνον εἰσὶ τοῦ ὑπαλλόγου ἀνασκευαστικοί. ἐκ μὲν οὖν τοῦ ἀνομοίου, ἐπειδὰν τὰ ἐν τοῦ μύθῳ κατὰ μηδὲν, ἢ μὴ παντὶ τοῦ ὑπαλλόγῳ προσεοικότα ὑπάρχῃ, ἐκ δὲ τοῦ ψευδοῦς, ὅταν μὴ κατὰ πᾶν συμβαίνῃ, ὥς φησιν ὁ μυθογράφος. ὅτι οἱ τῶν πλειόνων ὀρεγόμενοι, καὶ τῶν ὄντων στερίσκονται. οὐ γὰρ ἀεὶ τοῦτο ἀληθὲς ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τόπων κατασκευάσομεν. ἀνακεφαλαιοῦσθαι δὲ χρὴ, ὅταν πολλαὶ καὶ ἰσχυραὶ ὦσιν ἀνασκευαὶ καὶ κατασκευαὶ, ἐπεὶ ὅταν ὀλίγαι καὶ ἀσθενεῖς, οὐ παραληπτέον τὴν ἀνακεφαλαίωσιν. χρησόμεθα δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸ διασύρειν αὐξήσεσιν, ἢ μειώσεσιν, καὶ παρεκβάσει, καὶ ἤθεσι, καὶ ἁπλῶς πάσαις ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων. καθάπερ γὰρ εἴπομεν, σμικρὸν διαλλάττει τὸ γύμνασμα τοῦτο, δικανικῆς ὑποθέσεως. οἱ δ' αὐτοὶ τόποι, χρήσιμοι καὶ πρὸς τὴν τῶν διηγημάτων ἀνασκευήν τε καὶ κατασκευήν.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ὅτι, λόγος ἐκθετικὸς πραγμάτων γεγονότων, ἢ ὡς γεγονότων. στοιχεῖα δὲ διηγήσεως εἰσιν ἓξ. τό τε πρόσωπον, εἴτε ἓν εἴη, εἴτε πλέω. καὶ τὸ πραῦγμα τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ προσώπου, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις, καὶ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἡ πρᾶξις, καὶ ὁ τρόπος δὲ πράξεως· καὶ ἕκτον, ἡ τούτων αἰτία. τούτων δὲ ὄντων τῶν αὐτοτάτων στοιχείων, ἐξ ὧν συμπληροῦται ἡ τελεία διήγησις, ἐξ ἁπάντων αὐτῶν καὶ τῶν συνεξομούντων αὐτοῖς συνέσηκεν. ἐλλιπὴς δὲ ὅταν, ἡ ἑνὸς τούτων ὑπολείπηται. παρακολουθεῖ δὲ τοῦ μὲν προσώπου, γένος, φύσις, ἀγωγή, διάθεσις, ἡλικία, τύχη, προαίρεσις, πρᾶξις, λόγος, θάνατος, τὰ μετὰ θάνατον. τοῦ δὲ πραγματος, μέγα ἢ σμικρόν, εὐνδεχομένως ἢ ἀδύνατον, δυνατὸν ἢ ἀδύνατον, ῥᾴδιον ἢ δυσχερές, ἀναγκαῖον ἢ οὐκ ἀναγκαῖον, συμφέρων ἢ ἀσύμφορον, δίκαιον ἢ ἄδικον, σῶφρον ἢ ἄσωτον. τοῦ δὲ χρόνου παρέπεται, τὸ πάρεληλυθός, τὸ γενησόμενον, τὸ μέλλον, τί πρῶτον, ἢ δεύτερον, καὶ τὰ ἑξῆς. ἢ τί τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ πρέπει, τί τῷ παλαιῷ. ὧδε πᾶσιν αἱ προθεσμίαι,

μίαι, αἱ μὲν κατὰ κοινόν, ἢ κατ' ἰδίαν, ἄνθρωποι συντίθενται. ἔπειτα χειμὼν ὄντος, ἢ ἔαρος, θέρους, ἢ μεσοπώρου, νυκτὸς ὄσης, ἢ μεθ' ἡμέραν. ἐκκλησίας ὄσης ἐγένετο τὸ πρᾶγμα, ἢ πομπῆς, ἢ ἑορτῆς· καὶ πότερον γάμων ὄντων, ἢ φίλων συνουσίας, ἢ πένθους, ἢ βιαίου τινὸς βιωτικῆς περιστάσεως. τοῦ δὲ τόπου παρακολουθεῖ μέγεθος, διάστημα, γύτνιῶσα πόλις, ἢ χώρα. ἱερὸς ἢν ὁ τόπος, ἢ βέβηλος· ἴδιος, ἢ ἀλλότριος. ἔρημος, ἢ οἰκούμενος· ὀχυρός, ἀσφαλής. πεδινός, ἢ ὀρεινός. ἄυδρος, ἢ ἐάβυγρος. ψιλός, ἢ ἀγνδρώδης, καὶ πάντα τὰ παραπλήσια. τῷ δὲ τρόπῳ, ἑκουσίως, ἢ ἀκουσίως. ἕκαστον δὲ εἰς τρία διαιρεῖται· τὸ μὲν ἀκούσιον εἰς ἄγνοιαν, καὶ τύχην, καὶ ἀνάγκην· τὸ δὲ ἑκούσιον, πότερον βίᾳ γέγονεν, ἢ λάθρᾳ, ἢ ἀπάτῃ. τῇ δὲ αἰτίᾳ τῶν πραξέων παρέπεται, πότερον ἕνεκεν ἀγαθοῦ ἐπήσεως γέγονεν, ἢ χαρίσεως ἐναντίας ἀπαλλαγῆς· ἢ διὰ φιλίαν, ἢ διὰ γυναῖκα, ἢ τέκνων χάριν· ἢ διὰ τὰ πάθη, θυμόν, ἔρωτα, μῖσος, φθόνον, ἔλεον, μέθην, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ἀρεταὶ δὲ διηγήσεως, τρεῖς· σαφήνεια, συντομία, πιθανότης. διὸ καλλίστου μὲν, εἰ δυνατὸν εἴη, ἁπάσας τὰς ἀρετὰς ἔχειν· εἰ δὲ τοῦτο ἀμήχανον,

χανον εἴη, τὸ μὴ ἐναντίαν εἶναί πως τὴν συν-
τομίαν, τῇ τε Σαφηνείᾳ, καὶ τῇ πιθανότητι, τῶν
κατεπείγοντος μᾶλλον στοχαστέον. οἷον, εἰ μὲν εἴη
τὸ πρᾶγμα φύσει περισκελὲς, ὡς τὴν Σαφή-
νειαν ἰτέον, καὶ πιθανότητα. εἰ δὲ ἁπλοῦν, καὶ
μὴ πολύπλοκον, ὡς τὴν συντομίαν, καὶ τὴν
πιθανότητα. δεῖ γὰρ ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ πιθανοῦ ἐν
τῇ διηγήσει. οὕτω γὰρ αὐτῇ μάλιστα ἴδιον ὑπ-
αρχει. καὶ τούτου μὴ προσόντος αὐτῇ, ὅσον ἂν
Σαφὴς καὶ σύντομος ᾖ τοσούτῳ μᾶλλον ἀπι-
στοτέρα τοῖς ἀκούουσι καταφαίνεται. ἐὰν δὲ τὸ
πρᾶγμα φύσει πιθανὸν ᾖ, χρηστέον πῇ μὲν τῇ
συντομίᾳ, πῇ δὲ πλεῖστον τοῖς κατασκευάζουσι
καὶ εἰς πιθανότητα ἄγουσι τὸ προκείμενον. ἔ-
τι δὲ τὰ μὲν λυπήσοντα οὐ ἀκουσομένους, συν-
τομώματα διηγητέον. ὡς Ομηρος,

Κεῖται πάτροκλος.

Τοῖς δὲ εὐφραίνουσιν ἐνδιατριπτέον. ὥσπερ ὁ
αὐτὸς ποιητὴς, τοῖς φαίαξιν οὖσιν φιλομύθοις,
πεποίηκε τὴν ὀδυσσέα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας
καὶ σχολῆς τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγούμενον. Σαφὴς
δὲ ἡ διήγησις γίνεται διχόθεν. ἐξ αὐτῶν τῶν ἀ-
παγγελλομένων πραγμάτων, καὶ ἐκ τῆς λέ-
ξεως τῆς ἀπαγγελίας, ἧς τὰ πράγματα. ἐκ μὲν
οὖν τῶν πραγμάτων, ὅταν λεγόμενα τὰ πρᾶγ-
ματα,

ματα, μὴ τὴν κοινὴν ἐκφεύγη διάνοιαν, οἷα
τὰ ἐν τῇ διαλεκτικῇ, καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ. ἢ
ὅταν μὴ πολλὰ ὁμοῦ διηγεῖταί τις, ἀλλὰ καθ' ἕ-
καστον εἰς τέλος προάγῃ, ὅπερ ἐγκαλοῦσί τινες
τῷ Θουκυδίδῃ. διελὼν γὰρ ἱστορίας, κατὰ τὰ θέ-
ρη, καὶ χειμῶνας, πολλάκις ἀναγκάζετο πρὶν
τελεσθῇ τὸ ὅλον πρᾶγμα, μεταβαίνειν ἐφ' ἕτε-
ρόν τι γεγονὸς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρόν. εἶτα τὸ
ὑπόλοιπον τοῦ πράγματος, ἐφ' ἑτέρου χειμῶ-
νος, ἢ θέρους πραχθὲν διηγεῖται. γνίοτε δὲ καὶ
τρίτου καὶ τετάρτου καιροῦ ἐδεήθη, μέχρις ἂν εἰς
τέλος προέλθῃ τοῦ πράγματος, οὗπερ ἐξαρ-
χῆς διηγεῖτο, ἀεὶ τὰ καθ' ἕκαστον καιρὸν γινό-
μενα συλλαμβάνων τῇ πρώτῃ διηγήσει· ὥστε
ἅμα μὲν ἀσαφῆ, ἅμα δὲ δυσμνημόνευτα γε-
νέσθαι τὰ πράγματα. φυλακτέον δὲ καὶ τὸ
μὴ συγχεῖν οὐ χρόνους, καὶ τὴν τάξιν τῶν πρα-
γμάτων. ἔτι τε καὶ τὸ δὶς τὰ αὐτὰ λέγειν. οὐ-
δὲν γὰρ ἧττον τῶν ἄλλων, καὶ οὕτω συγχεῖ τὴν
διάνοιαν. παραιτητέον δὲ καὶ τὸ περικβάσεις
ἐπεμβάλλεσθαι μεταξὺ διηγήσεως, μακράς.
οὐ γὰρ ἁπλῶς χρὴ πᾶσαν παραιτεῖσθαι, κα-
θάπερ ὁ Φίλιστος· ἀναπαύει γὰρ τὴν διά-
νοιαν τῶν ἀκροατῶν, ἀλλὰ τὴν τηλικαύτην τὸ
μῆκος, ἢ τις ἀπαλλοτριοῖ τὴν διάνοιαν τῶν

ἀκροωμένων, ὥστε δεῖσθαι πάλιν ὑπομνήσεως τῶν προειρημένων, ὡς Θεόπομπος ἐν ταῖς Φιλιππικαῖς. δύο γάρ που, καὶ τρεῖς, καὶ πλείους ἱστορίας ὅλας κατὰ παρέκβασιν εὑρίσομεν, ἐν αἷς οὐχ ὅπως Φιλίππου, ἀλλ' οὔτε μακεδόνος τινὸς ὄνομά ἐστιν. ἀσαφὴς δὲ γίνεται διήγησις, παρὰ τὴν ἔλλειψιν ὧν ἐχρῆν ἀναγκαίως μνήμην ποιήσασθαι, καὶ παρὰ τὴν τῶν ἀπεκρυμμένων ἱστοριῶν ἀλληγορίαν. κατὰ δὲ τὴν λέξιν, φυλακτέον τοῦ σαφηνίζοντι, τὰ ποιητικὰ ὀνόματα λέγειν, καὶ πεποιημένα, καὶ τροπικὰ καὶ ἀρχαῖα, καὶ ξένα, καὶ ὁμώνυμα. ποιητικὰ μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα τινὸς ἐξηγήσεως δεῖται. οἷον, κρήγυον αὐτιφερίζειν μάρνασθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. πεποιημένα δὲ, οἷον κέλαδος, κόναβος, κελαρύζει, καὶ τὰ τοιαῦτα. τροπικὰ δὲ οἷον, τεῖχος τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα ζεύς. διὰ γὰρ τῆς τροπῆς ταύτης, ἐσήμανεν ὁ πύθιος τοῖς ἀθηναίοις, ἐκλιπόντας τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς ἐμβῆναι, καὶ ταύταις οἷον τείχει χρήσασθαι. ἀρχαῖα δὲ τὰ πάλαι μὲν συνήθη, νῦν δὲ ἐκλελοιπότα, ὡς λέγει Δημοσθένης, ἐν τοῦ κατὰ ἀριστοκράτους, περὶ τοῦ δράκοντος νόμου τόδε. μήδ' ἀποιναῦν, μὴ χρήματα πράττεσθαι. τὰ γὰρ χρήματα, ἄποινα ὠνόμαζον

μαζον οἱ παλαιοί. ξένα δὲ, τὰ ἑτέροις μὲν ἀλλοχώρια, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐ συνήθη, ὡς εἴ τις ἀγορὰν ὀνομάζει τὸν λιμένα, καθαπερ θετταλοὶ, ἢ κεῖνον, αὐτὶ τοῦ ἐρώμενον, ὡς κρῆτες. ὁμώνυμα δέ ἐστιν, ὧν φωνὴ μὲν, καὶ ὄνομα τὸ αὐτὸ, ἕτερον δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς φωνῆς· οἷον, παῖς. σημαίνει γὰρ καὶ τὸν υἱὸν, καὶ τὸν καθ' ἡλικίαν παῖδα, καὶ τὸν δοῦλον. ἀσαφῆ δὲ τὴν ἑρμηνείαν ποιεῖ καὶ ἡ λεγομένη ἀμφιβολία πρὸς τῶν διαλεκτικῶν, παρὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἀδιαιρέτου τε, καὶ διηρημένου· ὡς ἐν τοῦ, αὐλητρὶς πεσοῦσα, δημοσία ἔστω. ἓν μὲν γάρ τι ἐστι, τὸ ὑφ' ἓν καὶ ἀδιαίρετον, αὐλητρὶς ἔστω πεσοῦσα, δημοσία· ἕτερον δὲ τὸ διηρημένον, αὐλητρὶς παῖς οὖσα, ἔστω δημοσία. ἔτι δὲ, καὶ ὅταν τι μόριον ἄδηλον ᾖ μετὰ τινος συντέτακται· οἷον, οὐκ ἐν ταύροις ὁ ἡρακλῆς μάχεται. σημαίνει γὰρ δύο· οὐχὶ κενταύροις ὁ ἡρακλῆς μάχεται, καὶ οὐχὶ ταύροις ὁ ἡρακλῆς μάχεται. ὁμοίως δὲ ἀσαφὴς γίνεται φράσις, καὶ ὅταν τι σημαῖνον μόριον ἄδηλον ᾖ, μετά τινος συντέτακται· οἷον, οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ' αὐτοῦ ἡδὺ γένασαν. ἀμφίβολον γὰρ, πότερον ὠδὶ τοῦ θερσίτη ἀχνύμενοι, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος, ἢ ὠδὶ τῇ καθολικῇ τῶν νεῶν. καὶ πάλιν,

Δῆμον ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' ἀθή-
νη Θρέψε δυὸς θυγάτηρ. πότερον τὸν δῆμον,
ἢ τὸν ἐρεχθέα φησὶν ὑπὸ τῆς ἀθηνᾶς τραφῆναι,
καὶ τεκεῖν τὴν γῆν. πρὰ ταύτην δὲ τὴν ἀμ-
φιβολίαν, τὰ Ηρακλείτου τοῦ φιλοσόφου βιβλία
σκοτεινὰ γέγονε, κατακόρως αὐτῇ χρησαμένου,
ἤτοι ἐξεπίτηδες, ἢ καὶ δι' ἄγνοιαν. παρατη-
ρητέον δὲ, καὶ τὸ μὴ ὑπερβατοῖς χρῆσθαι, οἷα
ἐστὶ τὰ πολλὰ τῶν Θουκυδίδου. οὐ γὰρ καθόλου
τὸ τῶν ὑπερβατῶν γένος ἀπελοκιμάζομεν· ποι-
κίλη γὰρ διὰ τούτου, καὶ οὐκ ἰδιωτικὴ γίνεται ἡ
φρασις. μὴ δὲ μεταξυλογίαις, καὶ ταύταις διὰ
μακροῦ. τὰ γὰρ ἐγγὺς λαμβάνοντα τὴν ἀπόδο-
σιν, οὐ λυπεῖ σὺν ἀκροατάς. καὶ μέν τοι καὶ τὸ
ἐλλείπειν τινὰ ὀνόματα, πρὸς τὴν σαφήνειαν
ἐναντίον ἐστί. παραφυλακτέον δὲ καὶ τὸ πα-
ραλλήλοις τιθέναι τὰς πτώσεις, ὠδὶ διαφόρων
προσώπων. ἀμφίβολον γὰρ γίνετο, τὸ ἐπί τινα
φέρεσθαι· οἷον, ὠδὶ μὲν τῆς αἰτιατικῆς, ἐφ' ἧς πρὸς
καὶ μόνης τῶν πτώσεων, πολλοὶ γίνεσθαι τὴν ἀμ-
φιβολίαν νομίζουσιν, ὡς παρὰ Δημοσθένει κα-
τὰ μειδίου· ἴσασιν εὐαίωνα πολλοὶ τὸν λεωδά-
μαντος ἀδελφὸν ἀπεκτείναντα βοιωτὸν ἐν
δείπνῳ. ἄδηλον γὰρ, πότερον εὐαίων ἀπέκ-
τεινε βοιωτὸν, ἢ βοιωτὸς εὐαίωνα, ὅπερ ἔστι
ψεῦδος.

ψεῦδος. ἀλλὰ καὶ ὁ λεωδάμαντος ἀδελφὸς,
πότερον εὐαίων ἐστὶν, ἢ βοιωτὸς. ὠδὶ δὲ τῆς εὐ-
θείας, ὡς παρ' Ηροδότῳ, ἐν τῇ πρώτῃ· εἰσὶ δὲ
καὶ αἰγύπτιοι κολχοί· ἄδηλον γὰρ, πότερον οἱ
αἰγύπτιοι. τόδ' αὐτὸ καὶ ὠδὶ τῆς γενικῆς καὶ δο-
τικῆς. κολχῶν δὲ ὄντων αἰγυπτίων, καὶ κολχοῖς
δὲ οὖσιν αἰγυπτίοις. ὠδὶ μὲν οὖν τῆς αἰτιατικῆς,
ἀναμφισβήτητόν ἐστιν. ὠδὶ δὲ τῶν ἄλλων πτώ-
σεων, φανερὸν, ὅτι προσθέσει ἄρθρων οὐκ ἔτι ἀμ-
φίβολος γίνεται ἡ λέξις· εἰσὶ δὲ αἰγύπτιοι οἱ
κολχοί. δῆλον γὰρ γέγονεν, ὅτι περὶ κολχῶν
λέγει, ὡς εἰσὶν αἰγύπτιοι. ὁμοίως δὲ ἔσται καὶ συν-
τόμος ἡ διήγησις, ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς
λέξεως. ἔστι γὰρ ἡ συντομία, λόγος τὰ καιριώ-
τατα τῶν πραγμάτων σημαίνων, μήτε προσ-
τιθεὶς τὸ μὴ ἀναγκαῖον, μήτε ἀφαιρῶν τὸ ἀ-
ναγκαῖον, κατὰ τὰ πράγματα καὶ τὴν λέ-
ξιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων, ὅταν μήτε συλ-
λαμβάνωμεν ἅμα τὰ πολλὰ πράγματα, μήθ'
ἑτέροις ἐπεμβάλλωμεν, παραλείπωμέν τε,
ὅσα συνυπακούεσθαι δοκεῖ, μήτε πόῤῥωθεν
ἀρχώμεθα, μήτε εἰς τὰ παρέλκοντα τὸν λό-
γον καταναλίσκωμεν, ὡς οἱ μετὰ τὰ πράγ-
ματα εἰωθότες διηγεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ἂν ἴ-
σως ἱστορίᾳ πρέποι, τό, τε μηκύνειν, καὶ τὸ

 πόῤῥωθεν

πρόρρωθεν ἀρξεσθαι, καὶ ἐπεξεργάζεσθαί τινα τῶν παρεργων εἶναι δοκοῦντων. λέγουσι δὲ λέγων τινές, πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦ ὅλου πράγματος, ὃ προῦθεν, ἀκριβέστερον ὀφείλει, τὰ εἰς τοῦτο συντελοῦντα μόνα γὰρ τῇ λέξει παραλαμβάνων· οἷον, ὥσπερ τοῦ λύχνου. εἰ μέν τις ἱστορίαν περὶ αὐτοῦ συγγράφει, προσήκει καὶ τίνων προγόνων ἦν, καὶ τίνος πατρός τε καὶ μητρός, καὶ ἄλλα πάμπολλα λέγειν. τό, τε ἀγώνισμα, ὃ ἠγωνίζετο γὰρ ὀλυμπίασι, καὶ ὅσας νίκας ἀνείλετο, καὶ τὰς ὀλυμπιάδας ὀνομάζειν ἐφ' ὧν γὰνίκα. λέγομεν δέ τις περὶ αὐτοῦ λέγων, ὡδὲν τῶν τοιούτων ἀπεικολογεῖσθαι δίκαιόν ὄζι, καθάπερ ἐποίησεν Ηρόδοτός τε, καὶ Θουκυδίδης, ἑκάστου τὸ λυχνούχου ἀγωνείσασθαι προθέμενος. γὰρ δὲ τοῖς κατὰ τὴν λέξιν παρατηρητέον, καὶ τὸ μήτε συνωνύμοις χρῆσθαι. τὰ γὰρ τὴν αὐτὴν ἔχοντα δύναμιν ὀνόματα, μακρότερον ποιεῖ τὸν λόγον, ὡδὲν δέον· ὡς παρὰ Δημοσθένει γὰρ τῷ τὴν ὀλιγωρίακὴν δεινότητα, δαιμονίᾳ τινὶ καὶ θείᾳ παντάπασιν ἐοικυῖαν δυσργεσίᾳ. μήτε λόγον αὖτι ὀνόματος ποιεῖν· οἷον, αὖτι τοῦ ἀπέθανεν, ἔλιπε τὸν βίον, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. ἔτι δὲ καὶ τὰ συνυπακούμενα παντὸς συμπληρωτέον, τῷ σαφῆ

συνόμως ἀπαγγέλλειν βουλόμενον. χρηστέον δὲ μᾶλλον τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασι, ἢ τοῖς σωθεῖσι, καὶ τοῖς βραχυτέροις μᾶλλον, ἢ τοῖς μακροτέροις, ὅταν τὸ αὐτὸ σημαίνωσιν. δυλακτέον δὲ ὅμως, μὴ λάθῃ τις ὑπερβυμίᾳ σωτομίας, εἰς ἀδιανοησίαν ἢ ἀσάφειαν ἐκπεσών. ἐπεὶ γε μὴν τὸ πιθανὸν εἶναι τὴν λέξιν, παραλειπτέον λέξεις μὲν προσφυεῖς τοῖς τε προσώποις, καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς τόποις, καὶ τοῖς καιροῖς. πράγματα δὲ ὅσα εἰκότα ὄζι, μὴ ἀλλήλοις ἀκόλουθα. λεῖ δὲ μὴ τὰς αἰτίας βραχέως προσπυθέσθαι τῇ λέξει, καὶ τὸ ἀπεσδόμενον πεσῶς λέγειν, καὶ ἁπλῶς σοχάζεσθαι προσήκειν τῷ πρέποντος, τῷ τε προσώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις στοιχείοις τῆς λέξεως, κατά τε τὰ πράγματα, καὶ κατὰ τὴν λέξιν. παράδειγμα δὲ ἡμῖν ἔσαι, τὸ μὲν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως τοῦ Θουκυδίδου, πολὺ πλατυτέρων μὴ δικαίων λέγομεν. εἰκὸς γὰρ τοῖς δικαίοις ἀεὶ διαφέρειν ὄντας τοῖς πλατυσμοῖς, μαθόντας ὅτι ἔστι τὸ πόλεμος, ἐθελῆσαι προκαταλαβεῖν τὴν πλάτυσιν ἔτι μὲν εἰρήνης. ταῦτα δὲ βουλομένοις, ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ, μὴ ὠφελεῖν, νυκτὶ δὲ ἀσελήνῳ ὠφελῆσαι, καὶ πῶς τούτοις ἔχειν δικαίως πλατυτέρων, οἳ καὶ ἀνοίξασιν αὐτοῖς τὰς πύ-

λας, μηδεμιᾶς φυλακῆς προκαθεσηκυίας, ἀλλ᾽ τὰς ἀσονδ᾽ας. τούς τε προδιδόντας ἰδίᾳ ἕνεκα ἐχθρᾶ πρός τινας τῶν πολιτῶν, οὓς ᾤοντο ἀφανιεῖσθαι τρόπῳ γινομένῳ· ἀλλὰ μὴ τὸ τῶν θηβαίων προδοθῆναι. πιθανὸν δὲ, τὸ μὴ ἀεὶ φανομένους τοὺς πλαταιέας προκατειλημμένην τὴν πόλιν ἀφυλάκτως ὑπὸ τῶν πολεμίων, νομίσαί τε ἀπὸ τῆς νύκτα πολλῷ πλείους εἰσεληλυθέναι, πρὸς ξύμβασίν τε χωρῆσαι· ὕστερον δὲ κατανοήσαντας ὀλίγους ὄντας, ὑπιδέσθαι αὐτοῖς, καὶ θόρυβος δὲ πάνυ πιθανώτατος τῶν μὲν πλαταιέων προσβαλόντων τοῖς θηβαίοις, καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, λιθαυγῆ τε καὶ ὀλολυγῆ χρωμένων, λίθοις τε καὶ κεράμοις βαλόντων τοὺς θηβαίους, ἐν ὑετῷ πολλῷ ὑπογνόντων νυκτὸς, πολλοὺς τῶν θηβαίων λιπεῖν τε τηλῷ ἐν σκότει ἀπιόντας, ἀπειρίᾳ δὲ τῶν ὁδῶν ὀλίγους διαμένοντας ἐκφυγεῖν. πιθανὸν δὲ τὸ καὶ κλεῖσαί τινα τὰς πύλας, συρακίῳ ἀκοντίου αὐτὶ βαλάνου χρησάμενον εἰς τὸν μοχλόν. πολὺ δὲ πιθανώτερον, τὸ, ἐπὶ λούσης γυναικὸς τέλεσιν. εἰκὸς γὰρ ἦν, γυναῖκα πρὸς ἐρήμοις πύλαις οἰκοῦσαν, θεασαμένην τοὺς πολεμίους ἀρκεκλεισμένους, φοβηθεῖσαν μὴ ἀπελπίσαντας τὴν σωτηρίαν,

ρίαν, ἐν εἰς ἀπόνοιαν ὁρμήσαντας, βαπίδας ὧν τὸ ἀκακῶς ποιεῖν, μᾶλλόν τε μὲν οὖν οὓς ἐὰν δύνωνται, πολὺ ἐν πρότερον τὰς πλησίον οἰκίας. ἐὰν γὰρ, ὅτι κατὰ γυναῖκα ἦν, ἐλεήσας, καὶ πολεμίους νενικημένους· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν. ὁ μονοειδὴς δὲ τοῦ ἀγῶνος ἡ γυμνασία, ἀλλὰ καθάπερ ὁ μῦθος, καὶ ἀπαγγέλλεται, καὶ κλίνεται, καὶ συμπλέκεται μύθῳ, συστέλλεταί τε καὶ ἐκτείνεται. ἔστι δὲ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἐναλλὰξ ἡμῶν τῷ κεφαλαίῳ τῷ τάξει, καὶ πρὸς τόπος † καὶ τῷ αὐτῷ τάξει φυλάττουσι, κατὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους ποιεῖσθαι τὴν φράσιν. ἔξεστι δὲ καὶ ὑπαφωνεῖν ἀλλήλου μόνον, καὶ συμπλέκειν ἀλλήλοις δύο, ἢ ἐν ῥῆσις ἀλλήλοις, κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν. ἐφ᾽ ἅπασι δὲ τό, τε ἀνασκευάζειν, καὶ κατασκευάζειν. πρὸς μὲν οὖν ἀπαγγελίας, καὶ κλίσεως, καὶ συμπλοκῆς, ἔτι δὲ συστολῆς τε καὶ ἐπεκτάσεως, ἐν τοῖς πρὸς μύθῳ εἴρηται. τὴν δὲ ἀναστροφὴν τάξεως, πολλαχῶς ποιησόμεθα. ἐν γὰρ ἀπὸ τῶν μέσων ἐστὶν ἀρξάμενον, ὧν τὴν ἀρχὴν ἀναβαλέσθαι, ἐστὶ ὧν τὰ τελευταῖα κατασῶσαι, ὅπερ ἐν ὀδυσσείᾳ Ὁμηρος ποιήκεν· ἤρξατο γὰρ ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ᾽ οὓς ἀ-

† πόπις εἰπὼ

ὀλυσεὺς ἰῶ παρὰ καλυψοῖ, ἔπα αὐέδραμε
ὧῒ τῆὶ ἀρχῆὶ μετά ἰνΘ οἰκονομίας γλαφυ-
ρᾶς. ἐποίει γὰρ ἡ ὀλυσέα ζῖς φαίαξι τὰ καθ'
ἑαυτὸν δ' ἰηγέμενον, ἔπα σωαφας τῆὶ λοι-
πῆὶ δλίγησιν, ἔλαξεν εἰς τὰ τελευταῖα μέ-
ρει οὗ μνησῆρας ἀπέκτεινεν ὀλυσεὺς, καὶ
πῶς οὗ γονέας αὐτῶν φιλίαν ἐποίησαν. ἡ
Θουκυδίδης δὲ ἀπὸ τῶν πρὸ ἐπίδαμνον ἀρξά-
μενΘ, αὐέδραμεν ὑῶῒ τῆὶ πρωτηκοντατε-
τίαν, ἔπειτα καπῆλθεν ὧῒ τὸν πελοποννη-
σιακὸν πόλεμον. ἔξεσι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τελευ-
ταίων ἀρξάμενον, ἐλθεῖν ὑῶῒ τὰ μέσα, καὶ ὅ-
πως ὑῶῒ τῆὶ ἀρχῆὶ καταντῆσαι· ὅπερ Ηρόδο
τΘ ἀπὸ τῆ τρίτης ἡμᾶς διδάσκει, λέγων ὅ-
τω· πέμψας καμβύσης εἰς αἴγυπτον κήρυκα,
αἴτε ἄμασιν θυγατέρα, αἴτε ἑκσυμβολῆς
ἀνδρὸς αἰγυπτίε, ὃς μεμφόμενΘ ἄμασιν, ἔ-
πραξε ταῦτα, ὅτι μιν ἀρπάσας γυναικός τε
καὶ τέκνων, ἔπλοτον ἐποίησεν εἰς πέρσας. εἶ-
τα καὶ τὰ αἴτια δηγεῖται· ὅτι ὁ ἦν πορσῶν
βασιλεὺς, ἥκει παρὰ τὸν αἰγυπτίων βασι-
λέως ἰατρὸν ὀφθαλμῶν, ὃς ἔπαρῖςΘ. ἡ γὰρ
κατὰ φύσιν ἰῶ τάξις ἦ δηλήσεως, πρῶ-
τον μὲν τῆὶ ὀφθαλμίαν ἐπεῖν τὸν πορσῶν
βασιλέως, καὶ ὡς πέμψας εἰς αἴγυπτον, ἥτε-

σε

σε παρὰ τὸν βασιλεύοντΘ ἐκεῖ ἰατρὸν ὀφ-
θαλμῶν. ὁ δὲ, ἐξ ὄρυ αὐαπέμπῃ. ἔπειτα ὅτι χα
λεπῶς φέρων ὁ ἰατρὸς, γυναικός τε καὶ παί-
δων ἀπολειφθεὶς, ἐμάνατο μὲν ἐκ πλόντα, συμ
βουλεύσας δὲ πορσῶν βασιλεῖ, αἰτῆσαι θυ
γατέρα παρὰ τὸν αἰγυπτίων βασιλέως, ἵναῖῆ
λους αὐιῶτο, ἢ μὴ λους ἀπέχθοιτο. ἔτι δὲ καὶ
ἀπὸ τῶν μέσων ἀρξάμενον, ὧῒ τῆὶ τελευτῆὶ
ἐλθεῖν, ἔπα γὰ ζυζεις λῆξαι. καὶ παλιν ἀπὸ
τῶν τελευταίων ἀρξάμενον, αὐαβραμεῖν ὧῒ
τῆὶ ἀρχῆὶ, καὶ λῆξαι εἰς τὰ μέσα. καὶ ἔτι ἀπὸ
τῶ πρώτων ἀρξάμενον, μεταθεῖναι ὧῒ τὰ τε-
λευταῖα, καὶ γὰ τῆς μέσοις παύσαθαι. καπὲ
μὲν οὖν τῆὶ αὐαστροφῆὶ τῆ τάξεως, οὕτως.
ἐπεὶ δὲ εἰώθαμεν ἐκφέρειν τὰ πράγματα, ἐ-
νίοτε μὲν ὡς ἀποφαινόμενοι, γνίοτε δὲ ὡς
πλέον τι τῆ ἀποφαίνεσθαι ποιοῦντΘ, καὶ
γνίοτε μὲν ὡς ἐρωτῶντΘ, ἄλλοτε δὲ ὡς
πυνθανόμενοι. ἐᾶῒ ὅτε δὲ, ὡς ἐπαπορεῖ-
τΘ, καὶ ἄλλοτε μὲν ὡς προστάτοντΘ, ἄλλο
τε ἢ ὡς διχόμενοι· ἡ ποτε μὲν ὡς ὁμνύοντες,
ποτε δὲ ὡς ἀπαρνούντΘ, ἄλλοτε δὲ προσ-
τιθέμενοι, ποτε δὲ προσδιαλεγόμενοι. γνδέ-
χεται γὰρ κατὰ πάντας τούτους τοὺς τρό-

πους

πους εἰσφέρειν, ποικίλλοντας τὰς λιτανήσεις. Θουκυδίδης μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ τῆς διηγήσεως τῶν Ἑλληνικῶν, διὰ τὸ μὴ ἀφανισθῆναι τὸν τρόπον, ἀναγκαίαν τὴν λιτανησιν ταύτην Θηβαίων ἄνδρων, ὀλίγῳ πλείονς τριακοσίων, εἰσπλεῦσαι τε εἰς τὸν ὑπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν αὐτονόμων συμμαχίδα· καὶ τὰ ἑξῆς. ἡμεῖς δὲ εἰ βουλοίμεθα πλέον τι τὸν ἀφανισμὸν ποιεῖν, οὕτως ἐροῦμεν. μεγάλων ὡς ἔοικε πραγμάτων αἰτία γέγονεν Ἀθηναίοις, καὶ λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἀμφοτέροις συμμάχοις, Θηβαίων εἰς πλάταιαν ἄφιξις· Θηβαίων γὰρ ἄνδρων, ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, εἰσπλεῦσαι νυκτὸς ὑπνου σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς βοιωτίας· καὶ οὕτω τὰ λοιπὰ τῆς λιτανήσεως σωζόμεν. εἰ δὲ ἐρωτᾷεν βουλοίμεθα, οὕτως ἐροῦμεν· ἆρά γε ἀληθὲς ὄνειρ, ὅτι Θηβαίων ἄνδρων ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, εἰσπλεῦσαι νυκτὸς ὑπνου σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς βοιωτίας. καὶ οὕτως ἐρωτώμενοι ἴσως τὰ μεταταῦτα λιελυσόμεθα· οὔπω γὰρ ἴσμεν τινὲς ἦσαν οἱ Θηβαίων ἄνδρες, οἱ ὀλίγῳ πλείους ἦσαν τριακοσίων, εἰσπλεῦσαί τε νυκτὸς ὑπνου σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς βοιωτίας· καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπιπλεκόμενα

νοι ἐπίσομλν. τὸ δὲ ἐπαπορεῖν, καὶ τὸ ἐρωτᾶν, διὰ τὰ μὲν τὴν διαφοράν, οὐδὲν ἀλλήλων διήνεγκε. διόπερ ἀμφοτέρῳ αὐτῶν ἀρκεσθήσόμεθα, ἐάν τε γὰρ ἐρωτῶμεν, ἐάν τε ἐπαπορῶμεν, ὅτως ἔχοίσομεν· ἆρ' ἔστι ταῦτα ἀληθῆ ἐν τῇ ῥητορικῇ λαλίσατον. διαφέρειν δὲ δοκεῖ, ὅτι ὁ μὲν ἐρωτῶν, ἀποκρίσιν ζητεῖ· ὁ δὲ ἐπαπορῶν, οὐ ταύτης, ἀλλὰ μόνον πρὸς ἑαυτὸν ἀπορεῖ. εἰ δὲ προσάπτειν βουλοίμεθα, οὕτω ποιήσομεν. ἐνθυμησόμεθα γὰρ ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς διηγήσεως, μετὰ τὴν τῶν εἰσελθόντων εἰς πλαταίας αἵρεσιν, ἵνα τινὰ παραινοῦντε, ἢ τοῖς Θηβαίοις, ἢ τοῖς πλαταιεῦσιν, οὕτως· ἄγε τε ὦ πλαταιεῖς, ὅπως ἄξιοι τῆς πόλεως ἔσεσθε, καὶ τῶν προγόνων πρὸς πέρσας τε καὶ μαραθόνιον ἀγωνισμένων, καὶ τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἁμιλλῶν λάβετε τοῖς Θηβαίοις, ὃν μὴ δίκαια ποιοῦσιν, ἀξιοῦντος μὲν ὑμᾶς σῴζειν ὑπακούειν καὶ δουλεύειν, οὐκ ἐθέλοντας δὲ, πολέμῳ βιαζομένοις παρὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τὰς σωθήκας ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων. εἶτα εἰσπλεῦσαι πρὸς πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς τὴν πόλιν τὴν ὑμετέραν, οὖσαν αὐτονόμων συμμαχίδα. καὶ ὡσαύτως τὰ ἑξῆς, ὡς πρὸς πλαταιεῖς διηγήσομαι, εἰ δὲ σωθήσόμεθα τὴν παρελθοῦσαν

ρακέλευσιν γίνεσθαι πρὸς τοὺς θηβαίους, οὕτως ἐροῦμεν· ἄγετε ὦ θηβαῖοι, ὅπως φανήσεσθε αὐτῶν τε, καὶ τῶν πατέρων ἄξιοι, καὶ τῆς ἀρχῆς, ἣν ἕξετε, συμπάσης τῆς βοιωτίας, καὶ δείξατε τοῖς πλαταιεῦσιν, ὅτι δ' οὗλοι ὄντες ὑμέτεροι, οὐ μόνον ἀποδεδράκασι πρὸς ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας ὑμετέρους ὀλίγω πλείους τριακοσίων, ἐλθόντας περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς τὴν πλάταιαν τὴν ἑαυτῶν, διέφθειραν. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τὰ λοιπὰ διηγησόμεθα. ἔστι δὲ καὶ οὕτω πρόσταξιν ποιήσασθαι, εἰ ὑποθώμεθά τινα τοῖς θηβαίοις, πρὶν γενέσθαι τὴν εἰς πλάταιαν εἴσοδον προστάττοντα, ἃ δὴ καὶ ἔπραξαν· ἄγετε ὦ θηβαῖοι, ὅπως ἄνδρες ἐξ ὑμῶν ὀλίγω πλείους τριακοσίων εἰσέλθωσι περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις ἐς πλάταιαν τὴν ὑμετέραν, νῦν δ' οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα· καὶ τὰ ἑξῆς, ὡς ἂν ἐνδέχηται, κατὰ τοῦτον τρόπον διεξελευσόμεθα. εἰ δὲ εὐχόμεθα, οὕτως ἐροῦμεν· εἴθε μηδέ ποτε θηβαίων ἄνδρες ὀλίγω πλείους τριακοσίων, εἰσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς βοιωτίας, οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα· καὶ μέχρι τέλους, κατὰ τὸν τοῦ εὐχομένου τρόπον διηγησόμεθα. οὐκ

ἄδηλος

ἄδηλος δὲ ὁ τρόπος, πῶς κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν προφορὰν ἡ διήγησις ἐξενεχθήσεται. τὴν δὲ προσαγορευτικὴν παραιτούμεθα, ὅτι καὶ πρότερον, ὑπὲρ τῶν κατὰ τὰς πτώσεις ἐγκλίσεων, ἤδη παραδεδώκαμεν ὑπὲρ τῆς κλητικῆς. ὑποτιθέμενοι δὲ, οὕτως ἐροῦμεν· ὑποθώμεθα γὰρ θηβαίων ἄνδρας, ὀλίγω πλείους τριακοσίων, εἰσελθεῖν περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς βοιωτίας, οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα, ἀνέωξαν αὐτοῖς τὰς πύλας, ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔθεντο εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ παρὰ Δημοσθένει· ἀμφίπολιν, πύδναν, ποτίδαιαν, ἁλόννησον, οὐδενὸς τούτων μέμνημαι. ἔτι καὶ πάλιν· ἀλλ' ἐφ' ἑλλήσποντον οἴχεται. πρότερον ἧκεν ἐπ' ἀμβρακίαν· ἥλιν ἔχει, τηλικαύτην πόλιν ἐν πελοποννήσῳ. μεγάροις ἐπεβούλευσε πρώην. ἔστι δὲ καὶ τούτους ἀλλήλοις ὑπὲρ πλέκειν τοὺς τρόπους, καὶ μικτὸν ἐκδυοῖν, ἢ πλειόνων ποιεῖν. ὡς τοῦ διηγήματος, τὰ μὲν ἀπαγγεῖλαι κατὰ τὸν τοῦ ἀπαγγαινομένου τρόπον, τὰ δὲ ἀσυνδέτως, τὰ δὲ ὅπως ἄν τις βούλοιτο ποικίλλων τῆς φράσιν. ὑπὲρ φωνεῖν δὲ διηγήσει ἐστὶ, τὸ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς διηγήσεως γνώμην ὑπὲρ λέγειν. τὸ δὲ τοιοῦτον, οὐδ' ἱστορίᾳ

πρέπον

πρέπον ἐστὶν, ὅτε πολιτικῷ λόγῳ· θεάτρῳ δὲ,
καὶ σκηνῇ μᾶλλον ὑπαρτήδειον. διὸ καὶ παρὰ
τοῖς τοιούτοις ποιηταῖς, ὑπαρπλεῖστόν ἐστιν, ὡς πα-
ρὰ Μεναύδρῳ πολλαχοῦ μὲν ἀλλαχόθι, καὶ ἐν
ἀρχῇ δὲ τοῦτε δαρδάνου, καὶ τοῦ ξενολόγου·
αὐδρὸς πένητος υἱὸς ἐκτεθραμμένος, οὐκ ἐξ
ὑπαρχόντων ὁρῶν ἠσχύνετο τὸν πατέρα μι-
κρ' ἔχοντα. παιδευθεὶς γὰρ εὖ, τὸν καρπὸν
εὐθὺς ἀπεδίδου χάριτος καλόν. ὁ γὰρ τελευ-
ταῖος στίχος, ἐκ περιττοῦ πρόκειτ', θηρώμενος
μόνον, τὸν παρὰ τῶν θεατῶν ἔπαινον. ὅταν μὲν
τοι συνεχῶς ἐγκαταμιγνύῃ τις, καὶ λανθάνῃ
ταῦτα τὰ γνωμικὰ, ὑπαρχαρίς πως ἡ διήγησις
γίνεται, ὡς παρὰ Ηροδότῳ ἐν τῇ πρώτῃ. λέ-
γων γὰρ περὶ τοῦ ἀνθρωπείου βίου, ὡς οὐκ ἔστι σα-
θερὸς, ἀλλὰ πολλὰς ἑαυτοῦ ἔχει τὰς μεταβο-
λὰς, ἔπειτα ἐξαριθμησάμενος ὅσων ἡμερῶν
ἐστὶν ἀνθρωπίνη ζωὴ, ὡς ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐ-
πιφέρει· τούτων τῶν ἁπασέων ἡμερέων, ἡ ἑτέ-
ρη αὐτέων, τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παραπαν, οὐδὲν
ὅμοιον εἰσάγει πρῆγμα. εἶτα ὑπαρφωνεῖ οὕτω τὸν
τρόπον· οὕτως ὦ κροῖσε, πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος
καὶ ὡς συμφορῇ. † οἷος ὁ γύγης πρὸς τὸν κανδαύλιν
λέγει· δέσποτα, τίνα λόγον ἔχεις οὐχ ὑγιέα, κε-
λεύων δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυ-
μνήν.

μνήν. ἅμα δὲ χιτῶνι ἐκδυομένῳ, συνεκδύετ'
καὶ τὴν αἰδὼ γυνὴ. καὶ μὴν καὶ παρὰ τοῖς ῥή-
τορσιν εὕροιμεν ἄν. οὐχ ἥκιστα καὶ παρὰ τῷ πο-
λιτικωτάτῳ Δημοσθένει, καὶ ἐν τοῖς πολιτικω-
τάτοις αὐτοῦ λόγοις. ἐν γὰρ τοῦ δευτέρου τῶν
ὀλυνθιακῶν διηγούμενος περὶ τοῦ φιλίππου,
ὅτι περὶ αὐτὸν ἔχει μίμους γελοίων, καὶ ποιη-
τὰς αἰσχρῶν ἀσμάτων, καὶ οὓς γε ἡ πόλις ἀθη-
ναίων ἐξέβαλεν ὡς ἀσελγεστάτους ὄντας, καὶ
ὅτι τοιοῦτος ὢν φίλιππος, εἰκότως λανθά-
νει πάντας ἀνθρώπους, τοῦ κατορθοῦν ἐν τοῖς
πολέμοις, μετὰ ταῦτα ὑπαρφωνεῖ. αἱ γὰρ εὐ-
πραξίαι, δειναὶ συγκρύψαι, καὶ συσκιᾶσαι
τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. ἔστι δὲ καὶ ἀνάπαλιν, προ-
θέντα γνωμικὸν λόγον, διηγήσασθαι. καθάπερ
καὶ ὑπὲρ τοῦ μύθου παρεσημειωσάμεθα· οἷον καὶ
παρὰ Μεναύδρῳ, ἐν τῇ χρηστῇ ὑπαρκλήρῳ,

Ἆρ' ἐστὶ πάντων ἀγρυπνία λαλίστατον. εἶτα
ἑξῆς τὸ διήγημα. ἐμὲ γοῦν ἀναστήσασα δευρὶ
προάγεται λαβεῖν ἀπ' ἀρχῆς πάντα τὸν ἐ-
μαυτοῦ βίον. διήγησιν δὲ διηγήσει συμπλέ-
κειν ἐστὶν, ὅταν δύο διηγήσεις, ἢ καὶ πλείους ἅ-
μα διηγεῖσθαι ὑπαρχειρῶμεν. οὗτος δὲ μάλα ὑπα-
τήδευσαν οἱ ἀπὸ Ισκράτους, καὶ ὁ αὐτὸς Ισκρά-
της ἐν τοῦ πανηγυρικῷ, οὕτως· ἦλθον

οἷόν ἡρακλέους παῖδλον. καὶ μικροῦ πρὸ τούτων, ἄθλους ὁ παλάθου, βασιλεὺς ὢν ἀργους. οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας τῆς ὧν θήβας δεδυσυχηκώς, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πάλιν ἐπὶ γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, θρᾷκιον μὲν μετὰ δυμόλπου τοῦ ποσειδῶνος, σκύθαι δὲ μετὰ ἀμαζόνων, τῶν ἄρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ περὶ μὲν τὸν τρόπον τῆς γυμνασίας, τοσαῦτα· καὶ ὅτι κατ' αὐτὸν ἀναγκαῖον ὅτι γυμνάσασθαι χρὴ τοὺς μύθους.

ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ.

ΧΡΕΙΑ ὅτι, σύντομος ἀπόφασις, ἢ πρᾶξις, ἀναφερομένη μετ' ὀνομάτος εἴς τι ὡρισμένον πρόσωπον, ἢ ἀναλογοῦν προσώπῳ. παραλαμβάνεται δὲ αὐτῆς, γνώμη, καὶ ἀπομνημονεύματα. ἔστι γὰρ γνώμη σύντομος, εἰς πρόσωπον ἀναφερομένη, χρείαν ποιεῖ. καὶ τὸ ἀπομνημόνευμα δέ, πρᾶξίς ὅτιν, ἢ λόγος βιωφελής. διαφέρει δὲ ἡ μὲν γνώμη τῆς χρείας, τέτρασι τοῖσδε· τῷ τὴν μὲν χρείαν πάντως ἀναφέρεσθαι εἰς πρόσωπον, τῆς δὲ γνώμης ὁ παύτως, καὶ τῷ, ποτὲ μὲν τὸ καθόλου, ποτὲ

ἢ τὸ ὧδε μέρος ὑποφαίνεσθαι τῆς χρείας ἐνίοτε μηδὲν ἔχουσαν βιωφελές· τὴν δὲ γνώμην ἀεὶ πρὸς τὸν τοῦ βίου χρησίμων εἶναι· τέταρτον, ὅτι ἡ μὲν χρεία, πρᾶξις, ἢ λόγος ὑφάρχει, ἡ δὲ γνώμη, λόγος ὅτι μόνον. τὸ δὲ ἀπομνημόνευμα, ἐάν ὅτε ἐπεκτείνεται, καὶ ἡ μὲν ἀναφέρεται εἴς τινα πρόσωπα, τὸ δὲ ἀπομνημόνευμα καὶ καθ' ἑαυτὸ μνημονεύεται. εἴρηται δὲ χρεία, κατ' ἐξοχήν, ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων πρὸς πολλὰ χρειώδης ὅτι τοῦ βίου. καθάπερ καὶ ὁμήρου, πολλῶν ὄντων ποιητῶν, κατ' ἐξοχὴν οὕτως μόνον καλεῖν εἰώθαμεν ποιητήν. τῆς δὲ χρείας τὰ αὐτοτάτω γένη, τρία. αἱ μὲν γάρ εἰσι λογικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ μικταί. λογικαὶ μέν εἰσιν, αἱ χωρὶς πράξεως ἁπλῶς λόγων ἔχουσαι τὸ κῦρος· οἷον, διογένης ὁ φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς τίνων ὢν ὢν εἴη ἄδολος γένοιτο; ἀπεκρίνατο, ὅτι ἥκιστα πλήξης φροντίζων. τῶν δὲ λογικῶν, εἴδη δύο· ἀποφαντικόν, καὶ ἀπορητικόν. τὸ δὲ ἀποφαντικόν, αἱ μέν εἰσι καθ' ἑκάστου ἀπόφασιν· οἷον, ἰσοκράτης ὁ σοφιστὴς τοὺς σὺν φύσεις ὄντας μαθητὰς, θεῶν παῖδας ἔλεγεν εἶναι. αἱ δὲ πρὸς τι πρός τι· οἷον, διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς μῆ πλήσιον ἀπαίδευτον, εἶπεν, ἑτέρου ὅτι ῥύπος πορισμοῦ. οὐ γὰρ ὁ διογένης

ἁπλῶς ἀπεφήναντο, ἀλλ' ἐξ ὧν εἰσὶν. ἔτι ἡ τῶν ἀρχεῖλεω εἰσὶν εἴδη τέσσαρα. τό, τε κατ' ἐρώτησιν, καὶ τὸ κατὰ πύσμα, καὶ τὸ κατ' ἐρώτησιν αἰτιῶδες, καὶ τὸ ὁμωνύμως τῷ γνῶ λεγόμενον ἀρχιτικόν. διαφέρει δὲ τὸ πύσμα τοῦ ἡ ἐρώτησις, ὅτι πρὸς μὲν τὴν ἐρώτησιν, συγκατατίθεσθαι δεῖ μόνον, ἢ ἀρνήσασθαι, οἷον ἀναινεῖσθαι, ἢ κατανεῖσθαι, ἢ διά γε τοῦ ναὶ, ἢ τοῦ οὔ, ἀποκείνασθαι. τὸ δὲ πύσμα, μακροτέραν ἀπαιτεῖ τὴν ἀπόκρισιν. κατ' ἐρώτησιν μὲν οὖν ἐστὶν, οἷον πιθανὸς ὁ μιτυληναῖος ἐρωτηθείς, εἰ λανθάνει τινὰς ὢν θεὸς φαῦλόν τι ποιῶν, εἶπεν οὔ, οὐδὲ διανοούμενος. μετὰ γὰρ τὴν ἀπόφασιν τὸ προστιθέμενον, πρόσεστιν ὅτι ἐπεὶ καὶ ἀφαιρεθήτω αὐτοῦ, ἐπήρκει ἡ ἀπόφασις. ἡ δὲ πυσμαλικὴ, διαύτη ἐστὶν· οἷον θεανὼ ἡ πυθαγορικὴ φιλόσοφος ἐρωτηθεῖσα ὑπό τινος, ποία γυνὴ ὑπ' ἀνδρὸς καθαρὰ εἰς τὸ θεσμοφορεῖον καθίσειν, εἶπεν, ἀφ' μὲν τοῦ ἰδίου παραχρῆμα, ἀφ' δὲ τοῦ ἀλλοτρίου οὐδέποτε. αἱ δὲ κατ' ἐρώτησιν αἰτιώδεις εἰσὶν, ὅσαι χωρὶς τοῦ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀποκρίσεως, καὶ αἰτίαν τινὰ ἔχουσιν, ἢ συμβουλὴν, ἢ τι τοιοῦτον· οἷον σωκράτης ἐρωτηθείς, εἰ δύναίμην αὐτῷ δοκεῖ ὁ τῶν πορσῶν βασιλεὺς; οὐκ ἔχω λέγειν,

γειν, εἶπε. μὴ δὲ γὰρ εἰδήναι, πῶς ἔχει παιδείας. ἀρχειλικαὶ δέ εἰσιν, αἱ μήτε κατ' ἐρώτησιν, μήτε κατὰ πύσμα, λόγον δέ τινα ἔχουσαι, πρὸς ὃν ὄνειν ἡ ἀπόκρισις· οἷον πλάτων τὸν διογένους ἀρισώνυμον ἐν ἀγορᾷ, καλὸν τὸν αὐτὸν ὠδὶ τὸ ἄρισον, ὦ διόγενες (εἶπεν) ὡς χάριεν αὖ μοῦ τὸ ἄπλασον, εἰ μὴ πλασὸν ἦν. οὔτε γὰρ διογένης πρίζων ἠρώτα τὸν πλάτωνα, οὔτε ὁ πλάτων ἐμάνθανε παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς πως τὸ ἄρισον καλεῖ αὐτὸν, ὅπερ ἔστι τὸ ἀνάλετρον. ἔστι δὲ παρὰ ταῦτα καὶ ἄλλο εἶδος, ἐμπίπτον εἰς τὰς λογικὰς, καλούμενον διπλοῦν. διπλῆ δέ ὅτι χρεία, ἢ δύο προσώπων ἀφορμὰς ἔχουσα, ὧν καὶ ἡ ἑτέρα μεθ' ἑνὸς προσώπου, χρείαν ποιεῖ· οἷον, ἀλέξανδρος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς, ὠνησάς διογένει διοιμωμένῳ εἶπεν, οὐ χρὴ πανυχίου εὐδειν βουληφόρον ἄνδρα. καὶ ὁ διογένης ἀπεκρίνατο, ᾧ λαοί τ' ὦπτε τράφωσι, καὶ τόσα μέλῃ. ἦν γὰρ καὶ οὕτω χρεία μὴ προστιθεμένης τῆς ἀπορίσεως. πρακτικαὶ δέ εἰσιν, αἱ χωρὶς λόγου ἐμφαίνουσαί τινα νοῦν. τῶν δὲ πρακτικῶν, αἱ μὲν εἰσὶν ὀργητικαὶ, αἱ δὲ παθητικαὶ. ὀργητικαὶ μὲν, ὅσαι δηλοῦσί τινα γνώμην· οἷον διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος,

ἰδὼν ὀψοφαγον παῖδα, τὸν παιδαγωγὸν τῇ βακτηρίᾳ ἔπαισε. παθιτηκὰ δὲ, αἱ πάθός τι σημαίνουσαι· οἷον, δίδυμος ὁ αὐλητὴς ἁλοῦς ὑπὸ μοιχείᾳ, ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη. μικταὶ δὲ εἰσιν, ὅσαι τοῦ μὲν λογικοῦ, καὶ τοῦ πρακτικοῦ κοινωνοῦσιν, ἐν δὲ τῷ πρακτικῷ τὸ κῦρος ἔχουσιν. οἷον, πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος, ἐρωτηθεὶς πόσος ἐστὶν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος; ἀναβὰς ὑπὸ τὸ δωμάτιον, παρέκυψεν ὀλίγον, δηλῶν διὰ τοῦτο τὴν βραχύτητα. καὶ ἔτι λαγκων, ἐρομένου τινὸς αὐτὸν, ποῦ τοὺς ὅρους τῆς γῆς ἔχουσιν λακεδαιμόνιοι; ἔδειξε τὸ δόρυ. τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν χρειῶν, ταῦτά ἐστιν. πεφέρονται δὲ, αἱ μὲν γνωμολογικῶς, αἱ δὲ ἀποδεικτικῶς, αἱ δὲ κατὰ χαριεντισμὸν, αἱ δὲ κατὰ συλλογισμὸν, αἱ δὲ κατὰ ἐνθύμημα, αἱ δὲ κατὰ παραδειγμα, αἱ δὲ κατ' εὐχὴν, αἱ δὲ συμβολικῶς, αἱ δὲ τροπικῶς, αἱ δὲ κατὰ ἀμφιβολίαν, αἱ δὲ κατὰ ἀντίληψιν, αἱ δὲ συνεζευγμένως, ἐξ οἵων δή ποτε τῶν προειρημένων τρόπων συγκείμεναι. γνωμολογικῶς μὲν, οἷον, βίων ὁ σφιστὴς, τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν ἔλεγε πάσης κακίας εἶναι. ἀποδεικτικῶς δὲ, οἷον Ισοκράτης ὁ ῥήτωρ παρῄνει τοῖς γνωρίμοις, πεπιμῶν τῶν γονέων τοὺς διδασκάλους, ὅτι οἱ

μὲν τοῦ ζῆν μόνον, οἱ δὲ διδασκαλοι καὶ τοῦ καλῶς ζῆν αἴτιοι γεγόνασι. τὴν γὰρ ἀπόφασιν αὐτοῦ Ισοκράτης, μετὰ ἀποδείξεως ἐξενήνοχε. κατὰ χαριεντισμὸν δὲ, οἷον ὀλυμπιὰς πυθομένη τὸν ἀλέξανδρον διὸς αὐτὸν ἀποφαίνειν, οὐ παύσετε οὗτος (ἔφη) διαβάλλων με πρὸς τὴν ἥραν; συλλογιστικῶς δὲ, οἷον διογένης ὁ φιλόσοφος, ἰδὼν μειράκιον περισσῶς καλλωπιζόμενον, εἶπεν· εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς. ἐνθυμηματικῶς δὲ, οἷον σωκράτης ὁ φιλόσοφος, ἀπολλοδώρου τινὸς γνωρίμου λέγοντος αὐτῷ, ἀδίκως σου θάνατον κατέγνωσαν ἀθηναῖοι· γελάσας ἔφη, σὺ δὲ ἐβούλου δικαίως; πρόσεν θυμεῖτε, ὅτι ἄρα βέλτιον ἀδίκως ἢ δικαίως κατεγνῶσθαι· ὅπερ ἐν τῇ χρείᾳ δοκεῖ παραλελεῖφθαι δηλούμενον. ἤτοι παραδειγμα δὲ, οἷον ἀλέξανδρος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς, παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν φίλων συναγαγεῖν χρήματα, εἶπεν, ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ὤνησεν οὐδὲ κροῖσον. εὐκτικῶς δὲ, οἷον δάμων ὁ παιδοτρίβης χωλοὺς ἔχων τοὺς πόδας, κλαπέντων αὐτοῦ τῶν ὑποδημάτων, ἔφη; εἴθε ἐναρμόσειε τῷ κλέπτῃ. συμβολικῶς δὲ, οἷον, ἀλέξανδρος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς, ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, ποῦ ἔχει τοὺς θησαυ-

ρους; ἐν τούτοις ἔφη, δείξας τοὺς φίλους. τροπικῶς δὲ, οἷον Πλάτων ὁ φιλόσοφος, τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἔφη ἱδρῶτι καὶ πόνοις φύεσθαι. κατὰ ἀμφιβολίαν δὲ, οἷον Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ, συνισταμένου αὐτῷ παιδίου, καὶ ἐρωτῶντος τοῦ συνιστάντος, τίνος αὐτῷ δεῖ, εἶπε, πινακιδίου, καὶ νοῦ. καὶ γραφιδίου, καὶ νοῦ. ἀμφιβαλλόμενον γὰρ, πότερον νοῦ καὶ πινακιδίου λέγει, ἢ πινακίδος καινῆς, καὶ καινοῦ γραφιδίου. κατὰ μετάληψιν δὲ ἐστιν, ὅταν τὸ λεγόμενον, καὶ τὸ ἐρωτώμενον, ἐπ' ἄλλο τὶς ἀποκρινόμενος μεταλαμβάνῃ· οἷον, πύῤῥος ὁ τῶν ἠπειρωτῶν Βασιλεὺς, ζητούντων τινῶν παρὰ πότον, πότερος κρείττων αὐλητὴς, αὐτιγενίδας, ἢ σάτυρος; ἐμοὶ μὲν εἶπε στρατηγὸς πολυσπέρχων. ὁ δὲ συνεζευγμένος τρόπος οὐκ ἄδηλός ἐστιν, ὅτι πολλαχῶς γίνεται. ἢ γὰρ γνωμικῷ χαριεντισμῷ συμπλακήσεται, ἢ παραδείγματι συμβολικῷ, ἢ ἀμφιβολίᾳ καὶ μεταλήψει, ἢ ἁπλῶς καθ' ὅσους καὶ ἄλλους τρόπους δύνατ' συγγενέσθαι συζυγία, ἤτοι δυοῖν, ἢ καὶ πλειόνων τρόπων εἰς μίαν χρείαν παραλαμβανομένων· οἷον, διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος, ἰδὼν μειράκιον ἐκ τοίχου λίθους βάλλον εἰς ἀγορὰν, παῦσαι (ἔφη) παιδίον, μὴ ἀ-

γνοοῦν

γνοοῦν παίσῃς τὸν πατέρα. ἔχει γὰρ ἅμα καὶ συμβολικῶς, καὶ χαριέντως ἡ ἀπόφασις. γυμνάζοντ' δὲ κατὰ τὰς χρείας, τῇ ἀπαγγελίᾳ, τῇ κλίσει, τῇ ὑπαφωνήσει, τῇ ἀντιλογίᾳ. ἐπεκτείνομέν τε, καὶ συστέλλομεν τὴν χρείαν, πρὸς δὲ τούτοις ἀνασκευάζομεν, καὶ κατασκευάζομεν. καὶ ἡ μὲν ἀπαγγελία, φανερά ἐστι. ῥηθεῖσαν γὰρ χρείαν, πειρώμεθα κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἢ καὶ ἑτέροις Σαφέστατα ἑρμηνεῦσαι. ἡ δὲ κλίσις, ἔστι ποικίλη. τὰ γὰρ ἐν τῇ χρείᾳ πρόσωπα, εἰς τοὺς τρεῖς ἀριθμοὺς ἐναλλάττομεν, καὶ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' οἷον ἑνὸς πρὸς ἕνα, καὶ δύο πρὸς δύο, καὶ πλείους πρὸς πλείους. καὶ πάλιν, δυοῖν πρὸς ἕνα, καὶ πρὸς δύο, καὶ πρὸς πλείους. προκειμένης γὰρ χρείας, ὅτι Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ, τοὺς εὐφυέας τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδας ἔλεγεν εἶναι, οὕτω κλίνομεν. ἑνὸς μὲν πρὸς ἕνα, οἷον, ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ, τὸν εὐφυέα τῶν μαθητῶν, θεοῦ παῖδα ἔλεγεν εἶναι. δυοῖν δὲ πρὸς δύο, ἰσοκράτεε τὼ ῥήτορε, τὼ εὐφυέε τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδε ἐλεγέτην εἶναι. πλειόνων δὲ πρὸς πλείους, ἰσοκράτεις οἱ ῥήτορες, τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδας ἔλεγον εἶναι. φανερὸν δὲ ἐκ τούτων, πῶς καὶ τοὺς ἄλλους τρόπους κλινοῦμεν. μεταλαμβάνονται

 γὰρ

γὰρ καὶ εἰς τὰς πέντε πτώσεις. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν χρειῶν αἱ μὲν εἰσιν λογικαὶ, αἱ δὲ πρακτικαὶ, αἱ δὲ ἐξ ἀμφοῖν τούτοιν μικταὶ, καὶ τούτων αὖ ἕτεραι ἐστιν εἴδη, καθ' ἕκαστον αὐτῶν πειρασόμεθα διδάσκειν τὴν κλίσιν ὑπὲρ παραδείγματος. ἡ μὲν οὖν ὀρθὴ, οὐδεμίαν ἔχει δυσκολίαν· κατὰ γὰρ τὴν αὐτὴν ἑκάστη τῶν χρειῶν εἴωθε προφέρεσθαι. τὴν δὲ γενικὴν πτῶσιν, οὕτω κλινοῦμεν. ἐὰν μὲν λογικὴ ᾖ ἡ χρεία, προσθήσομεν αὐτῇ, τὸ ῥηθὲν μνήμης ἔτυχεν, ἢ λόγος ἀπομνημονεύεται, εἰπόντος. τὸ μὲν οὖν πρότερον, μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν ὅλης τῆς χρείας, εὐπρεπὲς ἐστιν ἐπενεγκεῖν· οἷον, Ισοκράτους τοῦ ῥήτορος, τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν θεῶν παῖδας λέγοντος εἶναι, τὸ ῥηθὲν μνήμης ἔτυχε. τὸ δὲ δεύτερον, μεθούσης αὐτῆς, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἀρκομένης, οἷον πιττακοῦ τοῦ μιτυληναίου ἐρωτηθέντος εἰ λανθάνει τὶς τοὺς θεοὺς φαῦλόν τι ποιῶν, λόγος ἀπομνημονεύεται, εἰπόντος, οὐδὲ διανοούμενος. ἁρμόττει δὲ μᾶλλον, τὸ μὲν, λόγος ἀπομνημονεύεται, πάσαις ταῖς λογικαῖς χρείαις, πλὴν τῆς καθ' ἑκούσιον ἀπόφασιν. ταύτῃ γὰρ, τὸ ῥηθὲν μνήμης ἔτυχεν. ἐὰν δὲ πρακτικὴ ᾖ χρεία, εἰ μὲν παθητικὴ εἴη, προσθετέον, τὸ συμβὰν μνήμης ἔτυχεν. εἰ δὲ ἐ-

νεργητικὴ,

νεργητικὴ, τὸ πραχθὲν μνήμης ἔτυχεν. ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ μικτοῦ. ὑπὲρ τέλει μέντοι τῶν χρειῶν, καὶ τούτων ἕκαστον προσθετέον· οἷον, διδύμου τοῦ αὐλητοῦ ἁλόντος ὑπὲρ μοιχείας, καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος κρεμασθέντος, τὸ συμβὰν μνήμης ἔτυχε. καὶ διογένους τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου ἰδόντος ὀψοφάγον παῖδα, καὶ τὸν παιδαγωγὸν τῇ βακτηρίᾳ παίσαντος, τὸ πραχθὲν μνήμης ἔτυχε. τῇ δὲ δοτικῇ, ὑπὲρ πάσης χρείας πλὴν τῆς παθητικῆς προσθήσομεν, τὸ ἔδοξεν, ἢ τὸ ἐφάνη, ἢ τὸ ἐπῆλθεν, ἢ καὶ παρέστη, ἢ τὶ τῶν τοιούτων· οἷον, διογένει τῷ κυνικῷ φιλοσόφῳ ἰδόντι μειράκιον πλούσιον ἀπαίδευτον, ἔδοξεν εἰπεῖν, οὗτός ἐστι ῥύπος περιηργυρωμένος. ὑπὲρ μὲν τῆς παθητικῆς προσθήσομεν, τὸ συνέβη· οἷον διδύμῳ τῷ αὐλητῇ ἁλόντι ὑπὲρ μοιχείας, συνέβη ἐκ τοῦ ὀνόματος κρεμασθῆναι. ὑπὲρ δὲ τῆς αἰτιατικῆς, προσθήσομεν καθόλου ὑπὲρ πάσης χρείας, τὸ φασὶ, τὸ λέγεται· οἷον, διογένην τὸν κυνικὸν φιλόσοφον, ἰδόντα μειράκιον πλούσιον ἀπαίδευτον, φασὶν εἰπεῖν, ἢ λέγεται, οὗτός ἐστι ῥύπος περιηργυρωμένος. ἡ δὲ κλητικὴ σαφής ἐστι. ποιησόμεθα γὰρ τὸν λόγον πρὸς πρὸν ἡμῖν πρόσωπον, ἐφ' ὃ ἡ χρεία ἀναφέ-

ρεται.

ρετω· οἷον, δι' ὀργῆς ἰωνικὲ φιλόσοφε, ἰδοὺ μέγα κιον πλούσιον ἀπαίδευτον, εἶπας, ὅτος ὄτι ῥύπου πολυκεχυρωμένου. ὡσαφωνεῖν δέ ὄτιν ἀποδεχομένους οἰκείως, καὶ σωτόμως τὸ εἰρημένον δεῖ τῆ χρείας, ἢ ὡς ἀληθὲς ὄτιν, ἢ ὡς καλὸν, ἢ ὡς συμφέρον, ἢ ὡς ἐν ἄλλοις τὸ αὐτὸ οὗτος ἐδόξαν ἀνδράσι δεδοκιμασμένοις· οἷον, δυριπίδης ὁ ποιητὴς τὸν νομῶ ἡμῶν ἕκαστε ἔφησεν εἶναι θεόν. ὡσαφωνήσομεν δὲ, ἐκ μὲν τοῦ ἀληθῆς, οὕτως· θεὸς γὰρ ὄντως ἑκάστου, ὁ νόος, ἐφ' ἃ μὲν συμφέρει πρότρεπων ἡμᾶς, ἀπείργων δὲ τῶν ζημιόντων. ἐκ δὲ τοῦ καλοῦ, οὕτως· καλὸν γὰρ ἕκαστον, μὴ χρυσῶ καὶ ἀργύρω νομίζειν εἶναι τὸν θεὸν, ἀλλ' ἑαυτόν. ἐκ δὲ τοῦ συμφέροντος, οὕτως· ἵνα μὴ δεῖ μακροῦ λέγοντα τὸ ἰμωρουῶ οἰόμενοι, πολλῶ τὸ ἀδικεῖν ἔχοιμεν σύγκρισιν. ἐκ δὲ τῶν σύνηκίμων μαρτυρίας, ὅταν ἢ σοφὸν, ἢ νομοθέτην, ἢ ποιητὴν, ἢ ἄλλον τινα τῶν διωνομασμένων, λέγωμεν ὁμογνωμονεῖν τοῦτ' ἐκεῖνο· οἷον, ὡδὶ τὸ προκειμένης χρείας φήσομεν· τοῖς γὰρ νόος ὄτιν ὧν χθονίων ἀνθρώποις, οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγουσι πατρὶ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. ἀνελέγομεν δὲ ταῖς χρείαις ἐκ τῶν γναντίων, ὡς πρὸς τὸν Ἰσοκράτην εἰπόντα, ὅτι οὐκ ἀσκάλως πολεμικὸν τῶν πατρῶν·

πατρῶν· οἱ μὲν γὰρ τὸ ζῆν ἡμῖν, οἱ δὲ ἀσκάλως καλοὶ τὸ καλῶς ζῆν παρέχοντο. φαμὲν γὰρ ἀνελέγοντες, ὅτι οὐκ ἐνῆν καλῶς ζῆν, εἰ μὴ τὸ ζῆν οἱ πατέρες παρέχοντο. εἰσὶν δὲ ἀσκάλεῖ, ὅτι οὐ δυνατὸν ἀντιλέγειν πάσιν χρείαις, πολλῶν καλῶς καὶ ἀμέμπτως εἰρημένων· ὥσπερ δὲ πάσας ἔστιν ἐπαινεῖν, σχεδὸν τὸ ἴνδον σύνθυς πρὸς πίστιν τῶν ἀστείων. ἐπεκτείνομεν δὲ τὴν χρείαν, ἐπειδὰν τὰς ἐν αὐτῇ ἐρωτήσεις τε καὶ ἀποκρίσεις, καὶ εἰ πρᾶξίς τις ἢ πάθος ἐνυπάρχῃ, μηκύνομεν. συνέλομεν δὲ, τὸ ἐναντίον ποιοῦντες· οἷον, σωτόμου μὲν χρεία, ἐπαμεινώνδας ἄτεκνος ἀποθνήσκων, ἔλεγε τοῖς φίλοις, δύο θυγατέρας ἀπέλιπον, τὴν τε πρὸς λεύκτραν νίκην, καὶ τὴν πρὸς μαντίνειαν. ἐκτείνομεν δὲ ὅτως· ἐπαμεινώνδας ὁ τῶν θηβαίων στρατηγὸς, ἦν μὲν ἀρα καὶ παρὰ τοῖς εἰρήνην ἀνὴρ ἀγαθὸς, συναὐτος δὲ τῇ πατρίδι πολέμαρχος πρὸς λακεδαιμονίους, πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἔργα δι' μεγαλοψυχίας ἐπεδείξατο, βοιωταρχῶν μὲν πρὸς λεύκτρα, νίκην σὺν πολεμίους, στρατευόμενος δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἀγωνιζόμενος, ἀπέθανεν ἐν μαντινείᾳ. ἐπεὶ δὲ τρωθεὶς ἐτελεύτα τὸν βίον, ὀλοφυρομένων τῶν φίλων τά τε ἄλλα, καὶ διότι ἄτεκνος ἀποθνήσκοι,

θνήσκοι, μενδιάσας, παύσασθε ὦ φίλοι κλαί-
οντες, ἐγὼ γὰρ ὑμῖν ἀθανάτους δύο καταλέλοι-
πα θυγατέρας, δύο νίκας τῆς πατρίδος, ἡ τῶν λα-
κεδαιμονίων, τῆς μὲν ἐν λεύκτροις, τῆς πρεσβυτέ-
ραν, νεωτέραν δὲ, τῆς ἄρτι μοι γενομένην ἐν μαντι-
νείᾳ. ἀνασκευαστέον δὲ ἔτι τὰς χρείας, ἐκ τοῦ ἀσα-
φοῦς, ἐκ τοῦ πλεονάζοντος, ἐκ τοῦ ἐλλείποντος,
ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, ἐκ τοῦ ψευ-
δοῦς, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ἐκ τοῦ ἀχρήστου, ἐκ τοῦ
αἰσχροῦ. ἐκ μὲν τοῦ ἀσαφοῦς, ὡς εἰ λέγοιμεν τὸν
Ισοκράτην μὴ σαφῶς διωρικέναι, ὧν δεῖται
πρὸς ῥητορείαν τὸ συνιστάμενον αὐτοῦ παι-
δίον. ὁμοίως δὲ ἔχει, καὶ ἡ διδύμου τοῦ αὐλητοῦ.
οὐ γὰρ ἅπασιν σαφές ἐστι, τὸ ἐκ τοῦ ὀνόματος
ἐκρεμάσθη. ἐκ δὲ τοῦ πλεονάζοντος, ἐπειδὰν
λέγηταί τι, οὗ ἀφαιρεθέντος, οὐδὲν ἧττον δια-
μένει ἡ χρεία· οἷον, σωκράτης ὁ φιλόσοφος ἐ-
ρωτηθεὶς, εἰ εὐδαίμων αὐτοῦ δοκεῖ ὁ περσῶν
βασιλεὺς; οὐκ ἔχω λέγειν, ἔφη. μὴ γὰρ εἰδέναι
πῶς ἔχει παιδείας. ἐπλεόνασε γὰρ, οὐ μόνον
πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ καὶ
τῆς ἀποκρίσεως αἰτίαν εἰπών. οὐκ ἀναμείνας,
εἴπερ ἄρα ἐπανερωτήσει, ὅπερ οὐκ ἦν κατὰ
σωκράτην, ἄνδρα διαλεκτικὸν ὄντα. ἐκ δὲ τοῦ
ἐλλείποντος, ὅταν δείκνυμεν μὴ καλῶς φαί-
μενον

μενον τὸν Δημοσθένην, ὑπόκρισιν εἶναι τῆς ῥητορι-
κήν· πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων εἰς αὐτὴν δεόμε-
θα. ἐκ δὲ τοῦ ἀδυνάτου, ὡς ἂν φῶμεν πρὸς τὸν
Ισοκράτην, μὴ δυνατὸν ἐκθεῶν ἀνθρώπους
γενέσθαι, μὴ δ' ἂν εὐφυεῖς ὦσιν. ἐκ δὲ τοῦ ἀπι-
θάνου, ὅτι μὴ εἰκός ἐστιν αὐτισθένην ἀττικόν γε
ὄντα παραγενόμενον ἀθήνηθεν εἰς λακεδαίμο-
να, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος λέγειν, εἰς τὴν ἀν-
δρωνίτιν ὑπελέναι. ἐκ δὲ τοῦ ψευδοῦς, ὅτι μὴ ἀ-
ληθῶς ὁ βίων ἔλεγε, τὴν φιλαργυρίαν μητρό-
πολιν εἶναι τῆς κακίας. μᾶλλον γὰρ ἀφροσύνη
ἐστὶν. ἐκ δὲ τοῦ ἀσυμφόρου, ὅτι βλαβερῶς πα-
ραινεῖ σιμωνίδης παίζειν ἐν τοῦ βίῳ, καὶ περὶ
μηδὲν ἁπλῶς σπουδάζειν. ἐκ δὲ τοῦ ἀχρήστου, ὅ-
σον εἰ φαίνοιτο πρὸς οὐδὲν ὠφέλιμον τὸ ῥηθὲν
τοῦ βίῳ. ἐκ δὲ τοῦ αἰσχροῦ, ὁπόταν αἰσχρὰν καὶ
ἐπονείδιστον ἀποφαίνωμεν τὴν χρείαν· οἷον, ἀ-
νὴρ συβαρίτης ἰδὼν λακεδαιμονίους ὑπὲρ πό-
νως ζῶντας, οὐ θαυμαζειν ἔφησεν, ὅτι ἐν τοῖς
πολέμοις οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποθνήσκειν· ἄμεινον
γὰρ εἶναι τὸν θάνατον, τοῦ τοιούτου βίου. πάνυ
γὰρ μαλακῶς, καὶ οὐκ ἀνδρείου τρόπου
τὴν ἀπόφασιν ἐποιήσατο. ἐκ μὲν οὖν τού-
των ἀνασκευαστέον. πρὸς ἕκαστον δὲ μέρος τῆς
χρείας ἀρξάμενον, ἀπὸ τῶν πρώτων ὑπαχει-
ρεῖν δεῖ,

ρεῖν δεῖ, ἐξ ὅσων τρόπων ἐὰν δυνατὸν ᾖ. μὴ λανθανέτω γὰρ ἡμᾶς, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἐν πάσαις, ἐκ πάντων ὠλχειρεῖν. τὴν μέντοι τάξιν τῶν ὠλχειρημάτων ποιησόμεθα, καθὰ καὶ τῶν τόπων ἐκτιθέμεθα. οἱ αὐτοί δ' ἂν εἶεν καὶ πρὸς τὴν τῶν γνωμῶν ἀνασκευὴν τε καὶ κατασκευήν. τοῖς δὲ ἤδη τελειοτέροις, προσήκει τὰς ἀφορμὰς λαμβάνειν, καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὰς θέσεις ἡμῖν πραθησομένων. χρὴ δὲ τὸ προοίμιον μὴ τοιοῦτον εἶναι, ὥστε ἐφαρμόττειν ἑτέραις χρείαις, ἀλλ' ἴδιον τῆς ὑποκειμένης. οὗτος δ' ἂν καλῶς γένοιτο, ἐπί τε χρείας, καὶ μύθου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅταν ἐξ ἑνὸς ἢ δύο τῶν ἀνωτάτω μερῶν τὰς ἀφορμὰς τῶν προοιμίων λαμβάνωμεν. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον, αὐτήν τε τὴν χρείαν ἐκθετέον, εἶτα ἑξῆς τὰς ὠλχειρήσεις. χρηστέον ἐνταῦθα καὶ αὐξήσεσι, καὶ παρεκβάσεσι, καὶ ἤθεσιν, οἷς δυνατόν ἐστιν.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΚΕΥΗΣ, καὶ κατασκευῆς.

ΠΕΡΙ δὲ ἀνασκευῆς καὶ κατασκευῆς, εἴπομεν ὅτι οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι, οἵπερ καὶ πρὸς τοὺς μύθους. ἐν δὲ τοῖς διηγήμασι, καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς καὶ ἀδυνάτου τόποι

τόποι ἁρμόττουσιν, ὅπερ ποιεῖ Θουκυδίδης μὲν, ἀνασκευάζων, τὸ μὴ τύραννον ὄντα ἵππαρχον, ὑπὸ τῶν περὶ τὸν ἁρμόδιον καὶ ἀριστογείτονα ἀναιρεθῆναι. Ηρόδοτος δὲ ἐναντιούμενος τοῖς ἀποφαινομένοις, αἰγύπτιον εἶναι μητρόθεν τὸν καμβύσην. οὐκ ἀεὶ μὲν οὖν οἷόν τε, ἐκ πάντων τῶν τρόπων ἐν τοῖς διηγήμασιν ἐπιχειρεῖν. ἐὰν δέ ποτε ἐγγένηται, ταύτῃ τῇ τάξει χρησόμεθα· πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἀσαφοῦς, καθ' ὅσους τρόπους περὶ σαφηνείας εἴπομεν. δεύτερον δὲ, ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου ὠλχειρήσομεν, δεικνύντες ὅτι ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα οὕτω γενέσθαι, ὡς φησὶν ὁ συγγραφεὺς, ἤτοι διὰ τὸ μηδόλως πεφυκέναι γίνεσθαι, ἢ διὰ τὸ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι τὰ ἱστορούμενα. οἷον, πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι ἡρακλῆς ἀπέκτεινε Βούσιριν. κατὰ γὰρ Ησίοδον, πρεσβύτερος ἡρακλέους ὁ Βούσιρις, ἕνδεκα γενεαῖς. καὶ ὅλως πρὸς τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων ἀφορμὰς ἕξομεν λόγων, ἐκ τῶν ἀρίωνος ἐλέγχων. ἔπειτα δὲ καὶ εἰ δυνατὸν ὑποθοίμεθα τὸ πρᾶγμα, λεκτέον ὅτι ἀπίθανόν ἐστιν. εἰ δὲ ἀληθὲς φανείη, ἑξῆς ζητήσομεν, εἰ ἐλλείπει τί, ἢ πλεονάζει. ἔπειτα δὲ, ὅτι μάχεται κατὰ τὴν διήγησιν αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ συγγραφεύς. πρὸς δὲ τούτοις μεμ-

φοίμεθα καὶ τῷ τάξει τῶν κεφαλαίων, εἰ μὴ πρόσκοπτος εἴη γεγυμνωμένη. εἰ δὲ ταῦτα πάντα κατὰ τρόπον εἴη διατεθειμένα, ἀλλ' ὡς ἕκαστός τε, καὶ ἀσύμφορον ἁμάρτημα. ἔστι γὰρ τῶν πραγμάτων, ἃ πραχθῆναι μὲν οὐκ ἐχρῆν, φθάσαντα δὲ πραχθῆναι, σιωπᾶσθαι συμφέρει· οἷον, εἴ τις τὸν λοιπὸν αἰῶνα τοιαῦτα εἰπὼν εἰς τὸν ἀθλιωτάτων ἀσεβῆσαι, οἷα λέγεται, ἔπειτα ὑπὸ θοίνῃ μήτε γῆ πίθαλασσήν, μήτε οἶκοι, κακόν τι αὐτὸν πεπονθότα, ἢ γέρας μετ' εὐδαιμονίας τετελευτηκέναι. ῥᾳδίως δὲ καὶ πλείονων εὑπορήσομεν τῶν χειρημάτων, ἐὰν κατ' ἕκαστον τῶν παρατιθεμένων τόπων τῶν χειροῦσθαι, χρώμεθα καὶ τοῖς κατευθυμένοις στοιχείοις, ἐξ ὧν ἅπασα πρᾶξις ὑφίσταται. ἔστι δὲ ταῦτα, ἐξ ὧν προείπομεν· πρόσωπον, πρᾶγμα, τρόπος, χρόνος, τόπος, αἰτία. παραδείγματος δὲ ἕνεκα, ὁ λόγος ἡμῖν ἔσω ἐφ' ἑνὸς τόπου τοῦ ἀπιθάνου. ἐὰν τοίνυν αὐτὸν κατασκευάζωμεν τῇ διηγήσει ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, οὕτως ἐπεξελευσόμεθα, δεικνύντες ὅτι καὶ τὸ πρόσωπον ἀπίθανόν ἐστι, καὶ τὸ πραχθέν, καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ τρόπος, καὶ ἡ αἰτία τῆς πράξεως· οἷον ἐπὶ μηδείας. ἐκ μὲν τοῦ προσώπου, ὅτι ἀπίθανόν ἐστι μητέρα κακῶς

κακῶς ποιῆσαι τέκνα. ἐκ δὲ τῆς πράξεως, ὅτι οὐκ εἰκὸς ὄντων ἀκραφνῶν. ἐκ δὲ τοῦ τόπου, ὅτι οὐκ ἂν ἀπέκτεινεν ἐν Κορίνθῳ, ὅπου διέτριβεν ἰασόνα ὁ τῶν παίδων πατήρ. ἐκ δὲ τοῦ χρόνου, ὅτι ἀπίθανόν ἐστιν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ αὐτὴ μὲν ἐπαπέκνου, τοῦ αὐδρὸς ἐκπεσόντος ξένης γυνῆς, ὁ δὲ ἰασὼν μείζω δυνάμιν προσειληφὼς, γήμας γλαύκῃν τὴν Κρέοντος τοῦ βασιλέως τῶν τόπων θυγατέρα. ἐκ δὲ τοῦ τρόπου, ὅτι ἐπειράθη ἂν λαθεῖν, καὶ οὐκ ἂν ξίφει διεχρήσατο, ἀλλὰ φαρμάκῳ, ἄλλως τε, καὶ φαρμακὶς οὖσα. ἐκ δὲ τῆς αἰτίας, ὅτι ἀπίθανόν ἐστι διὰ ὀργὴν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀπεκτονέναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ ἴσον τοῦ ἰάσονος, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ κοινὸν ἐγίνετο τὸ ἀτύχημα, καὶ μᾶλλον αὐτῇ, ὅσῳ μαλακώτεραί πως αἱ γυναῖκες πρὸς τὰ πάθη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τόπων ἐφοδεύσομεν, κατὰ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα τῶν χειροῦσθαι, ἐξ ὧν αὐ δύναιτο τις. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τόπων κατασκευάσομεν. οἱ δ' αὐτοί ἐσμεν ἀρμόττουσι καὶ πρὸς τὰς μυθικὰς διηγήσεις, τάς τε ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν λεγομένας, πρός τε θεῶν καὶ ἡρώων· ἔτι τε, καὶ τῶν ἐξηλλαγμένων καὶ φύσιν, οἷά ἐστιν ἱστορῆσαι πόδα ὠκύτατον, καὶ ἐρυθρὸν, καὶ χιμαίρας, καὶ ἱπποκενταύρων, καὶ τῶν

παραπλησίων. ὁ δὲ μὴ μόνον ἀνασκευάζειν τὰς ζιαύτας μυθολογίας, ἀλλὰ καὶ ὅθεν παρεῤῥύηκεν ὁ φιοῦτος λόγος ἀκριφαίνειν, τελεωτάτας ὄψεως ἕξεως, ἢ κατὰ σὺν πολλούς. ὅπερ ποιήκειν Ηρόδοτος μὲν, ἐν τῇ πολυτόρᾳ τῶν περὶ τὰ παλαιὰ πολλὰ διηγούμενος, ὡς ἠξέτησαν αἰγύπτιοι, καὶ ἡ μὲν εἰς δωδώνην, ἡ δὲ εἰς ἄμμωνος ἀφίκετο. ἠξηγέμενός τε τὸ μυθολόγημα φησὶν, ὅτι παρθένοι ζωὲς ἐκ θηβῶν τῶν αἰγυπτίων ἦσαν ἱέρειαι, ὧν ἡ μὲν εἰς δωδώνην ἐπρᾶθη, ἡ δὲ εἰς ἄμμωνος. καὶ ἐπειδὴ βαρβαρικὶ ἐφθέγγοντο, καὶ ἀξυνέτως ζῆς ὠνεχωρίοις, λόγος κατέσχεν, ὡς ὄρνιθες ἦσαν. πλάττων δὲ ἐν τοῖς φαίδρῳ, τὸ πόδι τὴν ὠρειθυίας κῆτος βορέᾳ συνάγημα οὐκ ἀποδεχόμενος, φησὶν τὴν ὠρειθυίαν, ὠνόμα βορέου κατὰ τὸν πλησίον ποιητῶν σιῶν φαρμακείας παιζόσαν ὥσαι, καὶ ὅτω μὴ λεχθῆναι ὑπὸ τοῦ βορέου ἀνάρπασον γεγονέναι. καὶ μήν τοι καὶ ἐφορος ἐν τῇ τετάρτῃ χρῆται τούτῳ τοῖς τρόπῳ· ὅτι ἅρα τινὲς μὲν ἐν πανοπέως διωκῆς, αὐτὴς παράνομος καὶ βίαιος, τύθων δὲ θηρεύσιος τὸν φύσιν, δράκων ὠνκαλούμενος. οἱ δὲ πόδι τὸν πάλαι μὲν φλέγραν, νῦν δὲ παλλήνην ὀνομαζομένην κατοικῶντος, ἦσαν ἄνθρωποι ὠμοί, καὶ ὑβρίσυλοι,

συλοι, καὶ ἀνθρωποφάγοι, οἱ καλούμενοι γίγαντος, οὓς ἡρακλῆς λέγεται χειρώσασθαι τῆς τροίαν ἐλών. καὶ διὰ τὸ ἱρατῆσαι σὺν πόδι τὸν ἡρακλέα ὀλίγους ὄντας, τῶν γιγάντων πολλῶν ὄντων, καὶ ἀσεβῶν, θεῶν ἔργον ἁπάσιν ἐδόκει γεγονέναι τὸ πόδι τὸν μάχην. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ὠνλύεται, πόδι τὸν λυκούργου, καὶ μίνωος, καὶ ῥαδαμάνθυος, καὶ διὸς, καὶ μουσήτων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ ἱρήτῃ μυθολογουμένων· καὶ παλαιφάτῳ τοῖς πόδι πατταικῷ ἔσιν ὅλον βιβλίον, πόδι τῶν ἀπίσων ὠνγραφόμενον, ἐν ᾧ τὰ τοιαῦτα ὠνλύεται, οἷον, ὅτι μεγάλαυροι μὲν ὑπελήφθησαν, οἱ πρῶτοι ὠδὴ ἵπποις ὀχούμενοι ὀφθέντος. διομήδης δὲ θρᾷξ, εἰς ἱπποτροφίαν διαπαλωθεὶς, ἐλέχθη ὑπὸ τῶν αὐτὸν ἵππων ἀπολωλῆναι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ἀκταίωνα ὑπὸ τῶν κυνῶν. ἡ δὲ μήδεια βαπτουσα τὰς ὠδὴ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀνθρώπων πολιὰς, καὶ μελαίνας ποιῆσαι,

ἐφημίσθη, σὺν γέροντας εἰς λέβητα
κατακόπτουσα, νέους ποιεῖν.
καὶ τὰ παραπλήσια
τούτοις.

ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΥ.

ΟΡΟΣ ὅτι λόγ⊙ αὐξητικὸς ὁμολογουμένω πράγματ⊙, περὶ ἁμαρτήματ⊙, ἢ αὐθραγαθήματ⊙. ἔστι γὰρ διηθὸς ὁ τόπος. ὁ μέν τις, κατὰ τὴν ποιότητα συμβεβηκότων, οἷον κατὰ τυραννίνου, κατὰ πολίτου, αὐθροφόνου, ἀσώτου. ὁ δέ τις κατὰ τὴν χρόνον τι παρεπεπραγμένων· οἷον, κατὰ τυραννοκτόνου, ἀθεότητος, νομοθέτου. τῶν δὲ τόπων, οἱ μέν εἰσιν ἁπλοῖ, οἱ δὲ οὐχ ἁπλοῖ. ἁπλοῖ μέν, οἱ προειρημένοι· οὐχ ἁπλοῖ δέ, οἱ κατὰ στρατηγῶ πολίτου, κατὰ ἱερέως ἱεροσύλου, κατὰ τοῦ ὑβρίσαντος τὴν ἑορτὴν, ἢ ἱερῶ, ἢ κατὰ γυναικὸς τυραννοκτόνου. τόπ⊙ δέ ἐστιν, ὅπερ ἀπ' αὐτοῦ ὁρμώμενοι, οἷον ἐκ τόπου, ῥᾳδίως ὑπομνήσομεν κατὰ τῶν ὁμολογουμένων ἀδικεῖν. διόπερ ἔνιοι καὶ ἀφορμὴν ὑπομνημάτων αὐτὸν ὠνόμασαν. ἢ μὲν γὰρ τοῦ ὑβρίσαντος κατηγορία, κοινὴ τῆ ἀναμφισβητ⊙, καὶ τόπ⊙ καλεῖται. ἀπ' αὐτῆς δὲ ὁρμώμενοι, οἷον ἐκ τόπου, ῥᾳδίως καὶ κατὰ λόγων⊙, καὶ κατὰ μισθίου λόγων δυνησόμεθα. διαφέρει δὲ τῶν ἐγκωμίων, καὶ τῶν ψόγων. ὅτι ἐκεῖνα μὲν περὶ ὡρισμένων προσώπων, ἡ μετὰ ἀποδείξεως λέγεται· οἷον ἰσοκράτους, τὸν ἐλένης

ἐλένης ἐγκώμιον, καὶ εἴ που τις συγγράφου ψόγος. οἱ δὲ τόποι, περὶ μόνων ἁπλῶν εἰσι τῶν πραγμάτων, καὶ χωρὶς ἀποδείξεως. καὶ ὅτι τῶν μὴ πρὸς ἐγκωμίοις καὶ ψόγοις, φροντιστέον καὶ προοιμίων· ἀλλὰ δὲ τὸν τόπον, ἐπίνοια ταύτη τις εἶναι βούλεται, ὥστε ἀποκοπὴν εἶναι λόγειν, καὶ μέρ⊙ λόγου ἑτέρου προειρημένου, καὶ οἷον ἐπιλογόν τινα μετ' ὄγκου τῶν ἤδη προαποδεδειγμένων. διόπερ καὶ οὕτως ἀρκτέον αὐτῶ, καθάπερ ἤδη προειρημένων ἑτέρων, ὡς παρ' Αἰσχίνη· μὴ γὰρ οἴεσθε, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, τὰς τῶν ἀτυχημάτων ἀρχὰς ἀπὸ θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ἀσελγείας γίνεσθαι. καὶ παρὰ Δημοσθένει· ἄνθρωποι μιαροὶ, καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες, ἱκρωτηριασμένοι τὰς ἑαυτῶν ἑκάστ⊙ πατρίδας, τὴν ἐλευθερίαν προπεπωκότες, πρότερον μὲν Φιλίππῳ, νυνὶ δὲ Ἀλεξάνδρῳ, τῇ γαστρὶ μετροῦντες, καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν. καὶ ἔτι· νόσημα γάρ, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ χαλεπὸν, καὶ πολλῆς δυστυχίας πηγὴν, καὶ ἅπαντες ὑμῶν ὠμελέκασιν δεόμενον. ἤδη δὲ καὶ προοιμίων πολλοὶ φροντίζουσι, καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐκτίθενται, ὡσανεὶ διηγούμενοι, ἀλλ' ὥσπερ τὰς

αὐξήσεις πλεφέρουσιν. οἱ δὲ τοιοῦτοι, τάχα ἂν
καὶ οὕτως ὠφελοῖντο. διαφθείρουσι μέν τοι τῆς
ἰδιότητα τοῦ γυμνάσματος. πλεχειρεῖν δὲ δεῖ,
ἐκ τῆς προαιρέσεως τῶν δεδρακότων, καὶ τοῦ
μεγέθους τῶν ἔργων ὧν διαπράττονται, ἔκ τε
ὧν ἕτεροι πάσχουσι δι' αὐτοὺς, καὶ ἔτι δὲ ὧν αὐ-
τοὶ μεταλαμβάνουσιν. ἐὰν δὲ ὥσπερ ἐν δίκῃ
ἐθέλωμεν καὶ προοιμίῳ, καὶ διηγήματι χρῆσθαι,
μετὰ τὸ προοίμιον καὶ τὴν τοῦ ἀδικήματος
ἀπαγγελίαν, ληψόμεθα τὰς πλεχειρήσεις· πρῶ-
τον μὲν, ἀπὸ τῆς διανοίας τοῦ δεδρακότος, ὅτι
πονηρά. δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος, πε-
ρὶ οὗ τὸ ἀδίκημα, ὅτι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν.
οἷον, ὅτι κλέπτης περὶ τὰ χρήματα πλεβουλεύει,
ἅπερ εἰσὶν ἀναγκαιότατα πᾶσι. καὶ τούτων
ἕνεκα, καὶ γεωργοῦμεν, καὶ πλέομεν, καὶ πάνθ'
ἁπλῶς κατὰ τὸν βίον πράττομεν, ἵν' ἔχωμεν
χρήματα, δὲ ὧν ζῆν δυνησόμεθα. μετὰ δὲ ταῦ-
τα ἀπὸ τῆς περιοχῆς, ὅτι τοῦ μὲν ὀνόματι, ἐν τῷ
ἀδίκημά ἐστι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, πολλὰ περιέχει
ἐν αὐτοῦ ἀδικήματα· οἷον, ἡ μοιχεία, καὶ βίαν
καὶ κλοπὴν, καὶ νοηθείαν, καὶ μυρία ἄλλα πε-
ριέχει. ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῆς συγκρίσεως· αὕτη δὲ
τριπλῆ. τὸ γὰρ κατηγορούμενον ὑφ' ἡμῶν, ἢ
μείζονι ἑαυτὸν συγκρίνομεν, ἢ ἐλάττονι, ἢ ἴσῳ. ὅ-
ταν μὲν

ταν μὲν οὖν μείζονι συγκρίνωμεν, αὔξοντες τὸ
ἔλαττον, ἴσον ἐκείνῳ ἀποφανοῦμεν· οἷον, ὅτι
κλέπτης τῷ ἱεροσύλῳ τὰ ἴσα ἀδικεῖ. μιᾷ γὰρ
ἀμφότεροι χρῶνται τῇ περὶ τὸ κλέπτειν πλεθυ-
μία. καὶ οὔθ' ὁ κλέπτης εἰ καιροῦ λαβοιτο, ὀκνή-
σειεν ἱεροσυλεῖν, οὔθ' ὁ ἱερόσυλος κλέπτειν.
ὅταν δὲ ἐλάττονι συγκρίνωμεν, οὕτως ἐρῦμεν·
εἰ ὁ κλέπτης ἀνθρώπων χρήματα ἀφαιρούμενος
κολαζεται, πόσω μᾶλλον οὗτος κολασθήσε-
ται, ὁ τὰ τῶν θεῶν συλῶν; ὅταν δὲ ἴσον ἴσῳ πα-
ραβάλλωμεν, φήσομεν, ὅτι εἰ τὸν τὰ ἴσα ἡμαρ-
τηκότα ἀθῷον οὐκ ἐῶμεν, οὐδὲ τοῦτον ἄξιον πε-
ριορᾶν. εἶτα ἀπὸ τῶν ἐναντίων· εἰ γὰρ ἀριστεὺς τι-
μῶν ἄξιος, κολάσεως ὁ προδότης. ἑξῆς δὲ ἀ-
πὸ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος· οἷον, τὸ κατὰ τοῦ
ἱεροσύλου, ὅτι πρὸ τῶν εἰς τοὺς θεοὺς ἀσεβομαί-
των, εἰκός ἐστι τὸν ἱερόσυλον, πολλὰ εἰς τοὺς ἀν-
θρώπους τετολμηκέναι, πολλὰ δὲ εἰς τοὺς κατοι-
χομένους. ἐκλελοιπέναι τε τὰ πολλὰ τῶν νενο-
μισμένων πλὴ τιμῇ θεῶν· οἷον, ἑορτὰς, θυσίας,
εὐχὰς, ἔτι τε πλορκηκέναι πολλάκις, καὶ τὰ
παραπλήσια. εἶτα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως, καὶ τῶν
μετὰ τὸ πρᾶγμα· οἷον, ἱεροσυλίας γενομένης,
τὰ μὲν ἱερὰ ἀκόσμητα διαμένει, ὁ δὲ ἱερόσυ-
λος εἰς τὰς ἡδονὰς καταναλίσκει τὰ συλη-

 θέντα.

θῶντα. καὶ ὅτι δι' ἃς τοιαύτας ἁμαρτίας ὧδε γίνεται ταῖς πόλεσι καὶ θεῶν μιάσματα, λοιμοί, καὶ λιμοί, στρατοπέδων ὄλεθροι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἑξῆς δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνηκέστου· οἷον, ἀνεπανόρθωτόν ὅτι τὸ πραχθέν. εἶτα ἐκ διαιρέσεως, ἢ νόμοθετῶν, ἢ ποιητῶν, σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας λέγοντες· οἷον, ὅτι καὶ τούτοις πονηρὸν εἶναι δοκεῖ τὸ πραχθέν, καὶ διολάσεως ἄξιον. ἐφ' ἅπασι δὲ, τὴν δι' ἀτύπωσιν ποιησόμεθα, ὅταν γὰρ γένηται τὸ ἀδίκημα ἀπαγγέλλωμεν, καὶ τὸ πάθος τοῦ ἠδικημένου· οἷον, διὰ τὰ αὐθροφόνου. διαγράφομεν γὰρ, οἷος μὲν ἦν ὁ ἐργαζόμενος τὸν φόνον, ὡς ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς αὐτόχειρ γιγόμενος, ἀνθρώπου ἄνθρωπος ὤν, καὶ τὸ ξίφος ἀσεβάσμενος, καὶ τὴν πληγὴν καταφέρων, καὶ μὴ διαιρίας εἰ τύχοι δὲ πληγῆς γενομένης, ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ποιούμενος, καὶ μιαινόμενος αἵματι τοῦ φονευθέντος. οἵας δὲ διακεῖνος φωνὰς ἠφίει, τοῦτο μὲν τοῦ φονεύοντος λεόμενος, τοῦτο δὲ βοηθοὺς τοὺς καλούμενος, νεκροὺς μὲν ἀνθρώπους, νεκροὺς δὲ τοὺς θεούς, καὶ ὅσα ἄλλα φασὶν τα. ἐν δὲ τοῖς ἀνθρώποις τόποις, ἔστι μὲν καὶ ἀπὸ τῶν προειρημένων ὠφελεῖν. πλείονων δὲ λόγων δυπορήσομεν, διὰ τὸ προσκείμενον τοῖς ἁπλοῖς. ὁ γὰρ πολίτης, ἐν διαθ' αὐτὴν

αὐτὴν μὲν ὀργῆς ἄξιος, πολὺ δὲ πλέον, ὅταν στρατηγὸς ᾖ. τὸ δὲ παρ' ἐλπίδα πραχθέν, πολλὰς ἀφορμὰς λόγων παρασκίδωσιν. ἢ μὲν τῶν ἁμαρτημάτων αὔξησις, ἐκ τούτων ἂν γένοιτο· τῶν δὲ ἐπαινετῶν, ἐκ τῶν ἐναντίων.

ΠΕΡΙ ΕΓΚΩΜΙΟΥ.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ὅτι, λόγος ἐμφανίζων μέγεθος τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, περιωρισμένον πρόσωπον. τότε δὲ, τὸ μὲν εἰς αὐτοὺς ζῶντας, ἰδίως νῦν ἐγκώμιον καλεῖται· τὸ δὲ εἰς αὐτοὺς τεθνεῶτας, ἐπιτάφιος λέγεται· τὸ δὲ εἰς αὐτοὺς θεούς, ὕμνος. ἀλλ' εἴτε ζῶντας, εἴτε τελευτήσαντας, ἢ καὶ ἥρωας, καὶ θεοὺς τις ἐγκωμιάζοι, μία καὶ ἡ αὐτὴ ὅδος τῶν λόγων ἐφοδος. ἐγκώμιον δὲ λέγεται, διὰ τὸν παλαιοὺς, τὸν κώμῳ τινὶ, καὶ παιδιᾷ, τὰς εἰς θεοὺς συλλογίας ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ μᾶλλον ἐπαινεῖται, τὰ δὲ ἀγαθῶν τὰ μὲν περὶ ψυχήν τε καὶ ἦθος, τὰ δὲ περὶ σῶμα, τὰ δὲ ἐκτὸς θεν ἡμῖν προσπαρακολουθοῦντα τοῖς, ἐπὶ πλεονάζει τὰ τοῖς αὐτοῖς ταῦτα, ἐξ ὧν δυπορήσομεν ἐγκωμιάζειν, ἔστι δὲ τὰ ἐκτὸς θεν, πρὸς τὴν

εὐγένεια ἀγαθὸν, διττὴ δὲ, ἡ μὲν πόλεως καὶ ἔθνους καὶ πολιτείας ἀγαθῆς, ἡ δὲ γονέων καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων. ἔπειτα δὲ, παιδεία, φιλία, δόξα, ἀρχὴ, πλοῦτος, εὐτεκνία, εὐθανασία. τοῦ σώματος ἔστιν ὑγεία, ἰσχὺς, κάλλος, εὐαισθησία. ψυχικὰ δὲ ἀγαθὰ, τὰ σπουδαῖα ἠθικὰ, καὶ τούτοις ἀκολουθοῦσαι πράξεις· οἷον, ὅτι φρόνιμος, ὅτι σώφρων, ὅτι ἀνδρεῖος, ὅτι δίκαιος, ὅτι ὅσιος, ὅτι ἐλεύθερος, καὶ ὅτι μεγαλόφρων, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καλαὶ δὲ εἰσὶ πράξεις, καὶ αἱ μετὰ θάνατον ἐπαινούμεναι. οὐ γὰρ ζῶντας εἰώθασι κολακεύειν, καὶ ἀνάπαλιν, αἱ ζώντων ἔτι ἡμῶν ἐγκωμιαζόμεναι, καὶ τὸν τῶν πολλῶν φθόνον ὑπερβαλλόμεναι. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι (κατὰ Θουκυδίδην) πρὸς τὸ ἀντίπαλον. καὶ ἃς ἄλλων ἕνεκα, καὶ μὴ ἑαυτῶν πράττομεν. καὶ τοῦ καλοῦ χάριν, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ συμφέρον, ἢ τὸ ἡδύ. καὶ ἐφ' ὧν ὁ μὴ πόνος ἴδιος, ἡ δὲ ὠφέλεια κοινή. καὶ δι' ἃς οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλα πάσχουσιν εὖ, καὶ τὰς χάριν εὐεργετῶν, καὶ μᾶλλον τετελευτηκότων. διόπερ ἐπαινοῦνται, καὶ αἱ πρὸς τῶν φίλων τιμωρίαι, καὶ κίνδυνοι. ἐπαινεταὶ δὲ εἰσὶν αἱ πράξεις, καὶ αἱ διὰ τὸν καιρὸν, καὶ εἰ μόνος ἔπραξέ τις, ἢ πρῶτος, ἢ οὐδεὶς, ἢ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἢ

μετ'

μετ' ὀλίγων, ἢ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν, ἢ παρὰ τὴν ἐλπίδα, ἢ μετὰ πόνων, ἢ ὅσα ῥᾶστα ἢ τάχιστα ἐπράχθησαν. δεῖ δὲ λαμβάνειν καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἐνδόξων· καθάπερ οἱ ἐπαινοῦντες ἑλένην, ὅτι θησεὺς προέκρινεν. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ εἰκάζειν, ἐκ τῶν παρεληλυθότων τὰ μέλλοντα. ὥστε εἴ τις λέγει περὶ ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος, τί δ' ἂν ἔπραξε τηλικαῦτα, καὶ τοσαῦτα ἔθνη καταστρεψάμενος, εἰ μικρὸν ἔτι ἐπεβίω χρόνον; καὶ ὡς Θεόπομπος ἐν τῷ φιλίππου ἐγκωμίῳ· ὅτι εἰ βουληθείη φίλιππος τοῖς αὐτοῖς πυλτηδεύμασιν ἐμμεῖναι, καὶ τοῦ εὐρώπης πάσης βασιλεύσει. οὐκ ἄχρηστον δὲ καὶ τὸ μνημονεύειν τῶν ἤδη δεδοξασμένων, ἀντιπαραβάλλοντα δ' ἐκείνων τὰ ἔργα πρὸς τῶν ἐγκωμιαζομένων. χάριεν δὲ ἐστιν ἐνίοτε, ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, καὶ τοῦ ὁμωνυμίας, ἢ τῶν ἐπωνυμιῶν ἐγκωμιάζειν, ἐὰν μὴ πάνυ φορτικὸν καὶ καταγέλαστον ἦν. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν ὀνομάτων, Δημοσθένους ὅτι ἦν· οἷον, ὅτι ἦν τὸ τοῦ δήμου σθένος. ἀπὸ δὲ τοῦ ὁμωνυμίας, ὅταν τις τύχῃ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων ἀνδρὶ δεδοξασμένῳ. ἐκ δὲ τῶν ἐπωνυμιῶν, οἷον περικλῆς ὀλύμπιος, ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς κατορθώμασι μεγαλειότητος πυλκεκλημένος. οἱ μὲν οὖν τόποι ἐξ ὧν πυλχειρή-

σομεν,

σομαι, οἵδε εἰσί. χρησόμεθα δὲ αὐτοῖς, τὸν μὲν πρότερον. μετὰ τὸ προοίμιον, σύντομος πρὸς σύγκρισιν ἐρεῖν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκτός, καὶ τοῦ σῶμα ἀγαθῶν· οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς ἔτυχε, τὸν λόγον διατιθέμενοι, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ δεικνῦντες, ὅτι μὴ αὐθαδῶς, ἀλλὰ φρονίμως καὶ ὡς ἔδει αὐτοῖς ἐχρήσαμεν. ἤκουσα γὰρ ἐπαινοῦσι μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλ' ἐκ τύχης ἃ ἔχουσιν ἀγαθά· οἷον, ὅτι δυστυχῶν ἐγὼ μέτριος καὶ φιλάνθρωπος, καὶ πρὸς οὓς φίλους ὁ αὐτός, καὶ δίκαιος, καὶ τοῖς σώμασι πλεονεκτήμασι σωφρόνως προσεχθείς. εἰ δὲ μηδὲν τῶν προειρημένων ἀγαθῶν ἔχοι, λεκτέον ὅτι ἀτυχῶν τῷ νοῦν οὐκ ἐγώ, οὐδὲ νομίζων ἄδικος, οὐδὲ δόμενος αὐθαδῶς ἀποδώσειν. καὶ ὅτι ἐκ πόλεως ὧν μικρᾶς, λαμπρὸς ἐγένετο, διαθάπερ ὀδυνατεύς τε καὶ δημόκριτος. καὶ γὰρ πολιτείᾳ φαύλῃ τεθραμμένος, ὁ δημόκριτος, ἀλλὰ τῶν καθ' αὑτὸν ἄριστος ἐγένετο, ὥσπερ πλούτων γὰρ ὀλιγαρχίᾳ. ἐπαινετός τε, καὶ εἴ τις ἐκ πατρῴας οἰκίας ὢν, μέγας ἐγένετο, ὥσπερ σωκράτης ὁ φαιναρέτου καὶ μαίας υἱός, καὶ σωφρονίσκου τοῦ ἑρμογλύφου. ἄξιον δὲ ἀγαθὰ, καὶ τὸν ἐκ βαναύσου τέχνης, ἢ πονηρᾶς τύχης, ἀγαθὸν δημιουργὸν γενέσθαι τι ἐργάσασθαι· οἷον λέγουσιν, ἥρωνα τὸν

τὸν σκυτοτόμον, λέοντιον δὲ τὴν ἑταίραν, φιλοσοφῆσαι. * μάλιστα γὰρ ἐν τοῖς ἀτυχήμασιν ἐκλαμπρῇ τῇ ἀρετῇ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὰς πράξεις, καὶ τὰ κατορθώματα παραληψόμεθα, οὐκ ἐφεξῆς διηγούμενοι. λέγοντος γὰρ, ἄλλα προστιθέμενα κατὰ μίαν ἑκάστου ἀρετήν. ἐπὶ τε τὰ ἔργα διεξιόντος· οἷον, ὅτι ἐν σώφρων πρόλεγειν καὶ ἐμφέρειν δύθυς, τί αὐτῷ σωφρονικὸν ἔργον πέπρακται. ὁμοίως δὲ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. τὰς διαβολὰς, ἢ οὐ διὰ λέγω. ἀναμνησις γὰρ γίνεται τῶν ἁμαρτημάτων. ἢ ὡς οἷόν τε λάθρα, καὶ ἀποκεκρυμμένως· μὴ λαθόμενον ἀπολογίαν αὐτὸ ἐγκωμίου ποιήσαντες. ἀπολογεῖσθαι γὰρ προσήκει πρὸς τὸν διαβολικὸν αἰτίαν ἔχοντα. ἐπαινεῖν δὲ, τοῦ ἐν ἀγαθῷ διὰ νοεῖ διαφέροντας. τὰ δὲ τῶν ἀψύχων ἐγκώμια, οἷον μέλιτος, ὑγείας, ἀρετῆς, καὶ τῶν παραπλησίων, ἀναλόγως ποιησόμεθα, ἀπὸ τῶν προειρημένων τόπων ἐν χειροῦντος, ἐξ ὧν δυνατὸν ἦ. ἐκ μὲν τούτων ἐπαινεσόμεθα, ψέξομεν δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ἐστι, λόγος τὸ βέλτιον, ἢ τὸ χεῖρον περιστάς. γίνονται δὲ συγκρίσεις προσώπων τε καὶ πραγμάτων. καὶ προσώπων μὲν, οἷον, αἴαντος, ὀδυσσέως· πραγμάτων δὲ, οἷον, σοφίας τε, καὶ ἀνδρείας. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τῶν προσώπων θάτερον προκρίνομεν, εἰς τὰς πράξεις ἀποβλέποντες, καὶ εἴ τι ἄλλο περὶ αὐτῶν ἐστιν ἀγαθὸν, μία μέθοδος ἂν εἴη περὶ ἀμφοῖν. πρῶτον δὲ διωρίσθω, ὅτι αἱ συγκρίσεις γίνονται, οὐ τῶν μεγάλην πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐχόντων (γελοῖος γὰρ ὁ ἀπορῶν, πότερος ἀχιλλεὺς ἢ θερσίτης) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ὁμοίων· καὶ περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, πότερον δεῖ προθέσθαι, διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν, τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχήν. ὅταν μὲν οὖν πρόσωπα συγκρίνωμεν, πρῶτον μὲν ἀντιπαραβαλοῦμεν τὴν εὐγένειαν, καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τὴν εὐτεκνίαν, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν, καὶ εἴ τι ἄλλο περί τε τὸ σῶμα, καὶ ἔξωθεν ἀγαθὸν, ἐν τοῖς περὶ ἐγκωμίων προείπομεν. μετὰ ταῦτα, τὰς πράξεις συγκρινοῦμεν, προκρίνοντες τὰς καλλίους, καὶ τὰς ἀγαθῶν πλείονων καὶ

νων καὶ μειζόνων αἰτίας, καὶ βεβαιοτέρας, καὶ τὰς πολυχρονιωτέρας, καὶ τὰς ἐν καιρῷ μᾶλλον πεπραγμένας, καὶ ὧν μὴ πραχθεισῶν μεγάλη βλάβη συμβαίνει. καὶ τὰς ἐκ προαιρέσεως μᾶλλον, τῶν δι' ἀνάγκην ἢ τύχην. καὶ ἃς ὀλίγοι ἔπραξαν μᾶλλον, ἢ ἃς οὐδεὶς. τὰ γὰρ κοινὰ καὶ δημώδη, οὐ πάνυ ἐπαινετά. καὶ ἃς μετὰ πόνου ἐπράξαμεν μᾶλλον, ἢ ῥᾳδίως. καὶ ἃς εἰργασάμεθα μετὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν δύναμιν μᾶλλον, ἢ τὰς ὅτε δυνατόν ἐστι. τὰς δὲ διαβολὰς, ἃς ἔφαμεν ἐν τῷ περὶ ἐγκωμίων, ἢ οὐδεὶ λέγειν, ἢ ὡς οἷόν τε τάχιστα. τὰς δὲ τοῦ ἐναντίου προσώπου, διασύρειν μᾶλλον, καὶ χλευάζειν προσήκει. τούτῳ γὰρ διοίσει σύγκρισις τῆς ὑποθέσεως. ἐν μὲν γὰρ τῇ ὑποθέσει, πρὸς τῷ τὰ οἰκεῖα λέγειν κατορθώματα, καὶ εἴ τι πέπρακται τοῖς ἀντιδίκοις ἁμάρτημα, ἐπαίξομεν. ἡ δὲ σύγκρισις, μόνην ἁπλῶς τῶν κατορθωμάτων τὴν ὑπεροχὴν ζητεῖν ἐπαγγέλλεται. ὅταν δὲ πράγματα συγκρίνωμεν, γελοῖον μὲν ἴσως ἐνταῦθα δόξει, συγγένειαν, ἢ τί τοιοῦτον ζητεῖν. οὐδὲν δὲ κωλύει κατὰ ἀναλογίαν τοῖς τοιούτοις ὑποσκοπεῖν· οἷον, ἢ τοῦ εὑρετὰς αὐτῶν, ἢ τὴν φύσιν, ἢ τὴν χώραν, ἐν αἷς πέφυκεν εἶναι. καθὰ εἴ τις φαίη τὴν

 ὑγείαν,

ὑγείαν, ἀπόλλωνος εἶναι θυγατέρα, ἐπειδὴ ἰατρὸς ὁ θεός. ἢ τὸ μέλι ἐξ οὐρανοῦ, διότι δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, ἐκ δρόσου τὴν ὑπόστασιν ἔχειν. ἢ ναὶ μὰ δί' ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρίστης πόλεως, ἐπειδὴ πέφυκε τὸ κάλλιστον μέλι ἐν τῇ ἀττικῇ γίνεσθαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἑξῆς δὲ λεκτέον, καὶ τὰς δι' ἑτέρων τῶν προβαλλομένων συμβαινούσας ὠφελείας. τὰς μὲν οὖν τῶν βελτιόνων συγκρίσεις, ἐκ ταύτης ποιησόμεθα. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, ἐπεὶ δὰν ζητῶμεν δυοῖν ὄντων φευκτῶν, τὸ χεῖρον ἀνευρεῖν· οἷον, ἀφροσύνης, καὶ ἀλγηδόνος. αἱ μὲν οὖν ἑνὸς πρὸς ἕν τι συγκρίσεις, οὕτως ἂν μεθοδεύοιντο. τὰς δὲ πλειόνων τινῶν πρὸς πλείω, κατὰ δύο τρόπους εἰώθαμεν συγκρίνειν. εἷς μὲν γὰρ ἐστι τρόπος, ὅταν τῶν συγκρινομένων λαβόντες τὰ ἀκρότατα, πρὸς ἄλληλα παραβαλλωμεν. κατὰ δὲ τὴν τούτων σύγκρισιν, καὶ τὸ σύμπαν γένος, πρὸς πᾶν γένος ἀξιοῖμεν ἔχειν· οἷον, εἰ βουλοίμεθα τὸ τῶν ἀῤῥένων γένος, πρὸς τὸ τῶν θηλειῶν συκρίναι, ὁπότερον αὐτῶν ἐστιν ἀνδρειότερον, ἀξιοῖμεν τὸν ἀνδρειότατον ἄνδρα, πρὸς τῆς ἀνδρειοτάτην γυναῖκα συγκρίνοντες, ὁπότερον ἂν εὑρίσκωμεν κρείττονα, οὕτω καὶ τὸ ὅλον αὐτοῦ γένος, τοῦ ἑτέρου κρεῖττον ἀποφαίνειν. εἰ μὲν δὴ βουλόμεθα προκρίνειν

κρίνειν τὸ τῶν ἀῤῥένων γένος τοῦ θήλεως, οὕτω ποιήσομεν· ὑποθησόμεθα γὰρ, θεμιστοκλέα κρείττονα εἶναι τοῦ τῶν ἀῤῥένων γένους κατὰ ἀνδρείαν, ἀρτεμισίαν δὲ τοῦ θήλεος. οὐκοῦν εἰ ἀνδρειότερος ὁ θεμιστοκλῆς ἀρτεμησίας, καὶ τὸ τῶν ἀῤῥένων γένος τοῦ τῶν θηλειῶν ἀνδρειότερον. εἰ δὲ τὸ θῆλυ γένος τοῦ ἄῤῥενος προκρίνειν ἐθέλοιμεν, ὑποθησόμεθα τόμυριν μὲν εἶναι ἀνδρειοτάτην γυναικῶν, κῦρον δὲ τῶν ἀνδρῶν. οὐκοῦν εἰ τόμυρις ἀνδρειοτέρα κύρου, καὶ τὸ τῶν θηλειῶν γένος ἀνδρειότερον τοῦ τῶν ἀῤῥένων. δεύτερος δὲ τρόπος ἐστὶν, ὅταν μὴ μίαν, ἢ δύο τῶν ἐξοχωτάτων, τοῖς ἐξοχωτάτοις παραβαλλόμενοι, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ γένος προκρίνομεν, ἐν ᾧ πλείους εἰσὶν οἱ εὐδόκιμοι· οἷον, εἰ πλείους εἰσὶν ἄῤῥενες ἀνδρεῖοι, ἤπερ αἱ γυναῖκες, καὶ τὸ γένος τῶν ἀῤῥένων, τοῦ τῶν γυναικῶν ἀνδρειότερον. οὐ γὰρ εἰ τόμυρις ἡ μασσαγέτις, ἢ σπαρέδρα ἡ ἀμώγου τοῦ σακῶν βασιλέως γυνὴ κρείττων ἐστὶ κύρου, ἢ καὶ ναὶ μὰ δία σεμίραμις ζοροαστρου τοῦ βακτρίου, ἤδη συγχωρητέον, καὶ τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος εἶναι ἀνδρειότερον· μιᾶς μὲν ἢ δύο γυναικῶν ἀνδρειοτάτων οὐσῶν, ἀῤῥένων δὲ παμπόλλων. ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν λόγων διττός. ἢ γὰρ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν

 συγκρι-

συγκρινομένων ἰδίᾳ τινὰ λόγον διεξελευσόμεθα, ἢ ἕνα παρ' ἀμφοῖν, θάτερον προκρίνοντες, καθάπερ καὶ Ξενοφῶν ἐν τῷ συμποσίῳ, τὸν τῆς ψυχῆς ἔρωτα, τῷ τοῦ σώματος ἀντιπαραβάλλων προκρίνει.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΙΑΣ.

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΙΑ ἐστὶ, προσώπου παρεισαγωγὴ, διατιθεμένου λόγους οἰκείους, ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀναμφισβητήτως· οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους ἀνὴρ πρὸς τὴν γυναῖκα, μέλλων ἀποδημεῖν· ἢ στρατηγὸς τοῖς στρατιώταις, ὑπὲρ τοῦ κινδύνους. καὶ ὑπὲρ ὡρισμένων δὲ προσώπων· οἷον, τίνας ἂν εἴποι λόγους κῦρος ἐλαύνων ὑπὲρ μασσαγέτας. ἢ τίνας δάτις μετὰ τὴν ἐν μαραθῶνι μάχην ἐντυγχάνων τῷ βασιλεῖ. ὑπὸ δὲ τοῦτο τὸ γένος τῆς γυμνασίας πίπτει καὶ τὸ τῶν πανηγυρικῶν λόγων εἶδος, καὶ τὸ τῶν προτρεπτικῶν, καὶ τὸ τῶν ὑπαστολικῶν. πρῶτον μὲν τοίνυν ἁπάντων, ἐνθυμηθῆναι δεῖ, τό τε τοῦ λέγοντος πρόσωπον ὁποῖόν ἐστι, καὶ τὸ πρὸς ὃν ὁ λόγος, τήν τε παροῦσαν ἡλικίαν, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τύχην,

τύχην, καὶ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, περὶ ἧς οἱ μέλλοντες λόγοι ῥηθήσονται. ἔπειτα δὲ ἤδη περὶ ῥᾶσθαι λόγους ἁρμόττοντας εἰπεῖν. πρέπουσι γὰρ δι' ἡλικίαν ἄλλοι ἄλλοις, πρεσβυτέρῳ καὶ νεωτέρῳ, οὐχ οἱ αὐτοί. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ νεωτέρου λόγος ἡμῖν, ἁπλότητι καὶ σωφροσύνῃ μεμιγμένος ἔσται· ὁ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου, συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ. καὶ διὰ φύσιν γυναικὶ καὶ ἀνδρὶ, ἕτεροι λόγοι ἁρμόττοιεν ἄν, καὶ διὰ τύχην δούλῳ καὶ ἐλευθέρῳ, καὶ δι' ὑπατήδευμα στρατιώτῃ καὶ γεωργῷ. κατὰ δὲ διάθεσιν, ἐρῶντι, καὶ σωφρονοῦντι, καὶ διὰ γένος. ἕτεροι μὲν λόγοι τοῦ λάκωνος παῦροι καὶ λιγέος, ἕτεροι δὲ τοῦ ἀττικοῦ ἀνδρὸς σωμύλου. καὶ βαρβαρικῶς φαμὲν εἰπεῖν πολλάκις τὸν Ηρόδοτον, καί περ ἑλληνιστὶ γράφοντα, ὅτι τοῦ ἐκείνων λόγους μεμίμηται. πρέπουσι δὲ λόγοι, καὶ τόποις, καὶ καιροῖς. οὐ γὰρ ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, οὐδὲ νικῶσι καὶ ἡττημένοις, καὶ ὅσα ἄλλα παρακολουθεῖ τοῖς προσώποις. καὶ μὴν καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἕκαστα, ἔχει πρέπουσαν ἑρμηνείαν. ταύτης δ' ἂν ἐγκρατεῖς γενόμεθα, ἐὰν μή τε περὶ μεγάλων πραγμάτων ταπεινῶς λέγωμεν, μήτε περὶ μικρῶν ὑψηλῶς, μή τε περὶ

εἰ εὐτελῶν σεμνῶς, μήτε περὶ δεινῶν ἐκλελυμένως, μήτε περὶ αἰσχρῶν θρασέως, μήτε περὶ ἐλεεινῶν περιττῶς, ἀλλὰ τὸ πρέπον ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ἀποδιδόμεν, στοχαζόμενοι ἅμα καὶ τοῦ ἁρμόττοντος τοῦ τε προσώπου, καὶ τῷ τρόπῳ, καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῇ τύχῃ, καὶ ἑκάστῳ τῶν προειρημένων. ἐπεὶ οὖν ποικίλη ἐστὶν ἡ τῶν προσώπων διαφορὰ, καὶ τῶν πραγμάτων. ἢ γὰρ αἰτούμεθά τι, ἢ προτρέπομεν, ἢ παρηγοροῦμεν, ἢ συγγνώμην αἰτοῦμεν ἐφ' οἷς ἐπράξαμεν, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων, ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ καθ' ἕκαστον τούτων ἀφορμὰς οἰκείας εἰπεῖν. προτρέποντες τοίνυν ἐροῦμεν, ὅτι ἐφ' ὃ προτρέπομεν, καὶ δυνατὸν γενέσθαι, καὶ ῥᾴδιον, καὶ καλὸν, καὶ πρέπον ἐστὶν, ὅτι συμφέρον, ὅτι δίκαιον, ὅτι ὅσιον. διττὸν δὲ καὶ οὗτον, ἢ πρὸς θεοὺς, ἢ πρὸς τετελευτηκότας. ὅτι ἡδὺ, ὅτι μὴ μόνοι πράττομεν, μὴ δὲ πρῶτοι, ὅτι εἰ καὶ πρῶτοι, πολὺ κρεῖττον ἄρξασθαι καλῶν ἔργων, ὅτι μὴ μετάνοιαν φέρει πραχθέν. ὑπομνηστέον δὲ, καὶ εἴτι προϋπῆρκται ἀπὸ τοῦ προτρέποντος, εἰς τὸν προτρεπόμενον, καὶ εἰ ἄλλο τε πεισθεὶς ὠφελήθη. ὁ δ' αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς συγχειρήσεως, καὶ αἰτώμεθά τι. ἀποτρέποντες δὲ, ἀπὸ τῶν ἐναντίων συγχειρήσομεν. * οὕτω χρησόμεθα

μεθα δὲ τοῖς λόγοις, ὅτι ἀναγκαῖον, καὶ πάντων κοινὸν τὸ γεγενημένον, καὶ ἀκούσιον. ἥκιστα γὰρ οἱ νοῦν ἔχοντες, συνὶ τοῖς ἀκουσίοις λυποῦνται. ἐὰν δὲ ἑκούσιον ᾖ ῥητέον, ὅτι αὐτὸς αὐτῷ αἴτιος. ὑπὸ γὰρ τῆς φιλαυτίας, ἧττον λυποῦνται δι' ἑαυτοὺς δυστυχήσαντες. λεκτέον δὲ, ὅτι καὶ τούτου μεῖζον κακὸν ὑπάρχει, ὃ παθόντες ἕτεροι, πολὺ ἤνεγκαν εὐκόλως. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι εἰ κατὰ βραχὺ ἀνιαρόν ἐστιν, ἀλλ' οὖν καὶ καλὸν, καὶ ἔνδοξόν ἐστιν. ἔπειθ' ὅτι ὠφέλιμον, καὶ ὅτι μηδὲ ὄφελος τῆς ὠδῆ τοῖς ἤδη γεγενημένοις λύπης. καὶ ὁ οἶκτος δὲ, μεγάλην ἰσχὺν ἔχει πρὸς παραμυθίαν, μάλιστα ὅτάν τις συνὶ κηδείᾳ τοὺς λόγους ποιήσαιτο. οἱ γὰρ ἀνιώμενοι, πρὸς μὲν τούτους τοὺς οἰομένους, μηδέν τι δεινὸν αὐτοὺς πεπονθέναι πεφύκασιν ἀντιτείνειν. καὶ πρὸς τῇ λύπῃ, οἷον ὀργίζεσθαι τοῖς παραμυθουμένοις. παρὰ δὲ τῶν συνολοφυρομένων, εὐμενέστερόν πως προσιέναι, ὡς παρ' οἰκείων τὰς παρηγορίας. διόπερ μετὰ τοὺς θρήνους ἐποιστέων τῶν λόγων τοὺς νουθετικοὺς. ὅταν δὲ συγγνώμην αἰτῶμεν, τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἕξομεν. πρῶτον μὲν, ὅτι ἀκούσιον τὸ πραχθέν. οὗτον δὲ, δι' ἄγνοιαν, ἢ τύχην, ἢ ἀνάγκην. ἐὰν δὲ ἑκούσιον ᾖ, λεκτέον, ὅτι ὅσιον, ὅτι συνήθες,

ὅτι ὀφέλιμον. ὧν χειρεῖν δὲ δεῖ, ἀφ' ὧν γυμνάζεται τόπων. οὐ γὰρ πάντων ἁρμόττουσι, πῶς πασας τὰς τοῦ τὸ αὐτὸ εἶδος οὔσας προσωποποιίας. ἔστω δὲ τὸ γύμνασμα, μᾶλλον ἢ ἤθων καὶ παθῶν ὧν δεκτικόν ἐστιν. ἁπλῶς μὲν οὖν εἰσαγωγὴ ἀπόχρη, λέγειν ἐκ τούτων τόπων τὰ μεράκια γυμνάζονται. τοῖς δὲ ἀκεραιότερον καὶ τελειότερον βουλομένοις τὰς προσωποποιίας μεταχειρίζεσθαι, πάρεστι καὶ ταῖς μικρὸν ὕστερον ῥηθησομέναις ἡμῖν ἀφορμαῖς τῶν χειρημάτων πρὸς τὰς θέσεις, χρῆσθαι.

ΠΕΡΙ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ἐστὶ λόγος περιγηματικὸς, ὑπαργῶς τὸ ὄμμασιν ἄγων τὸ δηλούμενον. γίνεται δὲ ἔκφρασις προσώπων τε καὶ πραγμάτων, καὶ τόπων, καὶ χρόνων. προσώπων μὲν οὖν, οἷον τὸ ὁμηρικὸν, Γυρὸς γὰρ ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος. καὶ τὰ περὶ τὸν θερσίτου· φολκὸς ἦεν χωλὸς δ' ἕτερον πόδα, λὼ δ' οἱ ὤμω λυγρὼ ὑπὲρ σῆθος· ἐπὶ τὰ ἑξῆς. καὶ παρ' Ηροδότῳ τὸ εἶδος τοῦ ἴβιδος, καὶ τῶν ἵππων τῶν ποταμίων, καὶ τῶν λεοκορυφαίων τῶν αἰγυπτίων. πραγμάτων δὲ, οἷον ἐκφράσῃς πολέμου, εἰρήνης, χειμῶνος, λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ. τόπων δὲ, οἷον λιμένος, αἰγιαλοῦ, πόλεως, νήσου, ἐρημίας, καὶ τῶν ὁμοίων. χρόνων δὲ, οἷον ἔαρος, θέρους, ἑορτῆς, καὶ τῶν ὁμοίων. αἱ δὲ κατὰ τρόπον εἰσὶν ἐκφράσεις, ὁποῖαι τῶν σκευῶν, καὶ τῶν ὅπλων, καὶ τῶν μηχανημάτων, ὧν τρόπον ἕκαστον παρεσκεύασθη. ὡς παρὰ μὲν Ομήρῳ, ἡ ὁπλοποιία. παρὰ Θουκυδίδῃ δὲ ὁ τοῦ τειχισμὸς τῶν πλαταιέων, καὶ ἡ τοῦ μηχανήματος κατασκευὴ· λειραίαν μεγάλην λίχα πεῖσαντος ἐκβίλαναν ἅπασαν. ἐν δὲ τῇ φάσει, † ὑπόστασις. οἷον, τὰ εἴδωλα τῶν πορσῶν, ὡδὶ τοῖς μακροῖς ξύλοις ὀρθοῦντος τοῦ τοῦ ὄρθρου πρὸς τὰς ἀκροπόλεις πρόῤῥωθεν οἱ λυσιοὶ, εἰς φυγὴν ἐτράποντο, νομίσαντος τὴν ἀκρόπολιν πλήρη εἶναι πορσῶν, καὶ ἤδη ἐαλωκέναι. γένοιτο δ' ἂν ἧς καὶ μικτὴ ἔκφρασις, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Φιλίσκῳ νυκτομαχία. ἐν νυκτομαχίᾳ μὲν γὰρ ἐν νυκτὶ καιρός ἐστιν, ἡ δὲ μάχη πρᾶξις. συγγένειαν δὲ ἔχει τὸ γύμνασμα τοῦτο τῷ προειρημένῳ, † ἢ μὲν γὰρ πόδι ὀφθαλμῷ ὁρίζει ἀμφότερα, ἀλλὰ κοινά, καθόλου ταύτῃ ὅμοια. διαφέρει δὲ ἀλλήλων πρῶτον μέν, ὅτι μὲν ὁ τόπος πόδι τῶν ἐκ προ-

† ὑπόστασις.

† ἢ τόπος

αιρέσεώς ἐστιν· ἡ δὲ ἔκφρασις, τὰ πολλὰ περὶ τῶν ἀψύχων, καὶ ἀπροαιρέτων γίνεται. δεύτερον, ὅτι ἐν μὲν τῷ τόπῳ τὰ πράγματα ἀπαγγέλλοντες, προστίθεμεν καὶ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἢ χρηστὰ, ἢ φαῦλα λέγοντες εἶναι. ἐν δὲ τῇ ἐκφράσει, ψιλὴ τῶν πραγμάτων ἐστὶν ἡ ἀπαγγελία. ὡσχειρήσομεν δὲ, τὰ μὲν πράγματα ἐκφράζοντες, ἔκτε τῶν προγιγνομένων, καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων τούτοις· οἷον, ὡσὶ πολέμου διεξελευσόμεθα, πρῶτον μὲν τὰ πρὸ τοῦ πολέμου, τὰς στρατολογίας, τὰ ἀναλώματα, τοὺς φόβους, τῆς χώραν δηουμένην, τὰς πολιορκίας. ἔπειτα δὲ τὰ τραύματα, τοὺς θανάτους, καὶ τὰ πένθη. ἐφ' ἅπασιν δὲ, τῶν μὲν τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν δουλείαν, τῶν δὲ τὴν νίκην, καὶ τὰ τρόπαια. ἐὰν δὲ τόπους, ἢ χρόνους, ἢ τρόπους, ἢ πρόσωπα ἐκφράζωμεν, μετὰ τῆς παρὰ ἑαυτῶν διηγήσεως, ἀφορμὰς ἕξομεν λόγων, καὶ ἐκ τοῦ καλοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χρησίμου, καὶ ἐκ τοῦ ἡδέως· οἷον Ὁμηρος ὡσὶ τῶν ἀχιλλέως ὅπλων ἐποίησεν εἰπὼν, ὅτι καὶ καλὰ ἦν, καὶ ἰσχυρὰ, καὶ ἰδεῖν τοῖς μὲν συμμαχοις ἐκπληκτικὰ, τοῖς δὲ πολεμίοις φοβερά. ἀρεταὶ δὲ ἐκφράσεως, αἵδε. Σαφήνεια μὲν μαλιστα, καὶ ἐνάργεια τοῦ σχεδὸν ὁρᾶσθαι τὰ ἀπαγγελλόμενα, ἔπειτα τὸ

μὴ

μὴ τελέως ἀπομηκύνειν περὶ τὰ ἄχρηστα. τὸ δὲ ὅλον συνεξομοιοῦσθαι χρὴ τοῖς ὑποκειμένοις τῆς ἀπαγγελίαν. ὥστε εἰ μὲν εὐανθές τι εἴη τὸ δηλούμενον, εὐανθῆ καὶ τὴν φράσιν εἶναι. εἰ δὲ αὐχμηρὸν, ἢ φοβερὸν, ἢ ὁποῖον δή ποτε, μὴ δὲ τὰ τῆς ἑρμηνείας ἀπάδειν τῆς φύσεως αὐτῶν. ἔνιοι μέν τοι γε ἀξιοῦσι γυμνάζεσθαι καὶ τὴν ἔκφρασιν, ἀνασκευάζοντες καὶ κατασκευάζοντες τὰς ὑπότινων εἰρημένας ἐκφράσεις· οἷον, ὅτι Ηρόδοτος διέψευσται, περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἴβεως, λέγων ὅτι λευκότεραί εἰσι, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ αὐχενὸς, καὶ τοῦ πυγιαίου ἄκρου. τὸ γὰρ πυγιαῖον ὅλον, λευκόν ἐστιν. ἡμῖν δὲ, οὐδὲν καινὸν δοκοῦσι λέγειν παρὰ τὰ προειρημένα, διὰ τὸ τοιοῦτον εἶδος ὑποπίπτειν νομίζειν, ἐν ταῖς τῶν διηγημάτων ἀνασκευαῖς τε, καὶ κατασκευαῖς.

ΠΕΡΙ ΘΕΣΕΩΣ.

ΘΕΣΙΣ ἐστὶν, ἐπίσκεψις λογικὴ, ἀμφισβήτησιν ὡσδεχομένη, ἄνευ προσώπων ὡρισμένων, καὶ πάσης πρισάσεως. οἷον, εἰ γαμητέον, εἰ παιδοποιητέον, εἰ θεοί εἰσι. διαφέρει δὲ τοῦ τόπου ὅτι ὁ μὲν ἐστιν ὁμολογου

μένου

μένου πράγματος αὔξησις· ἡ δὲ θέσις, ἀμφισβητουμένου. διὸ καὶ Ἑρμαγόρας μὲν αὐτὴν, κρινόμενον προσηγόρευκεν. Θεόδωρος δὲ ὁ γαδαρεὺς, κεφάλαιον ἐν ὑποθέσει. διαφέρει δὲ καὶ τῇ ἐκβάσει· ὅτι ἐν μὲν τῇ θέσει, τέλος ἐστὶ τὸ πεῖσαι. ἐν δὲ τῷ τόπῳ, τὸ τιμωρίαν λαβεῖν. καὶ ὅτι λέγεται ὁ μὲν τόπος ἐν δικαστηρίῳ, ἡ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ ἀκροάσει. ἔτι τοῦ μὲν τόπου ἀκροῶνται δικασταί, τῆς δὲ θέσεως ἁπλῶς πολῖται· καὶ κατὰ ἄλλα πολλά. τῆς δὲ προσωποποιίας, ὅτι ἡ μὲν θέσις πρόσωπον οὐκ ἐκφαίνει· ἡ δὲ προσωποποιία, ὅτι πλεῖστον ἀναφέρεται ἐν τῇ τῶν οἰκείων λόγων εὑρέσει τοῖς εἰσαγομένοις προσώποις. οὐ γὰρ τῷ αὐτῷ τρόπῳ τὶς τοὺς λόγους διαθήσετε, ἁπλῶς σκοπῶν εἰ παιδοποιητέον, καὶ παρεισάζων πατέρα συμβουλεύοντα τῷ υἱῷ παιδοποιήσασθαι. ληψόμεθα δὲ τὰ προοίμια τῶν θέσεων, ἤτοι ἀπὸ γνώμης κατασκευαζούσης τὴν θέσιν, ἢ ἀπὸ παροιμίας, ἢ χρείας, ἢ ἀπὸ φθέγματος χρησίμου, ἢ ἱστορίας, ἢ ἀπὸ ἐγκωμίου, ἢ ψόγου τοῦ πράγματος, ὑπὲρ οὗ τὸ ζήτημα. διήγησιν δὲ οὐκ ἔχομεν ἐν ταῖς θέσεσιν· ὑπόκειται γὰρ τὸ πρᾶγμα ἀπερίστατον· ἀλλὰ μετὰ τὸ προοίμιον, τάξομεν τὰ κεφάλαια. ἐπεὶ δὲ τῶν θέσεων, αἱ μὲν

εἰσι

εἰσι θεωρητικαὶ, ὅσαι θεωρίας ἕνεκα, καὶ γνώσεως μόνον ζητοῦνται· οἷον εἰ θεοὶ προνοοῦντες τοῦ κόσμου. αἱ δὲ πρακτικαὶ, εἴς τινα πρᾶξιν τῆς ἀναφορὰν ἔχουσαι· οἷον, εἰ γαμητέον. φανερὸν ὅτι αἱ μὴ πρακτικαὶ, καὶ πολιτικώτεραι εἰσι, καὶ κατὰ τὸν ῥητορικὸν χαρακτῆρα· αἱ δὲ θεωρητικαὶ, μᾶλλον τοῖς φιλοσόφοις ἁρμόττουσιν, αἷς οὐδὲν ἧττον ἐγχειρεῖν καὶ τοῖς ῥητορικοῖς δυνατόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν πρὸς τὰς πρακτικὰς θέσεις τόπων ὁρμωμένους. οὐδὲν μέν τοι διαφέρει, ἐάν τε οὕτω λέγῃ τίς· εἰ γαμητέον, ἢ οὔ. καὶ πάλιν, εἰ αἱρετέος ὁ γάμος, ἢ φευκτέος. ἓν γὰρ καὶ ταυτό ἐστι διὰ πάντων οὗτος τὸ δηλούμενον. τῶν μὲν οὖν πρακτικῶν θέσεων, τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια καταλαμβάνεται, κατασκευάζοντι μὲν ἐκ τοῦ ἀναγκαίου, καὶ τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ ἡδέος. ἀνασκευάζοντι δὲ, ἐκ τῶν ἐναντίων. εἰς ἑκάστην δὲ ὑπαχειρήσομεν, ἐξ ὧν τόπων δυνατόν ἐστιν. ὡς γὰρ ὑπασημαινόμεθα, οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἐκ πάσης ἀφορμῆς πρὸς πᾶν πρόβλημα ὑπαχειρεῖν. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τόποι οἵδε. πρῶτον μὲν, ὅτι δυνατὸν γενέσθαι τὸ ἀξιούμενον διὰ τῆς θέσεως. δεύτερον δὲ, ὅτι κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ κοινὰ πάντων ἀνθρώπων ἔθη τε καὶ νόμιμα. οὐ γὰρ ἀπὸ

χρη

χρὴ πῶς τῷ πρᾶξαι, τὸ δυνατὸν αὐτὸ εἶναι, ἐὰν μὴ κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ νόμον ὑπάρχῃ. χρήσιμον, ὅτι ῥᾴδιον γενέσθαι· εἰ δὲ μὴ ῥᾴδιον εἴη, δυνατὸν δὲ πραχθῆναι, ὅτι πολὺ πλέον ὄντως ἐπαινετόν ὄντι, ἢ εἰ ῥᾴδιον ἦν. ἔπειθ' ὅτι μὴ μόνοι πράττομεν, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι πολλοί. ἔξεστι ὅτι μὴ πρῶτοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν. εἰ δὲ καὶ μόνοι, ἢ πρῶτοι, ἀλλ' ὅτι ποτὲ κρεῖττον ἀρξασθαι ἔργων καλῶν. εἶθ' ὅτι ὅσιον. δίκαιον δὲ ὄντως· ἢ γὰρ θεοῖς ἠρεσμένον, ἢ τελουτηκόσιν. ἐφεξῆς ἦ, ὅτι ἀναγκαῖον. εἶθ' ὅτι χρήσιμον, καὶ ὅτι λυσιτελές, καὶ ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν ὠφελιμώτατον, καὶ ὅτι προκαταρκτικὸν ὧν κρείττονων πραγμάτων, ὅτι ἡδύ, καὶ ὅτι εἰ μὴ πρᾶξαι μετάνοιαν φέροι, καὶ δυσεπανόρθωτόν ἐστιν. ἐκ δὲ τοῦ χαντίου· εἰ γὰρ τὸ χαντίον ὠφέλιμον πρᾶξαι, ὄντως πρακτέον· καὶ εἰ τὸ χαντίον αἰσχρόν, ὄντως καλόν· καὶ εἰ ἐκεῖνο ἀσύμφορον, ὄντως συμφέρον· καὶ εἰ τὸ χαντίον ἀηδές, ὄντως ἡδύ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ γὰρ τὸ ὅμοιον αἱρετόν, καὶ ὄντως αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐλάττονος, καὶ ἐκ τοῦ μείζονος, καὶ ἐκ τῶν μέρους, καὶ ἐκ τοῦ τέλους, ὃ χαίρειν καὶ τὸ πρᾶγμα αἱρησόμεθα. εἰ γὰρ τὸ τέλος αἱρετόν, καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ τέλους αἱρετόν. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐκ τῆς περιοχῆς. ὅτι πολλὰ γὰρ αὐτῷ περιέχει πράγματα καλά, ἢ συμ-

φέροντα, ἢ ἡδέα. εἶτα ἐκ τοῦ πῶς τοῦ πράγματος ἐπιχειρήσομεν, καὶ ἐκ τῆς περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ χρόνου ἐκ τοῦ μετὰ τὸ πρᾶγμα. ἐὰν μὲν ὀλίγος καὶ τελεωτόρων ἔπῃ, λυπηρὸν ἂν δ' ἑκάστου τοῦ πράγματος μόνου τόπων, καὶ τὰς τῶν ὠφελημάτων αὐξήσεις, ποιητοῦ γε, καὶ πολιτικοῦ, καὶ φιλοσόφου μαρτυρίας. ἔτι δὲ καὶ εἰ πόλεως ἐπιδέοι σωφρόνων τοῖς λεγομένοις· καὶ τούτων μνημονευτέον, μὴ χύδην, μηδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ αὔξησιν ποιουμένους τὰ πράγματα πρῶτον, ἀπὸ τοῦ ἑνὶ ἀνδρὶ καὶ ἰδιώτῃ πεπραγμένου, ἔπειτα ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος, ἢ βασιλέως. ἔξεστι δὲ, ἀπὸ τοῦ πόλεως, καὶ ὧδε ποιεῖν· ἀπὸ τῶν χώρας ὄντων, ἢ ἐθνῶν γεγονότων· μᾶλλον τοῦ λόγου γένηται. ἐκ δὲ τοῦ χαντίου ἀνασκευαστέον. τρόπῳ δὲ ἄλλῳ ποιησόμεθα τὸν λόγον, λαβόντες καὶ τὸν τόπον ἐποιησάμεθα, ἀνωθεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχόμενοι, καὶ ποιοῦντες μέχρι τοῦ τελευταίου. πρακτέον δὲ ἐνίοτε, ἕως τίς θέσις πρώτη ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ· οἷον, εἰ πολιτευτέον; ὅτι τῷ μὲν οὖν κατασκευάζοντι, ὡς χρὴ πολιτεύεσθαι, λεκτέον πρῶτον μέν, ὅτι δυνατὸν ὄντι τῷ σοφῷ πολιτεύεσθαι· ἔπειτα δὲ, ἢ, ὡς κατὰ φύσιν ἐστὶν οἷον ὂν καὶ ἐν θηρίοις ὑπάρχειν πολιτείαν, καὶ ἑκάστης ἀγέλης ἔστι τις ἡγεμών, καὶ ὂν πρὸς βαρβάρους καὶ

ὃ παρ' ἕλλησι, καὶ παρ' αὐτοῖς (ὡς λόγος) τοῖς θεοῖς, ἀεὶ ἄρχουσιν οἱ σπουδαιότατοι. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ ῥᾴδιον τῷ σοφῷ πολιτεύεσθαι. ἐγγεγυμνασμένος γὰρ ταῖς περὶ ἠθῶν ἀνθρωπίνων πραγματείαις οὐκ ἀῤῥύθμως ἀνθρώπων προστήσεται. ἔπειτα ὅτι εἰ καὶ μὴ ῥᾴδιον ἦν, ἀλλὰ προυργιαίτερόν γε χρὴ τίθεσθαι τῶν πόνων τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ συναγωνιστὰς ἔχει πολλοὺς τῶν συμπολιτευομένων. καὶ ὅτι μὴ πρῶτος, ἀλλὰ πολλοὶ ἐπολιτεύσαντο σοφοί· πιττακός, σόλων, λυκοῦργος, ζαλευκος, ἄλλοι μυρίοι. ἔπειθ' ὅτι καὶ μηδεὶς ἦν πολιτευόμενος καὶ πάλαι, καὶ νῦν, ἀλλ' ἐπαινετώτερός γε ἀρχόμενος καλῶν ἔργων. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτι ἁρμόττει τῷ σοφῷ πολιτεύεσθαι. τίς γὰρ ἄμεινον αὐτοῦ κρινεῖ τὰ δίκαια, καὶ συμβουλεύσεται τὸ συμφέρον, καὶ νόμους, καὶ ψηφίσματα εἰσηγήσεται, καὶ ἀδωροδόκητα ταῦτα διαπράξεται; ἐν τίνι δὲ ἔργῳ μᾶλλον ὠλιδείξεται τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοιότητα; πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι δίκαιον, ἀποδοῦναι τῇ πατρίδι, καὶ τοῖς πολίταις, καὶ τοῖς πρώτοις θεοῖς τὰς ἀμοιβὰς τῆς παρ' αὐτοῖς τροφῆς καὶ παιδείας. ἔπειθ' ὅτι ὅσιον, καὶ κεχαρισμένον ἐστὶ τοῖς θεοῖς, οὐκ ἀνθρώπους καλῶς πολιτεύεσθαι.

λιτεύεσθαι. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ τοῖς κατοιχομένοις ἡδύ ἐστι σώζεσθαι οὐκ συγγενεῖς. εἶθ' ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τῇ πόλει ἔχειν τινὰ τῶν προνοουμένων αὐτῆς, καὶ μάλιστα σπουδαῖον. ἄνευ γὰρ τούτου, πόλις οὐκ ἂν δύναιτο συστῆναι. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ τις ἐνδοξότερος γίνεται πολιτευόμενος, κἂν τέως ἀφανὴς ἦν. ἔπειθ' ὅτι λυσιτελέστατα ἂν τὸν καθ' ἡμέραν βίον διαγοι εἰς χρημάτων λόγον, καὶ ὅτι ἀσφαλέστατα τοῦ παρὰ τῶν συκοφαντούντων, καὶ ὠλιβουλευόντων φθόνου ἀπηλλαγμένος. ἑξῆς δὲ, ὅτι ἄρχει, καὶ προηγεῖται τὸ πολιτεύεσθαι τὸν σοφὸν μειζόνων τε καὶ καλλιόνων πραγμάτων, οὐ μόνον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ κοινῇ· καὶ ὅτι καὶ ἥδιστος ὁ βίος τῶν πολιτευομένων. οὐκ δὲ σχεδὸν παρακολουθεῖν πέφυκε καὶ τοῖς πλείστοις τῶν προειρημένων τόπων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἀμεληθεῖσα πολιτεία, καὶ μεταβολὴν ὠδὶ τὸ κακὸν λαβοῦσα, δυσεπανόρθωτός ἐστι, καὶ τῷ πρὶν γενέσθαι πονηρὸν ἠμεληκότι μετάνοια γίνεται, ὅτε μηδὲν ὄφελος. ἑξῆς δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. εἰ γὰρ τὸ ἀντιπράττειν τῇ πατρίδι αἰσχρὸν, τὸ πολιτεύεσθαι καλὸν· εἰ ἐκεῖνο ἀσύμφορον, οὐκ συμφέρον· καὶ εἰ ἐκεῖνο ἀηδὲς, οὐκ ἡδύ. καὶ εἰ τὸ ὅμοιον τῷ πολιτεύεσθαι, ἔστω δὲ τὸ ὠλιμελεῖσθαι τῶν

νέων, εἰ καλόν ἐστι καὶ συμφέρον, καὶ ἡδὺ, καὶ αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι καλόν ἐστι, καὶ συμφέρον, καὶ ἡδὺ. ἐκ δὲ τοῦ ἐλαττόνος, ὑπαχειρήσομεν οὕτως· εἰ μιᾶς οἰκίας τοῦ σπουδαίου φροντιστέον, καὶ πόλεως μιᾶς ὑπομελητέον. ἐκ δὲ τοῦ μέρους, ὅτι εἰ ἕνα νόμον συμφέροντα, ἐπεὶ καὶ μίαν συμβουλὴν εἰσηγητέον τοῦ σπουδαίου, καὶ ὅλην τὴν πολιτείαν. ἀνάπαλιν δὲ ἐκ τοῦ ὅλου, εἰ καθολικὴν πολιτείαν εἰσηγεῖται τοῖς ἀνθρώποις ὁ σοφὸς, ὥσπερ καὶ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ, δίκαιός ἐστι καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι πολιτεύσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, διελευσόμεθα τὴν εὔδαιμονίαν τῆς πόλεως ἐν εἰρήνῃ τε καὶ πρὰ τὸν πόλεμον, καὶ ἁπλῶς παρ' ὁντιναοῦν χρόνον, ἅπερ τελευτὴ τοῦ καλῶς πολιτεύσασθαί ἐστιν. εἶτα ἐκ τῆς περιοχῆς, ὅτι λόγῳ μὲν καὶ τοῦ δοκεῖν ἕν τι μέλλει τῇ πόλει χαρίζεσθαι τὸ πολιτεύσασθαι, ἔργῳ δὲ πολλά ἐστι. κατὰ γὰρ τοῦ περὶ τὸν ἀριστοτέλην, ἀνάγκη τὸν πολιτευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης συμβουλεῦσαι, καὶ περὶ χρημάτων, καὶ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ περὶ τῶν εἰσαγωγίμων, καὶ ἐξαγωγίμων, καὶ περὶ νομοθεσίας τε καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων. τῶν δὲ πρὸ τοῦ πράγματος τόπων, καὶ τῶν παρ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ μετὰ τὸ πρᾶγμα, δυνατὸν μὲν καὶ ὠθεῖν τῆς προκειμένης

μένης θέσεως παραδείγματα ἐκθέσθαι. Σαφέστερα δὲ ἔσται, ἐφ' ἑτέρας, οἷον, εἰ παιδοποιητέον. λαβόντες γὰρ τὸν γάμον, καὶ πάντα ἁπλῶς ὅσα ἀνάγκη τῆς παιδοποιίας προυπαρξαι ἐπαινεσόμεθα, δεικνύντες καλὰ, καὶ συμφέροντα, καὶ ἡδέα, καὶ εἶθ' ἑξῆς προμαρτοῦντα τῇ παιδοποιίᾳ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὰ ὑπαγιγνόμενα· οἷον, τὰς γηρωκομίας καὶ γηροβοσκίας, καὶ τὰς τῶν τέκνων εὐπραγίας, καὶ ἡδονὰς, καὶ τὰ παραπλήσια. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων εὐπορήσομεν εἰς ἀνασκευήν. περὶ μὲν οὖν τῆς πρακτικῆς θέσεως, τοσαῦτα. φέρε δὴ πειραθῶμεν καὶ τῶν θεωρητικῶν τινὰ διελεῖν, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ὁρμώμενοι, οὐ μὲν τοι τῆς αὐτῆς τάξιν κἀνταῦθα φυλάξομεν, ἣν περ ὠθεῖν τῶν πρακτικῶν· ἀλλ' ὡς ἂν φανῆτε τῷ προτεθέντι προβλήματι ἁρμόττειν, οὕτω καὶ ποιησόμεθα. ἴσως δ' ἄμεινον τὸ αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ὠθεῖν τῶν πρακτικῶν. ἁρμόττουσα δὲ τάξις ἑκάστῳ προβλήματί ἐστιν, ὅταν τὸ καταρχὰς τὰ ἁπλούστερα καὶ κουφότερα τῶν ὑπαχειρημάτων λέγοντες, καὶ μᾶλλον προϊόντες, τὰ πληκτικώτερα καὶ βαρύτερα λαμβάνωμεν, καὶ ὅταν τὰ κατασκευαστικὰ τινῶν πρὸ ἐκείνων τάττωμεν ὧν ἐστι κατασκευαστικὰ, καὶ ὅταν τὰ ἀσθενῆ μεταξὺ τῶν ἰσχυροτέρων προεμβάλλωμεν, καὶ ὅσα ἄλλα λέγετε ἐν τοῖς περὶ τάξεως, ἔστω δ' οὖν

ἡμᾶς ζητεῖν, εἰ προνοοῦσι θεοὶ τοῦ κόσμου. οὐκοῦν
πάλιν ἐρούμεν, ὅτι δυνατόν ἐστι τοῖς θεοῖς προ-
νοεῖν ἡμῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸ ἐλαττοῦσθαι ἐκ τῆς
περὶ τὸν κόσμον φροντίδος. ἔπειθ' ὅτι ῥᾴδιόν
ἐστι τοῦ θεῷ, καὶ ἄνευ πάσης πραγματείας. ἑ-
ξῆς, ὅτι δαίμονας, καὶ ἥρωας, καὶ ἄλλους θεοὺς συ-
ναγωνιστὰς ἔχει ταύτης τῆς φροντίδος. εἶθ' ὅτι
πάντευ ἄνθρωποι, ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι,
ἔννοιαν περὶ τῶν θεῶν ἔχουσιν ὡς προνοοῦσιν
ἡμῶν. σημεῖον δὲ· οὐ γὰρ ἂν βωμοὶ καὶ ναοὶ, καὶ
γρηστήρια θεοῖς ἀνετίθετο, ἐφ' οἷς ἕκαστος εὖ πε-
πόνθασιν, ἢ λιμῷ, ἢ λοιμῷ, ἢ πολέμῳ, ἢ τινὶ τῶν
τοιούτων, ὡς ἀπαλλαγέντευ· οὐδ' ἂν παντὶ
* προσήκοντο νοῦν, καὶ μαλιστα ὁπότε περὶ τῶν
μεγίστων κινδυνεύοιεν. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ τοῖς σο-
φοῖς δοκεῖ· οἷον, πλάτωνι, ἀριστοτέλει, ζήνωνι.
εἶθ' ὅτι τοῖς νομοθέταις· οὐ γὰρ ἂν ἀσεβείας ἦσαν
γραφαί. εἶθ' ὅτι ἔνδοξοί εἰσι μαλιστα, οἱ ἡγούμε-
νοι προνοεῖν ἡμῶν τοὺς θεούς. εἶθ' ὅτι ἀσφαλέστα-
τα ἂν οὗτοι, καὶ προσεχόντως τὸν βίον διαι-
γοιεν, νομίζοντευ ἔχειν ὑπασκόπους ἀεὶ πασῶν
τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, καὶ ὅτι μαλιστα
ἡδέως ζῶσιν, οἱ ἡγούμενοι ὑπομελητὰς ἔχειν τοὺς
θεούς. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτι δίκαιος ὢν ὁ θεὸς,
οὐκ ἂν ἀπρονοήτους περιώρα τοὺς σεβομένους αὐ-
τόν.

τόν. ἔπειθ' ὅτι ἡ φύσις τῶν ὅλων μαρτυρεῖ κα-
τὰ πρόνοιαν πάντα γεγενῆσθαι τῆς σωτηρίας ἕνε-
κα τῶν ἐν κόσμῳ. αἵ τε γὰρ τοῦ ἔτους ὧραι κα-
τὰ καιρὸν τὰς μεταβολὰς λαμβάνουσαι, οἵτε
ὄμβροι καὶ καρποὶ καθ' ὥραν γινόμενοι, καὶ τὰ
μέρη δὲ τῶν ὡρῶν, ὡς εὖ δεδημιούργηται ὑπὸ
τῆς φύσεως, πρὸς διαμονὴν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν,
καθάπερ καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι
δηλοῖ. εἶθ' ὅτι τοῦτο πάντων μαλιστα ἁρμόττει
τῷ θεῷ, τὸ προνοεῖν τοῦ κόσμου. οὐ γὰρ δὴ ὅσιον,
ἀργὸν καὶ ἄπρακτον τὸν θεὸν εἰπεῖν, ἢ νὴ δία
τοιαύτας ἔχειν ἀσχολίας, οἵας ἡμεῖς τοῦ θνητοὶ
εἶναι καὶ ἀσθενεῖς, ἀναγκαίως ἀσχολοίμεθα. εἶθ'
ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ πρόνοιαν εἶναι. εἰ γάρ τις
τὸ προνοεῖν περιέλοι τοῦ θεοῦ, ἀνήρηκεν καὶ ἣν
ἔχομεν περὶ αὐτὸν ἔννοιαν, δι' ἣν καὶ εἶναι αὐ-
τὸν ὑπολαμβάνομεν. ἐκ γὰρ τῆς περὶ ἡμᾶς
αὐτοῦ φροντίδος τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ὑπάρχει
πεπιστεύκαμεν. ἔπειθ' ὅτι οὐδὲ τῆς ἀρχὴν συν-
έστη ὁ κόσμος, εἰ μή τις ἦν πρόνοια. ὥσπερ
γὰρ οὐδὲ οἰκία ἄνευ τοῦ οἰκοδόμου δύναται γε-
νέσθαι, ἐξ αὐτομάτου συνδραμόντων τῶν πλίν-
θων, οὐδὲ πλοῖον ἄνευ τοῦ ναυπηγοῦ, οὐδὲ ὅλως
τι τῶν εὐτελεστάτων, ἢ τιμιωτάτων, ἄνευ τοῦ
περὶ ἕκαστον δημιουργοῦ, οὕτω γελοῖόν ἐστι φαι-

ναι, τὸ μάλλιστον καὶ τιμιώτατον ἁπάντων τῶν ὄντων, τὸν κόσμον μὴ ὑπὸ μαλλίστου τινὸς, καὶ θειοτάτου δημιουργὸν γεγονέναι, ἀλλ' ἐκ ταυτομάτου. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐκ τῆς γναυπίδος ὅτι δύνηθες δεῖ τῆς φυσικῆς τάξεως τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν φερομένων, μὴ ὑπὸ τινος προνοίας γενέσθαι νομίζειν, ἀλλ' εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχεν ἕπεσθαι ἐκ τῶν ὁμοίων ὅπου εἰ μὴ δύνατον μάλιστα συστῆναι, μήτε οἰκίαν ἄνευ οἰκονόμου, μήτε ναῦν ἄνευ κυβερνήτου, μήτε στρατόπεδον ἄνευ στρατηγοῦ, μήτε πόλιν ἄνευ πολιτευτοῦ, πόσῳ δὲ μᾶλλον δύνατον συστῆναι ἄνευ προνοοῦντος θεοῦ. πῶς δὲ τοῦτο, ἐκ τῶν μερῶν. ὅτι εἰ ὁμολογουμένως φαίνονται ἡμῖν καὶ πόλεις προνοοῦντες ἥρωες ἢ καὶ δαίμονες, καὶ θεοί, ἀκόλουθόν ἐστιν ὅλῳ τῷ κόσμῳ προνοεῖν θεούς. εἴτε ἐκ τῶν ῥητορικῶν· ὅλῳ λόγῳ μὴ ἀναιρεῖται λόγημα, τὸ δὲ ἀληθὲς, πολλά. εἰ γὰρ ἔστι θεῶν τροφοὶα, ἔστι δὲ δικαιοσύνη δικαίως σωίζεσθαι, ἔστι δυσέβεια, ἔστι δυορκία, ἔστι ἀνοσία, ἔστι σωφροσύνη, ἔστι φιλία, ἔστι χάρις, ἔστ' ἁπλῶς τῶν κατ' ἀρετὴν ὄντων, ἅπερ ἔστι κατ' ἄνδρας νῦν ἐχόντας ἀναιρεῖν. ἐκ δὲ τῶν γναυπίου τόπων, εἰς τὸ ἕτερον μέρος ἐπιχειρήσομεν. ἐπεὶ δὲ τῶν θέσεων αἱ μὲν εἰσιν ἁπλαῖ, αἱ δὲ συνεζευγμέναι, ἁπλαῖ μέν, εἰ γαμητέον, συνεζευγμέναι δέ, εἰ Βασιλεῖ γαμητέον,

γαμητέον, διαιρετέον τὰς συνεζευγμένας εἰς ἑκάστην τῶν συνεζευγμένων, ἵνα σὺν οἰκείοις λόγοις ἑκάστῳ τῶν μερῶν ἀποδῶμεν, καὶ αὐξήσεις καὶ παρεκβάσεις, καθ' ἃ ἐνδέχεται μέρη τῆς θέσεως ποιησόμεθα. ὁμοίως δὲ καὶ πάθεσι, καὶ ἤθεσι, καὶ πεπροπάταις χρησόμεθα, καὶ χρόνου πάσαις τοῖς λόγοις ἐπιδώσεις, πολλὰς εἰσαξόμεν βίων πράξεις, καὶ πρὸς ἑκάστης σὺν ἁρμόζοντας λόγους ἐροῦμεν. οἷον, φέρε ζητεῖν, εἰ γαμητέον. μετὰ τὸ κοινοὺς καὶ καθολικοὺς περὶ πάντων ἀνθρώπων λόγους ὑποθέσθαι, ἐξ ὧν ἢ συνήσομεν τὸ γαμεῖν, ἢ ἀνασκευάσομεν, καὶ καθ' ἕκαστον βίον ὑπερεξελευσόμεθα· οἷον, γεωργὸν, ἐμπορα, στρατιώτην, πλούσιον, πένητος, Βασιλέως. καὶ ὅτω πολλῷ πορισσίαν λόγων ἕξομεν, ὡς τῷ μίαν θέσιν πάμπολλα ποιῆσαι. ταῖς δ' αὐταῖς ἀφορμαῖς τῶν ἐπιχειρημάτων χρησόμεθα, καὶ πῶς τῆς τῶν γνωμῶν ἀνασκευῆς, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον.

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ.

Νόμος ἐστὶ, λόγημα πλήθους, ἢ ἀνδρὸς ἐνδόξου πολιτικοῦ, καθ' ὃ πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν τῇ πόλει οὖσι εἴς τινα χρόνον ἀφωρισμένον.

σμένον. τῶν δὲ νόμων ἐξέτασις, διχῶς. ἢ γὰρ εἰσφερομένων αὐτῶν καὶ τιθεμένων, ἢ κειμένων ἤδη. τιθεμένων οὖν γίνεται δοκιμασία, εἰ χρὴ κυροῦν, ἢ μή. περὶ δὲ τῶν ἤδη κειμένων, αἱ ἀμφισβητήσεις γίνοντες τοῖς δικαζομένοις, οὐ παντελῶς ἀναιροῦσαι τοὺς νόμους, ἀλλ' ἑκάτερον πρὸς τὸ λυσιτελέστερον ἐξηγούμεναι. καὶ αὔξονται μὲν, ὅσα ὑπὲρ αὐτοῦ γεγράφθαι δοκεῖ. συγκρύπτονται δὲ, τὰ ἐναντία. ἐπεὶ δὲ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος περὶ ἀνασκευῆς καὶ κατασκευῆς νόμου, ταῦτα δὲ μάλιστα ἐν ταῖς εἰσηγήσεσι, λεκτέον περὶ τούτου. εἰσφερομένων τοίνυν τῶν νόμων, ἢ κατηγοροῦμεν, καὶ ἀνασκευάζομεν, ἢ συνηγοροῦμεν, καὶ κατασκευάζομεν. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον, ἀνασκευάσομεν ἐκ τόπων τῶνδε· ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς, ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐκ τοῦ οὐκ ἀναγκαίου, ἐκ τοῦ ὑπεναντίου, ἐκ τοῦ ἀδίκου, ἐκ τοῦ ἀξίας, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ἐκ τοῦ αἰσχροῦ. γίνεται δὲ ἀσάφεια, ἡ μὲν περὶ τὴν προφορὰν, ἣν τινὲς περιττὴν προσῳδίαν καλοῦσιν, ἢ περὶ τὸ ὄνομα· ἡ δὲ περὶ τὴν ὁμωνυμίαν, ἡ δὲ περὶ τὴν πολυωνυμίαν, ἣν συνωνυμίαν ἕτεροι προσαγορεύουσιν· ἡ δὲ περὶ τὴν σύνταξιν, ἡ δὲ περὶ σύνθεσιν, καὶ διαίρεσιν· ἡ δὲ περὶ πλεονασμὸν, ἡ δὲ περὶ ἔλλειψιν, ἡ δὲ περὶ τῇ μάχην. περὶ μὲν οὖν τὴν

οὖν τὴν προφορὰν ἐστιν, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει κειμένων τινῶν λέξεων ὁμοίων, δυνατὸν ἦ προφέρεσθαι διττῶς τὸ γεγραμμένον· οἷον, θεράπαινα χρυσία μὴ φορείτω, εἰ δὲ μὴ, δημοσία ἔστω. ἀμφισβητοῦμεν γὰρ, πότερον, ἡ θεράπαινα δημοσία ἔστω, ἢ τὰ χρυσία. δύνατος γὰρ συστέλλεσθαι καὶ ἐκτείνεσθαι τὸ α̅. περὶ δὲ τὸ ὄνομα, ὅταν καινὸν, ἢ σφόδρα παλαιὸν, ἢ ξένον ἢ τὸ γεγραμμένον· οἷον, ἡ ποδοκάκκη, καὶ ἡ ἡμέδα πὴ, καὶ εἴ τις λέγοι τὸν κέραμον αὐτὶ δεσμωτηρίου, καθάπερ κύπριοι. διὸ καὶ τὸ παρ' Ὁμήρῳ τινὲς οὕτως ἐξηγοῦνται· Χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας. περὶ δὲ τὴν ὁμωνυμίαν, ὅταν ἓν ὄνομα, δύο, ἢ τρία σημαίνῃ, ἢ καὶ πλείω· οἷον, εἴ τις γράφει, ἐκ παιδὸς μὴ εἶναι μαρτυρίαν. ζητήσομεν γὰρ ἐνταῦθα, πότερον, ἄνηβον λέγει μὴ μαρτυρεῖν, ἢ υἱὸν ὑπὲρ πατρὸς, ἢ δοῦλον ὑπὲρ δεσπότου. οὗτοι γὰρ ἑνὶ ὀνόματι προσαγορεύοντες παῖδες. περὶ δὲ τὴν πολυωνυμίαν ἀνάπαλιν, ὅταν τὸ σημαινόμενον ἓν, τὰ δὲ ὀνόματα πολλά· οἷον, ἄορ, ξίφος, φάσγανον, μάχαιρα. ἀσάφεια γὰρ καὶ οὕτω γίνεται, ὅταν οἴεταί τις ἴσα τοῖς ὀνόμασιν εἶναι τὰ σημαινόμενα. περὶ δὲ τὴν σύνταξιν. οἷον, ἐπειδὰν φησὶ πιττακὸς νέμεσθαι

πατέρα καὶ μητέρα τῆς ἴσην. ἀμφιβάλλει γὰρ καὶ ἥδε ἡ λέξις. ἆρα γὰρ τοὺς παῖδας λέγει νέμεσθαι τὰ τῶν γονέων, ἢ τοὺς γονεῖς τὰ τῶν παίδων. καὶ ἔτι ὅταν ἐν μέσῳ τι κείμενον ὄνομα, δύναται συντατόμενον ἢ τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἢ τοῖς μετ' αὐτὸ, διαφορὸν διάνοιαν ἀπτελεῖν· οἷον, ὁ νικήσας ἐν πολέμῳ στρατηγὸς ἀνατιθέτω τοῦ ἀρέως ἄγαλμα χρυσοῦν ἔχον δόρυ. ἐστὶ γὰρ τὸ λεγόμενον, ἤτοι ἄγαλμα χρυσοῦν, ἢ δόρυ. περὶ δὲ τῆς συνθέσιν, καὶ διαίρεσιν, ἣν τινὲς περὶ τὴν κοινὴν τοῦ διηρημένου καὶ τοῦ ἀδιαιρέτου φασίν, οἷον ὠθὶ τὸν κλῆρον ἔρχεσθαι νόμου κελεύοντος, ἀδελφοὺς, παῖδας. ἔστι μὲν γὰρ διαιροῦντας φᾶναι, πρῶτον μὲν καλεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν, εἰ δὲ μὴ οὗτος εἴη, τότε τοὺς παῖδας παρεῖναι. ἔστι δὲ καὶ συντιθέναι, λέγοντας ἅμα καλεῖσθαι αὐτοὺς. καὶ πάλιν, ὁ ψευδομαρτυρῶν ἁλοὺς, τρὶς χιλίας διδότω. ἤτοι γὰρ λέγει, ὁ τρὶς ἁλοὺς ψευδομαρτυρῶν χιλίας διδότω, ἢ τρισχιλίας διδότω ἅπαξ ἁλοὺς. περὶ πλεονασμὸν δὲ γίνεται ἀσάφεια, ὅταν δυνατὸν ᾖ πλέον τί τοῦ γεγραμμένου συλλογίζεσθαι, ὡς καὶ αὐτὸ δυνάμει δηλούμενον, εἴ τις νομοθετήσειε κληρονομεῖν καὶ τοὺς πρὸς μητρὸς· ἀμφισβητήσειε γὰρ, ἂν καὶ ἡ μήτηρ, ὡς εἰ τοὺς πρὸς μητρὸς νόμους κληρονομεῖν,

κληρονομεῖν, καλεῖ, πολὺ πρότερον αὐτὴν τῆς μητέρα καλοίη. ἡ δὲ παρ' ἔλλειψιν ἀσάφεια, γίνεται πολλαχῶς· οἷον, ὁ πατροτύπτης χειροκοπείσθω. ἐλλείπει γὰρ, πότερον καὶ τὸν δι' ἄνοιαν, ἢ καὶ τὸν ἐπ' εὐνοίᾳ, καὶ πάντας ἁπαξαπλῶς. ἡ δὲ κατὰ πρόσωπον ἔλλειψις, πολυειδής ἐστι. διαφέρει γὰρ δὴ που τὰ πρόσωπα, καὶ φύσει, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ ταῖς ἐγγυτέρῳ συγγενείαις, καὶ τύχῃ· οἷον, τοῦ προδότῃ συναναιρεῖσθαι τοὺς παῖδας. οὐ γὰρ διώρισεν, εἰ καὶ τὸν θετὸν, καὶ τὴν θήλειαν. λείπει.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΝΩΣ
προγυμνασμάτων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΠΡΟΕΚΤΕΘΕΝ-
τωρ γυμνασμαλτωρ.

ΜΥΘΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ι ΛΥΚΟΙ παρὰ τ̃ προβάτων, εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἦτον. καὶ ἦλθε ἡ ἡμέρα μεγάλων ἀγαθῶν ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν, ἔλεγον. ἀπαλλαγεῖσι γὰρ πολέμου καὶ μάχων, ἀγέλας παρ' ἀλλήλους φοιτᾶν ἀδείως. ἀπογνώμεθα ῥίνιν. ἀλλ' εἰρήνη μὲν βέβαιον ἔσεσθαι ταῖς ἀσυλίαις, καὶ ὁ γραψάντων αὐτὰ κατάρατος ἀπόλοιτο. ἐπεὶ καὶ νῦν παρὰ τούτων ἡ ταραχή, καὶ τὸ ὑποπτεύεσθαι τοὺς λύκους. πολλάκις γὰρ ἁπλῶς παιόντας ἡμᾶς τὰ ποίμνια, προεκπηδῶντων ὑλακτοῦσιν. οἱ δὲ σφόδρα θέλοντες, παροξύνονται, καὶ λυποῦσι. τί οὖν ὑμῖν δεῖ μάχων, εἰρήνης οὔσης πρὸς λύκους; ἐσήχθη τὰ πρόβατα, ποιμένων γὰρ τὸ γνῶναι δικαίους γέμον, καὶ οἱ μάχιμοι ἀπε-

κτέσκορακίζοντο, καὶ ἐφεσήκεσαν οἱ λύκοι. τὰ δὲ ἔρημα κατηδίετο τοῖς ἐχθρῶν λόγοις, οὐ πιστεύσαντες τῷ προσήκουσαν φυλακῇ.

ΜΥΘΟΣ Β'.

ΕΜΝΟΣ ἵππῳ ὠδῇ τῷ τάχει, καὶ ἀπέκναιε τὰ ἄλλα ζῶα, σφόδρα ἑαυτὴν ἐπαινῶν, μᾶλλον δὲ τὴν χελώνην. λυπηρὸς δὲ ἦν, προφέρων τὴν βραδύτητα. καὶ ἡ πληγὰς τοῖς ὀνείδεσι, καὶ ποιεῖται τὴν πρόκλησιν εἰς δρόμον. τῷ δὲ ἵππῳ γέλως τε ἦν ἡ πρόκλησις. καὶ οὐκ ἠξίου διαμιλλᾶσθαι. γέλωτος δὲ πᾶσι καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις γένεσιν εἰς τὸ παράλογον ὁρῶσι τῆς φύσεως. ἡ χελώνης δὲ τῆς χελώνης, καὶ διαχυζομένης ὡς πόδισαι, ἀναγκάζει τὰ ἄλλα ζῶα τὸν ἵππον μὴ ἀπαρνηθῆναι τὴν ἀγωνίαν. ἀποδείκνυται δὴ τὸ σάδιον, καὶ ἡμέρα τῷ δρόμῳ, καὶ τὸ γνῶσθαι ὁ μὲν ἵππος ἐτρύφα παρὰ τὴν φάτνην, τῇ δὲ χελώνῃ μελέτη διὰ συνεχὴς, καὶ δὲ νυκτὸς προϊόσης ἐλκυσ. ἦκε δὲ ἡ ἡμέρα, καὶ μεσοῦντος τὸ θέατρον, διαμπλῶν, ὄνων, ὀρνέων, οἷς τε ἀνθρώποις χρῶνται, καὶ ἐλάφους συναγαγὼν ἡ φήμη,

φήμη, καὶ ἐμεσόλια τὸ θέαζρον ὡς πρὸς παιδιάν σης τ̃ χελώνης ἐπεὶ ἦ ἤρθη τὸ σημεῖον, καὶ θεῖν ἐξῆν, ὁ μὲν ἵππος ὠπεσλημμένος, ὥσπερ καὶ πρωΐην, ἔμεινεν γὰρ ἀργέα τε καὶ λόρῳ· τῇ δὲ ἡ μελέτη τάχος ἐσλεσλώκει, καὶ νίκα. καὶ σὺ, ὦ παῖ, μὴ τῇ φύσει πισεύσας καθεύδε, ἀλλ' οἷσ καὶ πόνου σλεῖν· εἰ δὲ μή, πρασδοκᾶσθαί σοι ῥᾳσλίως ἐκεῖνος, οὐκ οὖ ὠφυκώς.

ΜΥΘΟΣ γ'.

ΔΟΞΕ τῷ δὶι βασιλεῦσαι καὶ τὸ ὀρνίθων γένος, ὦ σλᾶτες μᾶ πρὸς ἀγῶνα ἁλλήλους ἐκάλε, ὡς λώσων τοῦ καλλίσῳ φανέντι τ̃ ὀρνίθων ἀρχήν. ἐκκαλωπίζετο γὰρ τὰ ὄρνεα, τὰ μὲν ὑπ' ἀηναῖς, τὰ δ' ὑπ' ὠκυαῖς τε καὶ λήμναις, καὶ τῶν πτερῶν ἀξεκαλεῖτο ὁπόσα ἑαυτοῖς ὥραν ἔκ ἔφερον. ὁ δὲ λοφιὸς (ὧν γὰρ ἄμορφος) ὠπτερνᾶτο διάσλε. τ̃ πτερῶν ὁπόσα ἐπέπλει τοῖς ὕδασιν ἀερόμενος, ἕκασον ἑαυτῷ πρεσετίθει, σωαρμόττων σοφῶς ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ, καὶ χρῆμα ποικιλότερον γίγνεσαι. καὶ ὡς ἦκεν ὕδε τὸν λεΐσιν, ἐπέτρεφε μὲν τῷ ὀρνέῳ τὰ ὄμματα· θαλερῷ δὲ ὑπέβαλλε καὶ

λε καὶ αὐτοῦ τοῦ λικασῆ. ὥστε ὑπεχώρει μὲν αὐτῷ καὶ ὁ λευκότατος λύκνος· μικρὸν δὲ ὑπαὼς ἐλόκα, καὶ αἱ τούτου βαφαὶ, καταπεφρόνητο δὲ καὶ ἀετοῦ ἡ σεμνότης. μέλλοντος δὲ ἤδη τοῦ λιὸς αὐτοῦ ἐγχειρίζειν τὸ σκῆπτρον, ἡ γλαὺξ ἱλοῦσα τὸ ἑαυτῆ ὑπ' τῷ λολιῷ πτερόν, πωσιῦσα ἀπέπτα, καὶ ἄλλος τὸ ἑαυτοῦ, καὶ πᾶς τὸ οἰκεῖον. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀλλοτρίων, ἐγυμνοῦτο τοῦ λολιοῦ τὸ εἶδος. καὶ ἐγελᾶτο τὸ μὴ τοῖς οἰκείοις λοσμεῖσθαι, βραχεῖαν μὴ τ̃ ἀπόλαυσιν, πολλῶν δὲ ἐλεγχθέντι ποιεῖ τ̃ αἰσχύνην.

ΔΙΗΓΗΜΑ ά.

ΗΙΑΝΕΙΡΑΝ τ̃ οἰνέως ἐβάλετο μὲν γαμεῖν ἡρακλῆς. εἶχε δὲ τὸν ποταμὸν ἀχελῶον ἔρως ἡ λόρης. ὁ δὲ ἀμφότερα λεσλοικῶς, θάτερον χαρίζεσαι. σπάσας δὲ ἄθλον τὴν θυγατέρα, διαγωνίζεσθαι ἐκέλευε. καὶ ἡρακλῆς νίκα παλαίων, τὸν λέρας ἀναστασας τοῦ ποταμοῦ,

καὶ τὸ αἷμα ἔῤῥει, ἀφ' οὗ σειρῆνες ἐγένοντο.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ β'.

ΑΚΟΥΕΙΣ ἄνθος ὑακίνθινον, ὦ Ἡρῶ πάλαι μειρακιον ἀμυκλαῖον, καὶ καλόν. ἐρασαὶ ἦ αὐτοῦ γεγόνασι λύο, Ζέφυρός τε καὶ ὁ Λητοῦς. ἐπεὶ δὲ ἐχαρίζετο τῷ θεῷ, βουλόμενος φόνον ὁ Ζέφυρος ἐπ' αὐτῷ, καὶ τηρήσας ἀφιγότα λίσκον, ἐπαισλύετο γὰρ ὑακινθος ἀπόλλωνι τὰ φιαῦτα, πλεῖ τε ἀρ' αὐτοῦ ταὐγέτου, καὶ πρὸς τρέπει τῷ μειρακίῳ τὴν βολίδα, καὶ τὸ μὲν ἔκειρε. ἡ δὲ γῆ ἠλέει τὸ πάθος, καὶ αὖξει τὸ ἄνθος.

ΔΙΗΓΗΜΑ γ'.

ΡΩΣ ἄπεστι ποταμός. πόθον οὖν ἐμβεβλήκαν ἀλφειῷ, σικελικῆς ὠκυτῆς ἀρεθούσης τόνομα. πλαγεὶς δὲ ἔρχεται λὶ ἰονίου παρ' αὐτῆ, φυλάττων ἀμιγὲς ἡ ἐν θαλάττῃ τὸ ῥεῖθρον.

ΧΡΕΙΑ α'.

Ἀλέξανδρος ἐρωτηθεὶς πότερος λῖνος, πότερον ἂν ἔχοι οὗτος θησαυρὸς, οὗτος φίλος ὑπέλαβεν.

ΤΙ μὲν μέγας καὶ θαυμαστὸς ὁ Βασιλεὺς μακεδόνων ἀλέξανδρος, καὶ τῶν ἄπαντα ἐκατέραν τῶν αὐτοῦ καταρθωμάτων ἐνέ-

τειμε γνήσιος, καὶ τοσοῦτον οὐκ ἔμπροσθεν καὶ οὐχ ὕστερον παρήνεγκεν, ὡς πρώτην χώραν μὴ λόγου, ἀλλὰ τῆς ἡγεῖσθαι συμφῆσαι, πλὴν εἴ τις ἢ ἀναντάπασιν ἀναισθήτως, ἢ λίαν ἀγνωμόνως ἔχοι. ἐμοὶ δὲ λοκεῖ † καλὰ πρᾶξαι καὶ πρὸς καλὰ καλὰ λόγου τοῖς ἐσομένοις ὑμνεῖν, ὃ τύχη μόνον, ἀλλὰ καὶ σωίσει χρησάμενον πρὸς ἅπαντα, καὶ τὴν παρ' ἐκείνης ῥοπὴν τὰ πρὸς φρονήσεως ἀγαθὰ σωίσεσθαι κρίνω. ὁ γὰρ αὐτὸν ἔπαθε τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσιν, οἷς ἄχρηστος μὲν ἡ παιδείας λέκριται, φρὸς δὲ δύσκαιμονίας ὄρος ἡ τρυφή, ἀλλ' ἡγησάμενον δεῖν διαφέρειν οὐκ ἀμοιρεῖν τούτου τοῦ κτήματος τῶν ἀνθρώπων, καὶ βουληθεὶς ἀμείνων εἶναι τῶν ἀρχομένων ἢ τοῦ καλλίσων τῶν ὄντων, ἀρίστοτέλη φέρων ἑαυτὸν σωτῆρα, καὶ κατέκτησε τὸ σοφώτατα μαθητῶν, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα λαμπρῶν καὶ βεβοημένων ἢ πρὸς ἐκείνου σωτηρίας τῶν ὑποθέσεων δέηση. πόθεν μὴ οὖν τὸ ἀνδρείας, ἢ τὸ μεγαλοψυχίας, ἢ τὸ πρὸς ἔργοις ἔχειν δεῖν τὸν λογισμόν, ἢ ἵν' τοιούτων εἰ δεήσιμι, μακροτέρων αὖ δέοι λόγων. ὡς δὲ κοινὸν ἑαυτὸν κατέστησε καὶ πρὸς οὓς σπούδαστας ὁμιλητικὸν, ὥστε καὶ ἔρασθαι τοῖς βασιλεῦσι δόξαι, καὶ τυχεῖν ἀποκείσεως δύμενους, οὐκ πῶς οὐκ αὖ ἀγαθεῖν; τοῖς μὲν γὰρ ἄλ-

λοις εἴ τις αὐλὸν λέγειεν, ἀδίκημα νενόμισαι. ἀλέξανδρος δὲ εἰ μὴ πῶς τὰς φυτούξῆς ἡμῶν παρεφαίνοιτο, φαύλων αἰσχίσον ἡγεῖτο. καὶ γάρ τοι προσελθών τις, ἤλιτε φη σὺν θησαυροὺς ἴσθι σὺς ὦ βασιλεῦ, καί μοι δοκεῖ ὧδε ἐπαρθῆναι ποιῆσαι, ὁρᾶν μὲν ἅπαν ἔθνος ἥλιον κατεγραμμένον, ἡγεμόνα δὲ πλήθει χρημάτων ταῦτα εἰς τέλος ἥκειν. ὡς δὴ ἀλέξανδρος ἠνέσχετο ὑβρίζειν ὑπέλαβον, εἴ τις ἐρωτήσοι πρὸς χέρας; ἔπειτα ἐκέλευσε δὲ ἰσχνοῖς λαβεῖν τὸν ἄνθρωπον προιάγειν, καὶ δείκνυσθαι τὸ χρυσίου πλῆθος, ἀργυρίου τάλαντα τόσα καὶ τόσα, λαφύρων ἀφθονίαν, ἀλλ' εἰς σὸν φίλους προσαξας ἰδεῖν, μὴ ζητήσης ἕτερον φησὶν ἀλέξανδρος· οὗτοι γὰρ ἐμοὶ θησαυροί. ὡς τοίνυν εἰκότως τούτῳ ἠγήσατο πρέπειν τὴν προσηγορίαν ἢ φιλίας, ῥᾴδιον γνῶναι, εἴπερ ἐξετάσομεν τοὺς τε καιροὺς οἷς ἀναγκη χρῆσθαι αὐτῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τύχας ἀμείνους καὶ παραπλησίους, καὶ χείρονας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἡλικίας, καὶ ὅτε τις βουλεύεται. ὁπόταν μὲν καιροὶ ταῦτα διαιτῶσι τὰ τ' ἀνθρώπων πράγματα, λέγω δὴ πόλεμον καὶ εἰρήνην. ἑκατέρῳ δὲ μέγιστον ἡ τῶν φίλων ἰσχύει μοῖρις. οἷον, οἷς πολεμοῦσι δεῖ μὲν χρημάτων, δεῖ δὲ ὅπλων, δεῖ δὲ συμ-

μάχων. ὁπόταν μὲν δὴ τῆς ἀπορίαν τῶν χρημάτων εἰς μέσον τιθεὶς τὰ ὄντα ὁ φίλος, ἐκ αὐτοῦ μᾶλλον ἡγεμόνα εἶναι τὴν οὐσίαν, ἢ τῶν σωμάτων; συμβουλίας τὰς ἀρίστους αὐαζητῶν, καὶ λέγων ἐκείνας ὀρθοῖ τὰ πράγματα, ἢ δ' ἐπὶ τινὸς ὅπλων ἀφορῶντος εἰς σὺν φίλους ἰσόντος ὑπόρησαν, καὶ μὴν τόγε τῶν συμμάχων ἀγαθόν, καὶ φιλίας ἡγεμονικὴς ἂν γένοιτο· τὸ δ' αὐτὸ καὶ πόλεσι καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα χρήσιμον. καλῶ μὲν γὰρ ἐγὼ πόλιων φίλους, σὺν δίνους τοῖς καθεστηκόσιν. οὗτοι δὲ νόμους τιθέντος, καὶ ψηφίσματα γράφοντες, καὶ γνώμας ἀγορεύοντος, καὶ σὺν ἀδικοῦντας ἐλέγχοντος, καὶ τοὺς χρησοὺς ἀμείβεσθαι πείθοντος. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς καθ' ἕκαστον μέγα παρὰ τῶν ὠφελείων τὸ ἱερόν. ἐκεῖνοι γάρ εἰσιν οἱ νουθετοῦντος ἁμαρτάνοντας, οἱ σφαλλομένοις ὑπὲρ τὰ βέλτιω μεθιστάντος, οἱ ἀνομένοις ὠφελουμένοις, οἱ ταῖς δυστυχίαις χαίροντος, οἱ τοῖς ἀτυχοῦσι σωφαλγοῦντος. ἐκεῖνοι καὶ πολέμους καταλύειν πειρῶνται ὡς ἄριστα, καὶ τὴν εἰρήνην ὡς ὠφελίμως φυλάττειν, καὶ τὸ πρόσφορον ἑκατέρῳ σωτηροῦντος, ἀεὶ τὰ συνόντα παρατηροῦντος, ἀλλὰ μὴν πόλεως τὰς

μὲν βασιλεύεσθαι, τὰς δὲ δημοκρατεῖσθαι συμ
βέβηκεν, τὰς δὲ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καθεστᾶναι.
ὁ δὲ τοῖς ὑπάρχουσιν οἰκείως ἔχων, σώζει μὲν βα
σιλεῖ βασιλείαν, τηρεῖ δὲ δήμοις τὴν ἐλευθε-
ρίαν, φυλάττει δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις τὸ σχῆμα.
ἀλλὰ μὴν τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν πενίᾳ συζῶ-
σιν, τοῖς δὲ πολὺς παρὰ τὴν τύχης ὁ πλοῦτος.
ἑκάτερον δὲ δεῖται πρὸς ὑπερβολὴν τὴν τῶν φί-
λων ῥοπῆς. τοῖς μὲν γὰρ διασώζει τὰ ὄντα,
τοῖς δὲ τὴν πενίαν ἀπικουφίζει. καὶ μὴν ἄγε δ'
ἡμῶν αὐτῶν πράττειν ἀδύνατον, ταῦτα τῇ φί-
λων προσθήκῃ πληροῦμεν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι
δεῖται μὲν γυναικὸς ἀνὴρ κατὰ τὸν Ησιόδον,
αὐτοὶ δ' οἱ γαμεῖν μέλλοντες ἐρυθριάσαιεν ἂν
ὑπὲρ τοῦ γάμου διαλεγόμενοι. ἐνταῦθα δὴ τὸν
ἀπλτήδειον ἡ χρεία καλεῖ. ὁ δὲ πολλοὺς καὶ κα-
λοὺς μελετήσας λόγους, καὶ τὰ ὄντα ἄρας, καὶ τὰ
οὐκ ὄντα προσθεῖς, ῥᾷστα συνάπτει τὰ γενή.
ἀλλ' ἐν ταῖς ἀπβολαῖς τῶν παίδων καὶ τῶν ἀ-
ναγκαιοτάτων, οὗ πολλάκις τὸ πάθος μεῖζον
ἢ φέρειν, τίνες οἱ παρόντες καὶ τὴν λύπης ἀ-
φαιροῦντες, καὶ κωλύοντες ὁρμῆσαι πρὸς ξί-
φος, οὐχ οὗτοι; πῶς ἂν φύγοιεν, ὅστις οὐκ ἄπειρος
φίλων; ἐπεὶ δὲ καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἔγω γ' ἂν
φαίην μέγιστα τοῦ πράγματος ἀπλαύειν, τὸ

γῆρας

γῆρας ἐκεῖθεν κουφότερον τοῖς ἀκμάζουσιν ἀπὸ
τούτων οἱ συνεργοί, τοῖς παισὶν οὐχ ἑτέρωθεν οἱ
τῶν ἀσκήσεων κοινωνοί. οὕτως οὐδέν ἐστιν, ὃ φαίης
ἂν ἔξω καθεστᾶναι τὴν πρὰ τῶν συνήθων χρείας.
ἔστι μὲν οὖν οὐδὲ ταῦτα μικρὰ παραδείγματα
τοῦ σώφρονα ἀποκρίνασθαι τὸν ἀλέξανδρον.
δοκεῖ δ' ἄν μοι τις ἰδεῖν ἀκριβέστερον, ἡλίκον
τὲ πρᾶγμα τὸ τῶν φίλων, εἰ σὺν ἐστερημένους ἐ-
κείνων σκέψαιτο. οὐκοῦν ὁ μὲν τύραννος ἐν φόβῳ
βέβαιον μὲν οὐδὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἡγού-
μενος, ἀεὶ δὲ τὸ μέλλον προσδοκῶν χαλεπόν.
ὧ γὰρ οὐκ ἔστι σύμβουλος ἀπρεπέσων μὲν τοῦ χεί-
ρονος, προσαίξων δὲ τοῦ βελτίονι, καὶ πείσων
τὰ μὲν φεύγειν, τὰ δὲ διώκειν, πῶς ἂν ὁ τοιοῦ-
τος ἢ πολεμήσειεν ὅτ' ἄμεινον, ἢ ποιήσειεν τὴν
εἰρήνην ὅτι βέλτιον ἔχει, παρὰ τοῦδ' ἂν σὺν ἐ-
πιβουλεύοντας προμαθὼν ἀποκρούσαιτο πρὸ
τῆς πείρας τὰ δυσχερῆ; τίς δ' ἂν αὐτοῦ νενικη-
κότος συμπαιανίσειε, τίς δ' ἂν ἡττωμένῳ συ
ναχθεσθείη; τῇ πόλει δὲ κηδεμόνος ἀπορούσῃ, τίς
τῶν ὄντων ἀσφάλεια, τίς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος
ἄδεια εἶεν; τοῖς δὲ δὴ καθέκαστον, οὐκ ἀλγεινό-
τατος ὁ βίος, τῆς τοιαύτης κοινωνίας ἐστερημέ-
νος; τίς ἐπ' ἀγορᾶς διαλέξεται, τίς ὅτι χρὴ
πράττειν ὑποθήσεται, τίς ὅτι φυλάξασθαι δεῖ

συμ

συμβουλδύσῃσθ, τίς μοι φίσει συμφορὰ, τίς μεγονομένη παρέσαι; ἀφήρηται καὶ ἡ νεότης ὁ τόρψις ἄνδυ φίλων, καὶ γῆρας βαρύτερον εἰ τὸ δὲ ἀφέλοι τις, καὶ τοῦνία μὴ ἔσθ' ἔχουσα πλοῦτον ἂν εἴη μακρόν. ὁ δέ γε πλούσιος τοὺς μὲν ἐπιβδλδύοντας πολλὰς, τοὺς δὲ βοηθοῦντας ἀδαμῶς ὄψεται. καὶ πολλὰ ἂν εἴη λέγειν αὐτοῖς ἀχρεῦσι φίλων σωεῖδυκται χαλεπά. εἰ πρίνω τοῖς πανίσχυσι φίλων τοιαῦτα πολέμηκε τὰ λῴστα, τοῖς γε ἐν δυπρείᾳ γνωρίμων δὲ δαιμονία πολλὴ παραπλησίως τοῖς μὲν ἥδιστος, τοῖς δὲ βαρύτατος ὁ βίος. καὶ μᾶλλον εἰκότως ἂν μᾶλλον οἱ φίλοι θησαυροὶ προσαγορδυθεῖεν, ἢ ταῦτα ἃ νῦν μέκληται. τί γὰρ τοῦτον παρὰ τὰ χρήματα, ὅσον τὸ παρὰ τούτων, παρετάξαιτο χρήματα πολεμοῦσι καὶ παρεκινδυνεύσουσιν; οὐκ ἔστιν. ἀλλ' εἰσηγήσατο γνώμας; ἀλλὰ μετεμέλησεν ἐνίοις; ἀλλ' ἔλυσε πᾶσιν, ἀλλὰ φρονιμώτερον ἐποίησεν; οὐδαμῶς. καὶ μᾶλλον παύτας ταῦτα, καὶ ἔτι πλέον τούτων παρὰ τῶν πλουσίων, καὶ πρὸς γε αὐτὰ τὰ χρήματα, καὶ παρ' αὐτῶν γένοιτ' ἄν. ἔτι πρίνω οἱ μὲν ἄριστοι τῶν φίλων, οὐ λειπώποτε χείρους τοὺς χρωμένους ἐποίησαν. τὸν δὲ πλοῦτον νομίζομεν πολλάκις εἰς μακρὰν σωτηρίαν, ὥστε

νομιεχόντως ἀλέξανδρον μετέσησεν ἀπ' ἐκείνων ὧν τοῦτοις τύνομα. διόπερ ἀεὶ φίλων δεῖ τοῖς μέλλουσι δυσδαιμόνως βιώσεσθαι. ὅτῳ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον κτῆμα, παρὰ πλήσιον εἰκῆ πεπονθὼς τοῦ ἑτέρας ἐσόμενον τοῖν χεροῖν. ὅσον γὰρ ἀμήχανοι οἱ πόδες τοῦ βαδίζειν σωεισφέρουσι, τοῦτον τῶν τοῖς πράγμασι οἱ φίλοι παρέχονται. οὐχ ἁμάρτοι δ' ἂν τις ὁδὲ τὸν συζυγίαν τῶν ὀφθαλμῶν παραβαλὼν τὴν κοινωνίαν τῶν φίλων. ἔστι μὲν οὖν καὶ παρὰ τῶν καθ' ἡμέραν γινομένων πλῆθος ἀποδείξεων λαβεῖν· καὶ μέσος ὁ βίος τῶν εἰς τοῦτο φρονόντων. ἔχοι δ' ἄν τις κατὰ τοὺς ἄνω χρόνους τῶν ἡμιθέων ὁρῶν, ἀπ' αὐτῶν κομίσαιτο τὰ παραδείγματα. τί γὰρ τοῦτον τὸν ἡρακλέους κατὰ θησέως φιλίας; ἢ τί τῶν καθορθωμάτων αὐτοῖς; οὐ γὰρ ἦν αὐτὸ πορευθῆναί τε κατὰ φρονῆσαι πρὸς πλησίον, κατὰ συμπονδῦσαι πρὸς τοὺς ἄθλους. ὅτε γ' ἀχρεοφὴς ἐδείκνυτο αὖθις τῷ ἡρακλεῖ, τίς ἀγαθὸν αὐτῷ ἀθήναζε πρὸς τὴν χρείαν ἤρκεσεν. ὁ θησεύς; αὐτὸς δίνων δὲ πεφεύθω χρώμενος, ἀξιεπάσμενε ἄ τε ἀπήλαυσεν, ἅτε πρὸς ἔχων. ὅκ ἂν ἐδύνατο μὴ τῷ θησεῖ τὴν ἐλεύνην γενέσθαι δι' ἀρετῆς. ἐπεί γε πέθων ὅκ εἶχε λαβεῖν, ἦν δὴ ὁ λίνος ὁ μικρὸς, τοῦ μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς, τοῦ δ' ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἀμφοτέρων

λακεδαίμονι. ἀλλ' ὅμως ἐτόλμα θησεὺς, οὐκ ἀπελείπετο δὲ πορίθους τὴν χαρὶν πρὸ τῶν φόβων τιθέμενος. καὶ οὐκ ἐμέμψατο τὴν προθυμίαν· ἀλλὰ τάχιστα δὴ τὴν ἀντίδοσιν ἐκομίζετο. βουληθεὶς γὰρ μνησεῦσαι κόρην τὴν διὸς καὶ δήμητρος, ἐκέλευσε τοῦ μὲν θησεῖ συνακολουθήσειν. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα κατέχειν ἐπειρᾶτο, πρόδηλον εἶναι λέγων τὴν συμφοραὶ. ἐπεὶ δὲ πείθειν λέγων οὐκ ἴσχυε, ἐκοινώνει τῶν κινδύνων, εἰδὼς μὲν ἃ πείσετε, παθεῖν δὲ μᾶλλον αἱρούμενος ἢ λυπῆσαι τὸν φίλον. τὸν δὲ παῖδα τῶν ἀγαμέμνονος, πῶς ἀκούομεν δατεθεῖναι μετὰ τὸν φόνον τοῦ μητρὸς; οὐκ ἠλαύνετο μὲν ὑπὸ τῶν ἐριννύων, ἐμισεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων, ἐπάρατος δὲ καὶ δυσσεβὴς ἐδόκει παρὰ πᾶσι καὶ μιαρώτατος εἶναι; ἀλλ' ὅμως ὁ πυλάδης οὐκ ἀπεστράφη μετὰ τοῦ τύχης τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐνθυμηθεὶς ὡς μεταλήψεται τοῦ ἀδοξίας ἐγκαλυψάμενος ἔφυγεν, ἀλλὰ παρῆν καὶ συνηκολούθει καὶ συνηγωνίζετο, καὶ θεραπεύειν οὐκ ἠσχύνετο τὸν αὐτόχειρα τῆς μητρός. μικρὰ ταῦτα, πρὸς τὴν ἀχιλλέως γνώμην κρινόμενα. ἐκεῖνος γὰρ, ἤδη σαφῶς ἀκούσας, ὡς δεῖ δυοῖν θάτερον, ἢ τὸν ἕκτορα μὴ διαφθείρειν, ἢ καὶ αὐτὸν τεθνᾶναι· ἀλλ' ὅμως ἔμπροσθεν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐποιήσατο,

σατο, τιμωρῆσαι πατρόκλῳ. αὕτη μὲν ἡ τῶν πραγμάτων ἀλεξάνδρῳ τιμωρία. δεῖ δὲ μὴ Εὐριπίδην παραλιπεῖν. πάντως δὲ οὐκ ἀμφισβητήσιμος ἡ σοφία τοῦ ποιητοῦ. τί οὖν ἐκεῖνος φησί; μηδὲν εἶναι πρεπιμότερον φίλου σαφοῦς, ὃ δὴ πᾶν ἐφεξῆς ἀρίστον. εἶτ' ἐπειδὴ τοὺς ἀνθρώπους ἑώρα πλοῦτον καὶ τυραννίδα θαυμάζοντας, διαῤῥήδην φησὶν, οὐ πλοῦτος, οὐ τυραννὶς, τοῦδε βέλτιον. εἰκότως ἄρα θησαυροί τε ἐνομίσθησαν ἀλεξάνδρῳ, καὶ ὠνομάσθησαν οἱ φίλοι. ἔστι τοίνυν ἐχόντων νοῦν, κἀκεῖνον ἐπαινεῖν τοῦ λόγου, καὶ αὐτοῖς μιμεῖσθαι τοῖς ἔργοις. ὡς οὐκ ἔσθ' ὅπως εὐδαιμόνως βιώσομεν, εἰ μὴ φίλων πολλῶν καὶ ἀγαθῶν εὐποροῖμεν.

Διογένης μειράκιον ἰδὼν ἀτακτοῦν, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν, εἰπὼν, τί γὰρ ταῦτα παιδεύεις.

ΧΡΕΙΑ ΑΛΛΗ.

ΑΠΑΣΑ μὲν ἡ φιλοσοφία τίμιον καὶ δαιμόνιον. καί μοι δοκοῦσιν οἱ τοὺς ἐν αὐτῇ ζῶντας μὴ θαυμάζοντες, ἴσως ἂν πάν

των τῶν θεῶν ὀλιγωρῆσαι. χρὴ δὲ τοῦτον αὐτοὺς
τῶν λοιπῶν διαφέρειν, ὅσον περ ἐκείνους τῶν θη-
ρίων. τῶν δ' αὖ τοῦτον ἡρημένων τὸν βίον, εἰκό-
τως ἄν μοι δοκεῖ διογένη τε διαφερόντως ἀγα-
σθῆναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν οὗτος ἦλθε. τὸ μὲν γὰρ
οὐρανοῦ τε καὶ γῆς μέτρα, ἡλίου τε καὶ σελήνης
διερευνήσασθαι, ἄλλοις ἀφῆκεν. αὐτὸς δὲ με-
τῆλθεν ἀρετὴν, ἣ μάλιστα τοὺς ζῶντας ὀνήσειν
ἔμελλε· πλούτου κατεφρόνει, τῶν ἡδονῶν ἐκρά-
τει, τὸ σῶμα παρεῖχε τοῖς πόνοις, τὴν τῶν δυ-
νατῶν εὐδαιμονίαν δυστυχίαν ἐνόμιζε. πάντας
δὲ ἀνθρώπους οἰκείους ἡγούμενος, ἐπεμελεῖτο
πάντων· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡρακλέους ἑαυ-
τὸν ζηλωτὴν κατέστησεν, αὐτῇ βακτηρίᾳ πε-
ριιὼν καὶ τοῦ βελτίω ποιεῖν οἷς ἐντυγχάνοι.
οἷον δ' αὖ κἀκεῖνο διεπράξατο; παιδὶ μὲν
γὰρ ὁ παιδαγωγὸς παρῆν, τὸν δὲ προσήκοντα
κόσμον ὁ παῖς οὐκ ἐφύλαττε. διογένει δὲ τὸ
πραττόμενον ἐπανορθώματος ἐδόκει δεῖσθαι.
τί οὖν ποιεῖ; τὸν μὲν νέον ὑπερβάς, καὶ τὸν ἐφε-
στηκότα φέρεται, καὶ παίει κατὰ νώτου πολ-
λάς, καὶ προστίθησι ταῖς πληγαῖς τὸν λόγον·
ὡς οὐκ ἄρα χρὴ τοιοῦτον εἶναι παιδευτήν. πρῶ-
τον μὲν ἀμφοτέρων εἵνεκα τὸν ἄνδρα ἐπαινῶ·
τοῦ τε μὴ κατοκνῆσαι ταῖς χερσὶ χρήσασθαι
πρὸς

πρὸς τὸ σωφρονῆσαι, καὶ τοῦ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν,
δι' ἣν τοῦτο πεποίηκε. τούς τε γὰρ σφόδρα ἀδι-
κοῦντας ἔργῳ παιδεύειν ἠξίου, τό τε μὴ σιω-
πῆσαι, καὶ τὸ πόθεν καὶ τὰς πληγὰς παρωρμή-
θη, δηλοῦντος ἣν τῷ πεπονθότι τοῦ χαίρειν ταῦ-
τα ἐπεπόνθει. εἰ γὰρ πλήξας ἀπιὼν ᾤχετο σιω-
πῇ, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε τὸν παιδαγωγὸν ἀγνοῆ-
σαι πλημελήσαντα, τῇ δὲ ἀγνοίᾳ μηδὲν βελ-
τίω γενέσθαι. καὶ μὴν τὸ τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ
νέου παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ τὴν τιμωρίαν λα-
βεῖν, νοῦν ἐχόντων εὑρήσομεν. ἐνθυμηθῶμεν γὰρ
ὅτου χάριν οἱ γονεῖς μισθοῦνται τοὺς καὶ σωφρονή-
νους τοῖς υἱέσιν. ἆρά γε μάτην καὶ θυμοῦντες
δαπανᾶσθαι χρήματα, ἀναλίσκειν πλοῦτον.
πόθεν; οὐδεὶς οὕτως ἀπόπληκτος. ἀλλὰ πρὸς
τί δὴ βλέπουσιν; ἴσασιν ἐκεῖνοι τὴν νεότη-
τα, ἐπιρεπῆ φύσει πρὸς τὰ ἁμαρτήματα.
κατὰ δὲ τῶν χρηστῶν ἀεὶ τὴν ἐναντίαν δό-
ξαν ἔχουσαν, καὶ φεύγουσαν μὲν ἀφ' ὧν ἐ-
στὶν εὐδαιμονίαν λαβεῖν, διώκουσαν δὲ δι' ὧν
ἐστὶν ἀθλιωτάτους γενέσθαι. ἓν οὖν τοῦ νέῳ
μανθάνειν εἴη παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τισὶ μὲν
προσεκτέον, τίνων δ' ἀφεκτέον. τούτου χαίρειν
τὴν πλείστην † χαίρειν ἐντεῦθεν εἰσφέρονται, σπουδὴν
παιδαγωγοὺς ὡς μάλιστα βελτίους ἐρευ-
νᾶν.

ναῦν· ἱκανόνα δὴν τῶν παντὸς πραγμάτων ποιεῖ
μενοι, τὴν ἐκείνου γνώμην. τεκμήριον δὲ· δὴν
γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστον, ὃν τὸν παιδαγωγὸν
τρόπῳ τεκμαίρεται ὁμοῖον τὸν νέον. ἐὰν μὲν χρη-
στὸς ἐκεῖνος, καὶ πολὺ μᾶλλον τοῦτον πρόσθεν τὰ βέλ
τίω. μὴ τοίνυν δὲ ὄντος, χείρους ἐλπίδας καὶ πε
ρὶ τὸν νέον λαμβάνε. ὀκνῶ δὲ τὸν μὲν πατρὸς ἀργύ
ριον λοιδορεῖν, τὸν δὲ παιδαγωγοῦν τῶν λοιπῶν
φροντίσαι, μηδὲν ὑποτελλόμενον. σχεδὸν γὰρ
καὶ παίειν, καὶ ἄγχειν, καὶ τριβλοῦν, καὶ ἃ δὴν
λιποδῶν πρὸς αὖ οἰκέτας, ταῦτα καὶ τὸν ἡνίο
χοις ἐφιέσθαι ἀξιοῦσι ὑπάρχειν· ὡς μηδεὶς
ἀπόλογον ἐσύδρομε. τί οὖν φημι; μᾶλλον δὲ,
τί λιογένης φησίν; ἂν πίνῃ πρὸ τοῦ μυρίου
βούλεται, μηδαμῶς ὧν τῶν ἐπιτρεπε, μὴ τὸν
ὕπνον δὲ τὸν ἔξω τοῦ προσήκοντος λιάκοπε.
καὶ πῶς ἀργίαν ἐκφοβούμενον, ἀνέγειρε, μὴ πα
ρατήρει βλέμμα, καὶ σχῆμα, καὶ φωνὴν μὴ
παρὰ μέλος συμβῇ. καὶ τὰ μὲν πρῶτα πειρῶ
νουθετεῖν. εἰ δὲ τι αὐτεπαινῇ, μολάζε, μὴ πικρὸς
ὑπὲρ σωφροσύνης τῆς φιλοτιμίας φαίνε μᾶλ
λον, ἢ φιλανθρωπίας ζημιοῦ. πάρεισιν ἡμᾶς, ξαῦ
νε κατὰ τὸν νοῦν πολλάς. φοβέομαι τὴν σὴν
βακτηρίαν. εἰ γὰρ οὐκ ἐκεῖνος τὴν σὴν, σὺ τὴν
ἐμὴν. τούτους ἡγεῖσθαι χρὴ λιογένους οὐ λό-

γους.

γους. τί γὰρ τῷ, τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύῃς; εἰ-
πεῖν, ταῦτα πάντα παρέλυφεν. ἴδε τοίνυν
εἰ δεῖ σκοπώμεθα. πότερον οὖν παρὰν λιά-
παντος ὄφελος παιδί, ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ ἀπειράτει,
πολλοστὸς ἂν τοῦ νέου ἁφὴς· εἰ δὲ σωφρόνου,
πότερον πρέσκοπος τοῖς πλημμελήμασιν, ἢ οὐ;
εἰ μὲν γὰρ βουλομένου τοῦτ' ἂν ἁμαρτάνειεν,
τίς τοῦ τοιούτου πονηρότερος; εἰ δὲ οὐ βουλο-
μένου, τί παθὼν ἂν ἐκώλυεν; οὐ γὰρ δὴ χείρας
ἔμελλεν ὁ νέος αὐταίρειν. τὸ γὰρ πείθεσθαι, καὶ
οὐκ αὐτοβλέπειν, ἀναγκαῖον ὂν ἠπίστατο. εἰ
δὲ ἃ μὲν παιδαγωγὸν ὁ λιογένης, ταυτὰ τὸν
νέον ἐτύγχανε δρᾶσας, οὐκ ἂν ἐκεῖνον εἰπεῖν
νομίζομεν; ὦ σοφώτατε λιόγενες, ἐμοὶ γὰρ ὑ-
πείληπται καλόν, ὃ λίθωσι πράττειν ὁ λύριος·
καὶ νῦν σὺ μὲν ταῦτα ἀταξίαν, ἐγὼ δὲ παι-
δείαν ἡγοῦμαι. σημεῖον δὲ, τὸ μηδὲ τὸν παιδα
γωγὸν ἀποτρέπειν ποιοῦμαι. εἰ ταῦτα ἤκου-
σαν, ἆρα ἂν ὡμολόγησαν ἂν ἀκρισίᾳ πολὺ τὰς
πληγὰς λιαχρῆσθαι; πάνυ γε. λιόπερ οὐδὲν τοι-
νυν οὔτε ἔπραξαν, οὔτε ἤκουσαν. ἐπεὶ δὲ καὶ
παντάχοῦ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν
πραγμάτων σκοπεῖν προσήκον ἐστὶ, καὶ πρὸς
ἐκείνας παντα ἀναφέρειν τὰ λυσιτελῆ. τὸ γὰρ
παρέχον τὴν ἀφορμὴν, καὶ τῶν ἀκολουθούντων

νομίζεται

κομίζεται τὸν λόγον. καὶ τὸ τῆς ἀταξίας ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐγίνετο. κατεσκεύαστο δὲ τῇ τοῦ παιδαγωγοῦ ῥαθυμίᾳ. οὐ δὴ ψιλὸν ἐζήτασε τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ τὸν δόντα τῷ πράγματι τὴν μεταβολήν. καὶ τοῦ μὲν πράγματι συνέγνω, τὸν δὲ δόντα τὴν ἄδειαν ἐμίσησεν. οὐ γὰρ μὴ συγχωρήσαντος οὐκ ἄν ποτε πέπρακτο, οὗτον ἡγεῖτο δίκην τῶν πραχθέντων ὀφείλειν. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς τῶν ἀτοπωτάτων, εἰ μέν τι τῶν ἀμεινόνων ὑπὸ τῶν νεῶν γένοιτο, τὸν ἐφεστηκότα τὴν δόξαν καρποῦσθαι. τὸ δὲ ὡς ἑτέρως ἐχόντων, μὴ τὸν αὐτὸν οὗτον ὑπεύθυνον εἶναι. ἐγὼ ἔγνων πολλάκις τὸν μὲν νέον ἀπομνημονεύοντα καλῶς, τὸν δὲ παιδαγωγὸν μέγα φρονεῖν ἀξιοῦντα, καὶ τὸν νέον μὲν ὡς ὀξύτατα συνιέντα, τὸ δὲ μάλιστα σεμνυνόμενον, καὶ τὸν μὲν σωφρονοῦντα, τὸ δὲ εἰ μή τις αὐτὸν ἐπαινοίη δεινὰ φάσκοντα πάσχειν. καὶ μὴν οἱ γονεῖς ὅταν ὁρῶσι τὰ τοῦ παιδὸς αὐτοῖς ὡς ἄριστα προχωροῦντα, καὶ λόγων εἵνεκα, καὶ τρόπων, αὐτὸν μὲν οὐδὲ μικρὸν ὑπὸ τούτοις ἂν θαυμάσειαν. εἰς δὲ τὸν ἐπόπτην, καὶ τὸν ὑπὸ οὗτον ἄγοντα ῥέπουσι, καὶ κροτοῦσιν ἐπαινοῦσι, χρήματα προτείνουσι· καὶ τῶν παραχρῆμα διδομένων, τὰ προσδοκώμενα μείζω. ἔστιν οὖν ἁπλοῦς καὶ δίκαιος λόγος,

γος, οὐδεὶς θαυμάζεται τὸν νέον τοῦ ἀγαθῶν. οὐ τοίνυν οὐδὲ κολάσεται τῶν ἐναντίων. ὑπὸ τὸν παιδαγωγὸν ἥξει τὸ θαῦμα τῶν δεξιῶν, οὐκοῦν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἡ ζημία. ἢ μέγιστα ἂν πλεονεκτοῖεν, κἀκείνων δῶρα λαμβάνοντες, καὶ τούτων δίκην μὴ διδόντες. ἀλλ' οὐκ ἄξιον. ἀλλ' εἰ τῶν τιμῶν, καὶ τῆς τιμωρίας, εἰ πλημμελοῖτό τι, κληρονομοῖεν ἂν εἰκότως. καὶ μὴ τῆς φιλοτιμίας ἀντιποιούμενοι, ἀγανακτούντων ὑπὸ ταῖς πληγαῖς. οὗτο τὸ δίκαιον παντὰ χοῦ σωζόμενον εὑρήσομεν. ἦσαν ὁ χορὸς πλημμελῶς, τὸ διδάσκαλον ἐν αἰτίαις ἔχει τὸ θέατρον. καὶ τῶν μὲν χορευτῶν οὐδεὶς καθάπτεται· τὸν δὲ οὐ καλῶς ῥυθμήσαντα, οὗτον ἐλαύνουσι. δῆλον γὰρ, ὡς εἴπερ οὗτος ὑφηγεῖτο τῆς ἀμείνω, ταύτην ἂν ἦλθεν ἐκείνων ἕκαστος. βοῦς δὲ ὅταν κορύπτῃ, πότερα τὸν βουκόλον ἢ ἐκεῖνον μεμφόμεθα; πῶλος δὲ ὅταν ἀτακτῇ, πότερον ἐκεῖνον, ἢ τὸν ἡνίοχον κακίζομεν; φροντιζέτω δὲ καὶ τῆς τῶν ναύτων ἀρετῆς ὁ κυβερνήτης, ὡς αὐτὸς ὑφέξει λόγον ὧν αὐτοὶ σφαλῶσιν. ὥσπερ γὰρ ὑπὸ τοῦ λοχαγῶν τὰ τοῦ ἑπομένου ἐγκλήματα βαδίζει, τὰ γὰρ ἐκείνου νεύματα τοῦ πρακτέων τοῖς στρατιώταις ὅρος, οὕτω καὶ τῆς αἰτίαν τῶν ἁμαρτανομένων τοῖς νέοις, ὑπὸ τὴν τοῦ παιδαγωγοῦ κεφαλὴν δικαίως ἀναθεῖεν ἅπαν-

ἅπαντες. γένοιτο δ' ἂν ὅ φημι φανερώτερον, εἰ πρὸς τὰς μεγίστας τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἀποβλέψαιμεν· τὴν ἀθηναίων λέγω, καὶ λακεδαιμονίων. ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὐκ ἀναιρεθέντων τῶν πεσόντων ἐν ἀργινούσαις, τοὺς μὲν στρατηγοὺς ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐδ' ἐμέμψαντο, καί τοι γε πάντες ὁμοίως ἦσαν ἠμελη κότες τῶν ἀπελθόντων ταφῆς. ἀλλ' ἐπεὶ τὴν ῥαθυμίαν ᾔδεσαν, ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁρμημένην, τούτων τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν δίκην ἐποιήσαντο. λακεδαιμόνιοι δὲ τῇ πρὸς τὸν θεμιστοκλέα τιμῇ, δῆλον κατέστησαν, ὡς τῶν τὰς αἰτίας παρεχομένων, τὰ λοιπὰ πάντως γίνεται. μετὰ γὰρ τὰς γενναίας ἐκείνας, καὶ θαυμαστὰς πράξεις, ἃς ἐπεδείκνυντο κατὰ τοῦ βαρβάρου, θεμιστοκλῆς ἧκεν εἰς σπάρτην. οἱ δὲ αὐτὸν ἐστεφάνουν, τῷ ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφορμὴν ποιούμενοι, τὴν ἐκείνου διάνοιαν. οὐκοῦν διογένης ὀρθῶς οἶδεν, ὅτῳ προσήκουσι πληγαί. δεῖ δὲ τοὺς εὐφρονοῦντας ἐκεῖνον ἐπαινεῖν, καὶ τοῖς ἔργοις μιμεῖσθαι.

ἰσοκράτης

ἰσοκράτης τῷ παιδείας τὴν μὲν ῥίζαν πικραὶ εἶναι ἔφη, τοὺς καρποὺς δὲ γλυκεῖς.

ΧΡΕΙΑ ΑΛΛΗ.

Ὁ μέν τις ἰσοκράτην ἐπαινεῖ τῶν λόγων, οἷς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐκόμησεν· ὁ δὲ τῶν συμβουλιῶν, ἐν αἷς πολλὴν ἐπεδείξατο τὴν σύνεσιν· ἔνιοι δὲ καὶ τῶν δικανικῶν, ἐν οἷς οὐδενὸς ἐφάνη φαυλότερος· οἱ δὲ καὶ τοῦ τῶν ὀνομάτων, οἱ δὲ καὶ ῥυθμῶν ἑαλώκασι κάλλους. ἠσθόμην δὲ τινων καὶ τὸ μὴ τοῖς κοινοῖς αὐτὸν ἐθελῆσαι προσελθεῖν ἐν θαύματι πεποιημένων. λογίζονται γὰρ, ὡς εἰ μὲν ἐγένετο τῶν ὑπὸ τοῦ βήματος, αὐτὸν ἂν μόνον παρέσχε ῥήτορα τῇ πόλει τῶν ἀθηναίων. παιδεύειν δὲ τάξας ἑαυτὸν, καὶ τὴν τῶν λόγων ὑφηγεῖσθαι τέχνην, πολλοὺς ἀνθ' ἑνὸς τοῦ βίου κατέστησεν. ἐγὼ δὲ ἐπαινῶ μὲν καὶ ταῦτα. ἢ σφόδρα ἂν εἴην ἄτοπος, εἰ μὴ βουλοίμην ἐπαινεῖν. οὐδὲν ἧττον μέν τοι θαυμάσας ἔχω τὰς ὑποθήκας, αἷς ὅσοι ἐπείσθησαν, εὗρον ὑπὸ τῶν πραγμάτων τὸ κέρδος. αὐτῶν δέ γε τῶν ὑποθηκῶν τὰς μὲν ἐν γράμμασι, τὰς δὲ ἀπὸ στόματος οὑτωσὶ πρὸς τοὺς συ

νόντας

νόντας εἰπὼν ἐν μνήμῃ κατέλιπε. τῶν δ' αὖ τῇ μνήμῃ σωζομένων πολλὰς μὲν ἔστιν ἐξετάσαι, χαλεπὸν δὲ ἁπάσας. διόπερ ἑνὶ μόνῳ πρὸς παρὸν χρήσομαι, ὃ περὶ τῆς παιδείας εἴρηκε. καὶ γὰρ ἂν εἴην πρέπον παιδεύειν καὶ χειροῦν τε, οὐδὲν πρὸ τῶν ἄλλων πρεσβεύειν. ἐκεῖνος γὰρ ὡς εἶδε τοὺς νέους ἀπαιδεύτους τῷ φόβῳ τῶν πόνων, καὶ τοὺς μὲν ἐν ἀρχῇ λογιζομένους ἱδρῶτας, τὸ δὲ ἀπ' αὐτῶν κέρδος οὐ προσενθυμουμένους, τί ποιεῖ; παραθεὶς τοῖς πρώτοις τὴν τελευτὴν, καὶ τοῖς λυπηροῖς τῆς ἡδονὴν, μᾶλλον δ' ἐκείνην ἐρρωμενεστέρους κατέστησεν, ἢ διὰ ταῦτα ἀθυμοτέρους. ἡ γὰρ παιδεία φησὶν, ἔχει μὲν ῥίζαν, ἔχει δὲ καρπὸν· καὶ τῇ μὲν τὸ πικρὸν πρόσεστιν, τοῖς δὲ τὸ ἥδιστον συνέζευκται. τίς οὐκ ἂν θαυμάζειε, πρὸ τῶν ἄλλων εὐθὺς τὴν ἀλήθειαν; ἐξετάσωμεν γὰρ ἀμφοτέρων τοὺς καιρούς, τόν τε τῆς ἀρχῆς ὃν ὀνομάζει ῥίζαν, καὶ τὸν τῆς τελευτῆς, ὃν εἰσφέρει τὸν τῶν καρπῶν. εὑρήσομεν γὰρ, τὴν μὲν ἀποκναίουσαν ἀηδίᾳ, τὴν δὲ εὐφραίνουσαν μεθ' ὑπερβολῆς. σκόπει γὰρ. ἵδρυται μὲν ὁ διδάσκαλος ἐφ' ὑψηλοῦ τινος, ὥσπερ οἱ δικασταὶ, φοβερὸς, συνάγων τὰς ὀφρῦς, θυμὸν ἐμφανίζων, οὐδὲν εἰρηναῖον προδεικνὺς. δεῖ τὸν νέον προσ-

ιέναι

ιέναι, τρέμοντα καὶ συνεσταλμένον, ποικίλην ποιησόμενον τὴν ἐπίδειξιν, ὧν εὗρεν, ὧν συνέθηκε μνήμης καὶ τούτοις. καὶ φαύλως αὐτοῦ ἢ τὰ πεπραγμένα, ἀγανακτήσεις, λοιδορίαι, πληγαὶ, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπειλαὶ. ἂν δὲ πάντα αὐτοῦ πρὸς ἄκρον ἠσκημένα φαίνηται, καὶ μηδαμοῦ μέμψει παρέχῃ χώραν, κέρδος τὸ μὴ παθεῖν κακῶς, καὶ παραγγέλσεις τοῦ μὴ χείρω πρὸς τὰ δεύτερα γενέσθαι· μᾶλλον δὲ τοῖς πάντα, ἃ προσήκει πληροῦσι, ἀπόκειται τι χαλεπόν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐνδεῶς ἔδοξαν εἰρῆσθαι, καὶ μεῖζον ὑπομένουσι φορτίον. δοκοῦσι δὲ καὶ τοῖς μείζουσι ταῦχα ἂν ἀρκέσαι. τὰ μὲν δὴ τοῦ διδασκάλου τοιαῦτα, καὶ παραπλήσια. ὁ δὲ δὴ παιδαγωγὸς ἡρακλεῖς τῶν δεσποτῶν βαρύτερος ἐφεστηκὼς, ἀεὶ μικροῦ καὶ συνημμένος, ἐπεγείρων συνεχῶς, καὶ πλήττων διαπαντὸς, ῥαστώνης ἀπελαύνων, πρὸς ἔργον τὸν λογισμὸν ἔχειν κελεύων, τῶν μὲν χρηστῶν οὐδὲν ἐπαινῶν, καὶ δὲ τοῖς μικροῖς ὑπερβαλόντως κολάζων, ἔνοπλος ὡσάντις εἴποι ἑπόμενος, βακτηρίαν ἢ σκῦτος ἐν τῇ δεξιᾷ προφέρων. ἀλλ' οἱ γονεῖς φιλάνθρωποι τοῖς νέοις; οὐδὲν οὖν τῶν εἰρημένων ἡμερώτεροι,

 πολλῷ

πολλῷ δὲ χαλεπότεροι. καὶ γίνεται δεύτερος ἀγὼν ὑπὲρ τῆς οἰκίας, οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς διδασκαλείοις φαυλότερος. ἀντὶ γὰρ τοῦ σιτεῖον ἢ ποτὸν ὀρέξαι, τί κατεργάσω, καὶ τί προκέκοπται, καὶ τί προσειλήφαμεν εἰς λόγους; καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ πατέρος. προσθήσω δὲ καὶ ἃ παρὰ τῆς μητρός εἰσιν. ἢ τόν γε ἀνάγκη τὰς εὐθύνας διδόναι. εἰ δὲ τις λήθης αἰτία γένοιτο, μικρὸν εἰπεῖν τὰς πληγὰς, ἀλλὰ καὶ τῶν σιτείων ἀπεκλεῖσθαι δεῖ. ἑσπέρας δὲ ἐλθούσης, ἢ τοῖς μὲν ἄλλοις λύει, τοῖς δὲ ὑπτείνει τοὺς πόνους καὶ τὴν τέχνην. νὺξ δὲ δὴ καιρὸς ἀναπαύλης δοθεὶς, ἔργον τοῖς νέοις γίνεται, καὶ μέγιστον ἐγκλημάτων, εἰ μὴ πρὸ τοῦ κόρου τὸν ὕπνον ἀπεσείσαντο. οὔτ' οὖν προϊοῦσιν, οὔτ' οἴκοι διατρίβουσιν, οὐ παρὰ τοῖς παιδευταῖς, οὐ παρὰ τοῖς γονεῦσιν, οὐ νυκτὸς οὐχ ἡμέρας ἐστὶν ἀναπαύλης σχολή, ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν πόνων χωρεῖ. τοῖς δέ γε οὐδὲ ὀνειράτων ἔνεστιν εἰρηνικῶν ἀπολαύσαι. ἀλλὰ κἀκεῖνα τῶν μελλόντων ἀλγεινῶν ἔχει τὴν μαντείαν πολλάκις. μήτω δοκεῖ κακῶς ἐσκέφθαι τῆς παιδείας τὴν ῥίζαν ἰσοκράτης; ὁρᾶς τὸ χαλεπὸν, τὸ πικρὸν, τὸ γέμον φροντίδος. οὐ μὴν ἐνταῦθα φησὶν ἔστηκε τὸ πρᾶγμα. οὐδὲ τῆς παιδείας ὁ ὅρος τὸ χαλεπόν. ἀλλ' ἀπό-

βλεψον εἰς τοὺς καρποὺς, καὶ παραθεὶς ἐκείνῃ τῇ ῥίζῃ, τάχα τοῖς λυπηροῖς εὑρήσεις τὴν ἡδονὴν ἀντίπαλον. τί δὲ μὴ λαμπρὸν, τί δὲ ὅλως τῶν οὐ βελτιόνων ἐστὶν, ᾧ μὴ τοῦτο κεκοινώνηκεν; ἐπειδὴ γὰρ ὁ νέος ἱκανῶς ἔχει τοῦ παιδεύεσθαι, καλεῖται μὲν εἰς βουλὴν, καλεῖται δὲ εἰς ἐκκλησίαν, δῆμος δὲ ὅλος εἰς τὴν ἐκείνου γνώμην ὁρᾷ. καὶ καθάπερ χρησμοῖς πείθονται ταῖς εἰσηγήσεσι. τοσούτῳ μεῖζον μὲν εἰς ἡδονὴν τὸ πρυτανεῖον, ἢ τὸ διδασκαλεῖον εἰς λύπην, μείζων δὲ τῶν πληγῶν ὁ στέφανος. παρίησι δὲ τῶν παιδαγωγῶν ἀηδίαν ἡ τοῦ κήρυκος φωνή. ὅταν παραστᾶσα λαμπρῷ τοῦ κηρύγματι, τῆς εὔνοιαν μαρτυρῇ. δέχου δὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν καρπῶν. πρεσβείας καταλαμβάνει καιρός, εὐθὺς ἡ ψῆφος ὑπὲρ τὸν πεπαιδευμένον, καὶ γίνεται τῇ πατρίδι δι' ἐκείνου τὸ κέρδος. ἐκεῖνος δὲ παρ' ἀμφοτέροις ὑπαφανὴς, τοῖς τε ἀπεσταλκόσι, καὶ παρ' οὓς ἦλθε πρεσβεύων. συμβαίνει διαφορὰ πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, καὶ δεῖ ταύτην κωλυθῆναι, ἐνταῦθα οὐκ ἰσχυρὸς, οὐ πλούσιος, οὐ καλλει διαφέρων, ἀλλ' ὁ παιδεύσει διαφέρων πρὸ τῶν ἄλλων κεχειροτόνηται. ὅλως δὲ τὰ μὲν μέγιστα ταῖς πόλεσι, παρὰ τῶν ῥητόρων, οἱ δὲ ῥήτορες ἀπὸ τῶν πεπαιδευμένων,

ἐκεῖνοι νόμους, ἐκεῖνοι ψηφίσματα γραφουσιν, οἷς πέφυκεν ἡ πολιτεία συνέχεσθαι· καί τοι τὸ δοκεῖν τὰ μέγιστα παρασχεῖν, μείζω τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς παρέχουσι παρέχει τὴν ἡδονήν. αἱ γὰρ εὐεργεσίαι τοῖς μὲν ὠφελουμένοις ἐπανορθοῦσι τὰς χρείας, τοῖς δὲ ὠφέλουσιν ἀρετῆς δόξαν κομίζουσι. καὶ μὴν κἀκεῖνο δῆλον, ὡς ἀμύνεσθαι τοὺς λελυπηκότας, μὴ παθεῖν τι κακῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, πάντων μέγιστον. ταῦτα δὲ πάντα μετὰ τῶν πεπαιδευμένων ἐστί. τοὺς μὲν ἠδικηκότας αὐτοὺς, γράφονται, κρίνουσιν, εἰς δικαστήριον ἄγουσι, παραδιδόασι τοῖς νόμοις. εἰδέ τις ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοι συκοφάντης, δεινὸν οὐδὲν· ἀρκεῖ γὰρ πρὸς σωτηρίαν ἡ δεινότης. κηδεῦσαι δεῖ, τίς οὐκ ἂν εὐχὴν ποιήσαιτο τοῦ πεπαιδευμένῳ; γενέσθαι δὲ φίλος, ὑπὸ τήδειος κληθῆναι. ἐκεῖνοι γὰρ οὐχ ἑαυτοῖς μόνοις ἀρκεῖεν ἄν, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνήθεσιν αὐτὶ λιμένων καθίσαντα, παρόντες ἐν ταῖς χρείαις, ἐν ταῖς ἀκαιρίαις συμμαχοῦντες, παραμυθούμενοι, βοηθοῦντες. ὅπως δὲ λαμπρῶς ὑπὸ τὸ βῆμα παραπέμπονται, ὅπως δὲ ἀπὸ τοῦ βήματος λαμπρότερον, ἡνίκα ἂν εὐδοκιμήσωσι. καὶ μὴν εἰ χρημάτων ἔρως αὐτοὺς εἰσέλθοι, πλησίον ὁ πλοῦτος, καὶ οὗτος γε δίκαιος

δίκαιος καὶ ἀπὸ τῆς τέχνης. ἔτι τοίνυν ἐν τοῖς κοινοῖς συλλόγοις, ἀπόντας μὲν ποθοῦσι, παρόντων δὲ θαρροῦσιν. εἰρήνη δὲ καὶ πόλεμος δι' ἐκείνων πρυτανεύεται, εὐδοξίαν δὲ τοῖς γονεῦσι παρέχουσιν, εὔκλειαν δὲ τοῖς παισὶν ἀπολείπουσι. τὸ δὲ τοῦ γήρως αἰδέσιμον, ἐπ' ἐκείνων διπλασιάζεται τῇ παιδείᾳ. τετελευτηκότων δὲ, εἰκόνες ἐπ' ἀγορᾶς σώζουσι μήκει χρόνου τῆς μνήμην. ὁρᾶς τοὺς καρποὺς, ὡς ἀπεναντίας τῇ ῥίζῃ πεφύκασιν; ὁρᾶς ὡς τοῦ πονῆσαι πλέον ὑπὸ τῆς παιδείας τὸ τερφθῆναι; ὁρᾶς ὅτι τὸ σκυθρωπὸν ἐκεῖνο καταλαμβάνει τὰ πάντων φαιδρότατα; καί μοι δοκεῖ τοῦτο εἰκότως οὕτως ἔχειν. ἐξετάσωμεν γάρ, πότερον μικρόν τι καὶ φαῦλον ἡ παιδεία, καὶ τοιοῦτον ὃ καὶ διαπτύσαιτό τις ῥάδιον, ἢ τοὐναντίον μέγα καὶ θαυμαστὸν, καὶ τοῦ κεκτημένῳ συμφορώτατον, καὶ τοῖς οὐ κεκτημένοις ζηλωτόν. καὶ μὴν ἅ γε ἄρτι κατελέξαμεν ὑπὲρ αὐτῆς, δείκνυσιν ὡς οὐκ ἐσχάτῃ μοίρᾳ τεθείη δικαίως. πάντα γὰρ ἐφαίνετο λαμβάνουσα, κρότον, ἔπαινον, εὐπορίαν, στεφάνους, τιμὰς, ζῶσι καὶ τετελευτηκόσιν. ἔχει τοίνυν τὴν αἰτίαν ἔγγυθεν, δι' ἣν ἀνάγκη πονήσαντα, κτήσασθαι. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. τῶν πραγμάτων

των τὰ μὲν ὀλιγὸς ἄξια, τὰ δὲ πολλοῦ. ἧν μὲν οὖν πρότερον, ἡδεῖα ἡ διήγησις· ὕδωρ δὲ τὸ πλούτερον, παραπέμπουσιν οἱ πόνοι, καὶ ὅτε τοῖς μικροῖς ἱδρῶτας συνέζευξεν ἡ φύσις, ὅτε τοῖς μέγιστοις τὴν ῥαθυμίαν, ἀλλ' ἐφ' ἑκατέρῳ προοίμιον ἁρμόττον τῷ τέλει, ἐκεῖ μὲν τρυφὴν, παλαιπωρίας ἢ γνῶναι. λεῖ ἢ λυοῖν θάτερον, ἢ τὸ τῆς παιδιᾶς εἰπεῖν μικρὸν εἶναι, ἢ μὴ σοῦ ὁμολογοῦντα, πέχεσθαι σοὶ πόνους. εἰ μὲν ὑπὲρ ἀπαιδευσίας ἢ τινὸς τῶν φαυλοτέρων Ισοκρατης διαλεγόμενος, τῶν τοιούτων ταῖς ἀρχαῖς ἔφησε προσεῖναι πόνους, πάνυ ἂν ἐμεμψάμην. μεσαὶ γὰρ ἡδονῆς ἐκεῖναι αἱ ῥίζαι. ἐὰν δὲ ὑπὲρ τραγματος, ὃ τὴν πόσιν εἰς θεοὺς ἀναφέρῃ ἄξιον, λόγον ἀπαφανόμενος, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐφ' ἡσυχίας ἀπὸ ἑτέρας εἶναι, τὴν δὲ τελευτὴν σύφροσυνης, καὶ τὸ τοῦ τραγματος μέγεθος συναγωνίζεται τῷ λόγῳ. τοιοῦτον καὶ τὸ τῶν ἐμπόρων. ὁ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροις διαβεβιασται, ὅτε οἱ πολλοὶ διαβεβιωκότες ὁ πλοῦς πραγίνεται· ἀλλὰ δεῖ μὴ προσεδρεῦσαι λιμένι, μὴ τῷ ναυκλήρῳ δοκεῖν διαλεχθῆναι. λεῖ ἢ γνῶναι τὰ τε ὄντα μὴ τὸ σῶμα ἐς τὴν ναῦν, γλῶ μὲν ἀποκρύψαι, πελαγίου δὲ ἀναλειχθῆναι, πολλὰς ἡμέρας ἐφεξῆς νυκτὶ σωφρονοῦντα. μὴ οὔπω τὸ μεῖζον εἴρηται.

πολ-

πολλάκις γὰρ τὰ μὲν ἀρτιβιαστὰ πρύμναν ἐσκότα λήγει πνεύματα, διαπτεισι δὲ τὰ φαυλώτατα, καὶ πάλιν ὄπισθεν ἀνήχθησαν, ἐκεῖσε διαφέρονται, καὶ διέρρηξε δὲ τὸ διαλυσμένου. σκηπτὸς δὲ οὐκ ἐμπίπτοντας ἐγγὺς ὁλκάδος, καὶ βροντὰς ῥηγνυμένας, καὶ τὸ διανιφόμενον ἐπαισχόμενον, καὶ προκυμαίαν φόβον, τίς ἂν πρὸς ἀξίαν διέλθοι; ταῦτα ἐκεῖνοι μετὰ πάσης ἀσφαλείας γενόμενοι, ὠνοῦνται ἐκ ἧν διανοίαν δυπρεπείας. καὶ δεῖ λυοῖν θάτερον, ἢ πολλὰ ἀνέχεσθαι λυσφόρα, ἢ μὴ μείζω ποιῆσαι τὴν ὀσίαν. κἀμοὶ εἴης ἀνθεῖναι μέλλοντι τῇ παιδιᾷ τὸ μέγιστον πλοῦν, γέλως ἂν φανείη πρὸς ταύτην διενόμενον. τί δὲ θαυμαστὸν εἰ προσδεῖται πόνων ἐκείνη, μὴ δὲ ἧν ἐλαττόνων ἄνευ παλαιπωρίας ἐθελόντων γενέσθαι; οὐκ δὲ ἡ δημητρος οἱ γεωργοί, ὡς διὰ λοκοῦσι θερίζειν. ἆρα ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα, διὰ τὸν λύκλωπας; μῦθος ἐκεῖνα, κἀ λόγος. ἀλλὰ πᾶσα ἀνάγκη θραπτοῦσαι βοῶν, καὶ ἄροτρον πήξασθαι, καὶ ἀναῤῥῆξαι τὴν γῆν εἰς αὔλακας, καὶ σπόρου διαιρὸν διαγνῶναι, καὶ μὴ τοῖς ὀρνέοις ὧν προέψαι τὸ διαπεπλεγμένον ἀνελέσθαι, καὶ τὰ τοῖς σαλχυσι πεφυόμενα πρὸς λύμην ἐκκόψαι, ἐπειδὰν δὲ πᾶν ἐσπος ὧν-

μελέας εἰσγέγκηται, πρὸς τὸ λοιπὸν τὸ θερ-
μαινόμενος, ὅτω πρόσῃ τὸ ἀγεπανον. τῇ δὲ λέ-
γειν σκοπεῖν μόνον, ὅτι τὰς ἄλως ἐπλήρωσεν,
ἀλλ' ὅσους ἱδρῶτας τοῦτο ἐπηρξεν ἱδρῶσαι.
ταῦτα δὲ καὶ πρὸς τῶν ποιμένων εἴποι τις, καὶ
τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὧν ἀ κατὰ παιδείαν τὸ λέγ-
ειν. καὶ τί λέγει πρὸς ταῦτα διατρίβων, ἔχον-
τα παραδείγματα χρήσιμα, ἃ λαμπρότερον
μαρτυρεῖ τοῦ λόγου; τί γὰρ ἂν μεῖζον ἢ σεμνό-
τερον δημοσθένους; ὁ τὸ στρατηγήσαντος ἐν
σικελίᾳ, ἀλλὰ τὸ ῥήτορος λέγω. ἢ τί μᾶλλον
ἐν καιρῷ τοῖς ἀθλητικοῖς πάλαι, καὶ μετὰ ταῦ-
τα πᾶσιν ἀνθρώποις κατέστη; τίς δὲ ἂν δύξειε
τὸν ἑαυτοῦ παῖδα, μὴ ὅτι γε οὕτω μέγαν ἀποφαν
θῶαι παντελῶς, ἀλλ' ὁπωσοῦν προάψασθαι
τοῦ ζήλου. ἐκεῖνος τοίνυν οὐκ ἐσιάσῃ καὶ πό-
τερα προσέχων τὸν νοῦν, οὐδὲ συναριτικοῖς
παραλειμμένος τράπεζαν, οὐδὲ τῷ ἡδονῇ
δυσαιμονίαν μείνων, οὐδὲ τῷ γαστρὶ χαριζόμε-
νος, οὐδὲ πρὸς ἀναπαυλαν τὸ πλεῖστον ποιού-
μενος, εἰς τοσοῦτον προῆλθε φιλοπονίας καὶ
κατὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν κατεκόσμησε λό-
γος· ἀλλὰ πόθεν δή, καὶ τίνι τρόπῳ διαιτώμενος συ-
νέλεξε μεινότητας; σωκλόντι μὲν εἰπεῖν, ἐκ
τοῦ τῶν πόνων σωνεχοῦς, τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς

ἐκ

ἐκ τοῦ φεύγειν τὰ ῥᾴστα, ἐκ τοῦ πρωστετυχη-
κέναι βιβλίοις, ἐκ τοῦ τὸ ὕδωρ οἴνου χρησιμώ-
τερον νομίσαι τῷγε λόγοις βιοῶσι, ἐκ τοῦ
τὸν καιρὸν τοῦ ὕπνου καιρὸν ἔργων ποιήσα-
σθαι. ὅς γε ὅτω σύμπαντα ἑαυτὸν ἀνέθηκε τοῖς
μαθήμασιν, ὥστε ὑπὸ γῆν ὀρύξας οἴκημα,
καινὴν ἵνα καὶ ἄπορον ἐμηχανήσατο οἴκησιν,
ὡς ἂν μηδεὶς θόρυβος ἀδόκησιν παρέχων, ἐκ-
κρούσῃ τῶν προκειμένων τὸν λογισμόν. οὕτω τὸ
μέγιστον εἴρηται. ἐκείνοις γὰρ τὰς πρόσοδους μέ-
γιστον ἐμπόδισμα ἡγούμενος, καὶ βουλόμε-
νος αὐτοῖς τετάχθαι τοὺς πόνους, ξυρᾶν ἀ-
πέθη δεῖν τὸ ἥμισυ μέρος, τὴν οἰκοι μο-
νὴν ἡντινοῦν ἑαυτοῖς κατασκευαζόμενος.
οὕτωσὶ μὲν δὴ ὁ δημοσθένης πικρῶς ἀπέλαυ
σε φιλοσοφίας· ἀλλ' ἀπέλαυσε μέντοι καὶ τῶν
καρπῶν ἁπάντων. αὐτὸν μὲν γὰρ τῶν λυπηρῶν ἐ-
κείνων, σώζειν οὐ μόνον τοὺς ἀθλητικοὺς, ἀλλὰ καὶ
τοὺς ἕλληνας ἐπεπίστευτο· καὶ ταῦτα χαίρειν
ἐασαντος, εἰς ἐκεῖνον ἔβλεπον μόνον, δημαγω-
γὸν δύνασθαι, σύμβουλον ἀγαθὸν, ῥήτορα δεξιὸν,
συνετὸν, ὀξὺν, ταῦτα τὰ ἀρίστα καλοῦντες, καὶ
πάντα ἐκείνου ἡγοῦντο· νόμους ἔθηκε, ψηφίσμα
τα γράφοντα, πρεσβείας ἐπιστάμενος, λέγοντα
πάθοντα. καίτοι τῶν ἀφαλῶν ἐκείνων, ἃ

ἐδόκει

ἐδόκει διαθεῖναι μακῶς, ὕστερον ἐστεφανωμένῳ ἐλέγχῳ. αὐτὴ δὲ τ μαθέρξεως ἐκείνης, ἡ σῳῆς διατριβῆς, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ μὲ ἐβίωσε. καὶ τετελούπκως ἂν ἔλεγξον ὡσαὐτὴ εἶπε τις τὸν βίον, ἀλλὰ τελεῖ τὰς ψυχὰς καὶ νέων καὶ πρεσβυτέρων, οἷς ἔρως ἢ ἐρωτικῆς, καὶ οὔτε ῥίζης ἀπολειτέρας, οὔτε μαρπῶν βελτίονων οὐδεὶς ἐγεύσατο. τί δὲ ὁ λυκόργος ἐκεῖνος, ὁ μετ' αὐτὸν ἐκεῖνον γεγονὼς τ δημοσθένην; ἆρ' ἢ φανῆ τις ἔδοξεν εἶναι ῥήτωρ τοῖς ἀθηναίοις, ἢ τὸ μέγα τε εἶναι καὶ νομίζεσθαι χωρὶς τῶν πόνων ἐκτήσατο; καὶ τίς οὕτως ὀλιγαθὴς, ὅστις οὐκ ἤκουέ τι μαινόμ, καὶ τὸν πρότον, ὦ τὸν ὕπνον ἀπέκοπεν. ὅτι τοίνυν σωφρόνως ὁ λόγος ἔχει, μετὰ πολλῶν τῶν εἰρημένων Ησιόδου μαρτυρεῖ. πάντως οὐδεὶς οὕτω θρασὺς, οὐδὲ πάντα τολμῶν, ὅστις ἂν ἀπιστήσειε τοῦ μαρτυρι. οἶμαι γὰρ δὴ καὶ αὐτὸς πᾶσιν ἂν ἐγνωκέναι, ὡς μάλιστα δὴ τῶν ὑμνημένων ποιητῶν Ησιόδου ὁ μουσόληπτος γένοιτο. καὶ παρ' ἐκείνων πρόσταχθείη γοῦν τε θεῶν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ χρησὰ τοῖς ἀνθρώποις ἄδειν. ἐκεῖνον τοίνυν τῶν τοῖς ἔπεσιν ὑπὲρ ἀρετῆς διαλεγόμενον, ἐφ' ὑψηλοῦ μὲν αὐτὴν καθῆσθαι φησί. λοιὸς δὲ τὸ τὴν ἐπ' αὐτὴν ὁδὸν ἀνάντη εἶναι, καὶ χαλεπὴν, ἣν αὐύσαι χρὴ μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, ✝ ὅσ γε δὴ ἀρετῆς ἐπιθυμοῦπ λαβέσθαι. εἷς ἀμφοτέρων ὁ λογισμὸς, ὁ πῶς τὸ αὐτὸ φέρων τὰς γνώμας. ᾧ δὲ τοῖς ὀνόμασι διαλλαττων, ὅπερ Ισοκράτης παίδεύσιν, ὧδε ἐκεῖνος ἀρετὴν ἔφη. ὁ δὲ οὗτος ῥίζαν, ὧδε ἐκεῖνος οἶμον. καὶ πάλιν ὅπερ ἰσοκράτης πικρὰν, ὧδε ἐκεῖνος τραχεῖαν. ὁ δὲ παρὰ μὲν τῶν θεῶν εἰπὼν ὠνεῖσθαι τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀγαθὰ, ὠνεῖσθαι δὲ οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ πόνων, ἆρα οὐ δοκεῖ καλῶς μὲν ἰσοκράτει, καλῶς δὲ ἡσιόδῳ συμβάλειν; εἰθ' ἡμεῖς οὕτως ἐσμὲν ἀγνομόνως, ὥστε τοιούτων ἡμᾶς ἀγαθῶν ἀποστερήσομεν τοῦ τὰ πρότερα λέξαι; καὶ οὐ τῶν μὲν ἁμαρτησόμεθα, τὰ δὲ ἀνδρείως ὑποστησόμεθα; καὶ πῶς οὐ δόξομεν πολλῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν καταγνωκέναι λόγον; πῶς δὲ ὁ λυσὶν θάτερον δοκεῖν, ἢ φέγμ ἃ θαυμάζμ ἄξιον, ἢ μὴ πείθεσθ τοῖς ἃ δὴ θαυμαζομεν.

ΓΝΩΜΗ, ΟΥ ΧΡΗ ΠΑΝΥΧΙΟΝ ΥΛειν Βουληφορον ἄνδρα.

ΜΕΝ πολεμικὸς Ομηρον θαυμαζέτω τὸν τακτικὸν, ὁ δ' αὖ τακτικὸς τὸν πρὶ τακτικῆς ἐμπείρως εἰρημένων. οὐ μὴν οὐδὲ οὗτος ἰατρὸς ἀπορεῖν, ὅθεν αὐτὸν ἀγαθὸν ὀνόμαζον. ἴσως δ' ἂν καὶ ναυτικὸς καὶ ναυτικὸς ἀμφότεροι τὰς ἑαυτῶν τέχνας πρὸς αὐτῶν. μακρὸν δ' ἂν εἴη λέγειν μαντικὴν, χαλκευτικὴν, οὐδὲ τὴν φιλοσοφίαν, οὐδὲ τὴν τῶν θείων λόγους. ἀλλ' ὁ ὅλως λοιπὸν κοινῇ πάντας ὠφελεῖν, οὗτος ἐγωγε φημὶ τὰς γνώμας, ὧν αἱ μὲν εἴργουσι τῶν πονηρῶν, αἱ δὲ ἐπαίρουσι πρὸς τὰ χρηστά. πάσας μὲν οὖν εὑρεῖν ἂν τις οὐκ ἐθέλοι καὶ πρὸς ἡμῶν λογισμὸν καὶ πρὸς ἐθέλοντα πείθεσθαι φερούσας τὸ κέρδος, λοιπὸν δέ μοι τὰς ἄλλας νικᾶν, καὶ πολλῷ γε τῷ μέτρῳ, ἢν πρὸς οὖν πρὸς ἅλας ἀπενέγκαι, πρὸς τὸ μὴ δεῖν τὸ ὅλον λαιρὸν ἢ νυκτὸς ὕπνου ποιεῖσθαι. πάντως δὲ καὶ αὐτὸν τις ὅμηρον ἤρετο, τί ποτε ἀπεκείνατο, ὃ πολὺ τὰς ἄλλας ἤγαγε. τί τοῦτο τεκμήριον; ἢ νέσωρ αὖτε, ἢ δὲ ὀδυσεύς, ἢ δὲ ὁ λέοντα τὸ ἀχαιῶν, ἀλλ' ὁ τῶν θεῶν κορυφαῖος πειθοῖ τε λέγων· καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτὸν εἰ μὴ πάσῃ ἄρισε ὥρᾳ ἔχοσαν, τῷ πάντῃ ἀρίστῳ πεφυκέναι

ἰατρὸς εἶμαι ἀπορεῖν

φῆναι θεῶν. ἄξιον ἦν οὖν λογισμὸς αὐτὸν πρὸς ἔχοντας, ἀξιτάσαι τὸν λόγον. ὃ χρὴ φησὶν ἄνδρα πανταχοῦ ἀναπαύεσθαι, οὗ βουλῆς ἀναγκαῖον ἐστὶν, ὅπως τὸ συμφέρον ἀμφοτέρωθεν πρόεισιν, τότε αὐτὸν μὴ πρὸς τὰ πράγματα. ὁ γὰρ ὅλως μὴ καθύλειν φησὶ λεῖν, ἀλλὰ μὴ καθύλειν ἀεί. ὥστε τὸν μὲν ὕπνα μέρος σώζειν τῶν ἀρχόντα, τὸ δὲ ἀγρυπνίας αὐτῆς τὴν ἀρχήν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως τὴν νύκτα πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ βουλήν. οὗτος δὲ ἴσως ὅτως αὐτῷ μετρίως ἔχει. καὶ ὁ δὲ ἀδιάπαυστον, ὁ δὲ ἀμήχανον πρόσταξον αὐτῷ. ὁ δὲ νεῦν πεποίηκεν, ἀκριβῶς συμβουλῆς ἦν εἰ μὴ φυλάξειν ὁ βουληφόρος καὶ αὖ τὸ εἰπεῖν τὸ ὅμηρον, οἰχήσεσθαι ταχέως αὐτός τε ἐκεῖνος, καὶ ὧν ἐπάχθη πονεῖν. ἄλλως τε καὶ εἰ τύχοι πολεμῶν, καὶ πολλοῖς ἐφεστηκώς. ἅπαν ἀμφότερα ἴσως ἐκείνοις ἴσις λαιροῖς, ἐν οἷς ὁ λόγος ἐλέχθη. σκοπῶμεν δέ, ὅπως ἔστιν πολιτικὸν ἴσις ἀρχουσιν. ἔστι ναυτικὸν πολλάκις, εἰσὶ ξένοι, σφῶν λοιπὸν τοῦ, φίλοι, πᾶσιν ἁπλῶς εἰπεῖν εἶδος εἰς πόλεμον φέρον. ἅπαντων αὐτῷ φρονιστέον. ἅπαν εἰ μὲν ἔχει καλῶς, φυλαχθήσεται· εἰ δὲ μή, πῶς τὸ βέλτιστον ἐπανορθώματος τυχόντα μὴ πασήσεται. ἐπαινέσεται μὲν τὸν μὴ λιπόντα τὴν τέχνην, λακιεῖ δὲ τὸν οὐ θέλοντα

λοντα παρέχῃ ἑαυτὸν ἀγαθὸν πρατιόντι. καὶ τοῦ μὲν λύσει πιμὰς, τῷ δὲ ζημίας· καὶ τὸν μὴ σωφρονίσει, τὸν δὲ καταστήσει βελτίω, ἐκείνῳ μιμήσει ναυτῶν, κυβερνητῶν, ὁπλων, τόρων, ἀφορμῶν, καιροῦ πολέμου πρατοπέδων βοπὴν φέροντος. δεῖ μὲν αὐτὸν τὰ τῶν πολεμίων ἀνιχνεύειν, δεῖ δὲ πρᾶξαι ὅπως μὴ τὰ αὐτῶν οἱ πολέμιοι γνώσονται. εἰ πεζομαχίας ἡ χρεία, τοῦτο σκέπτεσι· εἰ ναυμαχίας, τοῦτο ζητήσει· εἰ μὴ χαυήματα πρόσοισεον, εἰ πρόσοσία τοῦ ἐχθροὺς λαπτέον, δεῖ μὲν αὐτὸν ἐμβαλεῖν τοῖς δυσμενέσι πᾶσιν· δεῖ δὲ τὰς παρὰ τοῖς οἰκείοις ἐκπόπτειν, ἰάσεται ναῦς διπήμιας, ἐκπέμψῃ τὰς ἀρίστας πλεούσας ἐπ' ἔργον. ἑτέρας ναυπηγήσεται. θύσει θεοῖς, χρήσεται μάντεσι. οὐδεὶς αὖ ἀφίκοιτο τοῦ πλήθους τῶν πραγμάτων, ἃ τοῖς βασιλεῦσι πρόκειται. τούτων ἕκαστον καὶ βουλεύεσθαι δεῖ, καὶ πραχθῆναι. τό, τε γὰρ ἄνευ βουλῆς ἐπιχειρῆσαι τοῖς ἔργοις, πολλάκις ἔβλαψεν ἃ φυγεῖν ἄξιον. τοῦτα ἡμῶν διανοουμένων, τό, τε βουλεύεσθαι μόνον, πράττειν δὲ μηδέν, οὐδ' ὁποιῶν ὠνήσειν. ἅπαντα γὰρ σκέψις πράξεως ἄμοιρος, οὐκ ἔχει τὸ κύριον. δεῖ τοίνυν ὁπότερ' ἔφην ἀμφοτέρων. οὐκοῦν τὴν ἡμέραν μὲν τοῖν ἔργων, τὴν δὲ νύκτα βουλῆς εἶναι δεῖ καιρόν. εἰ δὲ

εἰ δὲ τὴν μὲν ὕπνου λύσομεν, εἰς δὲ τὴν ἄξομεν τὰ ἀμφοτέρων, ἐλαττῶν ὁ καιρὸς ἡ χρεία, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ περὶ μαθεῖν ὅτι βέλτιον, ἢ πρᾶξαι τῶν πραγμάτων, ἢ μαθόντας ὅτι βέλτιον οὐκ ἔχειν χρῆσθαι τοῖς πραγμασιν. εἰς ταύτην ἀγαγεῖν τὴν ἀνάγκην τοῦ βασιλέως τὸν μὲν χομιῶν πλῆθος, καὶ τῶν πραγμάτων. ἄνου δὲ τούτων καὶ καθυδίειν ἔξεσι. τεκμήριον δὲ. ὁ δὲ ἐζημίωσε τὸν ἰδιώτην ὁ ὕπνος. μικρὸν γὰρ οἶμαι κύριος οἰκιδίου φαύλου καὶ τριῶν ἢ τεττάρων † καὶ δραχμῶν οὐ πολλῶν, καὶ τὸ ἡ- οἰκιτῶν, καὶ
μέρας ἀπέχρησε μέτρον εἰς βουλὴν τε καὶ ἔργον. τί λέγω ἡ ἡμέρας ἀπάσης; εἰς μικρὸν ἡμέρας μέτρον ταῦτα ἀμφότερα λέγετ'. καὶ εἰ ἕως αὖθις μελοῦν τὸ μὴ καθυδίειν, παρὰ τὸ μὴ πολλοῖς ἐφεσκηνᾶσι πραγμασιν, οἷς γε συμβαίνει πολλῶν πραγμάτων κυρίοις εἶναι τούτοις, ἢ μεγίστη βλάβη τοῦ ὕπνου εἰ μὴ φύγοιεν. ὁρᾶς ἀγαθὲ τὸν κυβερνήτην, ὃν οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τις ἁμαρτεῖν εἰπὼν βασιλέα ἡ νηός. ὁ δὲ νυκτὸς ἐπελθόντος ὕδατι τῶν οἰάκων καθύπτει, τὰ ὄμματα κύσας ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἄστρα, καὶ ὁ φιλονικεῖ τοῖς ναύταις πρὸς ἡ καταπαύλης; καὶ οἱ μὲν κείνται, ὡσὰν λοντοὶ μετὰ πολλῆς ἡ θρασύνης, οἱ μὲν ὧν τῶν καταργωμένων, οἱ δὲ

ϛν κοίλη τῇ νηΐ· ὁ δὲ οὐ ζηλωτυπεῖ ϛ ῥασώνης ἐκείνοις, ἀλλ' ϛν τῷ μὴ ἰαθδύλῃ αὐτὸς, ἐκείνοις ἀφελίδωσι τὸ πρυφαῦ. ὀκ ἔπεισϛν ἡ νὺξ ἐπελθδσα τὸν ἔκπρα αὐαπαύεδθαι, ἀλλ' ϛν αὐτῇ τὰ μέγιστα ἰατρθοῦ ἤξίδ, κὴ σωῆγϛν οὓς ἐχρῆν, καὶ ἰώρων ὑπουχέσει πρὸς ἰατσκοπῶ αὐτ ὠνητικείδς ἔγειρε. κὴ μηδεὶς † ἀγνοείτω τὸ τέλ Θ, ἀλλ' εἰ μὴ τὸ βάλδμα λόγον εἶχε ἰνά. τδ μὲν γὰρ ἡ τύχη ἰυρία, τὸ δὲ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἀπαιτδμεν. ὁ δὲ ἀγαμέμνων ἐκεῖν Θ, εἰ ἰουλλδύειμ ὥεΘ δεῖμ ὕπνῳ, τίς μὲν ἔγειρε ζὺς ἀρίσους εἰς σύλλογον; πότε δ' αὖ ὁ διομήδης ὁδυσέα λαβὼμ, τὰ δῶ πολεμίων ἐσκέψατο πράγματα, οὕτΘ ὁ ἰαιρὸς τοῖς ἀχαιοῖς παρέδωκε τὴν πριάμ πόλιν· δῶ μὲν πρώων ὑπὸ μέθη ἰειμδύων, δῶ δὲ οὐχ ἥδηθρώτων ὕπνῳ. κὴ τί δεῖ παλαιὰ λέγφ; ἀλλὰ τὸν ἀπανταχῆ πανειφρόμδνον, τίς οὐκ οἶδε λόγον, ὃς φησι δεῖμ ϛν νυκτὶ βουλῆς ἔχεδαι; ὁ δὲ Σοφὸς Σοφοκλῆς, τί μαθὼν σύφρόνδω ἀπεκάλει τὴν νύκτα; οὐχ ὅτι τὸ φρονεῖμ, ὡς μάλιστα τότε τοῖς ἀνθρώποις παραγίνεται; εἰς αὐτὸν ὁρῶ ὁ βασιλεὺς, ἀκρσειδῶ τὸν ὕπνον, εἰδὼς ὡς ὀκ ἔστιν ὁμῶ ῥαθυμεῖμ καὶ πολλοῖς ὠνητέδειν.

ΟΥ ΧΡΗ ΓΑΝΝΥΧΙΟΝ
ἰῦλῃ βαληφόρου ἄνδρα.

ΟΜΗΡΟΣ ὁ ποιητὴς ζδ μὲν τὰς ῥώων δυηγεῖδζ συμφορὰς, ὧν δικαιοσύνῃ μοι δοκεῖ σὺν ἀνθρώπους πρακαλεῖν, δ' ἀνὺς ἃ σὺν ἀδίκοντας ἀναμδνει κακὰ. τῷ δὲ λέγειν σὺν ὀδυσσέως ἄθλους, ἰαρτερικοὺς φαίνεται σὺν ἀνθρώπους ἀπεργάζεδαι. τίς γὰρ ὀκ ἂν ϛν πάντα φέρῃ πάσδβειν, ἐκεῖνον ὁρῶν ϛν τοῖς ἔπεσιν ὑπὸ δῶ οἰκετῶν ἐν αὐτδ πδπλακιζόμδνον; ἔχοντα δὲ παρ' αὐτῷ χεῖρε, καὶ σὺν ἰαιρούς ἀναμδνόντα. ποιῶν δὲ ἀμείνους σὺν ἀνθρώπους ζδ δῶ ὑποθέσεωμ βουλήματι, ὀχ ἥδομ δ' ἂν δῶ γνωμδν, ἃς ἐγκατέλιπϛν ὠφελεῖ, νῦν μ λέγω ὅπως δ' ἔστι πδσφέρεδαι ξένοις, ὅπως δὲ θεοῖς. πάλιν ἢ ἴνι γνῶ μὴ χρεῖδν ϛν τοὺς ὑπὲρ πατρίδος κινδδνους. πάντα μὲν οὖν ἐπαίνῳ ἄξια. νικᾶται δὲ ζδ πδς σὺν βασιλεῖς ὑπὲρ ἀρετπνίας ἐρημδύου. καὶ γὰρ τὸν ἄρχοντα ποιήσας ἀγαθὸν, δ' ἐκείνα σὺν ἀρχομδύους ἐποίησε. θαυμαζοι δ' ἂν τις τὸ καὶ δῶ πράγμαδτων αὐτῷ μελῆσαι, καὶ τῶν πδδὲ τότων βαλδομδύου. οἷς φδύγειν χαλῶσα τὸν ὕπνον ἐπῶν, σὺ δ' ὅλου πδσέβηκεν·

ἀλλ' ἠξίωσε τὸν καιρὸν τ' μενεῖν εἰς ὕπνον, καὶ φροντίδα. οὐ χὴ γὰρ φησι, πανν ύχιον εὗδειν βουληφόρον ἄνδρα, μεγάλων ἀρχὼν ἔχοντα καλῶς καὶ πιθανηκόντως εἰπών. ὅρα γὰρ, πόσα πρόσεστι τ βασιλεύοντι. πλήθους ὧν μελήσεται στρατιωτῶν, ἢ ὅπως ἔσονται ἱκανοὶ τοὺς τ αὐτοκράτορα ἀρετῆς, ἢ τ ἐν ὅπλοις μελέτης. εἰδὼς ὅτι μετ' ἀμαθίας τὸ πλῆθος ἄχρηστον, ὧν τούτοις ὅπλων ποιήσεται καὶ προφῆς φροντίδα, ὅπως τὰ μὴ ἄδεια κατασκευασθέν, τῶν δ' ἐχθρῶν ἄφθονον. τοῖς μὲν παρακελεύσεται τὸ τεῖχος παρασκευάσαι, τοῖς δὲ τάφρον προβαλλώνειν, τοῖς δὲ σκόλοπας καταπηγνῦναι. σκοπεῖσθαι δὲ τῶν ἀριθμὸν, καὶ τούτων τίνες ἀκέραιοι, τίνων δὲ χρήζουσι θεραπείας. σκοπεῖτω περὶ τοξοτῶν, περὶ τ ἵππων, περὶ τῶν ὁπλιτῶν· καὶ τὰ μὲν καλῶς εἰρημένα φυλαττέτω, τὰ δὲ κακῶς ἐπανορθούτω πρὸς τὰ χρησότερα, τὰ δὲ τῶν γιγνομένων ὅπως ἕξει σῴζειν ποιείτω, μυρία περὶ τῶν πραγμάτων ὁ βασιλεὺς ἂν ἀπαιτοῖτο, καὶ εἰς πρᾶξις τὸ τ ἡμέρας εἶναι μέτρον, καὶ τ νυκτὸς οὐκ ὀλίγον ἀποδιδόναι τῇ περὶ ταῦτα πονοίᾳ· ὅσον γὰρ αὐτῷ διατρεῖ τ ἀρχὼν· ἂν μὴ μὲν νὺξ διέχηται τὰς βουλὰς, τ δὲ ἡμέρας φανείσης ὧν τελῇ τὰ δόξαντα. ταῦτα πρὸς τ πολλῶν ἡγούμενον ὠμῶς λέγει. τὸν δὲ ἰδιώτην ἀφίησι καθεύδειν. τί γὰρ ἂν τις αὐτὸν ταύτης ἀποσοβοίη τ ἡδονῆς, δυοῖν αὐθαιρέτοιν κύριον, καὶ μόνων τεθαρρηκότα; ἐπὶ δὲ βουλῇ, πλέονων ταλαντων. περὶ γὰρ τοσούτων πρὸς τῇ νυκτὶ καὶ τ ἡμέρας τὸ πλεῖον διαβουλεύσων, καὶ βουλεύεσθαι δυώμενος ἂν ἥδιστ' ἂν ἡδέως. τοῖς μὲν οὖν ἰδιώταις πολλὴ παρέχει τὴν αὐθαιρεσίαν τὸ μὴ περὶ πολλῶν ἀναγκάζεσθαι φροντίζειν· τοῦ δὲ βασιλέως τὰ μεγέθη τ ἀρχῶν, αἷς ἐφεστήκασιν, ἀφαιρεῖται τὸν ὕπνον. ἢ μὲν διὰ κενὸν αἰσχρόν, ταῦτα κυβερνήτην ἀμείνω εἶναι νομίζειν τ τηλικαῦτα ἐγκεχειρισμένων. νόμος γὰρ οὗτος κυβερνητῶν, ἱρέτας εἶναι τ ὕπνων πλωτείας. καί τοι τοὺς ἄλλους ὁρῶσι τῶν τ ἔργων καθεύδοντας· ἀλλ' οὐ τ ἐκ τοῦ τὸν αὐτῶν ἀφιγότων πόνον πρὸς τὰ ἐκείνων καταφέροντας. ἀλλ' ἴσασιν, ὅτι ναύτης μὲν τοῦ τ τάξεως, ἣν τέτακται, καθεύδειν τέτακται. κυβερνήτην δὲ ἡ τ νεὼς ἀρχὴ βλέπειν ἐπαναγκάζει πρὸς τὰ ἄστρα. σκοπεῖ δὴ τοῦτον τὸν ἀγαμένονα, τὸν τῷ συμβουλῷ πλεξαμένον, οἷος ὢν τοῖς μεταταῦτα. τὸν μὲν ὕπνον ἀπεσείσατο, τοῦ δὲ ἀρίστης σωτηρίας τὰ τῶν γιγνο-

σκευ-

σκεψομένους· καὶ τηλικοῦτον εἰργάζατο διὰ τῶν ἀπεσταλμένων ἔργον ἐν τῇ νυκτὶ, ὥστε τοὺς Τρῶας εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν, καὶ τοῖς ἕλλησι, καί τοι κακῶς πεπραχόσι, τεθαρρῆσθαι παρασχεῖν. οὐ τοίνυν οὐδὲ ὁ τῶν τρώων στρατὸς ὑπὸ τῆς εὐημε-
ἕκτωρ ρίας εἰς ῥαστώνην ἀπέκλινεν. ἀλλ' † καὶ αὐτὸς ἆθλα προὐτίθει τῆς νυκτὸς τοῖς τολμῶσι τῷ νεωρίῳ προσελθεῖν. καὶ τύχῃ μὲν ὁ δόλων ἐχρήσατο χείρονι. τοῦτο δὲ οὐκ ἐλέγχει τὴν ἕκτορος βουλὴν, ὡς οὐκ ἦν ἀγαθὴ. ὅλως δὲ τῆς νυκτὸς ἡ φύσις ξυμπράττει πρὸς εὐβουλίαν, οὐχ ἑλκομένου τῇδε κἀκεῖσε τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πραττομένων ταραττομένης, ἀλλ' ἡσυχίᾳ ῥᾳδίως εὑρούσης τὸ δέον. ἐντεῦθεν εὐφρόνη καλεῖται παρὰ τῶν ποιητῶν ἡ νὺξ, καὶ τὴν παροιμίαν ἐποίησε, τὰς βουλὰς εἰς τὸν τῆς νυκτὸς ἄγειν καιρὸν. ταῦτα δεῖ πάντα τοὺς βασιλεῖς ἐνθυμουμένους, ἥκιστα μὲν ὕπνῳ δουλεύειν, μάλιστα δὲ τοῦ φροντίζειν ἔχεσθαι.

ΑΝΑ-

ΑΝΑΣΚΕΥΗ, ΟΤΙ ΟΥΚ ΕΙκὸς ἀφικέσθαι τὸν χρύσην πρὸς τοὺς ἕλληνας.

ΟΥ Δ' ἄλλον μὲν ἠξίουν οὐδένα τῶν ποιητῶν τῆς ἀληθείας ἀμελεῖν, ἄλλως δ' ὅτι καὶ παρὰ τῶν μουσῶν κινούμενοι φασὶ λέγειν ἃ λέγουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον σπουδάζειν ὅπως τι λέξωσιν ἀληθὲς, ἢ ὅπως τὸν ἀκούοντα τέρψωσιν. Ὁμηρον δὲ μάλιστα πάντων ἔδει τοῦτο φυγεῖν, οὕτως ὄντα γενναῖον καὶ μεγαλοπρεπῆ. νῦν δὲ φαίνεται καὶ αὐτὸς ψευδῆ διώκων, ἐν ἄλλοις τε οὐκ ὀλίγοις, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς πρώτοις τῆς ἰλιάδος εὐθύς. λέγει γὰρ, ἐλθεῖν πρὸς τὰς ναῦς τῶν ἑλλήνων τὸν χρύσην πρὸς λύσει τῆς θυγατρὸς, καὶ ποιεῖσθαι διπλῆν τῆς ἱκετείαν, τῆς μὲν πρὸς τὸν ὄχλον, τῆς δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας. τυχόντα δὲ τοῦ πολλῶν, χαλεπῶς πειρᾶσθαι τοῦ κρατοῦντος, καὶ λόγους ἀκούειν ἀπειλῆς γέμοντας. ἤλγησε φησὶν οἷς ὑβρίσθη, κατέφυγεν πρὸς τὸν ἀπόλλωνα, δεόμενον αὐτοῦ μέμψασθαι τὰ γεγενημένα καὶ δίκην λαβεῖν παρ' ἑλλήνων; ταῦτα φησὶ ὅμηρος. τούτοις οὐ πείθομαι. πῶς γὰρ ἂν ἐτόλμησε γέρων ἄνθρωπος παρὰ τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, ὃ μηδὲ νεανίας ὑπέμεινεν ἂν; οὓς γὰρ πρόντας φεύγειν εἰκὸς,

πῶς εἰς τούτους ἐλθεῖν ἂν ἐθέλησεν, οὓς ἤδει μισοῦντας ἴλιον, πορθοῦντας τοὺς περιοίκους. ὁ πόθος τῆς θυγατρὸς ταῦτα ἠναγκάζειν; ἀλλ' ὁ φόβος τῶν ἐναντίων ἔκωλυε. ἦν δ' ἱκανὰ ἐκείνα παραμυθεῖσθαι. πρῶτον μὲν τὸ μὴ μόνον δυστυχεῖν, ἀλλὰ σὺν ἄλλοις πολλοῖς, ὧν παῖδες οἱ μὲν ἐτεθνήκεσαν, οἱ δὲ κατείχοντο. ἔπειτα τὸ τῆς βασιλίδος τὴν αὑτοῦ θυγατέρα τάξιν ἐν τοῖς ἕλλησιν ἔχειν. ἤκουε γὰρ ἴσως παρὰ τῶν ἀγγελλόντων, τὴν περὶ τὸ γύναιον τοῦ βασιλέως σπουδὴν, ὡς ἀγαπᾶται, καὶ ὡς θαυμάζεται, καὶ πάντα ἔστιν αὐτοῦ. τοῦτο δὲ καὶ κουφίζειν αὐτοῦ τὴν λύπην ἠδύνατο, καὶ φόβον παρεῖχεν αἰτεῖν ὑπηχειροῦντι. νὴ δία, ἀλλὰ τοῦ σκήπτρου καὶ τοῖς στέμμασιν ἐθάρρει; καὶ τίς λόγος τοῖς πολεμίοις τῶν παρὰ τοῖς ἐναντίοις θεῶν; οὐχ ἑώρα τὰς ὑπ' ἀχιλλέως πόλεις πλείους ἢ εἴκοσι, ἐν αἷς τεμένη πολλὰ, πολλοὶ δὲ βωμοὶ, πολλοὶ δὲ νεὼ, πολλὰ δὲ ἀγάλματα, οἷς πᾶσι σίδηρον καὶ πῦρ ἤνεγκαν ἕλληνες; πῶς οἱ ταῦτα ἐν φαύλῳ πεποιημένοι πάντα, ἔμελλον χαριεῖσθαι τῷ χρύσῃ διὰ τὸ σκῆπτρον; πόσης δὲ ἀνοίας, τὸ τοὺς ἀρχομένους μετὰ τούτου ἱκετεύειν; εἰ μὲν γὰρ ὁ ὄχλος ἐκράτει, τί τοῖς ἀτρείδαις διελέγετο; εἰ δὲ τῶν ἀτρειδῶν τὸ κράτος, τί τῶν πολ

λῶν

λῶν ὄφελος, ἀλλὰ δεδόσθω τοῦτο ὑπὸ τῆς λύπης ἁμαρτάνειν τοῦ πρεσήκοντος. οἱ δὲ ἕλληνες δοκοῦσιν ἂν, ὡς πρὶν ὅτι τοῖς ἄρχουσιν ἀρέσκει μαθεῖν, συναγορεῦσαι τοῦ γέροντι, καὶ βοηθῆσαι. τουτὶ γὰρ ἦν καταλύειν τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν ὀξουσίαν εἰς αὐτοὺς μεθιστᾶναι. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν δημοκρατίας, βασιλείας δὲ ἡ τοῦ δυναστεύοντος γνώμη νόμος τοῖς † ἄρχουσιν ἐστίν. εἰ δ' οὖν ὡς ἀληθῶς συνέβη τι τοιοῦτο, καὶ τὴν τοῦ βασιλεύοντος γνώμην ἡ τῶν ἀρχομένων διέφθασε, δοκῶ μοι μήπω τὸν ἀγαμέμνονα φιλονικῆσαι, καὶ μάταιον ἐκείνοις ἀποφῆναι τὴν σπουδὴν. εἰδὼς ὅσαι κατελύθησαν τῶν ἀρχῶν διὰ τὴν τῶν ἀρχομένων ἀπέχθειαν. οὐ γὰρ ἐν πλήθει χειρῶν, οὐδ' ἐν ὑπερβολῇ γνώμης τῆς ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ κρατοῦντες τὸ βέβαιον· ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ὑπακουόντων εὐνοίᾳ, ἣν εἴ τις μεταστήσειεν ὑπὸ τὰ ἐναντία, ῥᾴδιον μεταστῆναι, καὶ καθελεῖν τὴν ἀρχὴν. τοῦτο δὴ οὖν καὶ σώματος ἑνὸς ἐφυλάξατο ἂν, καὶ ἐπρίατο τὴν βεβαιότητα τῆς ἀρχῆς. τόν τε πρεσβύτην οὐκ ἐσθ' ὅπως ἂν ὕβρισεν, οὔτε αὐτὸν, οὔτε τὸ σκῆπτρον τοῦ ἄπρακτον πέμπειν, εἰδὼς ἀπαίδευτον τὸ πρᾶγμα καὶ ἀσελγὲς, καὶ πρέπον ἀγοραίοις τισὶ μᾶλλον ἢ βασιλεῖ. τί δ' ἂν καὶ

ἀρχομένοις

πλέον

πλέον ἀπὸ τῶν ὑβρισμάτων ἐγγένηται, κατέχουσι τὴν ἄνθρωπον; ἀξιῶ γὰρ ὡς μὴ ὄντα εἰπεῖν, μάτην ἥκεις. ἀλλὰ σῶσον. τὴν εἰς θεοὺς παροινίας οὐχ ὁρῶ τὸ λιτρὸν. ὅμως δὲ πῶς ἡ παραχὴ τὴν γνώμης; ὡς μὲν γὰρ ἀσεβοῦμεν τὸν θεὸν, ἀκάτεκτον· ὡς δὲ ὁ προσποιούμενος, ἀτίμαζε. τὸ δὲ πάλιν ἀραὶ τὴν τῶν ἑλλήνων γνώσιν, πῶς αὖ πισεύσῃ; οὐδὲ γὰρ μικρὸν μειρακυλλίσιον λομιδῆ, πῶς ὄντα αὖ ἦλθεν αὐτοῖς, ὥστε πρὸς τῶν βεβοηθηκότων λυμαίνεσθαι ζητεῖν. νῦν ὁ περισεύτης, ὁ ἱερεὺς, ὁ περὶ τοῖς ἀγάλμασι βεβιωκὼς, ὁ τῷ θεῷ φίλος, ὁ τοῖς ἄλλοις δικαιοσύνης διδάσκαλος, πόρρω τῆς λιπεῖν τὰ τῶν θεῶν βέλη τῆς τῶν ἀνθρώπων ἑλλήνων. καὶ θαυμάζω τὸ πάντων ἀληθέστατον. ὁ μὲν αὐτεῖται οὕτως ἄρπαξ, ὁ δὲ πείθεται καὶ διδάσκει, ὁ λητὸς καὶ λιός, ὁ μισῶν οὐ διδάσκοντας. καὶ ἔστιν ὅπως ἐγώ τούτῳ πείσομαι. ἃ γὰρ οὐδὲ οὐ βέλτιστος δεῖν ἁμαρτεῖν τῶν ἀνθρώπων, πῶς ἂν τὸν τῶν οὐρανὸν ἐχόντων πλημμελεῖν; ταῦτα καὶ ψεύδεσθαι, καὶ βλάπτειν τοὺς ἀκούοντας. καὶ πῶς ἁρμόττει τῶν ποιημάτων ἢ παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἢ ψυχαγωγίας ἕνεκεν ἅπτεσθαι· εἰδότας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἃ μὴ διαφθείρει ποιεῖν, ἀληθείας δὲ ὠφελεῖν.

φιλανθρώπων

ΚΑΤΑ-

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΟΤΙ ΕΙΚΟΤΑ τὰ κατὰ Ἰλιάδα τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλου.

ΘΑΥΜΑΖΩ μὲν ὁμολογουμένως, λέγεσθαι τοῦτο ποιητῶν ἐνθέου μανίας, αὐτὸς δὲ τόσοις τολμῶντος ἐπιλιμᾶν, εἰ μὴ διὰ ναυτῶν σωθῆναι τοῦ ὅλου τὰς μόσας ἐν ταῖς τῶν ποιητῶν αἰτίαις διαβάλλοντι. τὰ μὲν γὰρ λεγόμενα ἐκείνων· ἡ φωνὴ δὲ τούτων. ἀλλ' οἶμαι συνοφαίνεται πῶς τοσοῦτον ἥκουσι θρασύς, ὥστε πλάσματα πειρῶνται διηκνύειν τὰ μετὰ τὸν τελευτὸν Ἀχιλλέως, πρὸς τοῦ παντὸς ἐκείνου διαλεγόμενα· καί τοι πῶς τοῦτον τοῦ ἀληθείας ἥκει. σκοπῶμεν δὲ. τὸ μὲν σῶμα εἶχεν ἡ θετὶς τοῦ παιδὸς, μιθὸν δὲ ἔθηκεν εἰς μέσον τοῦ Ἡφαιστοῦ τὰ ὅπλα. ἐπῄνει γὰρ αὐτὸν τε καὶ ὁσονοῦν αὐτὸ ἔφασκεν ἑκάστου ἔργου ποιηκέναι, νομίζοντα μηδένα τῶν ἄλλων δύνασθαι, δικασπολῶν τὴν ψῆφον ταύτην ἀφῆκεν. ἦν γὰρ αὐτῇ τὴν ἑτέραν διδόναι. διὸ τοῦτον δὲ εἶχεν ὁ δῆμος ἄλλως τε καὶ μέλλοντας στρατεύεσθαι· ἀμύνασθαι· πάσας γὰρ δὴ τὰς μικρῶν χεῖρας ὑπερέβαλλον ἡ πρὸς ταῦτα τέχνη. τὴν ἄμαξαν δὴ καλῶς, ὅτι λείμμα μὲν οἱ νῦν διαφθαρήσεται. κοσμήσαντα δ' ἕτερον, ἀθανάτου κατασκήσει τοῦ παιδὸς

μαρτ

τῷ

τῶν μνήμων. ὁ γὰρ ἰδὼν καὶ θαυμάσας, οὐθὲν
αὖ ἧττον τὸν ἑτοῦτον ἀπατᾶται. λαβὼν τοίνυν
ὁ λυτεὺς, οὗπερ ἐβούλετο τὸν ἀέρα τ' ἄρ-
χειν ἐστὶν, ἐπαινεῖ μὲν τοὺς λικαστὰς. ἐπαινεῖ δὲ
τὸν νενικηκότα. παρελθόντα δὲ ὁ λυτὴς μαρ-
τυρεῖν, ὡς αὐτὸς ἰὼν τὰ αὐτὰ τοῖς ἕλλησι, γε-
λοῖον· ἀλλ' ἀθυμεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθ
καὶ χαλεπαίνειν. οὐκοῦν τοῦτα φασὶν αὖ οἱ
ποιηταὶ ἀποποιηκέναι. ἰὼν μὲν τοίνυν αὐλεῖν
καὶ λεληθὼς λαθ' ἡσυχίαν ἀλγεῖν. αὐλητὴς δὲ με-
γαλόφρων, ἂν δὲ οὗτος ὁ τελαμὼν, κἀγὼ δί-
καιος ὢν ζητεῖν παρὰ τῶν ἀδικηκότων λαβεῖν.
οὕτω φύσιν ὁρᾶς καὶ πεθυμηθέντα, κἀγὼ πρᾶτ
τοντα. λαμβάνει μὲν τὸ ξίφος. φέρεται δὲ θυ-
μῷ κατὰ τῶν μὴ δίκαια γνόντων, κατά τε τ
μὴ δίκαια δικαστηκότων. βλάπτει δὲ ἀθλίως
τὰς φρένας, καὶ τρέπει τὸν αὐθρώπον ὑδὲ τὰ
τοίμνια. εἰκότως. ἐκείνων γὰρ εἶχε λόγον τὸ ἐ-
πιβουλεύειν, τοῦτα δὲ τὸ ἀωλύειν. ὁ μὲν γὰρ
ὁ τῶν ἐχθρῶν καὶ λελυπηκότων ἐποίει· ἡ δὲ τὸ
φίλ δικαίου καὶ βοηθούσης ἐπλήρα. τοιαύ-
τη γάρ ἡ θεός, δικαίους παρέδρα τοῖς ἕλλησι,
σώζουσα, ὁμοίως κινδυνεύων, κρατῶς παρέχο-
σα. τὸ κινδυνεύειν φύσιν παρελθόντα, κἀγὼ † τῶν κινδυ-
κινδυνεύων ὄντων ἰῶν δ' ἀσφαλείας, ὡς εἰλήφει νεύοντων.
μὲν

μασι τὸ δικαζόντος διαφθαρέντος, ἀλλὰ
τέχνῃ τὸ λέγοντος ἀπαντήσαντος. τὸν οὖν
παρ' ἀξίαν καὶ ἀδιφανῶς ἠδικημένον, τί χρὴ
ποιεῖν; ἐπαινεῖν μὲν τοὺς δικαστὰς. ἐπαινεῖν δὲ
τὸν νενικηκότα. παρελθόντα δὲ ὁ δικαστὴς μαρ-
τυρεῖν, ὡς αὐτὸς ἰὼν τὰ αὐτὰ τοῖς ἕλλησι, γε-
λοῖον· ἀλλ' ἀθυμεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθ
καὶ χαλεπαίνειν. οὐκοῦν τοῦτα φασὶν αὖ οἱ
ποιηταὶ ἀποποιηκέναι. ἰὼν μὲν τοίνυν αὐλεῖν
καὶ λεληθὼς λαθ' ἡσυχίαν ἀλγεῖν. αὐλητὴς δὲ με-
γαλόφρων, ἂν δὲ οὗτος ὁ τελαμὼν, κἀγὼ δί-
καιος ὢν ζητεῖν παρὰ τῶν ἀδικηκότων λαβεῖν.
οὕτω φύσιν ὁρᾶς καὶ πεθυμηθέντα, κἀγὼ πρᾶτ
τοντα. λαμβάνει μὲν τὸ ξίφος. φέρεται δὲ θυ-
μῷ κατὰ τῶν μὴ δίκαια γνόντων, κατά τε τ
μὴ δίκαια δικαστηκότων. βλάπτει δὲ ἀθλίως
τὰς φρένας, καὶ τρέπει τὸν αὐθρώπον ὑδὲ τὰ
τοίμνια. εἰκότως. ἐκείνων γὰρ εἶχε λόγον τὸ ἐ-
πιβουλεύειν, τοῦτα δὲ τὸ ἀωλύειν. ὁ μὲν γὰρ
ὁ τῶν ἐχθρῶν καὶ λελυπηκότων ἐποίει· ἡ δὲ τὸ
φίλ δικαίου καὶ βοηθούσης ἐπλήρα. τοιαύ-
τη γάρ ἡ θεός, δικαίους παρέδρα τοῖς ἕλλησι,
σώζουσα, ὁμοίως κινδυνεύων, κρατῶς παρέχο-
σα. τὸ κινδυνεύειν φύσιν παρελθόντος, κἀγὼ † τῶν κινδυ-
κινδυνεύων ὄντων ἰῶν δ' ἀσφαλείας, ὡς εἰλήφει νεύοντων.
μὲν

μ᾽ ὅδος τὸ λιὼν ἀδῆλος λογίζεσθαι. ὁ νῦς δὲ ἅ τε ἐπιχείρησιν, ὧν τε ἥμαρτεν ἀληθεύειν ἠξίωσε, τῆς ἀρετῆς μανίας ἀδοξίαν τε φέρει. διὸ δὴ γὼ οἱ γενναῖοι, καὶ οὐ πολλὰς ὑπεραίροντες, εἰ μὴ σὺν καλῷ τῷ σχήματι ἀζήμιοι ζῶν, καὶ φῶς ἡγεῖντο τῆς τελευτῆς. τί γὰρ αὐτὲ ἐδόλε παράπλημ, λείξαντα μὴ τῆς ἔχθρας, ἀσφαλέντα ἢ τῆς πείρας; τῶ ζῆν, ἢ τῶς, ἢ τί παράπεμπε; πρὸς τὸς τρῶας ἐλθεῖν ἔδει, καὶ θεῖναι ἱκετηρίαν, μετὰ σὺν πολλὰς ἀγῶνας καὶ μάχας καὶ νίκας; ἀλλὰ καὶ τῆς ἀχιλῆς χωρὶς ἀδεὲς ἦπορ ἰῶν τὸ πεῖσον, ὅτι φείσονται τῶ τὰ τριῶτα δεδρακότος τὴν ἐκείνων πόλιν. ἀλλὰ μετὰ τῶν ὁμοφύλων, ὥσπερ πρότερον, διατρίβειν; ποίων; τῶν ἀπεσφαγμένων, τῶν κατακοπέντων, τ᾽ ἀκρωλοτόμων τὸ ἐκείνε μέρος; καὶ ποίοις αὖ ὀφθαλμοῖς εἶδε σὺν ἀπρεπείας; ποίοις δ᾽ ἂν τὸν ὀλυσέα; πῶς δ᾽ ἂν ἐκεῖνοι λαβόντες ἀπέχοντο, καὶ δὲ κατέλυσαν; ὁ γὰρ δὴ τῆς μανίας ἰῶ ἐμαύη, μιᾶδρ ἡμέρᾳ κατ᾽ αὖ ὀφείλειν αὐτῷ. λοιπὸν τοίνυν ἰῶν, καθελκύσαντα τὰς ναῦς ἁρπλᾶσαι, τῆ μέλλοντα πορεύεσθαι τὰς ναῦς; εἰς τὸν λιμένα τῆς Καλαμῖνος; ἢ τί καλὸν αὖ εἶπε πῶς τὸν πατέρα περὶ τ᾽ ἀρετῆς πραγμάτων ὁρωτῶντα; τί δ᾽ ἢ τὸν πόλεμον ἀφεὶς ἀτελῆ πορεύεσθαι;

ρεῖν; οἷος αὖ ἦν λιμενόμενος τὸν ἀγῶνα, τίνι μᾶλλον ἔσιν, σὺν λόγους, τίνι ψῆφον, τίνι ἦπαν, ἢν ἐζήτησε λίκλα ἡ γνώμης, τίνι νόσον. εἰ δὲ δεῖ τῆς ἁπάντων τούτων λύσιν εὑρεῖν καλῶς πρέπουσαν, καὶ ἐλευθέραν ἡ αἰσχύνης ἀπαλλαγὴν εὕρατο, μὴ πολεμίνας αὐθρὸς ἀνομένους λιπεῖν, ἀλλ᾽ ἀρκέσας αὐτῷ πρὸς θάνατον.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΟΤΙ ΕΙΚΟΤΑ τὰ κατὰ τῆς ἀχιλλέως ὀργῆς.

ΕΛΕΙΝ ἄξιον σὺν κατηγορῶντας τ᾽ ποιητ᾽, εἰ δὴ σὺν ἐκφρονας ἢ μεμηνότας ἐλεεῖν ἄξιον. πῶς γὰρ ὃν δεξιπήκασι σοφῶς οἱ τότοις ὠλιμῶντες, ὧν πλεῖσον εἰσι τ᾽ Σοφίας ἀπλειπόμενοι; θαυμάζω δὲ εἰ μὴ σὺν λιὼν τ᾽ μαθεῖν, ὅτι πρὸς ποιῶντ᾽ ἢ ἐκείνων, κατηγορῶσι δὲ τ᾽ μισῶν. εἰ γὼ ἐκ τῆς τ᾽ μισῶν πνεύματος οἵδε ποιῶσιν, οἱ τότους λέγουσι κακῶς ἐπ᾽ ἐκείνας ἰγνοίας αἰτίας τ᾽ ποιήσε. πᾶς δ᾽ ὃν οἶμαι δεῖν βοηθ᾽ τοῖς ποιηταῖς, ὁμήρῳ ἢ κὴ πρὸς τ᾽ ἄλλων λίκαιον, κοινῷ προγόνῳ τ᾽ ἑλληνικῆς Σοφίας γεγενημένῳ. ἤδη γάρ τινες κὴ ἐπ᾽ αὐτὲ ἀφῆκαν τ᾽ γλῶν᾽, λέγοντες

τοῦ οὐδὲν γεγονέναι τούτων, ἀφ' ὧν ὀργισθῆναι τὸν Ἀχιλέα σωίεβη: λειπτέον πρῶτον ἡμῖν ὡς ταῦτα γέγονε, καὶ λόγον ἔχειν ὁ θυμός. σβέσαι γὰρ οὐκ ἂν ἦκον ὁ χρύσης ὧδε λύσιν ἢ θυγατρὸς παρὰ σοῦ ἑλλίωας. οὐκ ἦν πατὴρ, οὐχ ὅτῳ ἢ φύσεως νόμῳ, πρὸκινδυνεύειν τ' ἐγγόνων; οὐχ ὑπὲρ τούτων ὅπλα λαμβάνομεν, καὶ παρατασσόμεθα, καὶ προασπίζομεν ἡδέως τοῖς ἡμετέραις χορσὶ λιτώμενοι τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνοις. ὁ δὲ καὶ γέρων ἦν, καὶ οὐκ ἦν λόγῳ αὖ ἐπὶ μακρὸν βίον· ἀλλὰ καὶ τὴν σωτηρίαν ὑπισχνεῖτο, καὶ τὴν ὅλου ἔπειθεν ὁ μὲν τὸ ἔσεσθαι, τὸ πλῆθος τὴν λύτρων. τὸ τοῖς ἕλλησι λεῖον χρημάτων ἐπ' ἀλλοτρίας λαθημένοις, καὶ οὐ αὐτοῦ τούτους πολλάκις ἀφεικέναι ἀχμαλώτους χρημάτων. οὐ γὰρ αὐτὸς ἦρχε λακεδαίμων τὸν νόμον, ἀλλὰ παλαιὸν χρησάμενος. μεγάλη δὲ λακεδαίμων συμμαχία τῶν ὅρων προσχωρῆσαι, τὸ τοῦ θεοῦ λειπνεῖσθαι τὸ σκῆπτρον, τὸ φέρειν στέμματα. οὐ γὰρ ἕλλωας ὄντας ἕλλωας, οὐ ῥᾳδίως ἡγεῖτο τοῦτον ὑπὲρ ὄφεσθαι, εἰ λατηγορεῖτο τοῖς τρωσί, καὶ σωπῶν χρῶ τούτοις μὴ θαυμάσης. ἥλιε γὰρ ὡς οὐδὲν ἀλίγωσιν οἱ ἕλλωες, οἱ δὲ τούτους μᾶλλον ἀλίσκωσιν, καὶ τῶν τρώων οἱ πυρίσκοι πλεῖσα ἐπενόνθεσαν

σῶνθεσαν διὰ τὴν ἐκείνων ὕβριν. ἡ γὰρ ἐκείνοι τὸ δίκαιον ἐτίμων, οὐδὲν ἂν ἦν τούτοις λακώνων. εὖ δὲ τὸ στρατόπεδον καὶ ἐψηφίζετο δοῦναι. τοιοῦτον γὰρ τὸ πλῆθος, ὀξὺ πρὸς ἔλεον, καὶ δηνὸν ὠκαμφθῶναι πρὸς οἶκτον; ἢ ἅμα μετὰ αὐτοῖς παῤῥησίας· οὐ γὰρ ἐλούλουν, ἀλλὰ γνώμη σωεμάχοιεν. ὁ δὲ ἀγαμέμνων ἄρχων ὢν καὶ τὸ λογίζεσθαι οὐ πολλοὺς πλεονεκτῶν, καὶ τὸ πρᾶγμα δίκαιος ἐτάζων λαλῶς, οὐκ ἐφείλκυσεν, εὖ φρονῶν. πρῶτον γὰρ ἦλθε λατάλυσων τὴν ἀρχὴν, εἰ ταῦτα ὧδε στρατόπεδον ποιεῖτο. λεύτερον δὲ, ὑπὲρ ἀμικρὰ τὰ αὐτὸ ποιήσων, εἰ τὸ γέρως ἀρεσκοίη. τρίτον δὲ, πρόσωπον τὸν ἀδελφόν, εἰ δὴ ἐλένης παρὰ ἐκείνοις οὔσης, αὐτὸς ἀποπέμπει τοῖς πολεμίοις τὰς ἐκείνων γυναῖκας, ἢ γνώσῃ πρᾶος εἰς πόνηρὸς. καὶ μὴν λακεῖνο ἐφύλαττε, μὴ τῶν αἰχμαλώτων ἡ πρόφασις, ἀφορμὴ γνοίη τοῖς φαντίοις λατασκοπῆς· καὶ λοκδυτὸν ὧν λύσει φοιταῖν, ἐκμανθάνοιεν τὰ τῶν ἑλλήνων. τοῖς στέμμασι δὲ ὁ πρόσεχον ὁ βασιλεὺς, πολέμου νόμῳ. ταῦτα γὰρ πρότερον μὲν ἀνῄλουν τοῖς νεῦν δὲ τούτων ἀπέχονται. ἀλλ' ἅμα τε ἐμβαίνουσιν εἰς πόλεμον ἄνθρωποι, καὶ ταῦτα τὰ φαντίων λυσμενῆ λικρίζ. ἢ γῆ οἱ τάφοι ὅλα

ἱερά. εἰ δὲ τὸ σκῆπτρον αὐτὴν ἐποίησε μετρίω-
τερον, τί ἂν ἐκώλυε τὸν γέροντα ἐκεῖνον αὐτὰ
ταῦτα πρωτφόμενον, ἀξιοῦν αὐτὸν ἀποδῦναι
τὴν τροίας; οὕτως ἰὼν μὲν σωφρόνως ὁ βασι-
λεὺς, ἐπορεῖτο τὴν ἱκετηρίας. θαυμαζέτω δὲ
μηδεὶς, εἰ κατὰ τῶν ἑλλήνων ἐκάλει τὸν θεὸν ὁ
πρεσβύτης, οἱ συνηγόρουν αὐτῷ. πρῶτον μὴ
γὰρ οὐ δίκαι τέλευς αὐτῷ συνηγωνίσαντο, οὐδ'
ἔπραξαν ὅπως ἀποληψεται. ἀλλ' ὠδίξαμε-
νοι ἰωὰ βλαυθρωπίαν, κατέλυσαν τὴν ἀπου
δὴν· ὥστ' οὖν αὐτοῦ εἰρωνδύεσθαι μᾶλλον, ἢ πα
τὶ θυμῷ βοηθεῖν. εἰ γὰρ ἤθελον ἀφελόμενοι δῦ
ναι, τίς ἂν ἐμπόδιὼν; ἀλ χεῖρον ἀγαμέμνονο
νὴ δία. πρῶτον μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, κατὰ αὐ-
θρώπων οὐ πάντα αὐτοῖς ἐχαεισμένων ἤνυτ
το. ἔπειτα τοῦτο ἦλθε μᾶλλον τὸν ἀγαμέμνονα
λυπήσαι, εἰ τὰ πράγματα αὐτῷ διαφθα-
ρείη, καὶ διασείη τὴν βασιλείαν, καὶ κατάγη
τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ ἴσον ἀνθρώποις συμφορᾶς
ἀπελθεῖν εἰσάπαξ, ἢ ζῆν εἰς ἀθυμίαν. ὁ μὲν γὰ
τεθνεὼς, ἀναίσθητος λέληται· ὁ δὲ ζῶν ζῆ
ἀνιώμενος, ὡς ἀληθῶς λοιδόρητος. πῶς δὲ τὸ
τοις ἦλθε τοῦτο, ὅπου τὸν μὲν τελευτήσαντα ὁ
πόλεμος ἀπαυτᾶ, καὶ μετὰ τῶν ἑλλήνων οἰκή-
σαντα τὸ θυμαδέριον, εἰ δὲ τὸν στρατόπεδον πε-

ζοὶ

ζοὶ νόσῳ, ἢ ἁλίσκοιτο, ζήτησις μὴ ἔσαι τ λα
κῶ. φανερὰ δὲ ἡ πρόφασις, ἣν λοιμεῖται τ πᾶ
σλα. σλὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ταῦτα ᾔτει, καὶ θεὸς ἐκα
έλεγεν ἴσως θεράποντι τ νεῶν αὐτεισφέρων τὰς
ἀμοιβάς. τῶν τοίνυν ἑλλήνων πιπτόντων ἀχι-
λεὺς αἰδαίνεται πρῶτον, ὅτι ποτ' ἐν τὸ συμ-
βαὼν, ἀλλὰ τί ἐβούλου τ ἀγαμέμνονα, τ ὀδυσ-
σέα, τὸν νέσορα πῶς τ θεραπαινῆς ὠνείμονος;
σωτὸς ὁ νέσωρ, ὁμολογῶ. ἐν δίνος ὀδυσεύς,
ὀδὲ τοῦτο ἀπιστῶ. ἀλλὰ τούτων ἕκαστος ἰσχυρὸν
γὰν ἐκκλησίας, γὰν τῷ δίκαιον ἰδεῖν, καὶ δεῖξαι τὸ
τὸν πόλεμον ὀνήσει. ὅπου δὲ καὶ λοιμὸς, καὶ νό-
σος, ὁ ἰατρὸς τὸν ἰατρὸν ἐκάλει. ὥστε λανθα-
νέτω, εἰ τὸν ἀχιλλέα μὲν ἐλαύθανεν. τοῦ ἐκείνῳ
δὲ τὸ λυπεῖν ἐγίνετο, δίκαιον δοῦτῳ πῶς τῶν ἄλ-
λων γνέσθαι τ πραγμάτων αἴσθησιν· φαίην ἄν
ὅτι καὶ γνόντες, ὀκ ἂν εἰς μέσον ἤνεγκαν τὸ δι-
καὶ τὸν λόγον. πολλὰ γὰρ πολλοῖς συμόντα σι-
γᾶται τῇ πῶς οὖν ἄρχοντας χαίειν. ἔτι δὲ πολ
λαχόθεν ἔχων τὸ μέγα φρονεῖν, εἰκότως ἐχρῆτο
παῤῥησίᾳ δικαίᾳ, καὶ ὀκ ἠξίει διὰ πᾶν γνοίη,
καὶ συμπαρὼν εἰς ἐκκλησίαν κύριος ὢν, φαίην ἄν,
καὶ τ πολέμου διαφθαρέντος. σὺ δ' ἐβούλου τ ἀχιλ
λέα πονεῖν μὲν τοῦτον οὖν ἄλλος, ἄκυρον δὲ εἶ-
ναι τ ποιεῖν ἐκκλησίαν. τὸν αἱρούμενα τὰς πο-

λῆς, τὸν καταρρεφόμενον, τὸν ἡμίζοντα λάφυρα, τὸν πᾶν ἔχοντα πλατεῖν, τὸν καταπλέοντα οὐ τροίας, ἐν ᾧ τὰς ἐλπίδας εἶχε τῆ πολέμῳ ἀπαγμένας ὁ στρατός. οἱ δὲ ἕλληνες, εἰ καὶ μὴ πρότερον ἀπήκουν καλοῦντος, τότ' ἂν ἀπήκουν. ἆρα τί; ὅτι τὸ νοσεῖν καὶ καπῶς πράττειν πολλὰ τῶν καθεστηκότων ἐκίνει. καὶ τὸ πρόσταγμα ἀκόσεσθαί μ' ἔχρησεν, ταχέως αὐτὸν σωπαγαγεν. οὕτω σὶ γὰρ τῶν ἐν ἀτυχίαις ὁ τρόπος ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν ἐλπίδων τὸν νοῦν. οὐκοῦν ὅτι μὲν λοιμὸς ἦν τὸ κατέχον, ἀπὸ τῆς τέχνης ἦν ἐλέγετο. τὸ δὲ ὅθεν ὁ λοιμὸς ἐπεπτώκει, οὐδεὶς πω πάντως ἐγίνετο. ὅπου σιωπᾶν μὲν εἰς ἐκκλησίαν. ὡς δὲ λοιμῶδες ἀπὸ τῶν ἔργων. εὑρίσκει δὲ τὸ κακὸν τῆ φύσιν, ὡς ἰατρός. ἐπάλλει δὲ ὧν τῆ λήθωσιν τῆς αἰτίας τὸν ταῦτα ἀνιχνεύοντα τῆ μαντικῆ. ὁ δὲ ἐθέσιν, εἶτα ἐθαρσησεν· ἕκαστον οὐκ ἄνευ λόγου. τὸν μὲν γὰρ ἀγαμέμνονα λυπήσων ἦλθεν, καὶ διὰ τοῦτο ἐφοβεῖτο. λαβὼν δὲ ἐγγυητὴν τῆς σωτηρίας, τὸν φόβον ἀπέλυσεν, ὥστε καὶ εἰκότως σιγᾶν τῆ πρώτῳ, καὶ μετὰ τοῦτο φθέγγεσθαι. τῷ ἀγαμέμνονι τὰ πρέποντα λόγον ἔχει· καὶ τὸ τὸν μάντιν ὑβρίσαι, καὶ τὸ τῆ θυγατρὶ τὸ χρύσου ταχέως ἀποπέμψαι, καὶ τὸ ἀχιλλέως ἀφελέσθαι γέρας. τὸ μὲν γὰρ

γὰρ ὡς ἐρῶν ἐποίησε· τὸ δὲ, ὡς τοῦ στρατοῦ κήδομενον· τὸ δὲ, ὡς ἡμᾶς αὐτιποιούμενον. ἤλγησεν, ἐπεθύμει γὰρ τῆς γυναικός. ἀπέδωκεν; ἀνάγκαζε γὰρ τὸ λαικόν. ἀφῃρεῖτο τὸ ἀχιλλέως γέρας; δεινὸν ἡγέμονος μὲν εἶναι, ἑαυτῷ δὲ μὴ εἶναι. ὁ δὲ, τῆς ὕβρεως ἀπέστη, τὸν θεσμὸν τῆς ἀρχῆς αἰδέμενος. τοῦ πολέμου δὲ ἀπέστη, παραινεῖσθαι μὴ φέρων. καὶ ἅμα τοῖς ἀχαιοῖς δεῖξαι βουλόμενος, τῶν ἐν τῆ πράσσειν ῥοπὴν ἐν τῆ ἀπρασίᾳ. οὕτω πάντα μετ' ἀληθείας εἴρηκε τῶν ποιητῆ. καὶ παραφρονοῦσι σαφῶς οἱ τὸν σοφώτατον ὁμηρον λακῶς λέγειν ὑπολαμβάνοντες.

ΚΟΙΝΟΣ ΤΟΠΟΣ
κατὰ ἀνθρώπους.

ΟΤΙ μὲν καὶ τῶν γραφῶν ἡμεῖς οὐδὲν πᾶσι δικαίοις πιστοί ἐσμεν, καὶ τοῖς λελεγμένοις ὅτι ἐν ψόγος ὄνειρ, οἶμαι πάντας ὑμᾶς ἀκριβῶς ἐξ ὧν εἴρηκα μεμαθηκέναι. δεῖ δίνειν ὁ λοιπὸν ὅτι τοῖς ἐλέγχοις πιθανὸν εἶναι. πῶς δὲ ὅτι ψεῦδος ἐν ὀργῆς τὰ ἀληθῆ ἀπολογήματα ἀξία. ἢ πλέον οὐδὲν τῶν ἡμετέρων λόγων, εἰ τὰ παρ' ὑμῶν ἐλλείποι. δικανικοῦ

γὰρ προσήκασα τὴν ἀγανακτησιν, προσλαβοῦσα τὴν λικασῶν, ἰσχυρὰ γίνεται. ταύτης δ' ἀπούσης, φλυαρία φαίνεται. πολλῶν δὲ ὄντων εἰς ἃ δεῖ βλέποντας ὑμᾶς παροξυνθῆναι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν νόμων ποιήσασθαι βούλομαι τῶν φονικῶν, οἳ πάντων τῶν παρ' ὑμῖν δυσκολιμάντων, πολὺ τὴν ἄλλων ἀκριβεστέρων ἔχουσι. τί δ' ἂν ἐκεῖνοι λέγουσι; πάντων τῶν κατὰ ἀνθρώπων τετολμημένων, οὐδὲν εἶναι δεῖ τὸ δεινότατον. καὶ δεῖ τοῦτο χρῆναι ἐργάσασθαι φησί, πονηρῶν, βιαστῆρων, ἀγορᾶς, ἱερῶν, ἢ δι' ἀμφὶ τοὺς ψήφους ἐλθοι, θανάτου ἐζημιώθη. καλλίστων μὲν δὴ, καὶ τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, τὸ μυσηρὸν μετέχειν. ἀλλὰ καὶ τούτων τῶν μυσηρῶν ἀποκεκλείκασι, καὶ δὲ τοῖς ἀκουσίοις φόνοις πάντελῶς συγγνώμην εἶασαν εἶναι. ἀλλὰ μὴν οὐσι μὴ μείζονος οὐκ ἐκουσίους, ζημίαν δὲ διὰ κακίαν εὑρήκασι, φυγὴν τάξαντες, δι' ὧν ὅτιν ἀρετὴν ἀπολωλέναι τῶν περὶ οἰκίας διαλῶν. οὕτω δὲ δεινὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν ἡγήσαντο τὸν αὐθροφόνον, ὥστε διὰν τὸν αὐτὸν ὅροφον ὑπελθοι τις τῷ τοῦτο πεπολμηκότι, κοινωνὸς τῆς ἀδικίας νενόμισται· καὶ τὸν μεθημακότα οὐ πολὺ μειότερον, ὁ τῷ δεθημακότι συγγνησόμενον. καὶ πῶς εἰδότας ἂν λέγοιμι τὰ λοιπά. διόπερ παρήσω. τοῦτοις γὰρ

τὰρις ἐπεξιόντι μετὰ ἀκριβείας, ὃν ἂν εἷς μὴ μονοῦσαι τῶν ἄλλων. ἢ δ' ὃν τοσαύτης προνοίας καὶ φύσεως, ἄξιον ἀνοῦσαι τὴν αἰτίαν. ἡ πόλις οὐδεμίαν ὅτιν ἕτερον πλὴν τὰ τῶν γονικόντων σώματα. καὶ γὰρ ὁ πρίβολος, καὶ τὰ δὴ σκηνῆς ἐλάφη, καὶ νῆσι, καὶ ἵπποι, καὶ ὅπλα, καὶ βέλη, δι' τούτους ὅτι χρήσιμα. πᾶν γὰρ ὅτι ἂν εἵπους ἄνθρωπον τῶν χρησομένων, μάταιον. ἡ δὴ τοίνυν ὧν σωζομένων μὲν τοῖς ὅπλοις ἐλθεῖν σωθύχεσθαι. σκοπεῖ τε χρὴ, δ' ἐᾶ πλεῖν, δ' ἐᾶ πεζῇ παρατάττεσθαι, περισκοπεῖν, ἀκριναθαι, ἐνδεικνῦσαι τὸν ὀφείλοντας, εἰσάγειν τὸν ἀδικοῦντας, ψηφίσματα γράφειν, νόμους ζητῆσαι πάντα δὲ ταῦτ' ὅτιν ἀνθρώπων ἔργα. τὸ δὲ μέγιστον, πολυανθρωπία φοβερὰ μὲν τοῖς ἐναντίοις, εὐναντίον δὲ λίαν δυκαταφρόνητον. ἐώρων τοίνυν οἱ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς τὰ νόμιμα διατιθέντες, ὡς εἰ μὴ πικρῶς διολοῦσι τὸν παρ' ἀλλήλων φόνους, φθήσονται τὸν πολεμίους οἱ πολῖται, σφᾶς αὐτὸν ἀναλώσαντες. διόπερ ἦν ἐγκαλεῖν τι τῷ πλησίον ἔχοντα, πρὸς τὸ δικαστήριον ὁρᾶν διελθύοντι, καὶ διέξαντα ὡς ἠδίκησεν, εἰσπράττεσθαι νομίμως τὴν δίκην, ἀλλ' οὐκ αὐτὸν ὡς βούλεται τιμωρίαν λαμβάνειν. ὃ γὰρ ὁ μὲν ἀγανακτήσας ὑπὲρ τοῦ τυχόν-

τος ἀποκτενεῖ τὸν λυπήσαντα. πάλιν δὲ οἱ τούτῳ προσήκοντες τὸν ἀνηρηκότα, ἐκείνους δὲ ἕτεροι, τί πέρας ἔσται τοιαύτης ὁδοῦ; τούτοις μέντοι καλῶς οὕτω καὶ σφόδρα εὐσεβῶς κειμένοις. ὑμεῖς μὲν καλῶς ποιοῦντες πείθεσθε. μόνος δὲ οὗτος ἐξ ἁπάντων ἐναντίωται. καὶ νομίσας ὡς ἀληθῶς εἶναι ὕθλον καὶ γράμματα κενὰ, τὴν αὐτοῦ δεξιὰν κυριωτέραν τοῦ θεσμοῦ πεποίηται. σχῆμα μὲν ὠλεικὲς προβαλλόμενος, γνώμῃ δὲ πονηρᾷ χρησαμένος, καὶ τοῖς φαινομένοις ἐναντίαν τὴν προαίρεσιν κεκτημένος. ἐν μέσῳ μὲν πρᾶος, ἐν ταῖς ἐρημίαις δὲ ἀπηνής. λόγῳ μὲν φιλάνθρωπος, ἔργῳ δὲ ὠμότατος. ὠθῇ μὲν τοῦ ἀγορᾶς μέτριος, ἔξω δὲ τειχῶν θηριώδης. καταλαβὼν γὰρ τόπον ὑψηλόν τε καὶ ἀπόκρυφον, τοὺς μὲν πορευο-
ἀθρεῖ μένους † ὠθεῖ πόῤῥωθεν, τοὺς δὲ ἀνηρημένους ἀφανίζει, τὴν νύκτα λαβὼν εἰς τὸ τόλμημα συνεργόν. ἡρακλεῖς· οἵων δραμάτων ἐπλήρωσε τὴν ὁδόν. ἐπείγετό τις εἰς δῆμον ἐλθεῖν, καὶ ἀπώλλυτο· ἀνέστρεφεν εἰς ἄστυ, καὶ διεφθείρετο· μετήει δέ τις οἰκέτην ἀποδράντα, καὶ διεσφάττετο. ῥαδίον δὲ τοῦ παρεσκευασμένῳ τὸν ἀφύλακτον κτεῖναι. τοῦ δὲ πεπτωκότι σωτηρίας οὐκ ἦν πόρος, ὁ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς

μοὺς ἐκβαλὼν ὤθει τὸ ξίφος ἀφειδῶς, ἐγκαλεῖν μὲν οὐδὲν ἔχων, ὅπως δὲ τῶν χρημάτων ἀποστερήσας κερδάνῃ τὸν ἔλεγχον. καὶ οὔτε τοῦ νύκτα ἠσχύνετο, ἣν ἐμίανε τοῖς φόνοις, οὔτε τὸν ἥλιον προσβαλεῖν μέλλοντα τὴν ἀκτῖνα τοῖς σώμασιν, οὔτε τὴν γῆν αὐτὴν δεξαμένην τοὺς νεκροὺς. ὦ τοῦ ἀπονοίας. οὐκ εἰσῆλθέ σε τότε τῶν ἁπάντων οὐδέν; οὐ σχῆμα πολιτείας, ἧς ἐκοινώνεις τοῖς ἀνηρημένοις; οὐκ ἐκκλησίας, ἣν μετ' αὐτῶν ἐπλήρωσας; οὐ βουλῆς; οὐ δικαστηρίων; οὐχ ἱερῶν; οὐ τελετῶν; οὐκ ἔπαυε τὴν ὁρμὴν ἄνθρωπος, τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀφιεὶς; οὐκ ἔκλασεν ὁμοιότης σώματος; ἀλλ' ἱκετεύοντας ἔπαιες, καὶ δεομένους ἀπέσφαττες, καὶ προκυλινδουμένους κατέκοπτες. οὗτος μὲν οὖν ἐν τοῖς ἑτέρων θανάτοις ἐτρύφα. περιῶν δὲ ἡμῖν ἀλγεῖν· ἀνεμνήσθητε γὰρ πρὸς τὴν ἀκοὴν, οἷς ἐχρώμεθα δακρύοις. ἤγομεν ἑορτὴν, καὶ παραχρῆμα τις ἤγγελλε φόνον. τὸ τερπνὸν τῶν ὁρωμένων ὑπὸ τοῦ φήμης διεφθείρετο. διελύομεν ἐκκλησίας, καὶ πάλιν ἕτερος φόνος καὶ συνεχὴς οἰμωγὴ κατὰ τὴν πόλιν, παίδων ὀδυρομένων, γυναικῶν θρηνουσῶν, μετεχόντων τοῦ λύπης τῶν οἰκείων, διαβαίνοντος ἐφ' ἅπαν τὸ γένος τοῦ κακοῦ. δεινότατον

περὶ συμφορᾶς, τὸ μηδὲ τῶν πεπρωμένων οὓς πολλοὺς ἐπαναλαβεῖν αὐτὸ δεῖ. τὸ γὰρ μέλλοντος ὁ φόβος, εἴσω τυλῶν λαβὲ ἐργάζεται ἅπαντας, καὶ πολλὰ πραχθῆναι δίχα ἔλιπε, πρὸ λύλου δὲ τελουτῆς οὔσης, πρὸ τ' τάχους εἴτις φανείη. τούτων δὲ γιγνομένων, καὶ τῶν μὲν ἀπολλυμένων, τὸ δὲ τούτων αἴτιον λανθάνοντος, ἐπράττε μὲν ὁ μόνον ὄξιν ἐν τοῖς τοιούτοις. ἰυχόμεθα τὸν τότων αἴτιον ὑπὸ χεῖρα λαβεῖν. ὡς ἐ τοῦτ' γνοίτε, πρόσληψόμενοι τὸν λύμιον. τί δῆν, ἐπειδὴ τὰ παρὰ θεῶν ἠνοχλήθησε, καὶ πέφηνεν ὁ τέως ἀγνοούμενος, καὶ νῦν ἐφ' ἡμῖν ὁ λαβ' ἡμῶν αὐδρεῖος, καὶ νῦν ὑπὸ γουμένοις ὁ λαταγελὼν τῶν νόμων, οὐκ ἀγανακτήσετε δίστ καὶ χρὶς ἀποθανὼν, εἴπερ οἷόν τε οὐκ ἀρκοῦσαν ἀποδώσει τὴν δίκην. τὸ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι τοιαῦτα ποιῶν ἐπ' ἐρημίας, ἰὼν ἡμῖν αὐτομόνοις, καὶ τῶν αὐτῶν μιασμάτων κοινωνοὺς ἐποιεῖτο. ἃ που κὴ ἔλαχε μεθ' ὑμῶν πολλάκις, καὶ πρὶ φόνου ψῆφον ἐξήνεγκεν. ἃ πρὸ καὶ ταῖς νουμηνίαις μεθ' ὑμῶν πρόσηλθε τοῖς ἱεροῖς, καὶ ταῖς χορσίν, αἷς ἐδρασε τὴν φόνον, σαυτοφήψατο τῶν ἱερῶν θυσιῶν. παροξυνθεὶς τοίνυν ὑπὲρ ἀγορᾶς, ὑπὲρ θυσιῶν, ὑπὲρ βωμῶν, ὑπὲρ ἀνακτόρων, ὑπὲρ τῆς πόλεως

λεως ἐναλφους. ἅπαντα ὅτ' ἐχρῆν γνῶναι πρίβων. λαβετε δὲ γ' λογισμῶ πανθ' ὅσα λατὰ ἀνθρώπους πολμᾶται, καὶ παραθετε ζυγὶ λιρινομένῳ νεῖ ἑκάστου τῶν ἀδικημάτων. εὑρήσετε γὰρ τῶν παύ λειπον νομιζομένων εἶναι ὧν χαλεπώτατον. εἰ γάρ τις ὑμᾶς ἔροιτο, τί μάλιστα μισεῖτε; τὰς μοιχίας εἴποιτ' ἄν, καὶ τὰς ἱεροσυλίας, καὶ ὅσα πρὸς ὧν λειμένους ἁμαρτάνεται. πῶς δὲ τὸ παρὸν νεῖ ἐκεῖνα μικρὰ φαίνεται. λαθόντος τις ἡσθείς, ἀδικεῖ μή, ἀλλ' ἔχει παραίτησιν· ἐβιάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ πῶς τὸν ἔρωτα δυνατὸν ἀνταίρειν οὐκ ἔνπορον. ἔπειτα τῇ γυναικὶ λατέλυσαι διορθῶσαι τὸν τρόπον. πολλὰ γὰρ ὑπαχθεῖσα τῶν ὡρῶτιν, εἶτα πῶς τὰ βελτίω μετέσχεσαν. ὅμως δ' ἐπ' ἐκείνῳ, ἀκόλαστον μὲν ἡ γνώμη· πῶς δὲ τὸ θηριῶδες οὐκ ἐκβαίνει. οὕτω δὲ τί κὴ γνοίτ' ἂν εἰς συγχώρησιν; τίς δ' αἰμῶν ἐπαναγκάσας, τίς δύπροσωπος αἰτίας καὶ γαρ τοι τοῖς μὲν εἰς ταὐτὸν ἐλθεῖν οὐ λωλύουσιν οἱ νόμοι, τῶν δὲ πῶς τούτους κοινωνίαν δ' ἀδικήμασι λελύουσιν. ἔστι τοίνυν ὁ μὲν ὥρας σωμάτων πῆμων γεγονημένος, οὔπω δὴ λῆλον εἰ καὶ φόνου ἄν τις μήσειεν. ὁ δὲ φόνου τεθλιμμένως, οὐδ' ἐκεῖνο ἂν λαθεῖν κινήσειε. καὶ μὴν

μὲν ὁ μὲν ἢ γυναικὸς ἀποστερῶν τὸν σωσικάντα, τὸ γώνιον ὁ τὸ ζῆν ἀποστέρεται. ὁ δὲ τῇ γυναῖκα τὸ σωσικάντος ἀποστρήσας, ἀνακείνῳ αὐτῇ ἀφείλατο τὸ πρεσβεῖναι. λειπὸν ὁ τυμβωρύχος· ἀλλ' ὁχ ὅσον αὐθροφόνος. ὁ μὲν γὰρ τεθνεὼς παροινούμενος, ἕξω ἢ λύπης ἀαθήσηκεν, ἐπεὶ καὶ τ' αἰαθήσεως τῶν γίγνομένων ἔξω. τοῦ δὲ λεχομένῳ τῇ πλευρᾷ, οὐκ ἔστιν ἀγνοεῖν ἃ πάσχει. ὅσῳ δὴ τοῖς πάσχουσι τοῦτ' ἐκείνου μᾶλλον αὐιαρόν, τοσούτῳ μιαρώτερος ὁ ὧδε δρῶν τοῦ τολμῶντος ἐκεῖνο. μᾶλλον δὲ καὶ τὰ τῶν τυμβωρύχων ὁ ἀεινόμενος ἢ αὐτῷ τοῦ φόνῳ σωείληφεν. ἀποσφαλῆναι γὰρ, πρὸς αφαιρεῖται τὰ ὄντα, ὧδε δὲ ἵν ἀποστερῆσαι ταφῆς. εἰ δὲ τἀκείνους εἰπεῖν, αὐσιώτερος τῶν τυμβωρύχων, εἰς αὐτὸν τὸν τῶν ἀεινῶν ὕβριν. οἱ μὲν γὰρ οὐ ἀωλύουσι τῶν νομιζομένων τυχεῖν, ἀλλὰ τυχόντας τινὰς ἐκλύσασιν. οἱ δὲ,

Τοσοῦτον αὐθροφόνου πρασότερος. ἀλλὰ νὴ δία τὸ τῶν ἱεροσύλων ἁμάρτημα μεῖζον· τοῖς γὰρ τῶν θεῶν αὐαθήμασι προσάγουσι τὰς χεῖρας. ἄνθρωπος δὲ οὐ θεῶν κτῆμα πολὺ τιμιώτερον τῶν φιαλῶν; αὖτοι δὲ αἱ φιάλαι, τίνων αὐαθημάτων ἔπαρχουσιν; ἢ οὐκ ἀνθρώπων;

θρώπων; θυσίαι δὲ πόθεν, καὶ πασιῶδε, καὶ προσοδοι, βωμοὶ δὲ καὶ νεὼ καὶ τιμὴν θεῶν, αὐτὰ δὲ τὰ ἀγάλματα, τίνων δημιουργήματα; μὴ τοίνυν ἀνεκείδω † πονηρὸς τῶν ἄλλων πανοῦργος ἐκεῖνα σεσυληκότων, ὁ φύτους διαφθείρας, παρ' ὧν ἐκεῖνα γεγένηται. φείδεσθε τυραννίδος καὶ τὸνομα νομῶ ἔχοντος, ὡς ἡγοῦμαι. τί ποτ' οὖν τῶν ἐκείνης ὄφελος ὑμῖν ἐμποιεῖ τὸν φόβον. ἆρα γε δημοσίους καὶ φυγαὶ καὶ τὸ δεδιέναι τινὰς οὐ δικαίως, οὐ. ἀλλὰ τὸ λοίσειον τινὰς τῶν πολίτων ἀναρπάζειν. ἡδυμεῖδε γὰρ, ὅτι τοὺς μὲν ψεφλυγότας, ἥκιστα ἀατελθεῖν. καὶ τοὺς τῶν οὐσίαν ἀφαιρεθέντας, ἀπολαβεῖν αὖθις καὶ δομίσασθαι. θάνατον δὲ οὐκ ἔστιν ἰάσασθαι. ὁ δίνων τῶν τυραννίδι δεφλαίων, οὗτος ἢ δημοκρατία τετέλεκε, καὶ τὸ φοβερώτατον ἐκείνῳ ποιοῦν, τὸ τοὺς δεδρακότας ἢ ξίφει τὰ δοκοῦντα πληρώσαντος· ὅσπερ δὴ τρόπος τελευτῆς ἀλγεινότατος. εἶτα αὖ μὲν μοιχὸν δεῖνα, δεῖ χαλεπαίνειν, καὶ δικαστὰς τοὺς τυμβωρύχους τῶν ὀργῶν εἶν μεγάλων. καὶ δικαστάς δε, μικρὰν οἰεσθε προσλαβεῖν τῶν δίκων. νυνὶ δὲ καθήσθε τῶν ἠμιτόρων δέομενοι λόγων, παρ' οἷς ὑβρισὴς μισεῖς; παρ' οἷς δικαίης δικάζεται; καὶ τί δικολύσει τῶν

σῇ τῇ πόλει οἰχήσεσθαι τὴν εἰς ἀλλήλους φόνων λαβόντων ἄδειαν; μᾶλλον δὲ, ὡδὶ χαλεπαίνετε τοῖς ταῦτα λακωνυργοῦσιν, ὅταν τοῖς αὐτοῖς τρόποις ἔχητε; πρότερον μὲν οὖν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις πολλοῖς καὶ μεγάλοις θηρίοις διεσῳσα, μᾶλλισα τοῦ μὴ ἐτείνειν ἀλλήλους διέφθειρεν, οὕτω δὲ συγχεῖ καὶ σωτηρᾶλῆει τοὺς ἄνωθεν λακεσῶντας νόμους. τί λέγω σωτηρᾶλῆει; τὴν θηρίων αὐτῶν ἀγριότητα τῷ ἡμερῶσθαι. τὴν μὲν γὰρ τὰ πολλὰ φείδεσθαι τῶν ὁμοφύλων φασὶ καὶ πρὸς τοὺς ὁμόντας ἀλλήλοις ἀμύνειν. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώπους ὥσπερ τι τῶν ἄλλων θηρίων μετακεχείρισαι. νῦν μὲν δὴ εἰλήφαι τὸ διάταξιν εἰργασμένος. ἦκέν δέ μοι δοκεῖ πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς ἐλαφρόνου τε πορδυμένος. πολλὰ διεκλοφὼς ἔλαθεν, δὴ ὀλέγους τοίχους διώρυξεν, ἐπιβάλλουσι γάμοις, βεβίασαι, τὰ μὲν προσήκοντα ῥᾳδίως ἤρπασεν. τοῦ δὲ ἐφ' ἑκάστῳ μὴ διδόναι δίκην, ἐπαιδοῦθη μὲν ἀποκτεῖναι μηδαμῶς. γέγονε δὲ ἡμῖν αὐδροφόνος, οὐ τοῖς ἄλλοις οὐ διεκολασμένος. πόθεν οὖν οὕτω τεκμαιρόμενος λέγω; φύσει τῶν διακούργων ἑκάστου, ἀπὸ τῶν οὐ σφόδρα δεινῶν, ἄρχεσθαι πονηρίας. διὰ τὰ πείραν αὐτῶν λαμβάνων οὐ τοῖς πρώτοις, χωρεῖ πρὸς τὰ δύσκολα, διὰ τὰ

διὰ τὰ

διὰ τὰ κεῖθεν τὰ χαλεπώτατα μετιόντα, καὶ τελευτῶν ἐπ' αὐτὸ βαδίζει τῶν ἀτυχημάτων τὸ διαφάλαιον. ἐπεὶ καὶ τὴν διὰ λακαγαθίαν ἡδονὴν τῶν πρόπων ἀρχὴν οὕτως ἴσμεν τελευμένην. οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐξ ἀρχῆς ἄκρος, ἀλλὰ διὰ τὰ βραχὺ τοιοῦτος γίνεται. νῦν δὲ εἰσῆκται μὲν αὐτὸς ὑπὸ φόνου. πολλῶν δὲ ὀφείλει δίκην, ὃς οὐκ ἠθέλησεν δύπορεῖν ἀφ' ὧν βέλτιον, ὅδε τῶν αὐτῶν ἦλθεν ὁδὸν τοῖς ἄλλοις ἡμῖν. δίκα τί γὰρ, ὦ διακὴ διαφαλὴ, τὴν γεωργίαν ἀπεστράφης; δίκα τί τῶν ἡδονῶν ἐμπορίαν ἐφύγας; πόνου μὲν πρὸς ἐκεῖνα τὰ διορύχια, διορύσσειν δὲ ἐσὶν ἄνευ μέμψεως. ὁπότερον βούλει τούτων; ἐπ' ἀγορᾶς ἐργάζου, μεταχειρίζου τέχνην τὴν τοῦτο χρήσιμον ὁρᾶν. ἀλλ' ἀνδρεῖος εἶ, κἀγὼ γέμεις θυμοῦ, γενοῦ μισθοφόρος, ἐπ' ἀργυρίου παρατάττου. ἀλλ' οἶμαι οὐδὲν μᾶλλον ἱκανὸς ἦσθα πρὸς ταῦτα. ἐφ' ἅπερ νῦν τέτραπσαι, πλοῦτον ἔχειν ἀθρόον πραγματείας ἄμοιρον. ὑμεῖς δὲ τὸν σκοπήσαντα μόνον οὕτως λήψεσθε, τὸ δ' εἰ καλῶς ἢ μή, οὐδὲ ζητήσαντες, ἀφήσετε λαβόντα; δίκα τί; ὅπου νὴ δία ἀκρύσει, καὶ δείξει σοῦ πᾶσας, καὶ δικαστὰς μὴ τούτους ὀρφανοὺς καταστήσας; τὸ γὰρ δεῖ λοιπὸν, ὃ τοῖς εὐτυχοῦσιν ὀφείλεται, τοῖς πονηροῖς δυσπνοεῖν, πολὺ δεινόν, ὦ δυστυχεῖς

σατε

σατε προαιρεῖσθαι τὰ παρὰ τὴν ἀξίαν μακρὰς, ἢ δικαίως μολάζεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ὅτι δαίμονι θυσκόλῳ, ὁ δὲ προαιρέσει δ' εἰνῇ μεχρημένῳ· μὴ τοίνυν εἰς οὖν δυτόρθος τελῶν, τοῦ ἄλλοις ἀποκείμενον ἔλεον ἅρπαζε. πολλὰς ὑπερεῖδες ἱκετείας ἢν ὑπὸ σοῦ μὰ τυνεχθέντων. μὴ τοίνυν ὧν ὁ μετέδωκας, ταῦτα ἔχειν πᾶν ἐτόλμα ἀξίου. πολλὰς λείπεις λιπαρούσας ἢν λεχομένων τὰς πλευρὰς· μὴ τίνυν ζήτει φιλανθρωπίαν, ἣν ἀνήρηκας. λειπὰ πείσεσθαι οὖν ὃν πᾶσλας ἡγῇ, οὗ τεθνηκότος; οὖν δὲ ἐκείνων, οὓς ἀπέκτεινας οὐ δίκαια πεπονθέναι; καί τοι οὖν ὃν μὲν παραμυθήσεται τὸ θεῖ νόμῳ τὸν πατέρα τεθνηκέναι, τοῖς δὲ ὀλιγόβιον ὁ λοιδόσει τὴν συμφορὰν. ὅλως δὲ εἰ πλέον ἰσχύσει τὸ πεφυκὸς τὰ δάκρυα, λεκλείσθω τὰ λιταίσια. τί γὰρ δεῖ οὖν ἀδίκους ἐλέγχειν, εἰ τοῖς ἄλλοσιν ἀπὸ τῆς βρέφους σωτηρία. τοιοῦτον ἐβουλόμην εἶναι οὖν θεὸν τὸ ἑρμίας, ὁποῖος νῦν εἶναι πλάττεται. καὶ τὴν μέχρι τοῦ χήματος ἀπείκειαν ὧν τῆς ἔργου λειπνύειν, καὶ μὴ θρασὺν μὲν ἐν θεῷ ὄρει, ἐν δὲ τῷ δίκῃ ὑποχεῖρ ταπεινὸν εἶναι. γένεσθε δὴ θεῷ λογισμῷ ὧν τῆς φονικῶν, διατανύσατε οὖν μὲν ἐφεστηκότα μετὰ τοῦ ξίφους, τὸν δὲ εἰλημμένον

ἀπιβο-

ἀπιβολῶντα, θεῶν ἀναμιμνήσκοντα, φύσεως, νόμων, δικαιοσύνης. οὖν δὲ ταῦτα πάντα λέγομεν ἡγούμενον, καὶ ἀποσφάλλοντα μὴ διαφθείροντα, μὴ μὴν ὧν καμπόμενον πρὸς τὸ ὀλυμπον.

ΚΟΙΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑ ΠΟΛΛΟΥ.

Ο οὖν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν τύμερον, ἀλλὰ μὴ οὖν πολεμίους λεπτόντας, παρὰ τὴν τοῦ θεοῦ εὔνοιαν ὑπάρξει. λεῖ δὲ ὑμᾶς εἰκὸς οὖν φρονεῖτε, τοῖς μὲν ὧν ἐκώλυσαν εἰσιέναι χαρὶν, τὸν δὲ ὧν ἐπεχείρησεν ἀπαιτῆσαι λίκλω. ὡς ἔστι τῶν ἀποστάτων, τὴν ἡμετέραν εὐτυχίαν τότε γενέσθαι σωτηρίαν. οἱ μὲν οὖν οὐ πεποικότος τὴν πόλιν, ἔχουσι τὰς ἀμοιβὰς, οἱ μὲν στεφάνους, οἱ δὲ εἰκόνας, οἱ δ' ἐν τῷ εἰς τιμὴν τοῖς εὐεργέτας εὑρημένων. ἄξιον δὲ ὑμᾶς μὴ μόνον φαίνεσθαι θαυμάζοντας τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ μισοῦντας τὴν κακίαν. ὡς ἀμφοτέρων ἐν ὅτι τῇ πόλιν σώζεσθαι, τὸ μὴ τιμᾶς παρακαλυμένων, τῶν δὲ ταῖς ζημίαις παιδευομένων μηδὲν ἁλικεῖν. τοῖς μὲν ὃν πολεμίοις ἡ τότε λείσις συμφορὰ, καὶ τὰς ἐλπίδας, ἃς εἶχον ἐν τούτῳ νῦν ἀπολωλεκότος

ςγένουσιν. ὅς τις δὲ κρινόμενος τοὺς πολεμίους λυ-
πεῖ, παρ' ἡμῖν οὗτος ἀπολωλεκέναι δίκαιος.
οὐ γὰρ ἔστιν εὔλογον, ᾧ πρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἔστιν εὐ-
δοκιμεῖν, τοῦτον καὶ παρ' ὑμῖν σωτηρίας τυγ-
χάνειν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ὑμεῖς τὰ δίκαια
ποιεῖτε πρὸς τὴν πατρίδα, φέροντες αὐτῇ
πάντα ἃ δυνατὸν ἑκάστῳ φέρειν αὐτῇ. ὁ δεῖνα
ἀπέδωκε τριήρη, τάλαντον οὗτος, ἕτερος ἔ-
θηκε νόμον συμφέροντα, ψήφισμα ἐκεῖνος ἔ-
γραψε γενναῖον, οἱ μὲν ἐπρέσβευσαν γενναίως,
οἱ δὲ τὰ δίκαια εἰσηγήσαντο. καλὰ μὲν οὖν
καὶ ταῦτα. πολὺ δὲ τούτων ἀμείνους ἐκεῖνοι, οἳ
τῶν κινδύνων καλούντων τὰ ὅπλα θέμενοι,
δυοῖν θάτερον ἀξιοῦσιν, ἢ νικᾶν, ἢ πεσεῖν,
τὴν τῆς εὐνοίας ἐπίδειξιν ἐν τῷ σώματι παρε-
χόμενοι. ταῦτα ὑμεῖς ποιοῦντες ἀκολουθεῖτε
τοῖς νόμοις, οἳ πολλὴν ποιησάμενοι πρόνοιαν
καὶ περὶ τῶν μειζόνων καὶ περὶ τῶν ἐλαττόνων
μάλιστα περὶ ταῦτα σπουδάζουσιν, ἀφ' ὧν
ἔστι φυλακὴ τῷ κοινῷ. καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς
γεγραμμένους νόμους, ὧν ἔστιν εἰπεῖν ἄνθρωπον
νομοθέτην. ἡ φύσις αὐτὴ διαλέγετο πᾶσι πα-
τρίδα ποιεῖσθαι μετὰ θεοὺς. καὶ τούτῳ τῷ νό-
μῳ καὶ τοὺς βαρβάρους ὁρῶμεν πειθομένους,
οἳ τοῖς θηρίοις ἐοίκασι, καὶ τ' ἄλλα διεστηκό-
τες

τες τῶν ἑλλήνων μιτοῦντο δικαίως. πολλὰς γὰρ
ὀφείλουσιν ἄνθρωποι χάριτας ταῖς πατρίσι,
τοῦ φῦναι καὶ γενέσθαι, καὶ τοῦ τὸν ἥλιον ὑπο-
δεῖν. ἔτι πρὸς τούτοις τροφῆς, παίδων, γά-
μων, παιδοποιίας, κτήσεως χρημάτων, δόξης
ἀγαθῆς, βίου, σχήματος ὅσου ἂν εἴποις ἐνταῦ-
θα. παρ' ἧς οὖν ἡμῖν ταῦτα, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ
πρὸς ἡμῶν δίκαιον εἶναι. μηδεὶς γὰρ οἰέσθω
πλείω τοῖς γονεῦσιν ὀφείλειν, ἢ τῇ πατρίδι
αὐτοῦ, ἣ καὶ τὸ γῆρας ἤνεγκε. καὶ δι' αὐτῆς εἰ-
σιν ἡμῖν πατέρες. ἀλλ' οὐ τούτων τῶν πολλῶν
καὶ καλῶν νόμων οὗτος ἀκήκοεν· ἀλλὰ πάν-
τα ἀνελὼν, καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξια τολμήσας ὅ-
σα διῆλθον, καὶ καταγνοὺς φλυαρίαν τούτου τοῦ
θεσμοῦ, καὶ νομίσας ματαίαν εἶναι σπουδὴν
τὸ ταῦτα τηρεῖν, καὶ πᾶσαν γῆν ταὐτὴν ἡγη-
σάμενος, μᾶλλον δὲ οὐ ταυτὴν, ἀλλὰ τὴν μὲν
ἐχθρὰν φίλην, τῇ δὲ δικαίως φίλην ἐχθρὰν,
ἀνέτρεψε καὶ συνέχεε τὰ πανταχοῦ πεπηγό-
τα· τῇ εὔνοιαν ἐκείνοις νείμας, οὓς ἔδει μισεῖν·
μισήσας δὲ τούτους, ὧν ἔδει κήδεσθαι. γενόμενος
γὰρ πρὸς ἡμῖν ὡς οὐκ ἔδει, καὶ τραφεὶς ὑπὸ τῷ τῆς οἰ-
κείας κακῷ, καὶ εἰς ἄνδρας ἥκε, καὶ πιστευθεὶς, τὰς
μὲν τῶν ἄλλων πολιτῶν γνώμας οὐκ ἐζήλωσεν· οὐδὲ
τοῖς ἐπείγουσι τῶν καιρῶν πρέσχεν ἑαυτὸν χρήσι-

μον, πλαττόμενος δὲ εὔνοιαν τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖ, κηλῶν καὶ παρακρουόμενος, καὶ διὰ τούτου γενόμενος ἀεί τινος κύριος, οἷον ὦ γῆ καὶ ἥλιε καὶ ἱερὰ καὶ τάφοι βούλευμα ἐβούλευσεν ἐφ' ἡμῖν; παρ' ἡμῖν ἦν, εἶδε δὲ ἑτέρωσε. μετὰ μὲν ἡμῶν συνέζη, μετὰ τῶν πολιτῶν ἔθυε, τοῖς δὲ πολεμίοις συνήνυχετο. βουλῆς ἐκοινώνει, καὶ μετεῖχεν ἐκκλησίας, καὶ ψηφίσματα ἔγραφεν· οὐχ ὅπως τὶ γένητο τῶν ἡμετέρων βέλτιον, ἀλλ' ὅπως ἐκείνων τὰ ἡμέτερα γένοιτο. καὶ πραγμῆμα ἡνίκα τὶ πρ' ἡμῖν καὶ πρ' ἐκείνους ἔγνωσαι, πάντα τούτῳ φροντίζοντι καὶ πωλοῦντι. συνῆλθεν λάθρα τοῖς πολεμίοις ὦ μιαρὰ κεφαλή, ἐκοινολόγησας λάθρα τοῖς κοινοῖς ἐχθροῖς, ἐδέξω λόγον κατὰ τῆς πατρίδος, ἐδέξω χρυσίον κατὰ τῆς ἐνεγκούσης, πρατὴρ ὑπέμεινας γενέσθαι τῶν τιμιωτάτων, ὑπέσχεν τὴν χεῖρα τοῦ λήμματι, καὶ οὐκ ἔφειξας ἐνθυμηθεὶς ἐφ' ᾗ κερδανεῖς. ἀλλ' ἤγαγες εἰς τῆς πόλιν κατὰ τῆς πόλεως χρήματα, καὶ ὤκεις ἦν ἐπώλεις. εἰπὲ τοῖς δικασταῖς σοῦ λόγους, οἳ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν ἐγένοντο· σῆθι μεθ' ἡμῶν, ἀφεὶς σοῦ πολίτας. σήσομαι. δέχου μισθὸν κατὰ τῆς πατρίδος. δέξομαι. μηδὲν ἡμᾶς τῶν ἐκεῖ λανθανέτω. πάντα εἴσεσθε. τούτοις ἴσως προστιθεὶς τὸ μηδὲν αὐτοῖς

δεήσῃ

δεήσῃ πόνων καὶ πραγματείας, πρὸς τὸ καὶ τὴν πόλιν ἑλεῖν, ὡς τῆς προδοσίας μεῖζον ἰσχυούσης τῶν ὅπλων. βλέψατε δὴ πρὸς τὴν πόλιν, ἐννοήσατε τὸ κάλλος νεώς, ἀγορᾶς, τὸν κοινὸν πλοῦτον, τὰ ὄντα ἑκάστοις, ὁπλίτας, ἱππέας, παῖδας, γυναῖκας, ἀφθονίαν, εὐσχημονίαν, ταῦτα πάντα οὗτος, ὥσπερ τι τῶν δὲ ἀγορᾶς ἀπέδοτο. καὶ τῆς ἀναίρεσιν τῆς πόλεως πρόσοδον ἐποιήσατο, καὶ πεπλουτηκὼς ἐκ τοσαύτης ἀσεβείας, εἰς ὑμᾶς βλέπει σοῦ πεπραγμένους. καὶ ὑμεῖς μέλλετε, καὶ λόγον ἀκούετε, τί τῶν δεινῶν καθ' ὧν εἰσι τιμωρίαι τῷ παρόντι παραπλήσιον ὁρῶντες; ποίαν εἰς θεοὺς ὕβριν, ποίαν εἰς οἰχομένους. ὁ μοιχὸς ἔρωτι πληγείς, ἔβλαψε μίαν οἰκίαν. δεινὸν μὲν, ἀλλ' ἑνὶ τὸ κακὸν ἵσταται. ὁ τὸν ἐχθρὸν ἀποσφάξας, ἐφεξῆς τὸ αὐτὸ δρᾷ. τῶν ἀναθημάτων ἥψατό τις· ἀλλὰ τὰ ἀγάλματα οὐ προσαφήρηται. περὶ νεκρούς τις ἐπλημέλησε, καὶ τάφον ἐκίνησεν, ἀλλ' ὅσον ἀπέσχετο † πλειόνα ἢ θεοῖς προσῆλθε. καὶ μὴν ἐκείνων ἕκαστος τοῦ μὲν ἀπέσχετο, τοῦ δὲ οὐ καθαρεύει. ὁ μοιχὸς οὐ πάντως ἀνδροφόνος. ὁ μὴ τὴν χεῖρα καθαρός, οὐκ ἤδη καὶ ἐμοίχευσεν. ἐκ τῶν ἱερῶν ὁ πλουτῶν, οὐκ ἤδη τυμβωρύχος. ὅτῳ γέγονεν ἀπὸ τῶν τάφων εὐπορεῖν, ἀπέσχετο

κείνων ὁ

ὧν ἱδρῶ. πρὸς ὁτιοῦν δὲ ὅταν εἴπω, πάντα τὰ ἀδικήματα λέγω. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι διήρπασται, ταῦτα οὗτος μόνος συνείληφεν. ἴσε γὰρ διὰ παντὸς ὅτι πόλεως ἀλούσης, γυναῖκες ὑβρίζονται, ἀνδρες ἀποσφαγήσονται, τάφοι ταραττόνται, ἱερὰ συλεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱερατεύσαι πέπαται. ὥστε πᾶν ταύτας ἀδικεῖν ἐκείνους ὑπερβέβληκε, καὶ ὥστε καθ' ἕκαστον πλέονα παρὰ μὲν γὰρ ἐκείνων εἰς μέρος ἡ βλάβη. τῇ δὲ ἐκ τῆς πρὸς ὑμᾶς, τὸ κοινὸν ζημιοῦται. μὴ γὰρ ἐκεῖνο σκοπῶμεν, ὡς οἱ πολέμιοι ἔτ' οὐκ ἐσμεν, ἀλλ' ὡς ἐκείνοις ταῦτα ἐξεῖναι ὑπῆρξε, παρὰ φύσιν. δεῖ δὴ τὰ ἀδικήματα νομίζειν ἃ ἡμῖν ταῖς χορσὶν ἐργαζομένων μᾶλλον, ἢ ἡμῖν τὰ δικαιωθῶσι δεδωκότων. ὁ δὲ νῦν ἐκείνοις τὰ ἡμέτερα δικαίους, οὕτως ἂν ὑμῶν ὁ πάντα ποιῶν, ἵνα ὑπὲρ ἐκείνων πάσχῃ ἔδει. εἰ δέ τις ὑμᾶς ἔροιτο, τί δεινὸν νομίζετε; παύτων δ' οἶδ' ὅτι φήσετε, τὸ συγχωθῶσι τοὺς νόμους, τὸ γενέσθαι τύραννον. ἔστι δὲ τοσούτῳ χαλεπώτερον πολλοστὶα τυραννίδος, ὅσῳ τῇ μὲν τὸ τέλος μικρὸν ἔστι τῆς πόλιν. ἡ δὲ τἄλλα κίνδυνος τῆς πόλεως λύσεως. δῆλον γάρ ὅτι τῷ βουλομένῳ τυραννεῖν, ὅτι δεῖ σώζεσθαι τὴν πόλιν, εἴ γε μὴ ἐκείνῳ δεῖ τῆς ἀρχῆς σεσῶσθαι. τῷ προδότῃ δὲ δικαίως,

ἐπ'

ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως ἐλάφει δίδωσι. τί μὲν δίκαια πόλιν ἀρθὴν ἀπόλυσις; πολέμιοι μὲν γὰρ ἴσασι τοῦτο οἶδ' ὅτι φύσει τὸν. ἀλλ' οὐ φύσει ἡ τῶν τοιούτων πολεμίων, μᾶλλον ἄξιος μισεῖσθαι. δίκαιος ὅτι τοῖς μὲν νόμῳ πολεμίοις τῶν παρανομεῖται, καὶ τὸ ἔργον ἀκολουθεῖ πρόφασις. πολέμιοι γὰρ τὰ πολεμίων ἐργάζονται. ὁ δὲ τῷ αὐτῷ συναναιρῶν ἐκείνοις ἐν τῷ διαφθείρειν, ὧν σώζειν ἔδει, ὧν πολεμίων πικρότερος. ἔτι τοίνυν τούτους μὲν ἔδει φυλάξασθαι, κηρύξασι γὰρ τὴν ἔχθραν. ὁ δὲ σὺν τούτοις, οὓς ἀπόλυσι λανθανόντως κακῶς ποιεῖ. εἰ δὲ οὓς πολεμίους ἔδικαιον ἂν ἀποκτείνομεν, ὥσπερ οὐχὶ μικρὰ τούτῳ ζημία θάνατος; ὥστε ἐκεῖνο νικᾷ. ἐγὼ πολλάκις τινὰς εἶδον φεύγοντας ὀλοφυρομένους, εἰκότως. δεῖ γὰρ πῶς μηδὲν ἀδίκημα παθόντας εἶναι. εἶτα οὗτοι νῦν ὑπὲρ τοιούτων δραχμὰς ἁλόντας ὀλοφύρεσθε, πρόσθεν δὲ ἐν χορσὶν ἔχοντος οὐ δικαιωθέντος; ὃς νῦν μὲν ὑπὸ τοσούτων λείπεται, παύτα δὲ ἐκεῖνα διεξελήλυθε, ὀλοφυρὰς, μοιχείας, ἱεροσυλίας, ἐν οἷς μοι δοκεῖ παθεῖν μηδὲν φοβεῖσθαι, καὶ τελευτῶν εἰς τοῦθ' ἥκειν. οἱ γὰρ τὰ μέγιστα ἀδικοῦντος, οἷα νῦν οὗτος, ὅλον ποιοῦσιν, ὡς ἀπ' ἐλαχίστου ἐντεῦθεν πεφύκασιν,

τοῦ μὲν λαθεῖν, οὐ δόντου δίκην· τοῦ δὲ μὴ δοῦναι, μειζόνων ἀπηθυμήσαντες. ἦν σοι πλουτεῖν, ὦ μιαρὸν θηρίον, καὶ μὴ κρίνεσθαι. ὁρᾶς τὴν γῆν; γεώργησον. ὁρᾶς τὴν θάλατταν; πλεῦσον. ἀλλὰ φεύγεις ἐκεῖνα, καὶ ζῆν ἀπηθυμεῖς ἐν ἄστει; εἰσὶν ἐργασίαι καὐταῦθα πολλαὶ, δι' ὧν ἕκαστος τῶν μετρίων πολιτῶν, αὐτός τε εὐπορεῖ, καὶ τῇ πόλει λειτουργεῖ. ἀλλ' οἶμαι μόνον οἶδας, ὃ λήψει. οὗτος δὲ οὐκ οἶδας. ὡς οὐχ ὅθεν ἄξιον. ἀλλὰ τὸ μὲν κέρδος ἐθαύμασας, τοῦ δὲ κέρδους τὴν ἀφορμὴν οὐκ ἐζήτησας. εἶτα τὸ τῶν οὐδὲν ἐχόντων δίκαιον ποιήσει. δακρύσεται, καὶ περὶ τοῦ δεῖν ἐλεεῖν πολλὰ διαλέξεται. ἐγὼ δὲ τί φημι; εἰ μὲν ἀτυχεῖς ἄνθρωπε, σώζου· δίκαιον γὰρ. εἰ δὲ πεπονήρευσαι, μὴ τὰ μὲν τῶν ἀδικούντων ἀπτέλει, τὰ δὲ τῶν ἠτυχηκότων ἀπζήτει. δημοκρατία γὰρ τὸ μὲν τηρεῖ τοῖς ἐπταικόσι, τοῦ δὲ χρῆται πρὸς οὐδὲ ἐργαζομένους οἷα σύ. σὲ δὲ εἰ σώσουσι, παρὰ τοῦ δίκαιον ἄρτι λήψονται; τοῦ τὰ ἐλαττῶ κακουργοῦντος; καὶ πῶς; ἀλλὰ τοῦ τὰ αὐτὰ σοὶ τολμῶντος; καὶ πῶς ἐνὶ προδότην νῦν μὴ ἐλεεῖν, νῦν δὲ μισεῖν; οὐκοῦν ἀναγκη μαθὴν συγγεγραφθαι οὐδὲ νόμους, μαθὴν ἑσᾶναι τὰ δικαστήρια. τοῦ κολάζειν γὰρ οὓς ἄξιον οὐκ

ὄντος

ὄντος ἐν τῇ πόλει, τί δεῖ τούτων; οὐ μόνον οὗτος κρίνεται σήμερον, ἀλλὰ καὶ νομοθετεῖται τῇ ψήφῳ, πότερον δεῖ πάντας τὰ τούτου ζηλοῦν, ἢ δικαίους εἶναι περὶ τὴν πόλιν. ἂν μὲν γὰρ οὗτος ἀφεθῇ, προδόται πάντες. ἂν δὲ δὲ δίκην, οὐδεὶς ἐλέου μεμνήσεται, πόλιν ὅλην οὐκ ἐλεήσας. ἐλεεῖσθαι ἀξιοῖς παρὰ τούτων, οἳ τὸ σὸν μέρος οὐκ εἰσί; πολλὰ ἂν ἐδάκρυσαν αἱ ἡμέτεραι γυναῖκες, πολλὰ ἂν οἱ παῖδες, οὓς οὗτος οὐκ ἠλέησε. μεταστήσατέ μοι τὸν λογισμὸν ἀπὸ τῶν τούτου δακρύων, ἐπ' ἐκείνην τὴν τύχην, ἣ κατεῖχεν ἂν τὴν πόλιν. ὁρᾶν οἴεσθε στρατιὰν προσβάλλουσαν, μηχανήματα προσιόντα, τείχη κατασκαπτόμενα, τάφους ἀναῤῥηγνυμένους, χρήματα διαρπαζόμενα, γυναῖκας ἑλκομένας, παῖδας ἀγομένους, ἱερὰ συλώμενα, πάντα ἀπολλύμενα σιδήρῳ καὶ πυρί. γέγονε μὲν γὰρ τούτων οὐδὲν, οὐδὲ γένοιτο. νοῦν ἐχόντων ἂν εἴη τοῦ μὲν εἰδέναι τοῖς βεβοηθηκόσι θεοῖς τὴν χάριν, ἀπὸ δὲ οὗτον ἔχειν ὀργὴν, ἣν εἴχετ' ἂν ἁλισκόμενοι.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΑΧΙΛ-
λέως.

ΟΜΗΡΟΣ ἐραστήν με κατέστησεν ἀχιλλέως. οἶμαι δὲ καὶ πάντας, ὅσοι τῆς ἐκείνου μετέσχον ποιήσεως. ἐρεῖν δὲ πάντα οὐκ ἂν δυναίμην· ἀλλ' ὅσα ἐπέρχεταί μοι τὸν ἥρω κοσμεῖν, ἔχοντα μὴ παρὰ τοῦ ποιητοῦ τὴν ἀξίαν, δίκαιον δὲ ὄντα καὶ τῆς ἐμῆς δυναμέως ἀπολαῦσαι, κἂν ἦ σμικρά. ὅτι μὲν δὴ πρόγονος αὐτῷ τῶν θεῶν ὁ κορυφαῖος, καὶ ὅτι τὸν τῶν αἰακιδῶν γένος κρεῖττον τῶν ἄλλων ἡμιθέων. περὶ μὲν ταῦτα τί δεῖ καὶ διατρίβειν, ὧν κοινωνοῦντες εὑρίσκονται πλείους; ἀλλ' ἥγε μητὴρ αὐτοῦ θεός, καὶ τροφὴ μυελοὶ λεόντων αὐτὶ γάλακτος· οἷς ἀμφοτέροις πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ τίτθη παραβαλοῦσα τὸ παιδίον μαστοῖς ἔτρεφεν, ἀλλ' ἦν ὁ χείρων ἤδει πρὸς ἀνδρίαν αὐτοῦ συμβαλλομένην, ταύτην ἐπενόησε τὴν κοινὴν ἀνθρώπων ἀφείς. οὗτος γὰρ ὁ κένταυρος, εἰς πάντας ἥρωας ἀπέθετο τὰ παιδεύματα· περὶ δὲ τὸν πηλέως καὶ θέτιδος, μᾶλλον ἐφιλοτιμήθη, πάσης παιδείας ἐμπιπλὰς αὐτῷ τῆς ψυχὴν, τοῦτο μὴ μουσικῆς, οὗτος δὲ ἰατρικῆς. ὥστε τῇ μὲν πραΰνειν τὸν θυμόν, τῇ δὲ ἀ-

πελαύνειν

πελαύνειν τὰ νοσήματα. ἤσκει δὲ καὶ τὼ πόδε πρὸς τάχος, ἀναγκάζων αὐτὸν παραθεῖν. τάγε μὴν πολεμικὰ, δεινότατον ἁπάντων ἀπειργάσατο· καὶ τὴν ῥώμην ἔτρεψεν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡρακλέους ζῆλον. ὥστε οὗτος πλείονα τὸν ἀγῶνα ἦγεν, ὧν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἡδέων ἐπεθύμουν ἕτεροι. διέδειξε οὗτος καλῶς ὁ τρωϊκὸς πόλεμος, οὗ οὐδὲ μὲν ἄλλους κατασχεῖν ἐποίησε τὸ πρόσθεν ὠμωμοκέναι. ἔδει γὰρ ἢ τοῖς τρωσὶ πολεμεῖν, ἢ πολεμεῖσθαι παρὰ τῶν κρειττόνων, ὡς τῶν συνθηκῶν ἀμελουμένων. εἰ δέ τις μοι λέγει σκῦρον καὶ παρθενῶνα, καὶ σχῆμα γυναικεῖον, συκοφάντην ἔγωγε οὗτον ἡγοῦμαι, καὶ κακοδαίμονα, καὶ ψευδολόγον. οὔτε γὰρ τῆς παρὰ πηλέως ἀρετῆς, οὔτε τῆς παρὰ χείρωνι παιδείας, οὔτε τῆς ἀχιλλέως φύσεως ταῦτα ἄξια. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, δῶμεν καὶ κρυφθῆναι, καὶ πάλιν ἐκπηδῆσαι τοῦ παρθενῶνος. τάχα γὰρ ἂν καὶ οὗτος μέρος τῆς εὐφημίας εἴη, εἰ τῇ τε μητρὶ φοβουμένῃ χαρίσασθαι δεῖν ὠήθη, καὶ τῆς φύσιν οὐ κατήσχυνεν, οἷς ὑπήκουσε τοῦ καλοῦντι. ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οὐδὲ βουλομένοις ἐνῆν μὴ στρατεύειν. ἐνεβιάζοντο γὰρ αὐτοὺς εἰς τὰς ναῦς ὅρκοι, καὶ σπονδαί. ἀχιλλέα δὲ, ὅρκος μὲν οὐδείς, ὁ δὲ τῆς δόξης ἔρως ὥπλι-

ζε. καὶ

ζε. καὶ πρῶτα μὲν τ̃ πλαύτης ἀπήλλαξε τὸ στρα
τόπεδον. ἦσθ μὲν γὰρ τὴν χώραν τ̃ν ἀθλιωτά
των οὐδείς. ὅποι δὲ τύχοι φθρόμενοι πρὸς ἑ
σπέρου, οἷς μὲν ἐγκάλεσαν, τούτους εὑρεῖν μὴ
δυνάμενοι· οὓς δὲ ἀπάντων, τότους κακῶς ποι
οῦντες. τὴν δέ γε μυσίαν προάστια νομίσαν
τες, ὡς ἑαυτῶν ἐδήουν. ὡς δὲ ἐξῆλθον οἱ μυσοὶ
καὶ μαχεσάμενοι, στρώσκει μὲν ὁ τήλε
φος. οἱ δὲ, γνόντες τὴν ἁμαρτίαν, ἀπέπλεον
ἀσχημόνως τοῖς πεπραγμένοις. τὸ δὲ ἕλκος
ἔασιν οὐ λεχομένου, χρῆται μὲν ὁ προφὴς τοῦ
θεοῦ. πέμπεται δὲ ὡς ἀχιλλέα μάνον, ἀκούσας
ἰατρὸν ἔσεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἰᾶτο, ὁ δὲ ἐδήλου τ̃
γλῶ τ̃ν πολεμίων. οὕτω γὰρ ὡμολόγησε μι
σός. ὥστε οὐδὲν ἐκώλυε διαφυγεῖν αὐτὸν βοῶν
τὴν δήλω, εἰ μὴ ἀχιλλέως τὸ δόρυ καὶ τὰ περὶ
ἐκείνῳ πῶς ἔπιφορ τὴν ἄγνοιαν ἔλυσεν. ἐπεὶ
δὲ εὗρον τ̃ προίαν, λύκνος μὲν ὁ ποσειδῶνος,
ᾧ πλείστας αὖ εἶχον οἱ τρῶες τὰς ἐλπίδας,
σὺθὺς ἀπέθνησκεν ὑπ' ἀχιλλέως. οἱ λοιποὶ δὲ
δείσαντες, ἔφυγον. καὶ πόλιν οἷς μὲν ἕλλησι
προφᾶν, τοῖς δὲ φίλοις κατακεκλεῖσθαι. κα
θέρξας γὰρ αὐτὸν εἰς τὸ ἄστυ, καὶ παραλοὺς
τοῖς ὁμοφύλοις τὴν πολιορκίαν, ὧν τὰς ἐκεί
νων πόλεις ὠφελήσας τὸν πολεμίους ἐχώρει,

πρὸς πόλιν αὐτὸν ταχύνοντα, καὶ λαθὼν ἐς
ἐρημίαν φίλων. ἔφερε δὲ τ̃ στρατιώτην ἀλεῖς,
ἀνασιώτης, οὐκ ἀπειρότης, ἀλλὰ πρεῖς πρὸς ἑσπέρου
καὶ ἕνδεκα πόλεις. τοσαύτην ἐρημίαν πρὸ ἰλίου
εἰργάσατο. καὶ τὸ μέγιστον, οὐ χρημάτων ἕρως
ἔπεισε κινδυνεύειν αὐτόν. οὕτω αὐτὸς ἐγέ
νετο τ̃ν λαφύρων λύσις, ἀλλ' ἰλίους μὲν οὐκ
ἐκινδύνους, κοινὰ δὲ τὰ ἆθλα τ̃ν ἑλλήνων ἐ
ποίει. καὶ τὸν πλοῦτον τ̃ν ἀπολωλότων εἶχε τὸ
κοινόν, καὶ διὰ ταύτης τὴν δυπορίας οὐ κατέ
λυσαν τὸν πόλεμον αἰσχρῶς. τὸ νόημα δὲ
ἐμπεσόντος, καὶ τ̃ καταλόγων λεγομένων,
ὁ μὲν ἄρχειν ἀξιῶν, αὐτὸς ὢν αὐτὸς τ̃ν κα
κῶν, ἐπανορθώσειν οὐκ ἐζήτει· ἀλλ' οὐδὲ ὁ πει
νότατος ὀλυσεύς, οὐδ' ὁ σοφώτατος νέσως
οὐδὲν ἤλυσαν. ἀλλ' ὁρώντων φθρομένων τὴν
στρατιὰν, ἡσύχαζον. μόνος ἦ ἀχιλλεύς, ἡσυχίαν
τε οὐκ ἐποίει, καὶ μάστιν ἐκάλεσε, καὶ βοηθεῖν
ἐπαιγνεῖο, καὶ παρεκάλει πρὸς τὸ θαῤῥεῖν. καὶ
ὁ πρωτεύς, πρὶν εὔρων ἔασιν τοῖς κακοῖς. ἄρ
σον μὲν οὖν λῶν, ἐφάνων καὶ ἀνῤῥήσεως ὑπὲ
τύρις τυγχάνειν. δεῖ δὲ τὴν τ̃ν εὖ παθόν
των ἀγνωμοσύνην πρὸ πλακίζετο. λύει
μὲν ὧν καταχεῖν καὶ σὺν ἥκοντας ἀποσφάξαι,
καὶ προσίεται τὸν ἀπεσπλωότα, πρὶν δὲ

βρυσηΐδος ἀποστὰς, μὴ τὰ πάντα συγχέας, οὐ μὴν ἔμεινεν ὑπὸ τοῦ ναυμαχεῖν, ἀλλὰ τὴν μὲν ὑπὸ εἰκείαν ἔδειξεν ὑπὸ τοῦ μὴ φιλονεικῆσαι περὶ τῆς ἀνθρώπου. τὸ δὲ μὴ παροινούμενος φέρειν ἐν τῷ τῆς συμμαχίας ἀποστᾶναι. ἔργῳ γὰρ ἐβούλετο διδάξαι τὸν ὑβριστὴν, εἰς ὅν τινα ὄντα ἡμάρτανε. καὶ οὐκ ἔφθη χαλεπήνας, καὶ συμμετέστησεν αὐτῷ τὸν δία, ὥσθ' ὁ πρότερον μείζω ποιῶν τὰ τῶν ἑλλήνων καὶ τοῖς βαρβάροις ἐγκείμενος, ὑπὸ τοῦ ἕλληνας μετὰ βαρβάρων ἐστράτευσε, σκηπτοῖς αὐτοῦ ἐξελαύνων, καὶ τοῖς ἐξ οὐρανοῦ πεμπομένοις βέλεσιν. οἱ δὲ τειχήρεις ἐκεῖνοι καὶ τρέμοντες καὶ οἷς ἤρκει σωθῆναι, πῦρ ὑπὸ τὰς τῶν ἑλλήνων ἐκόμιζον ναῦς. καὶ ὅπως αὐτοῦ μὴ λάθωσιν, ἀναχθέντες ἐσκόπουν. ἐνταῦθα δὴ φαίνεται, πόσος ἦν τοῖς πράγμασιν ἀχιλλεύς. ὡς γὰρ ἔκειτο μὲν τὸ τεῖχος, ἐκεκράτηντο δὲ λαμπρῶς, σωτηρίας δὲ πόρος οὐδαμόθεν ἦν, ὑπὸ τὸν ὑβρισμένον ὁ παροινεῖν νομίζας καταφεύγει· δῶρα τὰ μὲν διδοὺς, τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, εἰς τὸ γένος αὐτὸ εἰσάγων διὰ τῶν πρεσβευτῶν, ἱκετεύων λῆξαι τὴν ὀργὴν. ὁ δὲ οὐκ ἦν ἄρα μειράκιον ῥᾳδίως ἑλκόμενον, οὐδ' ἐξεπλάγη χρυσίον ἀκούσας, οὐδὲ πόλεις, οὐδὲ αἰχμαλώτους, ἀλλ' ἐγνωκὼς αὐτὸν

αὐτὸν καὶ τίς ὢν ἠτιμάζετο, τὴν ἀπέχθειαν ἐφύλαττε· τὰ δὲ ἑλλήνων πράγματα, καὶ δὴ μᾶλλον ἐφθείρετο. πῦρ μὲν ἀπενέμετο τῆς πρωτεσίλεω ναῦν. ἐλπὶς δὲ ἦν ὑπὸ πάσας προβήσεσθαι τὸ κακόν. σαφὴς δὲ ὄλεθρος ἐπέκειτο τοῖς ὅλοις. ἐνταῦθα δακρύει μὲν ὁ πάτροκλος, κάμπτεται δὲ ὁ πηλέως, τοῖς πολλοῖς ἐκείνου δώροις οὐ μεταπεισθείς. καὶ μέσην τινὰ ἔρχεται, τοῦ πολέμου γὰρ οὐκ ἐφαίπτετο τῇ χειρί. τῇ δὲ μοίρᾳ τῶν μυρμιδόνων ἐπλήρωσε τὴν βοήθειαν, καὶ κοσμήσας τὸν πατροκλον τοῖς ὅπλοις τοῖς ἑαυτοῦ, τοσοῦτον ἴσχυσε παρεῖναι νομιζόμενος, ὥστε ἀναπνεῦσαι μὲν τοῦ ἕλληνας, περιφόβους δὲ γενέσθαι τοῦ τρῶας, πολλὴν δὲ τοῖς πράγμασι φανῆναι τὴν μετάστασιν. ὡς δὲ ἤκουσεν ἀπεσφαίχθαι τὸν πάτροκλον, μικροῦ μὲν ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. οὕτω φιλέταιρος, καὶ τοσοῦτον ἐποιεῖτο τοῦ συνήθους λόγου. κωλυθεὶς δὲ ὑπ' ἀντιλόχου, πρὸς τὸν πόλεμον ἠπείγετο. συμπεσεῖν ὑπὸ θυμῶν τοῦ πατρόκλου σφαγεῖ. καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὡς κοινὸν αὐτοῦ κἀκείνου κατεψηφίζετο θάνατον. ἔδει γὰρ αὐτὸν ἐφ' ἕκτορι κεῖσθαι. καὶ τοῦτο ἦν βούλημα τῶν μοιρῶν. ὁ δὲ τῆς τιμωρίαν τοῦ τὸν ἑταῖρον ἀτεκτονότος, τιμιώτερον ἐποιήσατο τῆς ἑαυτοῦ σφαγῆς. καὶ λαβὼν ὅπλα

ὅπλα παρὰ ἡφαίστου, ἦν δὲ ἄρα καὶ τὰ πρότερα ἔργα αὐτοῦ τέχνης, θεία γὰρ ἀμφότερα, μεσόμηλὰ τὸ πελίου φόνου, νεκρῶν, μεσόμηδὲ τὸν ποταμὸν ἐποίει, ὥστε αὖ καὶ τὸν εἰς θάλατταν ἁλιακὸν πλόον ῥόμου. φύγοντα δὲ τὸν λαμπρὸν ἔλειξε τὸν πειασμον. καὶ μετὰ ταῦτα λείμωνα ἐλείκνυ. πραξαμένῳ δὲ τὼ ἰμνοείαν ἔργα τοῦ φόνου, τὸν μὲν ἐκείνα νεκρὸν ἤχυνεν ἐλκύσας. τὸν πάτροκλον δὲ ἐπίμησεν ἄθλοις. ἡκέσης δὲ τῷ πειάμῳ συμμαχίας, πάντα χόθεν πάντα ἤλεγξε, καὶ τὸ μηδενὸς ἀπέλαξεν ἄξια. μέμονα τε τὸν ἀνθρώπων ἀποκτείνας ἄρχοντα, καὶ πανθεσίλειαν, ἣ γυναῖκας ἠνόλεθρησαν, αὐδῶσιν δὲ μάχην φοβερώτερα. ὅσι μὲν οὖν ἄλλοι ἦν ἑλλήνων ἐπρώθησαν, οἱ βάρβαροι τῆς τούτων ἤνυσ' ἀκίμησαν πραύμασιν. ἀχιλλεὺς δὲ ἀρθνήσκων, ὀδύρηι ἀνθρώπων ἐπέθυκε πόξαν. καὶ τὸ ἴλιον, οὐκ αὖθι ἦν ἀχιλλέως οἰκίας ἔαλω. πρὰ γὰρ τὸ νεοπτόλεμου τὸ πᾶν ἀγειρομάχε. ἰῶ τὶς ἐν τῇ στρατιᾷ ταχύς, ἀλλὰ μετ' ἀχιλλέα. καὶ ἀλκὸς, ἀλλὰ μετ' ἐκεῖνον. ἢ τί δεῖ ἕκαστον παραβάλλειν,

ὁμήρου λεκύξαντος πάντα
μετ' ἀχιλλέα δ' ὀδύρα.

ΨΟΓΟΣ ΑΧΙΛΛΕΩΣ.

Εἰ μὴ δόξά τις λεκραώτηκεν, εἰς τὸν ἀχιλλέα θαυμαστὸν, ἐπειδὴ ἦν πραγμάτων ἢ βάζανος οὐ τοιοῦτον λέκνυσι, γνώμεθα δὲ ἀληθείας μᾶλλον, ἢ ἦν εἰκὴ λοκάντων. μὴ φανείτω δέ ἦν λόγων οἷος ὄξιν, ὄχ οἷον ἐπαείληπται. μὴ με μή τις οἰέσθω αὐτερεῖν, ὡς ὄκ ἰῶ λίκαιον αἰακὸς, πηλεὺς δὲ σωφρονῶν, ἢ συγχωρῶντα χρυσοῦς ἐκείνας γενέσθαι βλαβέσθαι πῶς τὼ παρόσαν ἀπόλειψιν. δόξε γὰρ αὐτὸ μὴ τὸ λεινὸν ὄξιν, ὅτι βλάπτειν εἰς πατρόων ἀρετὰς, ἀδὲ τὼ λακίαν ὥρμησε· καὶ λαλῶν αὐτῷ παραλειμμάτων ἐσκώτων, ὄκ ἠβελήθη μιμήσασθαι. δεῖ μὲν γὰρ ἐκφαύλων, εἰ μὴ ποιεῖτο λόγον τὸ λερέ-πονος, οὐ συγγνώμη. δεῖ δ' οὐ παρέχοντ ἦν πεγόνωμ ἄξιον ἑαυτὸν, οὐκ ἔστι παραίτησις, ἀλλὰ τοσοῦτῳ μισεῖται, ὅσῳ αὖ πεγόνους ἀρνεῖται δεῖ τρόπῳ. ὅτι φίνιμ ζιὸς τὸν ἰῶ ἀχιλλεύς, λέξω σαφῶς. ὅσσ' ὁ τοφεὶπὼν, ὡς οἱ σεμνύνοντες αὐτὸ, λέγουσιν τὸ τροφεῖ δεῖ χείρονι μυελοὺς λεόντων αὐτὶ γαλακτὸς γενέσθαι οἱ τροφεύ. ἐσῳζίνιμ, θεῖον γενέσθαι τὸν λιγύταυρον. καὶ πρὶς ἂν πεδύσῃ σωτεθεῖναι σώματος εἶδος

ἀπ ἀνθρώπου καὶ ἵππου. καὶ πολὺ προφῆς ἐκ ἀμφοτέρων ἐσόμενος. ἐκεῖνο φαίην ἄν, ὅτι ἡ περὶ τοὺς ἀνθρώπους τροφὴ, τὸ γάλα, καὶ τῷ νόμῳ συμβαίνει τῆ φύσεως. ὅτῳ δὲ μὴ κατὰ ταὐτὰ συμβαίνει τραφῆναι, οὐδὲ εἰς ἐλάττωμα ἥξει τραφεὶς ἀφῆκται. ἡμέροις ἐκεῖνο περέπουσι, οὐδὲ θηριώδεις ποιεῖ. ἀλλ' ἐάσθω ταῦτα, καὶ μὴ λίαν ἀκριβολογώμεθα. τὴν στρατιὰν δὲ δοκιμάσωμεν, ἤδη διαφαίνουσαν τοῖς ἔργοις ἀρχήν, ἐλθωμέν τε ἐπὶ τὸν προϊόντα πόλεμον, ἵνα ἐκεῖθεν λάβωμεν τὴν ἀξίωσιν, ἵν' εἰδῶμεν τί τῶν ἄλλων ποιοῦντων, οἱ πάντων ἐστὶν ἀχιλλεὺς θαυμασός. οὐκοῦν ἥγε μὲν ὀργὴ δικαία τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὴν Τρωϊκὴν πόλιν, καὶ τιμωρίαν ἐλθεῖν λαμβάνειν παρὰ τῶν βαρβάρων, ἢ τῶν ἐκείνων ὕβρεως. τῶν λοιπῶν δὲ τὸν καιρὸν ἄρτι ζόντων, καὶ τὸ γενναίων, καὶ τῶν οὐ δικαίων, καὶ ὁ δὲ θρασίτατον μόνον ὄντα οἷοί τε προφάσιν ἔχοντα εἰς τὴν μονὴν δικαίαν τὴν τοῦ σώματος βλάβην, μόνος ἀχιλλεὺς οὐκ ἂν ὅπλοις ἐμάχετο, ἀλλ' ἂν σκύρῳ μετὰ παρθένων. καὶ αὐτὴν ἀποθέμενος τὴν σκυλὴν τὴν πατρῴαν, ἐοικέναι γυναικεῖν ἐσχηματίζετο. οὐδὲ δ' εἴτε ἄκων, εἴτε ἑκὼν, εἴτε αὐτὸ τοῦτο μηδὲν χαριζόμενος ἐπράττων, ἀμφοτέρωθεν οὐ καλόν. μὴ γάρ μοι μηδὲ γονεῦσι

γονεῦσι χαριζέσθω μηδεὶς, ἀφ' ὧν ἄδοξος ἔσται. μὴ δὲ εἰ κακῶς ἐκεῖνοι βεβούλευνται, βουλεύεσθω παρεὶς αὐτοὺς ἐγὼ γὰρ ἀξιῶ τὸν γε ὄντως ἀγαθὸν, ἀφελεῖν τὸ δίκαιον μητρὸς παραθαρρῦναι καὶ διαλεχθῆναι πρὸς λόγους· αὐτίσασθαι τῷ φόβῳ τὸ δίκαιον, ἀλγῆσαι, διακρύσαι, πεῖσαι τὴν βουλομένην φυλάττειν, ὅπως ὡς θανάτου χαλεπώτερον. καὶ μὴ πείθων γέ, ὡς μόνον αἰσθέσθαι γενναῖον, ἐπεὶ δὲ ἦκε ποτὲ τέχνη καὶ μόλις εἰς τὴν τροίαν, τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ὑποδραμὼν, ἐπειρᾶτο τὸν ἀγαμέμνονα τῆς ἀρχῆς ἐκβαλεῖν. καὶ συνήγαγεν ἐκκλησίας, ἄκυρος ὢν τοῦ πάντος. καὶ οὐδὲν ἰδιώτας ἔπειθεν αὐτοκρατῶν πρὸς οὓς ἄρχοντας, τῆς ἑαυτοῦ δόξης ὑποκινούμενος. τὸ δὲ ἀγαμέμνονος αὖ σωφρονίζοντος καὶ παιδιόνους, καὶ ὠφρωμένου βέλτιον ποιεῖν τῆς τῆς ὕβρεως ἀφαιρέσεως, πεσὼν εἰς θυμὸν, καὶ τὸ λοιδορεῖν ἀπολέσας, καὶ διαλεχθεὶς ὑπὸ τῆς ὀργῆς, τί μὴ ἐκεῖπε; τί δὲ οὐκ ἐδρασεν; ὡς δὲ πάντα τὰ δικαιότερα διεξελήλυθε, τελευταῖον ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸ τὸ μέσον τοῖς ἀχαιοῖς μεῖναι τὸ ξίφος. καὶ εἰ μὴ θεὰ ἦλθε καὶ ἐπέλυσεν, ἐπέπρακτο ἂν τὸ πρᾶγμα δεινόν. ὃ γ', ὡς ἔστω ἀφεστηκὸς τοῦ συμμαχεῖν. καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα βλέπ-

ἀπιδοσαν ἐκλαι. κατηρᾶτο τοῖς οἰκείοις, ὅτε τὰ μικρὰ ταῦτα φέρειν ἠπίστατο. καὶ μεθίστη τὴν δύναιαν ὧν αὐτὸς πρᾶξας, καὶ ὅλως μετεβέβλητο, ἀπὸ μίαν ἀχμαλωτον. καὶ ἀκέσιν εἰπεῖν ὡς ὠργίσθη μὲν, ἑαυτὸν δὲ ταχέως ἐγνώκει, καὶ πάλιν ἐκοινώνει τῶν πόνων. ἀλλ' οὕτως ἀθανάτα ἐμήνυσεν, ὥστε οὐκ οἰκείους ὁρᾶν πράττοντας κακῶς, καὶ πρέσβεις ἥκοντας ὑπὲρ τοῦ λύσαι τὰ ἐγκλήματα, καὶ πολλῶν λόγων ἀκούσας καλῶν, ἐμνήσθη γὰρ τοῖς αὐτοῖς, ἃ μηδὲ τῆς ἀρχῆς ἐστὶ ποιεῖν· οὐ τὴν αἰαντος συγγνώμην αἰσθεὶς, οὐ τὴν φοίνικος πολιάν, οὐ τροφέως τὰ δάκρυα. καίτοι παρὰ τῶν φύσει πολεμίων πρέσβεις ὁρῶντος, οἱ πεπονθότος κακῶς γὰ ταπεινῷ τῷ σχήματι, τὸν θυμὸν καταλύουσι, καὶ πεισάμενοι φιλανθρωπίας ἀξιοῦσιν. ὁ δὲ ἑλλὴν, ὁ πολεὺς, ὁ πολλὰ δίκαια πρὸς αὐτὸς ἀχαιοὺς ἔχων, ἀπράκτους ἀπέπεμψε πρέσβεις αἰσχυσάμους, καίτοι πρὸ οὕτως δύλογως ἥκοντας. καὶ ἐμὲ μή τις αὐτὸν εἴρηται τι πεπονθὼς χαλεπαίνει, τὸν ἀγαμέμνονα εἶπον αὖ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου. τὸ δὲ λοιπὸν δὲ παρὰ τῶν οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἠδικηκότα λαμβάνειν, οὐδὲν εἰσκεῖτο λοιπόν. ἀνδρὸς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ μὴ πικροῦ καὶ ἀνιαροῦ, καὶ τοῖς θυμοῖς ἑαυτοῦ, μετὰ τῆς μηδὲν ἠδικηκότας σῴσαι τὰ λελυπηκότα, ἢ σὺν τοῖς πρὸς ἐκεῖνον ὀργὴν παύτας ἀπολέσαι. τοιοῦτος πρίνω δὲ ὧν εἶπον τεφυκὼς, ἐπὶ ἀτοπώτερος γὰ τοῖς δυστυχοῦσι εὑρίσκεται. τῆς γὰρ τύχης λαμπροτέρας μετὰ τῶν τρόπων αὐθισαμένης, καὶ τῶν ἐλλιπόντων ἐμπεπρηκυῖα τὰς ναῦς πεζομένων, οὐδὲ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἐλιπαλάκτησε· ἀλλ' ὥσπερ μετὰ τῶν πολεμίων αὐτὸς εἰργασμένος, καὶ πειαλμῷ σύμμαχος ἥκων, ἔχαιρε μετὰ τῶν νενικηκότων. καὶ τὸ παιρόκλου ἐλαίοντος πρὸς τὰς ἐκείνου τύχας, καὶ θρηνοῦντος οὓς πετρωμένους, καὶ ἐλεαίνοντος ὡς οἰκείους τὰ ἑλλήνων, ἐπετίμα τοῖς δάκρυσι, καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἐκάλει, καὶ τὸ οὐκ ὁμοφύλους ἐλεεῖν γὰ ἀνέδην πρὸ φόρον. ὡς δ' ἐκεῖνος ἐμένε δεόμενος, καὶ παύτα ἔλεγεν, ὅρα τί ποιεῖμεν ἐγὼ αὐτὸς ὑπὸ τῆς σκηνῆς, δίδωσι ἐκείνῳ τὴν σκυλεύω καὶ τὸ στρατόπεμα, καὶ συμπύγον εἰς ταυτὸν διαλλαγὰς καὶ μίσος. τὸ μὲν γοῦν ἀνασῶσαι τὸν ἑταῖρον εἰς συμμαχίαν, δίκαιον ἡγεμόνου· τὸ δὲ μὴ αὐτὸν παρεῖναι τὸν πάντα πόθον, θυμουμένου. ἐγὼ δὲ οἶμαι τὸν μὲν πεπαυμένον τῆς ὀργῆς δίκαιον· τὸν δὲ ἐπ' αὐτῆς ὄντα, μηδενὶ βοηθεῖν λόγῳ. ὁ δὲ, τὸ μὲν ποιεῖ μισοῦντος, τὸ δὲ ἐλεομένου. ποίας ταῦτα

ωαι δλέας. μᾶλλον δὲ τίνῳ οὐκ ἐκπλῆξίας; αἰ
ζεσθαι τῶν γνώμων κὴ μὴ, ἔχειν ὁρᾶν. τί ποιῶν
ἀμείνων ἦσαι. ἐπεὶ δ' ἔπεσεν ὁ πάτροκλος, κὴ
οὐκ ἔτ' ἰὼν οὐδὲ βουλόμενον λαθῆσθαι, καὶ τὸν
ἐκείνου φονέα μετήει σφοδρῶς, κὴ εἶδεν αὐτὸν,
καὶ ἐμονομάχει ποῖος τις λαὼν τῶθε γίνεται;
τέχνη μὲν ὁ λαμπρός, τύχη δὲ μέγας. καὶ οὐδὲ
ὡς ἀμείνων ἐκράτησεν ἕκτορος, ἀλλ' ἀπέσφα
ξεν ἠτυχηκότα. καὶ τὸ ἔργον ἰῶ, δῆν ἐῶν λει-
νόντων θεῶν· πῶς ὁ λαὸς ὁ φαυλότερος δῆν ἐλ
λιύων ἤρκεσε. δ' ὧμῶν τίνων, αὐτὶ τούτων ἄ-
ειστον εἶναι μάχεσθαι. ὦ παραθρώτου ἀπαιρίας
ἧς ἔχεμεν, σκοπῶμεν εἰ μὴ δίκαιον τοῦτο μισεῖσθαι
μᾶλλον ἄξιος, ἢ δίκαιον θαυμάζεσθαι. ὥσπερ
γὰρ οὐδίγως ἵππου τάχος ὠφέλιμον δίκαιον
ἀμαθίας, δὲ ἔσιν δίκαιος οὕτω λακωδαίμων ὃς
τις ἐθέλει λακτῆσθαι δρέμμα οὕτως ἄρχησον,
ὅτως δὲ ἀνδρὸς μετὰ πολεμικῆς ἐμπειρίας,
πονηρίας συζῶντος. πλέον γὰρ ἂν βλάψειεν,
ἢ δίοις λοιδορῶναι. ὅρα τοίνυν, ὅπως καὶ τῶν νί
κων λατήσομεν, γὰ οἷς μετὰ τῶν νίκων ἐπρα-
ξεν ἕκτορος. ὁ νεκρὸς εἵλκετο τεθνεῶτος, ἡμῶν
μὲν τὸ ἄρματος. δ' οὕτως ἰῶ ἀνόητος,
ὥστε λυπεῖν τὸ σῶμα ἀναίσθητον ἄρα· καὶ οὐκ
ἔχεσωιδεῖν, ὅτι ὃν μὲν ἡγᾶτο λυπῆσαι, τοῦ-

τον δὲ οὐ βλάπτειν. βλάπτει δ' ὁ φύσεως γὲ τῶν τε-
τελδυτηκότων νόμος, ὃς τὸν ἀπελθόντα γῆ κρύ
πτεσθαι βάλετ. πρὸς ποίων ἴσως τὰ βαρβάρων ἐ-
μαθες ἀχιλλεῦ; εἰ σωτὲ ἐδίδαξεν, ὡς ἄρα πρὸ
σήκει κὴ λειμμένοις πολεμεῖν; ὁ δὲ, κὴ τὸν νεκρὸν
ωεποίηται ωρόσολον. καὶ τὸ σῶμα ωείαμος
μὲν ὁ πατὴρ ὠνεῖτο πολλῶν χρημάτων, ἐπώλη
δὲ ὁ λαμπρὸς ἀχιλλεύς. καὶ οὓς ἠκίζετο τεθνεῶ
τας, ἀπὸ φύτων ἐπλούτει. καὶ δὴ γὲ φύτοις
μόνον ἔξω τῶν ἑλλιωικῶν λαθίσατο νόμων, ἀλ-
λὰ κὴ τῷ πατροκλου τάφῳ λιμὰς ἀλλοκότους
ἔθεισεν, αὐτὶ βοσκημάτων αἰχμαλώτους
σφάττων γὲ τῇ πυρᾷ. καί τοι τίς δὴ οἶδεν, ὡς
ὁ πολέμιος ἀλὸς δὴ ἔτ' ὂν ἐυσεβὴς· ἀλλ' ὑπὸ
αὐτοῦ τοῦ λακρατῆσθαι μεταβάλλει τῶν ωρο-
σηγορίαν, ἐκ τῆς αὐτ' ἐχθροῦ λακλήσεων. εἶτ'
ὦδῆ τούτοις αὐξόμαι δῆν λεγόντων, ὡς ἀχιλ-
λεὺς ἄρις δῆν ὧν τροίαν ἐλθόντων. τίνος ἕ-
νεκα; δὴ ἀσελγείας; δὴ παροινίας; δὴ ἀσω-
δλείας; δὴ ἀγροικίας; δὴ ἀσεβείας; τ' ἀκρασίας;
ἧν δὲ ἡ βεισκὴς ἐλέγχει λόγων ζῶσα μόνον, ἀλλὰ
καὶ νεκρά. οὗτος γὰρ ὅτιν ὁ δὴ ἀμαζόνος
μετὰ τὸν φόνον ἐρᾷν, καὶ τῆ ωενθεσιλείᾳ λει-
μμένη ὠλχυθείς. καὶ νὴ δία γε εἰκότως. δὴ
γὰρ αὐτῆς καὶ πολεμεῖν νεκροῖς, καὶ νεκρῶν

ἐραν. οὗτος ἐστὶν, ὃν ἐποίει πρὸ δότην τῶν ὁμοφύλων τῆς πολυξένης τὸ κάλλος. ὡς γὰρ εἶδεν αὐτὸς, καὶ ἐθαύμασε, καὶ τῶν πολεμίων ἦν· καὶ ὡς μὲν δοῦλος ἀφροδισίων ἐμνήσευεν, ὡς δὲ ἠλίθιος τοῖς ἐχθροῖς ἐπίσευε. καὶ τῇ τῆς πίστεως ἐλπίδι δελεασθεὶς, ἐν χερσὶ τῶν δυσμενῶν ἦν, καὶ ἀπεσφάττετο. καὶ παῖδα καταλιπὼν τῆς μανίας κληρονόμον τὸν νεοπτόλεμον, ὃς καὶ χρώμενος ἐν δελφοῖς περὶ τὸν νεὼν ἀπεσφάττετο.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ καὶ γεωργίας.

ΕΡΓΕΣΘΩ μὲν ὅς τις ἐθέλει ναυτιλίᾳ, καὶ πλείτω καὶ κινδυνευέτω. ἐμοὶ δὲ γεωργίαν τε ἔπεισιν ἐπαινεῖν, καὶ σοὺ ἐν τῷ γεωργεῖν εὐδαιμονίζειν. καὶ δῆτα ἐξεταζέσθω πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ λόγου. φανεῖται γὰρ μετὰ μὲν τῆς, πολλὰ καὶ δεινά. γεωργία δὲ ἔχουσα πάντα τὰ μέγιστα. παλαιότατον μὲν δὴ πρᾶγμα γεωργία, καὶ ἅμα τοῖς ἀνθρώποις εἰς τὸν βίον συνεισελθόν. ἔδει γὰρ εὐθὺς μὴ γενομένους δεῖσθαι καὶ τῶν ἀπὸ γῆς τροφῶν, δεηθέντες δὲ τῆς γῆς ἀπαρχειρεῖν ἐργάζεσθαι. ναυτιλίαν

τιλίαν δὲ, καὶ τὸ πλεῖν, εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον ἡ πλεονεξία. τὸ γὰρ δὴ πλεῖν αὐτοὺς ἔρως ἠνάγκαζε τοῦ πλείονος, καὶ τοῦτο τολμᾶ. καὶ πρῶτα ἔργα τῶν νεῶν λησείαι, καὶ τὸ ἁρπάζειν τὰ ἀλλήλων. καὶ νῦν πᾶν μὲν αὐτὸ οὐκ ἄνευ τῶν κινδύνων. πᾶν δὲ φυγῆς ἄξιον, οὗ πολὺ τὸ κινδυνεύειν. τούτου δὲ ὄντος τοιούτου, μεστὴ μὲν κινδύνων ἡ θάλαττα, καθαρὰ δὲ ἡ γῆ, καὶ τὸ ταύτην ἐργάζεσθαι. τίς μὲν φόβος ἐν τῷ ζεύξαντι ἀναῤῥῆξαι τὴν γῆν; τίς δὲ ἐν τῷ σπέρματα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφεῖναι; οἱ πλωτῆρες δὲ, ἐπειδὰν λύσαντες παραμείψωσι τῶν λιμένων τὰ στόματα, πλησίον ἔχοντες τὸν θάνατον πλέουσι, λεπτὴν ἔχοντες εἰς σωτηρίαν ἐλπίδα, τὰ ξύλα ἐφ' ὧν φέρονται. καὶ μὴν θεαμάτων μὲν ἥδιστον ἀγρὸς, ἄμπελοι, τὸ τῆς ἀθηνᾶς δῶρον, καρποὶ, φυτὰ, λήϊα. πικρότερον δὲ ἡ θάλασσα ταῖς τῶν ἀνέμων προσβολαῖς, κύματά τε κυρτούμενα, καὶ ἄνεμος φοβερὸς. ὥστε καὶ εἴ τις ἐκ τούτων διεσώθη, διὰ πάσης ἀδικίας φερόμενος σέσωσται. ἔτι τοίνυν δικαιοσύνη μὲν κάλλιστον, ἀδικία δὲ κάκιστον. ποιεῖ δὲ γεωργία μὴ δικαίους, ναυτιλία δὲ ἀδίκους. ὁ μὲν γεωργὸς σπείρας καὶ εὐξάμενος τοῖς θεοῖς, ἀναμένει σοὺ καρπὸς, καὶ δέχετε τὰς ἀμοιβὰς παρὰ τῆς γῆς, μη

δεύα λυπήσας οὐδὲν. τοῖς δέ γε ἐμπόροις, ἐν ταῖς πλορκίαις τὰ ὄντα αὔξεται, καὶ ἡ τέχνη πρὸς τὸ πλουτεῖν τὸ καταφρονεῖν τῶν θεῶν. καὶ ὠδὶ πᾶσαν πόλιν πλέουσι, τοῦτο τὸ κακὸν ἐργαζόμενοι, ψευδόμενοι, παραγόντες, παρακρουόμενοι· καὶ ὅστις ἄριστα οἶδε τοῦτο ποιεῖν, οὗτος εὐπορώτερος ἄπεισιν. ὑγεία παρὰ γεωργοῖς· συνεχεῖς γὰρ οἱ πόνοι. καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἔργα, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος, καὶ τῶν ἄλλων ὡρῶν. τὸ γὰρ ἀεὶ κινεῖσθαι καὶ φιλοτεχνεῖν, νοσήματα ἀποκλείει, τὸ ὑγιαίνειν δὲ διατηρεῖ. πλωτῆρες δὲ τὰ πολλὰ ἀργοὶ κεῖνται, τοῦτο μὲν χειμῶνος, καὶ πάλιν ἐν καπηλίοις καὶ καπνῶ. τοῦτο δὲ θέρους ἡνίκα ἂν εὐτυχῶσιν. εἰ γὰρ ἐξ οὐρίων φέρονται, κάθηνται ὠδὶ τῶν καταστρωμάτων, πίνοντες συνεχῶς, καὶ ἐσθιόντες ἔξωτε μετρίου. καὶ ταῦτα εἴωθε τοῖς σώμασι νοσήματα ἐντίκτειν. ὡς ἡδὺ μὲν γεωργῷ διψήσαντι πιεῖν ἐκ πηγῆς, προθέντα τὸ σόμα τοῖς νάμασι. λυπηρὸν δὲ ναύτῃ πολὺν χρόνον ἐν πελαγεῖ κάμνοντι, πιεῖν ὕδωρ οὐδὲν βέλτιον βορβόρου. τῷ γεωργῷ μὲν ἑσπέρας οἴκαδε ἐπανήκοντι, γυνὴ ἐστι παραμυθία, παῖδες ὁρῶντες τε καὶ ὁρώμενοι. ὁ δὲ πλέων δέδιε μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ταράττετ' δὲ τῷ πρὰ τῶν φιλτάτων ἀδήλῳ.

κερ-

κερδαλέον ἡ θάλαττα, καὶ τὸ πλεῖν. ἐγὼ δὲ ἡσθόμην καὶ γεωργοῦντας, ἢ τοὺς πλέοντας. ἀλλὰ δῶμεν εἰ δοκεῖ, πλέονα διδόναι τὰ κέρδη τῆς θάλατταν. ἀλλ' ἡ διδοῦσα, αὕτη καὶ ἀφαιρεῖται, καὶ μετὰ τῶν φορτίων προσαφαιρεῖται τὰς ψυχάς. καί τις ἀναχθεὶς μετὰ πολλῶν χρημάτων, ἢ συγκατέδυ τοῖς χρήμασιν, ἢ ἀπεσώθη γυμνός. καὶ πλείστους δὴ ἀνθρώπων τοῦτο ἐποίησεν ἡ θαλασσα· καὶ ὁ τῶν ἐμπόρων εὐπορώτερος, ἕως ἂν πλέη, οὔπω πλούσιος ἐστὶν, οὐδὲ κέκτητ' οὐδὲν, ἀλλ' ἔστι τῶν ἀνέμων καὶ αὐτὸς καὶ τὰ ἐκείνου. ἤδη δέ τινες ὁρῶντες τὴν οἰκίαν, τοῖς ὅρμοις πλέοντες, ῥαγείσης ἐξαίφνης νεὼς ἐξέπνευσαν, ἐλεεινότεροι τῶν ἀποπνιγέντων. ἤδιστον ἐν τῇ πατρίδι διαταφῆναι, καὶ εἰπόντα τι πρὸς τοὺς οἰκείους ἀπελθεῖν· τοῦτο γεωργοῖς πρέχει τὸ γεωργεῖν. τῶν δὲ πεπλευκότων πολλοῖς οὐδαμοῦ τάφος ἐστὶν, ἀλλ' ἐν ταῖς ναυαγίαις γαστέρας ἰχθύων ἐπλήρωσαν.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΑΧΙΛΛΕΩΣ καὶ διομήδους.

ΟΥ τὸ πολλῶν πείσομαι πάθος, οὐδ' ἡγήσομαι τὸν ἀχιλλέα βελτίω τοῦ διομήδους· ἀλλὰ τοὐναντίον ἐκεῖνον ἀχιλλέως. εἰ καὶ μὴ δὰ πάντων,

ἀλλ'

ἀλλ' ὦ γε τοῖς πλείοσιν. αὐτίκα τὸ γύγνος εἴ τις θαυμάζοι, τὸν πλέα καὶ τὸν ἀκανθῶν σκοπῶν, καὶ τὸν ὅλκα, καὶ πόθι διομήδους ἔχοι αὖ εἰπεῖν ὅτι καὶ αὐτὸς ἀπέρματα θεῖον ὧν. θεσσαλίαν δὲ εἰ πάνυ τις θαυμάζει, τῇ πελοποννήσῳ γε καὶ ἄκων ἔξει. αὐξηθείσης τοίνυν τῆς παιδείας ἴσης καὶ ἀμφοτέροις, οἷους γεγυμνάσθαι τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν ἔργων σκοπήσωμεν. οὐκοῦν ἐκάλει μὲν ὁ τρωικὸς πόλεμος τοὺς ἀρίστους, δοκιμάζων στρατιώτας σὺν τύχαις. ὁ δὲ γενναῖος ἀχιλλεὺς πολλὰ φράζας χαίρειν ὅπλοις, καὶ τῇ δόξῃ τῇ πατρὸς εἰς σκῦρον καταφεύγει, καὶ εἰς παρθένωνα καταδύς, καὶ τὴν φύσιν ἐκρυψε θῆλυ σχῆμα, μόρια δοκεῖν ἐθέλομενος, ἢ πρᾶγ' ἀξιοῦσθαι. διομήδης δὲ ὁ μόνον αὐτὸς ὑπῆκτο θῆλυ καιρῷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀργοὺς διακριμένους ἐκίνει· καὶ πρῶτον τοῦτον αὐτὸν πρὸς τὸ χείρων ὢν τοὺς πρὸ θύρων ὁρμῶντας. ὡς ἂν τότε λειποίσων πρὸς τὸν πόλεμον, ὁ τοῦτο πάσχων αὖ εἰκὸς ὡς τοίνυν ἦκον εἰς τὴν ἴλιον, φοβηθέντων σὺν τῷ πολεμίων, ἐθαυμάζετο μὲν οὗτος, ἐπῃνεῖτο δὲ ἐκεῖνος, τῷ μὲν ἀχιλλεῖ πραπομένων, αἰτίσασθαι τὸ διομήδη σὺν δίκαις. δι' ὧν ἐκεῖνος ἐκοινώνησε τῶν ἀγώνων. χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος, καὶ τοῦ στρατοπέδου νοσοῦντος, σκοπεῖτω τις

τις τὴν ἀπόνοιαν, καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν ἐθῶν τοῦ ἀχιλλέως. πρῶτον μὲν τοίνυν ἐκκλησίαν σωπᾷ γε, παρώξας τὸν βασιλέα· καὶ οὐ πόθι ταῦτα νόμους ἐτάραξεν. ἔπειτα οὐδεὶς σφῶν οὕτως ἀσελγῶς τὸν ἀγαμέμνονα, φεισλόμενος οὐδενὸς ῥήματος, ὡς οὐδεὶς ἄρχων τὸν αὐτοῦ στρατιώτην. τελευταῖον δὲ καὶ ξίφος ἐγύμνωσεν ἐπ' αὐτόν. καὶ εἰ μὴ θεῶν τις ἐκώλυσεν, οὐδὲν ἂν ἦν ἐμποδὼν πάντα ἐκεῖνα τοῖς ἕλλησι μάτην πεπονῆσθαι. καὶ ταῦτα ἔπραξεν, αἰχμαλώτου μιᾶς ἕρδην· ἣν ὅρδην ἀγομένην, ἐδιδάκρυσεν. οὕτως ἐδούλευε ταῖς ἡδοναῖς. ἀλλ' οὐ διομήδης ἐθαύμασεν αἰχμαλώτου καλλος· ἀλλ' ὁμοίως ἀπεῖχεν ἡδονῆς πονηρᾶς, καὶ θυμοῦ τὸ μέτρον ἐκβαίνοντος. καὶ ταῦτα ὃς τις οἶδεν ὁμήρου, ἱκανῶς ἔχει πίστασιν. ὁ γὰρ ἄρης ὁ παρ' αὐτῷ λυπρωσκόμενος, καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ πάσχουσα ἀφροδίτη, μαρτυροῦσι λειπόμενον ἢ πληγῶσι σιδήρῳ. πόθεν τοίνυν ἀχιλλεὺς βελτίων διομήδους; οὐχ ὁ μὲν ἠσύχαζεν, ὁ δὲ παρετάττετο; οὐχ ὁ μὲν ὠργίζετο, ὁ δὲ ἤλαυνε τοὺς πολεμίους; οὐχ ὁ μὲν ἦδε πρὸς λύρας, ὁ δὲ πρὸς οἰμωγὰς τοὺς φαντίους ἐμάθισεν; καὶ ταῦτα ἔπραττε διομήδης, ἢ τύχης ὢν τοὺς φαντίους μεθηκάς, καὶ τοῦ διὸς ζῶν ἄνω βέλεσι σωαγωνιζό-

γωνιζομένου τοῖς τρωσί. λέει δὲ τῆ ἀνδρίαν δὲ κιμαζειν οὐκ ἐν ταῖς δυπραξίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀκαιρίαις. ἐν μὲν γὰρ ἐκείναις καὶ σὺν φαυλοτέροις ὁρῶμεν δυλοκιμῶντας, ἐν δὲ ταύταις σὺν τῶν ἄλλων διαφέροντας αὐτέχοντας. εἰκότως ἄρα τῶν πρεσβύτερων ὡς ἐκείνου ἀπρόπτων ἐπανελθόντων, ἐπετίμα τῷ πεπομφότι. τὸ δὲ νυκτερινὸν ἔργον, πότ' ἂν ἀχιλλεὺς ὑπέμεινεν; ὧ τοσοῦτον ἴσχυεν, ὥστε πεπωκὼς τὸ φρόνημα τῶν ἑλλήνων, ἐπέρρωσε ταῖς τῶν ἐναντίων σφαγαῖς. καὶ τί λέει τὰ πολλὰ λέγομεν; οἱ γὰρ πολέμιοι, πάλαι τὸν ψῆφον ἐνίκησαν. ὅταν γὰρ λέγωσιν, ὃν δὲ ἀχιλλέα πότε ἔστως ἐλείλαμεν, πότε διελάσκουσιν ἅπαντας ὡς οὐ δεῖ θαλαττεύειν, ἀλλ' εἰς ἴσον ἄγειν τῷ διομήδει τὸν πολὺ λειπόμενον. λειπτέα γὰρ ἀκριβεῖς πρὸς τοῖς ἕλλησιν ἀρετῆς, οἱ πολέμιοι, παρ' αὐτῶν ὧν ἔπαθον μεμαθηκότες, τίς ἀμείνων καὶ τίς κάκιστος. εἰπέ μοι τὸν ἕκτορα λέγεις, ὡς ἀπέθανεν ὑπὸ ἀχιλλέως. τὸ δὲ πῶς ὑπερβαίνεις; οἶδα γάρ, ὡς εἴ τις πρόδειξε τὴν νίκης τὸν τρόπον, ἑτέροις μὲν φανεῖται τὸ ἔργον, ἑτέροις δὲ ἡ δόξα. ὧν δὲ ἕκτορα, πολὺ μὲν πρότερον αἴας ἀχιλλέως κατέβαλεν ἐν τῷ μονομαχεῖν. ταῦτον δ' ἂν ἐπεποίηκε διομήδης, εἰ πρὸ ἡμελαχώμεσον

κεῖον δέ, τοῦτον καὶ νύκτωρ τὸ στρατόπεδον τῶν λαγχανόντων εἶναι, τὴν τῆς νίκης ἐλπίδι πρὸς τὸν δύχλον ἀγόμενοι. εἶθ' ὁ μὲν δύθυς αὐτὴν λαμβάνων τὰ πεπραγμένα, πολυξένης ἐρῶν, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀπευδόμενος, τοὺς οἰκείους πρὸς δύλους. ὁ δὲ, ἀφῆλθε μέχρι τοῦ τέλους τηρῶν τὴν τάξιν τῆς δυνοίας, δὲ ἵν' ἦλθε μὲν εἰς μέσον τὴν τῶν ἐναντίων πόλιν, ἐγύμνωσε δὲ τοῦ μόνου φυλακτηρίου τὸ ἴλιον. εἰ οὖν ὑπὲρ μὲν τοῦ τὴν πόλιν ἐλεῖν ὁ πᾶς συνεπικῆ πόλεμος, τοῦτο δὲ σῶσαι τῶν διομήδους τόλμαν πεπρακται, πῶς οὐ μικρὰ πάντα τὰ τῶν ἄλλων πρὸς τὰ τοῦδε, τῶν τόσους καὶ τόσους ἀποκτεινόντων; εἶα δίναν ὁ μὴ αἰχρῶς ἀποθνήσκει, πρὸς τοῦ λειποτάκτου καὶ φεύγοντος πάντοθεν. ὁ δὲ, τὸ ἄστυ τῶν διομήδους ἐπολιόρκησε, καὶ μετ' δύκλείας ἀπέπλευσε. καὶ τῆ οἴκοι παραχῆς διαταγούς, οἰκίσης ἐτέρωθι γίγνεται καὶ τῆ ἀθανασίας, ἧς ὁ τυδέως δὲ ἔτυχε, μικρὸν ταύτης ἀπέλαυσε διομήδης.

ΤΙΝΑΣ ΑΝ ΕΙΠΟΙ ΛΟΓΟΥΣ ἀνδρομάχη λειπόμενον ἐφ' ἑκτορι.

ΚΕΙ δὴ πῶς ἔργον ὁ φόβος, καὶ σὺν ἐμὸς λόγος ἔκπλεως ὑπρίζομαι ἕτερα μεταβάλλουσα εἰσηγούμενη. πρὸ μὲν οὖν ἑαυτοῦ φέρεται· ὁ δὲ ἀφέ-

ἠφείδησε. τοιγαροῦν τέθνηκεν οὐκ ἐν ταῖς ἡμετέραις ὦ θεοὶ χερσὶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀχιλλέως. τὸ δὲ ἐκεῖνον τεθνᾶναι, τὸν πριαμὸν ἐστὶν ἀπολωλέναι, τὴν ἑκάβην, τοὺς ἀδελφούς, τουτὶ τὸ παιδίον, ἐμὲ, τὴν πόλιν ὅλην. ἐκεῖνος ἔσωζε τὸ ἴλιον. πόθεν οὖν ἔτι σωθήσεται; ἔῤῥει πάντα, καὶ διέφθαρται. καὶ γέγονα γυναικῶν ἀθλιωτάτη. οἵας μετεύσασαν ὁ δαίμων εὐδαιμονίας ἀπεστέρησεν; ἦν μοι πατὴρ καὶ μήτηρ ἐν βασιλείοις, καὶ χορὸς ἀδελφῶν, καὶ πάντα λαμπρά. τούτοις προσεγένετο μεῖζον ἕτερον· συνοικος ἕκτωρ, ὁ πλίτης θαυμαστὸς, ἀγαθός. ἐβλεπόμην, ἐθαυμαζόμην. καὶ τὴν ἀνδρομάχην τίς προσεπὼν, τοῦ στρατηγοῦ προσέθηκεν αὐτὴν, τοῦ κρατοῦντος, τὴν μακαρίαν. ἔδει μὲν οὖν μέχρι γήρως δι' ὁμοίας ἀφικέσθαι τῆς τύχης, ἀλλ' οὐκ εἴασαν ὁ χαλεπὸς οὗτος ἀχιλλεύς, ὃν ἡ θέτις ἔτεκεν ἐπ' ἐμοί. κατήνεγκέ μοι τὸν πατέρα, ἀπέσφαξε τοὺς ἀδελφοὺς, δουλείαν ἐπέβαλε τῇ μητρί, εἶτα ἀπέδοτο. καὶ οὐδὲ αὐτὴ περίεστι. καὶ ταῦτα δεινὰ μὲν, φορητὰ δὲ ἐποίησας ἕκτωρ τὰ δυστηχήματα· καὶ τὰ πάντων παρεῖχεν μόνος. καὶ ὧν ἐστερόμην, ὤμην εἶναι μοι διὰ σοῦ. ἀλλ' ἀπεσφάγης, ἐδέξω τὴν πληγήν. ὠχόμεθα, ἀπολώλαμεν. πρόσεισι τὰ δεινά.

πλησίον

πλησίον ὁ κίνδυνος, ἐγγὺς τὸ πῦρ. ὁρᾶν μοι δοκῶ τοὺς τρῶας κατακοπτομένους, τὰς γυναῖκας ὑβριζομένας, αἰσχυνομένας, τοὺς παῖδας ἑλκομένους, ὁρᾶν τὸ πῦρ, ὁρᾶν τὸν σίδηρον. ἀνέωκται τοῖς πολεμίοις τὸ ἴλιον, οὐκ ἔτι σοῦ προβεβλημένου τῶν πυλῶν. ὦ παιδίον. ἴσως σε λαβὼν τις τῶν πολεμίων, προσαῤῥάξει τοῦ πύργου. γενναῖος ἦν ὁ πατὴρ, ὀφείλεις δίκας τοῖς ἀχαιοῖς. ἐμὲ δὲ ἄρα ἀποκτενεῖ τις, τοῦτο γοῦν εὐτυχήσομεν. ἀλλ' οὐκ ἔτι δουλεία με μένει, καὶ διακονία, πληγαὶ, καὶ διατέλους δάκρυα. καὶ γὴν ἴσως ὄψομαι, πρὸς ἧς ἡμῖν οὗτος ὁ πολέμιος ἦλθε. τάχά που καὶ τὸ δεινὸν ἀναγκασθήσομαι, μίγνυσθαι τῷ τὸν ἕκτορα ἀποκτείναντι.

ΤΙΝΑΣ ΑΝ ΕΙΠΕ ΛΟΓΟΥΣ ὁ χείρων ἀκούσας ἐν τοῦ παρθενῶνι εἶναι τὸν ἀχιλλέα.

ΟΓΗΛΙΟΝ. ἀλλότρια σῆς χορείας τὰ θρυλλούμενα. ὦ παιδεία καὶ ἀρετὴ, καταισχυνθεῖσα τοῖς λόγοις. τίς τῶν τῆς ἀδοξίας ῥημάτων ἄγγελλος; τίς αἰσχρᾶ φήμη ὑπηρετεῖν ἐτόλμησεν; ἄπιστα μὲν λέγων, κατηγορῶν τῆς ἀληθείας· τάχα δέ που καὶ πι-

 στευόμενος·

σευόμενος· τίνα καταιτιάσομαι τῆς ἀδοξίας; ἀρετὴν τίνα τῶν προγόνων μιμησάμενος ἀχιλλεὺς, τὰ τῶν παρθενώνων ἠγάπησεν; αἰακὸν, ἢ τὸν πηλέα; ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ διὸς χειροτονίαν ἐδέξατο, ὁ δὲ σωφροσύνης ἆθλον, τὸν θέτιδος γάμον, καὶ θεῶν κηδεστὴς θνητὸς ὢν ἀνηγορεύετο. οὗτον νὴ διὰ τὸν πλ ον ἀκοντίσας σεμνυνόμενον, ἔτρεμον. τούτου καὶ δεξιὰν ἔφριττε θὴρ καταγωνιζόμενος. πῶς τοι παῖ πηλέως τῆς ἱππικῆς τὰ διδάγματα; πῶς δρόμος καὶ γυμνάσια, δι' ὧν ἐφάνης ἀήττητος; εἰς τοιοῦτον ἄρα τέλος ἐξεπαίδευον, ἐξέπεμπον διαθλήσαντα, ἵνα χεῖρα δεξιὰν διαδέξωνται παρθένοι, ἵνα μετὰ πηλέως λυκομήδης οἰκειωθήσεται, ἵνα τὸν πηλέως, σιωπῶ καὶ τοὔνομα, κόραι σύνομον δέξονται; ὢ μόνος τῶν ἀνομοίων κοινωνίαν εἰργασμένος λυκομήδους καὶ χείρωνος. καὶ μετὰ πηλέως καὶ ὁ θάλαμος, καὶ μετὰ ἱππικὴν ἱστουργία παρθένων. καὶ μετὰ κυνηγέσια, πῶς ταλασία τὰ διδάγματα τὸν χείρωνα, πῶς ἐδίδαξε δεξιὰν τόξον φέρειν, διδαχθεῖσαν τὰ τῶν παρθένων ἐργάζεσθαι; οἴμοι τῆς ἀκοῆς. ἄρα καὶ χλαῖνα γυναικεῖα κατεκόσμησεν, ἆρα καὶ κρήδεμνον καταισχύνει τὸν βόστρυχον, ὑπέμειναν πόδες ὑπὸ θηρίων τοῖς ὄρεσι

Βαίνοντες

βαίνοντες, οἱ δρόμῳ φοβήσαντες τοὺς πάντων τάχει κρατήσαντας. τὰς χεῖρας οὐ διέφυγεν οὐδ' ἵππος κροαίνων, οὐδὲ λέων ὁρμῇ φερόμενος. σὴν ψυχὴν νενίκηκεν οὐ φόβος, οὐ τρόμος, οὐκ ἀπειλὴ δυσμενῶν· ἀλλ' ὧν ἠπιστάμην, τἀναντία νῦν ἀγγέλλουσι· καὶ ἀπώσαιμεν τοὺς λόγους, ἡ φήμη πολλοῖς πεπίστευται. τοῦ ἀχιλλέως πρόγονοι θεοῖς τῆς δόξαν ὁ πηλέως † προσανέθηκεν. ἔστι γὰρ αἷμα θεῶν, παρθένος δὲ τῆς προαίρεσιν. τίς ἄρα θέτιδι τούτων ἄγγελος γενήσεται; θεὸς γὰρ οὖσα, καὶ γυνὴ, τοῖς παροῦσιν αἰσχυνθήσετ'. διὸ μήτηρ ἀνδρὸς ἐκέκλητο, καὶ κόρης αὖθις κληθήσεται, † ὦν μελέα τῆς φύσεως διττὸν λαβοῦσα τὸ πρόσρημα. καὶ δι' ἑνὸς τοῦ φιλτάτου τοῖς ἐναντίοις κληθεῖσα. λυέσθω μοι τρίνυν τῆς ἀρετῆς τὰ παιδεύματα, ἀφείσθω μοι νέων κατάλογος προσφιλής. τὸ γὰρ τῆς παιδείας φοβεῖ με τέλος ἀκλεές.

παρθένοις ἀνέθηκεν

ἐπὶ ἀμελείᾳ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΠΕΖΟΜΑΧΙΑΣ.

Ανθρωποι δὲ ἐπειδὰν εἰς πόλεμον καταστῶσι, κατὰ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ποιοῦσι τοὺς ἀγῶνας. οἷς μὲν εἰσὶ νῆες, ναυσίν. οἷς δὲ ἵπποι, ἱππεύσιν. οἱ δὲ τῶν ὅπλων ἰσχύοντες,

ταῦτα κρίνουσι πρὸς ἀλλήλους. οἷς δὲ ἐστι τὰ πάντα, διὰ πάντων μαχονται. καλαὶ μὲν οὖν αἱ ναυμαχίαι, καὶ τέχνης δέοντες. πεζομαχίαι δὲ ἀξιολογώταται καὶ ἀρχαιόταται. ἐγὼ δὲ θεατὴς γενόμενος μάχης τριαύτης, ἐθέλω σοι δεῖξαι λόγῳ τὴν θέαν. πόλεις γὰρ ἠπείρῳ πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, εἰς ἔχθραν ἧκον, ἐπειδὴ τῇ μὲν ἐδόκει πλεονεκτῆσαι, ἡδ' οὐκ ἠνέσχετο ἐλαττοῦσθαι. λόγοι δὲ ἦσαν γὰρ ἑκατέρᾳ ῥητόρων· ὧν οἱ μὲν ἐπήνουν τὸ κρατεῖν, οἱ δὲ μὴ ὑπακούειν. καὶ οἱ μὲν γὰρ ἔβαλον ἔρωτα τοῖς αὐτῶν τῶν ἀρχεῖν, οἱ δὲ τῆς ἐλευθερίας. καὶ ἡνίκα πολέμου καιρὸς ἦν, γὰρ πρασκευαῖς ἦσαν, τὰ ὑπαρχοντά τε δεξετάζοντες, καὶ συμμάχους ἀγείροντες. ὑπλόντων δὲ τῶν ἀδικούντων, ἀντεπεξήεσαν οἱ ἀμυνόμενοι. καὶ ἐδέξατο χωρίον ἑκατέροις λεῖον τε καὶ εὐρὺ, καὶ ἀρκοῦν τῷ ἔργῳ. ἐτάξαντο δὲ ὧδε. ὑπὲρ μὲν ἑκατέρου μέρους ἦσαν ἀμφότεροι οἱ ἱππεῖς. τὸ δὲ μέσον ἐπεῖχον οἱ ὁπλῖται, τοξόται τε, καὶ ὅσον ψιλὸν ἐφείπετο. θήξαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ταῖς παρακλήσεσι τῶν μαχομένων τὰς γνώμας, ἐκέλευον ἆραι τὰ σημεῖα. καὶ ἤρξαντο τοξόται τῆς μαχης. καὶ βέλη πολλὰ ἐφέρετο, τὰ μὲν εἰς σώματα, τὰ δὲ ἀπετύγχανον. ὡς δὲ ἀνήλωτο τὰ βέλη τοῖς τοξόταις, γὰρ χερσὶν

ἦν

ἦν ἡ μαχη. καὶ δρασμὸς πολὺς, καὶ πάταγος, ὁ φόνος, ὃν ἐργάζετο τέως τὰ δόρατα. ἐπεὶ δὲ οὐ τούτοις ἦν ἔτι χρῆσθαι, ξίφεσιν ἀλλήλους ἀπέκτεινον. καὶ τοῦ μὲν ἀπεκόπη χεὶρ, τοῦ δὲ ὀφθαλμὸς ἐξεκόπη, ὁ δὲ γὰρ τοῦ βουβῶνι πληγεὶς ἔκειτο, τοῦ δέ τις ἀνέῤῥηξε τὴν γαστέρα. καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς εἶχεν ἐπὶ τοῦ στήθει τὴν πληγήν. τὸν δὲ κακὸν εἶδεν ἂν κατὰ τοῦ νώτου τοῦτο παθόντα. κτείνας τις τοῦτον ἐσκύλευε κείμενον. τὸ δὲ ἰδὼν τις σκυλεύοντα, πλήξας ὑπὲρ κατήνεγκεν. αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον ἕτερος. ὁ μὲν τις πολλοὺς κτήνας ἀπέθανεν, ὁ δὲ ὀλίγους. ὁ δέ τις οὐδὲν δρασας, ἔκειτό γε ἐπ' ἀσπίδι τεθνεώς, ὁ δὲ ἐπ' οὔδει. πολλοὶ δὲ καὶ τεθναῦαι σχηματιζόμενοι, τοὺς ἐφισταμένους κάτωθεν ἐτίτρωσκον. ἱππεὺς ἔκτεινεν ὁπλίτην, ὁπλίτης ἱππέα. ὁ μὲν ἐκβαλὼν τοῦ ἵππου τὸν στρατιώτην, ὁ δὲ πρότερον πλήξας τὸν ἵππον, ἔπειτα ἐκεῖνον δυνηθεῖς. τὸ δὲ αἷμα τὴν γῆν ἐφοίνισσε. καὶ ὑπὲρ βαίνοντες τοῖς νεκροῖς οἱ ζῶντες, τὰ λοιπὰ ἔπρασσον. ἤδη δέ τις καὶ ζῶν εἰλημμένος, λύτρων ἐμέμνητο πρὸς τὸν ἑλόντα. τοῦ δὲ οὐδὲν ἔμελλε χρημάτων, ἀλλ' ἐπλήρου τὸν βόθρον. μέχρι μὲν οὖν μεσημβρίαν σταθῆναι, ἀμφοτέρωθεν ἦν ἔργα γενναῖα. τὸ δὲ γὰρ τεῦθεν, ἔδοσαν δίκην οἱ ἀδι

 κοῦντες.

κόντες. τῶν γὰρ ἱππέων αὐτοὺς πολιορκούντων, φείσαντες μὴ λωλυθῆναι, ᾠχοντο φεύγοντες. οἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν βοῇ, ἣν ἠύρεσαν, χαίροντές τε τῇ τροπῇ, καὶ ἅμα ἐκείνους πωσεκπλήττοντες. ἀλιώσοντές τε τὸ ζωγρεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ φυγεῖν ἐγίνοντο. καὶ εἶλον αἰχμαλώτους πολλούς, οὐ μὴν τετρωμένους, οὐδὲ ἄνευ τραυμάτων. οἱ δὲ ἀλιαφυγόντες, διατέφυγον εἰς τὸ ἄστυ, καὶ ἀγγέλοντο νικηθέντας ὑποπτόνδους. οἱ δὲ αἰχμαλώτους ἄγοντες, καὶ λάφυρα, πομπεύοντες ἀνέστεφον. καὶ δὴ παρὰ μὲν τοῖς νενικηκόσι τὰ τῆς τρατοῦ των θυσίαι, πρόσοδοι, καὶ στεφανοῦν οὐκ ἀρισβεύοντες. οἱ δὲ ἡττώμενοι, οὐ ῥήτορας εἶχον γὰρ μέμψει. κατηγόρουν δὲ ἅμα μὲν τῶν τρατηγούντων οἱ ῥήτορες. καὶ ἐδόκει τῶν παρόντων, τοῖς μὲν χρῆναι διαλύεσθαι τὴν ἔχθραν, τοῖς δὲ καὶ δι' ὑπόραν αὖθις συγκροτῆσαι μάχην.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΓΡΑΦΗΣ
ἐν Βουλευτηρίῳ.

ΕΝ δὲ τῇ αὐλῇ τοῦ Βουλευτηρίου, ἣ δ' ὄψιν οὐ μεγάλη, διαλὴ δὲ τοῦν ἐν μέσῳ τετράρων, ἃς ἐποίησε λίονες, εἷς διαύτην γραφήν, ἀγρὸς ἦν, ἐν οἰκήματα ἀγροίκων

γροίκων πρέποντα, τὰ μὲν μείζω, τὰ δὲ ἐλάττω. παρὰ δὲ τῶν οἰκημάτων αὐλὴ πρέχεται ἐωρῶντο δυπάρειροι· ὅλας μὲν οὐκ ἦν ἰδεῖν. ἐκώλυε γὰρ τὰ οἰκήματα. τὰς δὲ ἄκρας τῆς ἀγρόικου ἐφαίνετο, τότε γε ὑποραίροντα. ταῦτα, ὡς εἰκός, αὐλὰ παυλαν εἶχε ζῶις ἀγροίκοις, σκιᾶτε τῇ ἀπὸ τῆς ἰόμυος, καὶ ὀρνίθων φωνῇ, οἱ χαίροντες τῷ τῶν ἀγρόικου ἰζάνοντες. ἐγράφοντο δὲ ζωνες ἐκ τῶν οἰκημάτων τέτταρες. ὁ μὲν πρεκελύπτό τι μφρακτυλλίῳ πλησίον ἑστῶτι· ἔδοξε γὰρ ἐμένυγμα εἶναι, ὡς ἄρα τι ὦν τάπαι. ὁ δὲ ὑπέρριφε πῶς τάτας, οἷα φωνῆς ἀκόων τῶν τάτοντο. ὁ δὲ λλη τέταρτος ὀλίγῳ πρὸ ελθὼν τῶν θυρῶν, τὸν λεξιὰν ἐκπετακώς, ῥάβδον τῇ ἑτέρᾳ φέρων, ἐφαίνετό τι Βοᾶν πῶς οὖν πονοῦντας πρὸς τὸν ἅμαξαν. ἆρα γὰρ ἅμαξα φορτίου πλήρης. οὐκ ἔχω δὲ εἰπεῖν εἴτε ἄχυρα ἦν, εἴτε ἄλλο φορτίον, ἀλλὰ ῥαθύμως βοᾶν ἐπειρῶντο, ὁ μὲν γῶθων, ὁ δὲ γῶθων· ὁ μὲν γυμνὸς ὅλος σὰ σώματος, βακτηρίαν ἀνέχων τὸ φορτίον· τῷ δὲ ἐφαίνετο μὲν τὸ πρόσωπον, καὶ μέρος τι τοῦ σήθους. ὅλος δὲ εἰκὸς ἐκ τῶν πρὸ σώπων τῶν χροΐν, καὶ αὐτὸς ἤμυνε. τὰ δ' ἄλλα ὑπὲρ τὰ ἁμάξης ἐκρύπτετο. ἦν δ' ἅμαξα, ὅτε τροχάκυκλος ἔφησεν ὅμηρος, ἀλλὰ λυσῖν χροΐν, ἣ καὶ τὸ φορτίον πρὶ ἐρρέει, καὶ ἐ-

πλέονζ τῶν ἀμπώντων οἱ βόες, ἄμφω τὸ χρῶμα φοίνικες, καὶ δὴ πεθραμμένοι, καὶ εὖ αὐχένας πλατεῖς. ζοφ βουκολητὴς δὲ τὸν χιτωνίσκον αὐτοῦ εἱλίξας εἰς γόνυ ζωσάμενος. τῇ μὲν οὖν πλεξίᾳ λαβόμενος τοῦ χαλινοῦ εἵλκε· ῥᾴδιον δὲ ἔχων γὼ τὴν ἑτέραν, ὁδὲν ἀρᾳ ἐδεῖτο εἰς τὸ προθύμους ποιεῖσθαι τοὺς βόας· ἀλλ' ἠρκεῖτο τῇ φωνῇ. κὴ γὰρ ἤδη πού τι πῶς αὐτοὺς οἷα δὴ φθεγγόμενος ἔβλεπον, ὧν ἀν ξυνίη βοῦς. ἐπιστρέφων ὁ βουκολάτης καὶ λύνας, ὡς ἂν ἔχοι καθύπερθεν ἔχων τὸν φύλακα. κὴ παρὰ μῶ ὁ λύων τοῖς βουσὶ παραβαίνων. χωρεῖν δὲ ἡμᾶς ἔφασκε, πλησίον ἦν ἱεροῦ. τοῦτο γὰρ ἐσήμαινον οἱ λίνες, κὴ τὰ ὑποκύπτοντα σημήϊα. ἄγαλμα δ' ἂν ἐλείκνυεν ἡ γραφή, ἴσως αὐτὰ τὰ σίνδηρα θεοὺς ἡγοῦντο, καὶ ἐθεράπευον. ἢ τάχα ἦν μὲν ἄγαλμά τι, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν σιγώντων οὐκ ἐφαίνετο.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΜΕΘΗΣ.

ΟΝ οἶνον ἦν πίνῃ τις μετρίως, τό, τε σῶμα ἄνησε, τὴν ψυχὴν οὐκ ἐβλαψεν. ἢν δ' ἐκφέρηται πῶς ἀμετρίαν, κὴ πίνῃ πῶς ὑπερβολήν, κὴ ἅδην μεθύσκηται, τιμᾶδε αὐτὰ ἄγκη πάσχειν. εἶδον γὰρ μεθύοντα ἄνθρωπον ἔνδεα αὐτῷ τῷ συμποσίῳ, κὴ οἴκαδε

δὲ ἰόντα παρηκολούθησα. ἕως μὲν οὖν οὐκ ἐμπέπλησο, πάνυ σωφρόνως τε διελέγετο, καὶ ἦν ἥμερος, καὶ εἶπεν ἂν ἃ οὐκ ἄμεινον, καὶ σκῶμμα οὐ ἀνέσχετο. λοιδοροῦντος δὲ ἅδην τοῦ οἴνου, καὶ τυραννοῦντος, τότε σώματα ἐρυθραίνεσθον, πρός χειρός τε ἦν εἰς ὀργήν, καὶ ὕβριζε μὲν ἑτέρους. αὐτὸς δὲ ἐς χαμαιτύπας, ἐδυσχέραινε. διατηρῶν δὲ καὶ τοὺς οἰνοχόους, μηδὲν ἁμαρτάνοντος. καὶ ἤν τε λύπῃ ἐπιπέσῃ χειρός τό, τε βλέμμα πάρεγε. ἤν τε γλῶτα, τὸ αὐτὸ ἐπεπόνθει. ὡς δὲ οὐκέτι ἐδύνατο ἑστάναι, τὸ ὀρθωσόντων ἐδεῖτο, κὴ ἀξόνιον. καὶ μέχρι μὲν τῶν τοῦ ἀγορᾶ ἦκεν, ἐδεῖτο τ' ἄγοντος. ὡς δὲ ἐντεῦθεν ἐγένετο, τὸν μὲν ἀφῆκεν, ἐπειρᾶτο δ' ἀρκεῖν αὐτῷ· τὸ μὲν ἴσχυεν· ἀλλ' ἐώκει τοῖς πρὸ παίουσι, τῇδε κὴ τῇδε φερόμενος, ἐλπίδα παρέχων ἀεὶ πεσεῖσθαι· τῷδ' οὖν κὴ γέλωτα. τὸ γὰρ ἦν ὅς τις αὖθ' τ' γελᾶν ἐώρα. ἐμοὶ δὲ συνήθων ὅς τις προσῆλθε βοηθήσων, ὅτ' ἐγνωρίζετο, δυσγενὲς τ' ἔργον ἐδόκει ποιεῖν. πόλις δὲ ἐλθὼν οἰκάδε, πολλῶν ἐφιστομένων, (ἤδονὴν γὰρ δὴ παρεῖχεν ἡ τ' μεθύοντος συμφορὰ) τοῖς μὲν οἰκέτας ἐπέπληττον· ἡ γυνὴ δὲ αὐτῷ λάθρᾳ ἐδόκει τὰν θύρᾳ διωθεῖσθαι, πλημμελοῦσα δὲ δῆλον. κὴ δ' ἀλγεινὸς ἐπ' αὐτῷ ἐφαίνετο, γραῖς δ' ἔδει, δὲ δ' ὁλόκληρον. ἀλλὰ τ' μὲν

γραμματα, τοῦ δ' ἀφήρητο συλλαβήν, τοῦ δὲ τι καὶ πλέον. καθίζων δὲ διεμέμφετο τὴν οἰκίαν, ὡς οὐκ ἐθέλουσαν ἑστᾶναι. καὶ ἐβόα, πολλὰ δὴ καὶ συνεχῆ, καθάπερ ἀδικούμενος. ἔπειτα ἐκταθεὶς, ἔκειτο κατειλημμένος ὕπνῳ μάλιστα ἐοικότι θανάτῳ, μακροῦ δὴ τούτου τετυχηκώς. καὶ τῇ ἡμέρας φανείσης, ἀπέλαβε τοὺς λογισμοὺς, ὧν ἐπεπόνθει ὑπὸ τῇ μέθης· αὐτὸς μὲν εἰδὼς οὐδὲν, τοὺς δ' ἄλλους ἔχων διδασκάλους.

ΘΕΣΙΣ ΕΙ ΓΑΜΗΤΕΟΝ.

ΕΠΙ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων δοκοῦσι μοι τῇ ὀρθῆς δόξης οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτάνειν, μάλιστα δὲ τοῦτο πεπόνθασιν οἱ τὸ γαμεῖν ὡς ἓν τῶν δεινοτάτων φεύγοντες, εἶτα μέγα φρονοῦσιν ὡς εὖ βεβουλευμένοι τὰ πάντων ἀσυμφορώτατα ἠρημένοι. καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς αὐτῶν καθεστᾶσι μιμητὰς, διχῆ βλάπτοντες τὸν ἀνθρώπινον βίον· οἷς τε αὐτοὶ πράττουσι, καὶ οἷς τοὺς ἄλλους παρακαλοῦσι. παραδώμεν δὲ, εἰ δοκεῖ, τὸ πρᾶγμα λογισμοῖς. τοὺς μὲν οἷόν τε μεταστήσωμεν, τοὺς δὲ ποιεῖν ἃ ἀνδρός ἐστι νοῦν ἔχοντος ἀναγκάσωμεν. δίκαιον δὲ θεοῖς

δὲ θεοῖς ὁμογνώμονας εἶναι, καὶ μὴ διεστᾶναι κατὰ τὴν κρίσιν, μὴ δὲ στασιάζοντας φαίνεσθαι πρὸς τοὺς τῶν ἁπάντων κυρίους. πῶς οὖν ὁ ζεὺς περὶ γάμου βεβούλευται, καὶ πάντες οἱ τὸν οὐρανὸν ἔχοντες; οὐ τὴν μὲν ἥραν αὐτὸς ἔγημε, τὴν δὲ ἀφροδίτην ἥφαιστος, καὶ ἄλλος ἄλλην, καὶ πατέρες ἐκλήθησαν καὶ ἀδελφοί; τί οὖν, οὐ σεμνύνονται ταῖς ἀπὸ τοῦ πράγματος κλήσεσιν; οὐ γαμήλιος μὲν ὁ ζεὺς, ἡ δὲ ἥρα σύζυγος, ἡ δ' ἀφροδίτη πάντα ἀφεῖσα περὶ τοῦτο διατρίβει; γάμος ἔδειξεν ἀπόλλωνα καὶ τὴν ἄρτεμιν, γάμος ἄρην, γάμος τὸν ἡρακλέα, τῇ ἑλένην, τοὺς διοσκούρους. οὐ γὰρ μόνον θεοὶ θεοῖς ἠξίωσαν μίγνυσθαι, ἀλλὰ καὶ μέχρι γῆς ἦλθον, τοὺς ἡμιθέους ἀπείροντες. οἱ δὲ ἡμίθεοι ζηλωταὶ τῶν πατέρων κατασταντες, ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ πατέρες, οἱ μὲν καθ' ἡσυχίαν γαμοῦντες, οἱ δὲ καὶ πολέμους ὑπὲρ γυναικῶν ἀράμενοι. ἀκήκοα καὶ τοῦ μίνω παῖδας, καὶ δαρδάνου, καὶ ταντάλου. εἰ δὲ τὸ γαμεῖν οὐ καλὸν ἦν, οὔτ' ἂν θεοὶ τοῦτο μετῆλθον ποτε, τούς τε ἐξ αὐτῶν γεγονότας πάντας ἂν ἀπέτρεπε. νῦν δὲ ἔργῳ μεμαρτυρήκασι, θείαν εἶναι τῇ ὑπὲρ τοῦ παίδων μίξιν. οὔτε γὰρ μὴ τὸ βέλτιον ἰδεῖν τοὺς θεοὺς ἔστιν εἰπεῖν, οὔτ' εὖ εἰδότας, ἐξεπίτηδες πρὸς τῶν ἀμεινόνων αἱρεῖσθαι τὰ χείρω, ὅστις ἀπ' αὐτοῦ

τ' πεπεισμένος παρὰ τῶν θεῶν φεύγει τὸν γάμον, διατηγορεῖ τῶν θεῶν, ὡς τὰ φαῦλα τελμηκότων· καὶ βέλεται δοκεῖν ἐκείνων εἶναι φρονιμώτερος, ὡς τῶν μὲν τ' δέοντος ἐκπεπληκότων, αὐτὸς δὲ ὡς τὸ διάλλιστον εὑρών. ὅταν γὰρ τ' τοιῶν, πρόδηλον ὡς ἀστιβεῖ, καὶ γίνεται τῶν τοὺς βωμοὺς αὐαστώντων μιαρώτερος· ὁ ζημῆς ἀρχιερῶν ζυνὸς τοὺς ιερέπονας, ἀλλὰ πονηροὺς οἷς ποιοῦσιν ἀποφαίνων, καὶ πολεμίους. ἀλλ' ἐῶ ταῦτα. τῇ φύσει δὲ ὃς ζις μάχεται, πῶς ἂν σωφρονεῖν δοκοίη; τί οὖν τὸ βέλημα τ' φύσεως εἶναι νομίζεις, ἢ γεμίξεις καὶ γονὰς καὶ τόκον; τεκμήριον δὲ τὰ μὴ μετέχοντα λογισμῶν τῶν ζώων, ἃ ἐκείνης ἀνάγκης ἕλκεται, καὶ διέκνυσιν ἐκγονα. διαλῶς ἄρα παρὰ ταῖς ἀρίσαις τῶν ἑλληνίδων πόλεων, οἳ ἐγκλήμασι τὸ μὴ γαμεῖν ἔκειτο. θαυμάζω δὲ, εἰ ζῆς μὲν παρασι χαλεπὸν εἰσόμεθα τ' γενέσθαι, μὴ νομισθῆν δὲ καὶ αὐτοὶ ταῖς πόλεσιν ἀφέλειν τῶν αὐθ' ἡμῶν ἐκείνας διαλιξομένους. ἢ χρήματα μὲν ὀφείλοντα μὴ θεῖναι δηνόν, σώματα δὲ ὀφείλοντα μὴ φυτεῦσαι μέτριον. οὕτω φέρω ἀδικοῦσιν οἱ τὸν γάμον φεύγοντες, καὶ τὰ μέγιστα καλὰ καταβάλλουσιν αὑτούς τε καὶ τὰς πόλεις, καὶ σωτηράσασιν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ γῇ καλά. ποῖαι μὲν γὰρ

θυσίαι

θυσίαι θεοῖς ἔτι; ποῖα δὲ βουλευτήρια; ποῖαι δὲ ἐκκλησίαι; ποῖαι δὲ στρατεῖαι κατὰ γῆν; τίνες ἀποσολοι; τὰς δὲ πόλεις αὐτὰς ὡς οἷόν τε μάλιστα, αὖ σὺ γνοικῆντας ἀξέλοι τις; ἐρημωθεῖεν αὖ αἱ πόλις, εἰ σαίκα τὰ τ' γάμων, καὶ μὴ πεθαί νη. ὅταν γὰρ μὲν ὄντον ἀπίωσιν, οἱ δὲ αὐτ' ἐκείνων μὴ φαίνωνται, πῶς οὐκ αὐάγκη τὸν ὄπῃ ἔφλω συμβαίνειν; καὶ μάλ' ἀσὶ ἐκεῖνο γε ἔσιν εἰπεῖν, ὡς κοινῇ μὲν ταῖς πόλεσι λυσιτελεῖ, ζῆς δ' ἑκάσου ἀδὲν ὠφελεῖ. καὶ γὰρ ἐκείνοις, πολλὰ αὖ ἐκ τῶν πρόγματος τὰ συμφέροντα γένοιτο. ζῆλ πλουσίῳ μὲν ἡ πενία διπλασία καθίσαται, τῷ πένητι δὲ πολλάκις μὲν χρήματα πεσεγγένετο, πολλάκις δὲ αὖτ' ἐκείνου ζῆλ γυμναικὸς ὁ τρόπος, χρηστῆς τε ὄσης καὶ σώφρονος καὶ φιλεργοῦ. τῶν μὲν τῆς ἀγαθοῖς ὁ γεγαμηκὼς ἕξει τῶν σωπαδιζομένων. ὁ μὲν ἐργασάμενος χρήματα διατρίβων ἐπ' ἀγορᾶς, ἡ δὲ τῶν δόμον λαβοῦσα διαφύλαξον. ἀλλ' ὀκ οἰκεῖ? μαλ τοιοῦτον ποιοῦντες τῷ δεσπότῃ τὸν πόνον. ἔπ δοίνων βάπτεσθαι τοῖς γεγαμηκόσιν ἥδιστος, ὅταν ἐπανιὼν ἐπαγγέλλῃ πρὸς τὸ γυναικεῖον τῶν ἔξω λαμπρότητα. καὶ μάλ' ὃς ζις ὠθυμεῖ γῶν πολλῶν ἐπιλαθεῖν καὶ θάλαττης, καὶ πόλεις γνῶναι, καὶ βόστρυς ἀνθρώπων ἐκμαθεῖν, ὃς ἔστις τ' οἰκίας πεθαρρήκως

κως καὶ πλεῖ καὶ βαδίζει. εἰ δὲ αὐτὸς αὐαγκάζοιτο καὶ τ' ἄνδρα δίκαιον εἶναι, καὶ τ' δικαιοσύνην ἀσκεῖν καὶ μελεῖσθαι, βάκχος ἂν εἴη καὶ πολυτελύμενος καὶ τῆς οἰκίας φύλαξ, μεριζομένης αὐτῷ τῆς γνώμης εἰς ἑκατέραν φροντίδα, καὶ δίχα τ' τὸ μηδέτερον ἱκανῶς ἀσκεῖσθαι. τὸ δ' πάντων βαρύτατον, ἀνθρώποις ἀρρωσία καὶ νόσος μίαν ἔχει μεγίστην παραμυθίαν, γυναῖκα παρακαθημένην. βαῦ παῦσον βαλμωσι θραπτύοντες, ἀδελφοί, θεῖος, ἀνεψιός, οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, ἀσκληπιεῖοι, φυλῖται, μόνη βαθάπερ ἀδαμαντίνη πρὸς τοὺς πόνους ἀρκεῖ, βακρύουσα, τρέμουσα, πυθιτρέχουσα, τοὺς ἰατροὺς ἱκετεύουσα, τοῖς θεοῖς εὐχομένη, τὸ βακὸν ἀπὸ τοῦ σωοικοῦντος ἐπ' αὐτῇ μεταστῆσαι. δι' γεγαμηκότων ἀνάγκη καὶ τοὺς οἰκέτας εἶναι βοσμιωτέρους. ἡ γὰρ πονεῖν αὐαγκάζουσα, καὶ προφαῦσκι ἀσκητρέπουσα, καὶ δι' ἡδονῆς ἕκαστον ἀσκεπομένη, καὶ πανταχοῦ περιάγουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνδρα βαθῆται. εἰ δὲ τὸ φίλων πολλῶν δυμοιρεῖν μέγα, τὸ γένει πρόθεῖναι γένος, πῶς ἀ χρησιμώτερον; ὁτέρῳ γὰρ ἄλλ' ἢ τεῖχος δι' γεγαμηκότων γίνεται, τὸ πλῆθος τ' οἰκείων. οἱ βατηγορεῦντι μὲν συγκατηγορεῦσι, δικαιομένῳ δὲ συναπολογοῦνται, ἀδικουμένῳ δ' βοηθοῦσι, βουλευομένῳ δ' συμπαραινοῦσι. δι' τ' πολλὰ

πολλὰ μὲν δεῖν ἰδεῖν, πολλὰ δὲ ἀκοῦσαι, πολλὰ δὲ προγνῶναι, πολλὰ δὲ μὴ παθεῖν. ὁ δὲ δι' μὲν μέγιστος καὶ χρησιμώτερος καὶ βαλλιστος τοῦ γαμοῦ βαρτὸς, οἱ παῖδες· νῦν δ' ὄντες δι' ἔργων συλλήπτορες, νῦν δὲ γηροτρόφοι. μετὰ ταῦτα δὲ θαλλοντοι· ἔπειτα κοσμοῦντοι οὐ τάφοις ἐνιαυτῶν πληρουμένων. εἰ δὲ δι' καὶ οἱ παῖδες ἀγαθοὶ γένοιντο, καί τινος ἀρετῆς μετειληφότοι, πλέον αὖ εἴη τοῦ πατρός· καὶ γὰρ αὖ μὴ δι' λαμπρῶν ἐκεῖνος ἦ, καὶ δι' ἀπὸ γενεᾶς τινος γνωριζομένων, ἧς οὗτος ἐγεννήσω δύκλείας κοινωνήσας ὀνομαστὸς βατέστη. ἔστι δὲ πρῶτον μὲν μέγιστον καὶ ἀγαθὸν αὐτὸν εἶν ὅτως

ἀεὶ βλέπόμενον τοιούτους

ἡγοῦς παρέχεσθαι. τί οὖν δι' ποιοῦντων δύβλαιμονίαν φαβαλλοίτις, ἢ ῥητορικὴν, ἢ Φιλοσοφίαν, ἢ πρεσβείαν, ἢ στρατείαν; ἀρκεῖ γὰρ εἰς ἅπασαν δύβλαιμονίαν, τὰ τῶν ἐγγόνων τοῖς γνησίοις παρὰ πάντων ἔργα θαυμαζόμενα. τὰ τοίνυν βακὰ, λόγος εἶναι βαλεπαί. οὐδὲ δὲ ὃν βλίκον ἐβλέξαμεν, καὶ τ' ῥᾳδίως ἂν πράττομένων· ἐπεισλαὶ γάρ τις ὁρμὴ σὺν γαμεῖν, πῶς σκέψασθε τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσιν. ἐπὶ γ' ὅτου βλέπετε· πρὸς ἐπιμέλειαν δι' πρέφοντι παρθένον. ὁ δὲ ἐλθὼν ἐπιλύσει τὴν ἀνάγκην, τὸ γένος,

νος, τῇ φύσιν, τῇ σωφροσύνῃ, ἐμνήσθη πο τῆ
θείας μέτρα. καὶ ἢ πείσας ὀλυβίους ἀπῆλθον, ἢ
εἰ μὴ ὅλως, ἀλυτόρα καὶ τρίτη πρόοδος τὴν
ἀπορίαν ἐπλήρωσεν. ἄλλως δ' ὅταν μὴ πρὸς τῇ
αὐτοῦ τύχῃ ἕκαστος μετέπιπτεν τοῖς λόγοις· ὁ μὲν
πορος, τὴν πολλὰ διεκπεραίνων· ὁ χρημάτων δὲ
λεις, τῇ ἐκ ὑπερβάλλουσαν τῷ ἱκανῷ. καὶ γὰρ
ωνήκτας ἴσμεν ἀξιωθέντας γυναικὸς πλούτου
νικώσης. ἅμα δὲ τῷ γάμῳ, καὶ πόξα βελτίων
συμφέρεται. ὅτε γὰρ πρότερον ἐπαινόμενος,
θαυμαστότερος γίνεται, καὶ μᾶλλον δοκεῖ σω-
φρονεῖν. οἷς τέ ζημίαι ἦσαν πρὸ τοῦ γάμου αἰτίαι,
λέλυνται. καὶ ὅλως ἐλευθέρου σχήματος αὐτὶ
ποιουμένῳ πρέπον, παρὰ μὲν γυναικὸς εὖ
τὰ ἰσοτα πρᾶξαι, παρὰ δὲ γυναῖκα πάλι
ἀπὸ τῶν ἰσοτων αὐαστρέφειν. τούτῳ καὶ
συμβουλεύοντι πρόσεχουσι, καὶ πρεσβείαν
ἐγχειρίζουσι, καὶ δίαιταν ἐπιτρέπουσι. δοκεῖ
γὰρ ὁ παῖδας τρέφων, καὶ θεοὺς φοβεῖσθαι,
καὶ ἀνθρώπους αἰσχύνεσθαι, καὶ πόξης ἐπιθυ-
μεῖν. πόξα τῷ μὴ ὁ βελτίονι γαμεῖν, ἢ χείρονι,
τοῦ δὲ ἑλομένῳ σωοικεῖν, ἢ βελτίονι αὐαγ-
καίως ἕπεται. καὶ τοῦτον ἰσχὺ τούτων ἕκα-
στον, ὥστ' ὁ μὲν ἄγαμος, ἐὰν σωφρονῇ, τὴν
φαντίαν τύχῃ ἐφέλκεται. ὁ δ' οὖ γεγα-

μηκὼς,

μηκὼς, ἐὰν εἰς ἥδονὰς ἐκφέρῃ, συκοφαν-
τεῖσθαι δοκεῖ. πολλῶ γὰρ ἔχει αὐάγκαιον εἰς τὸ
σωφρονεῖν τὸ γύναιον. ἐξελεγχόμενοι δ' οὖν
ὑπὸ τῶν εἰρημένων, ὅτι τὴν ἐαμπίσαν αὐτοῦ
ἀκροβάτην οἱ φεύγοντος τὸν γάμον, τὰς
μοιχείας φασὶ δεδοίκαμεν, καὶ βαρὺ τὰς
τῶν παίδων ἀκβολὰς ἡγούμεθα, ὥσπερ ταῦ-
τα πάντα ἀκολαθῆντα τῷ γάμῳ. καί τοι,
τίς ἐκ οἶδεν, ὡς αἱ μοιχεῖαι μὲν ὀλίγοις, τὸ δὲ
σωφρονεῖν ἐν τοῖς πλείοσι; καὶ πόθεν τῶν παι-
δίων ἴσον λέγω. πλείας μὲν ἴσμεν σωθέν-
τας, ἢ τελευτῶντας. πάντων δ' ἂν ἀτοπώτατον,
εἰ τῶν παραδειγμάτων τιθέντων, ὅτι μᾶλ-
λον δεῖν ἀπολαῦσαι τ χρυσῶν ἢ περιπεσεῖν
ταῖς συμφοραῖς, δείσομεν τὸ πρᾶγμα μᾶλ
λον ἢ ζητήσομεν. καὶ ταῦτα, πολλῆς βοηθείας
εἰς ἀμφότερα ταῦτα πορφαινομένης. ὁ γὰρ
ὀλίγον εἰς σωφροσύνην γυναικῶν αἱ συμ-
βολίαι δυνάντα, καὶ τὸ φυλάττειν· ὀδίγοι
εἰς σωτηρίαν παίδων θυσίαι, καὶ ἀναθή-
ματα. ὅλως δὲ, εἴ τις ἄνθρωπος ὢν ζητεῖ τινα
πρᾶξιν λαθραίαν δυσκολίας, ἐκ οἶδε ζητῶν ἃ
θεῶν ὀδὲ μόνων. ἐπεὶ τίνι τῶν πάντων ὁ
σωίζθυκται λυτικά; ἀκούεις τ γεωργῶν,
αἰτιωμένων νῦν μὲν ὗν αὐχμὸν, νῦν δὲ τὴν

τῶν ὄμβρων ὑπερβολήν; οὐ τῶν κατὰ θαλάσσαν ἐμπόρων τὰ θαλάσσης κακὰ, καὶ σκηπτοὺς, τὰ κύματα, καὶ λῃστὰς, ἕτερα μυρία; οὐ σήμερον ὁ ῥήτωρ σώζετο, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐν γραφαῖς ἐστὶ καὶ κινδύνοις. ἀθλητὴς δὲ πάγκρα τιάζων, ἤδη που τὸν ὦμον ἐξεκόπη· ἀλλ' οὐκ ἀφίησιν αὐτοῦ τῶν ἔργων ὁ φόβος. εἰ δὲ ὥσπερ ὑμεῖς οὐ γαμεῖτε διὰ τὰς μοιχείας, οὕτως ἐκείνων οἱ μὲν τὸ γεωργεῖν, οἱ δὲ τὸ πλεῖν, οἱ δὲ τὸ πολιτεύεσθαι, καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἔφευγον, κατελέλυντο ἂν πάντα τὰ κοσμοῦντα τοῖς ἀνθρώποις τὸν βίον. τί οὖν ἐγώ φημι δεῖν ἐκεῖνο μᾶλλον μὲν ἐννοεῖν ὑμέναιον, κρότους, τοὺς παραπέμποντας, καὶ δαιτυμόνας, δάδας, εὐωχίας, παίδων ἐλπίδας, ὧν οὐδὲν ἥδιον τοῖς εὐφρονοῦσι τῶν ἀνθρώπων.

THEONIS

THEONIS SOPHISTAE PRIMAE APVD Rhetorem excercitationes.

Proœmiũ.

VETERES eloquentes, & in primis celebres hac laude, nõ censuerunt ab ullo appetendam esse eloquentiã, nisi qui prius philosophiam attigisset, cuius sententiarum quasi pondere animus stabilis factus esset. At nunc magna pars tantum abest ut hanc cognoscere uelint, ut ne illis quidem communibus disciplinis instructi, statim ad dicendũ deferantur. Quodq́ est maximè inciuile, imparati etiam à necessarijs excercitationibus, caussas in foro agere, et sententias dicere gestiant. scilicet figulinam, ut prouerbio dicitur, de dolio ordientes discere. Atq́ ea quidem quæ cognoscenda sunt futuro eloquentiæ professori, exponen

Propositio

da alijs relinquimus. Quæ uerò scire, & in quibus excerceri necesse fuerit, antequam ad causſas peruenia-mus, ea nunc tradere conabimur. nõ quia nihil extet his de rebus scriptum ab alijs, sed quia me quoq; non par-uum adiumentum dicendi studiosis allaturum esse confido. Non modò enim expositis ab alijs excercitijs nos quædam addidimus, sed singulis etiã definitionem adiecimus, ut interro-gatus, quid quodq; horum sit? iam id

Fabula quid.

dicere possit. ut, Fabulam esse narra-rationem fictam, repræsentantem ue ritatis imaginem. Præterea, & quo quicq; ab altero differat, ostendimus: & instructionem quandam dicen-dorum adiunximus. ad hæc, de-monstrauimus accuratum usum il-lorum. Quod hæc autem mirificè conducant facultatis rhetoricæ cu-pidis, non sanè obscurum esse po-test. Nam si quis sciat eleganter & ua rie narrationem fictam & fabulam

Progymnasmata utilia esse ad elo-quentiã cõparandam.

Narratio-nis utili-tas.

pertex-

pertexere, præclare iam & historiam, & eas quas proprie Narrationes uo-cant in causſis componere poterit. Quid enim est historia aliud, quàm plures cõcinnatę narrationes? Quod si quis & comprobare & refellere illa potuerit, is non longe à causſarum a-ctionibus aberit. Quicquid enim in iudicialibus causſis fit, id uniuersum & in his inest. Primum, exordium & narratio. Deinde, quod ad singula narratione exposita occurrere, et quę rere argumenta conamur. Etiam hoc studemus, singulæ aggressiones argu mentationum ut ordine collocentur. Deinde & augemus, & eleuamus, fa-cimusq; alia, quæ in præsentia com-memorare longum fuerit. At Chriæ excercitatio, nõ modò ad facultatem orationis comparandam multũ con-fert, sed inserit etiam bonas sententi-as, cum in ueterum sapientum dictis excercemur. Iam communis locus, & descriptio, manifestam habent uti-

Fabularum utilitas.

Historia quid.

Assertatio-nis & de-structionis utilitas.

Chriæ uti-litas.

litatem: cum ubiq; ueteres, hiſtorici quidem omnes plurimis deſcriptionibus, oratores autem communibus locis uſi reperiantur. Proſopopœia autem, non ſolum eſt excercitium hiſtoricum, ſed & oratorium, & ſermocinatorium, & poëticum. Quin etiam maximam affert commoditatem ad quotidianæ uitæ, & congreſſuum mutuorum uſum. Fructuoſiſſima autem huius cognitio, in ueterum autorum ſcriptis uerſaturo. Atq; ideo primum quidem laudare Homerum, quòd conuenientem orationem ſingulis à ſe introductis perſonis attribuerit: Euripidem uerò uituperare ſolemus, quod intempeſtiuius apud illum philoſophetur Hecuba. Comparationis excercitium, & ipſum adiuuat cauſſas iudiciales, ubi aut benefacta cum benefactis, aut malefacta cum malefactis comparantur. Itemq; cum in laudationibus præclara inter ſe facinora conferuntur. In deliberationibus

Proſopopœiæ utilitas.

Homeri laus.

Euripidis reprehenſio.

Comparationũ utilitas.

tionibus planè euidens eſt utilitas. Deliberantium enim omnis habetur oratio, de eo quod magis conducere uideatur. Quid de propoſito autem dicamus? Nihil enim inter hoc & cauſſam intereſt, quàm quod non eſt neque certis perſonis, neque locis, neque temporibus, neq; modo, neque ratione definitum. Vt ſi propoſitum ſit, An copiæ ſint mittendæ obſeſſis extra territorium, erit cauſſa, An Athenienſibus mittendę ſint copiæ, quos oppugnent in Sicilia Lacedæmonij. Similiter & legum accuſatio atq; defenſio, non minima pars ſunt cauſſarum. Proinde habentur illæ orationes pro elegantiſſimis, quę continent diſceptationem de legibus aut plebiſcitis, qualis eſt illa de Corona, & contra Androtionẽ, & Timocratem, & Ariſtocratem. nihil enim refert, quod non legem, ſed plebiſcitũ promulgaſſet Ariſtocrates. Verum huiuſmodi laudationes, genus quod-

Propoſitũ utilitas.

Quid inter propoſitũ & cauſſam interſit.

Orationes elegantiſſimæ.

dam esse caussarum, neq; me sanè fugit. Sunt enim caussarũ genera tria: Laudatorium, id quod demonstratiuum uocatur à Peripateticis: Iudiciale, Deliberatiuum. Sed quoniam iunioribus quoq; proponere sæpenumero solemus, ut laudationes scribãt, ideo & has inter primas apud rhetorẽ excercitationes retuli. deq; his doctrinam nunc exposui simpliciorem quandam, dilatis præceptionibus exquisitis in suum locũ. Lectio autem, ut ueterum quidã dixit, Apollonius, ut opinor, Rhodius, alimentum est orationis. Impressis enim nobis quasi signis laudabilium exemplorum, erit & imitatio maxime laudabilis. Audire uerò alios, quis non libenter uelit? Vt ea quæ cum magno labore alij perfecerunt, facilè ipse comprehendat. Sed quemadmodum picturæ studiosis nihil profuerit cognouisse Apellis, Protogenis, & Antiphili tabulas, nisi & ipsi pingere tentauerint: ita

Causarum tria genera.

Lectio.

Apollonius Rhodius.

Auditio.

Scriptio.

ita & eloquentiæ cupiditate captis, neq; excogitationum copia, neq; puritas orationis, neque compositionis concinnitas, neq; auditio præclara, denique nihil bonorum omnium quæ rhetorica complectitur, utile esse poterit, nisi quisq; & ipse quotidie scribendo sese exerceat. Verum paraphrasis non est, ut quibusdã placuit, inutilis. Semel enim, inquiunt, bene eloqui contingere solet, sed non item bis. Hi longè à uero aberrãt. Cum enim cogitationem una res non uno modo, ut imaginationem incidentẽ omnem similiter illi offerat, sed pluribus soleat commouere, & nobis aliquid interdum affirmantibus, interdum interrogantibus, interdum percontantibus, interdum precantibus, interdum cogitatum alio modo efferentibus, nihil prohibuerit his omnibus modis imaginationem eandem æquè laudabiliter enunciare. Huius rei testimonia sunt & in poẽtis & historicis:

Paraphrasis.

Eadem res admittere elocutiones diuersas.

ſtoricis: deniq; omnes ueteres egregie animaduertuntur paraphraſi uſi, non ſua, ſed aliena quoque transformantes. Homerum conuertens, ubi ait:

Locus Homeri Odyſſ. σ'.

Namq; ea mens cuiq; eſt, hominum pater atque deorum
Quam format, cunctosq; iubet pro tempore habere:

Archilochi locus.

Archilochus,

– Talis hominibus enim
Animus ineſt ô Glauce Leptina ſate,
Mortalibus, qualem indies deus excitat.

Iliad. l.

Et rurſum expugnationem urbis ita elocutus eſt Homerus,

Cæduntur q; uiri, & flammæ uis opprimit urbem.
At natos alij abducunt, nuptasq; pudicas.

Locus Demoſthenis περὶ στεφάνου.

Demoſthenes uerò hoc modo:

» Cum Delphos peteremus, cogebamur hæc intueri omnia, dirutas ędes,
» euerſos muros, regionem nudatam
» iuuentute: paucas autem mulierculas, atq; ſenes quoſdam miſerabiles.

Aeſchi-

Aeſchines autem ſic:

Aeſchinis locus κατὰ τοῦ κτησιφῶντος.

At uos animis ſaltem aſpicite calamitates illorũ, uideaminiq; uidere, urbem capi, dirui muros, inflammari domos, ſpoliari templa, rapi matres ac liberos in ſeruitutem, ſenes uiros, anus, fœminas, eos qui tum ſerò libertatem dediſcant. Item Thucydides ait: In uita uiget inter æmulos inuidia. id aut, quod è medio ſublatũ eſt, contentione omni liberatũ, beneuolentiæ honore fruitur. Theopompus uerò: Satis enim ſcio, in uiuentes inquiri à multis acerbè, in mortuis uerò ob annorum multitudinem remitti inuidiam conſueuiſſe. Demoſthenes ita: Quis enim hoc omnium mortalium neſcit, uiuentibus cunctis aliquam inhærere inuidiam, aut grauiorem, aut leuiorem? uerum mortuos ne inimicorum quidem amplius quiſquam odio proſequitur. Quin etiã Philiſtus, bellũ Athenienſe totũ in hiſtoria Sicula, tranſtulit de

Thucydidis locus lib. 2.

Locus Theopompi.

περὶ στεφάνου.

Thu-

Loci Demosthenis.

Thucydidis scriptis, et Demosthenes in oratione contra Midiam, quædam Lysiæ ac Lycurgi ex orationibus Iniuriarum, itemq; quædam Isæi, ex orationibus similiter Iniuriarum. Videas & eadem in Isocratis Panegyrico, & in Epitaphio atq; Olympico Lysiæ posita esse. Ipse quidem Demosthenes non rarò sese interpretatur, non modò alibi dicta aliò transferens, sed in eadem reperitur oratione idem ab illo dictum milies: sed hoc in uarietate elocutionis, ab auditoribus non animaduertitur. In oratione
» contra Midiam ait: Quem nostrûm
» fugit, ut huiusmodi multa designa-
» rentur, animaduersionis neglectio-
» nem in caussa esse? Ne quis autem in
» posterum iniuriarum autor esset, nul
» la alia caussa reperietur, quàm conui
» ctum semper commeritam pœnam
» luisse. In oratione contra Aristocra-
tem, itidemq; contra Androtionem:

Ex utraq; oratione, ut nos

Nam si quid antè contra leges est ge-
stum,

stum, tuq; illud imitatus fuisti, ideo iure absolueris. Sed contrà, condemnari potius ob hæc debebis. Vt enim
« si quis illorum condemnatus fuisset,
« non ista tu scripsisses: ita ubi tu pœ-
« nam dederis, alius nõ scribet. In Phi-
« lippicis, res easdem hic illic non cessauit eloqui. In oratione item in Leptinem, non rarò dixit, Beneficij loco data auferri non oportere, & in Coronæ defensione: Non æquum esse, ut consummatæ actiones tantum reprehendantur, sed in singulas cum in Repub. susceptæ fuerint, tum esse inquirendũ per totam orationem asper sit. Quis autem nescit quàm frequententur illa de redemptione captiuorum, in oratione Falsæ legationis?

habemus edi-tas concinnatas hæc sunt.

Sanè elaborationis genus, cum est alibi sæpe utile, tum maximè in actionum secundis partibus. At contradictio ad depulsiones ualet. Verum excercitiorum ordinem talem sequi placuit, Vt ordiremur à chria; breue enim

Elaboratio.

Contradictio.

Ordo exercitiorũ dicẽdi.

enim hoc, et facile memoria comprehenditur. Hoc sequetur fabula, et narratio: separata utraque ab assertione & destructione. hæc enim alia sequi uidentur debere. Nam inter omnes fermè constat, oratoris esse opus, non solum planum facere id de quo controuersia est, sed etiam probatum augere. Ac est quidē tam natura quàm usu prior probatio: posteriora autē sunt, quæ augent. prius enim conuincere aliquem proditionis oportet, ac deinde iam concitare auditores, contra hoc tantum crimen proditionis. Verum ut natura priorem esse diximus probationem, ita non etiam excercitationem esse oportet. Imò contrà se res habet. priora enim sunt facillima difficilioribus: facilius autem, augere id quod manifestū est, quàm dubium probare. Quare nos incipientes de propriis uiribus argumentationes aggredi, & destruere, atque asserere, ordiemur à loco communi, &

Oratoris opus.

Probatio prior.

Exornatio posterior.

& hinc ad descriptiones accedemus, inde ad prosopopœiam, mox ad laudationes, postremo ad comparationes. Hæc enim sunt plana, neq; contradictionem admittunt. Post hæc autem, ne controuersa quidem excercitia negligemus. Horū primum est, Chriæ destructio, quod sequitur, destructio Aesopicæ fabulæ: & deinde, narrationum cum historicarum, tum fabulosarum, postea propositi, & tandem legū. At lectioni et auditioni, itemq; paraphrasi, statim ab initio studebimus. Elaborationem uerò & contradictionem, illis temporibus reseruabimus, quibus facultatem aliquam comparatam esse senserimus.

Plana excercitia.

Controuersa excercitia.

Prima excercitia.

Postrema excercitia.

DE

DE EDVCANDA ADOLESCENTIA, DEQVE VSV EXCERCITATIONVM PRIMARVM APVD VETERES.

Exempla ueterum ediſcenda.

PRIMVM danda opera præceptori eſt, ſingulorũ ut excercitiorum exempla, de ueterum ſcriptis collecta, adoleſcentibus ſuis proponat, illaq; iubeat ediſci. Vt Chriæ exemplum, quæ eſt apud Platonem in primo libro de Repub. Ad Sophoclẽ poëtam quidã olim uenit, &, Quod ad rem uenereã attinet (inquit) quomodo res tuæ, Sophocles, ſeſe habẽt? ecquid adhuc poſſis cum mulieribus concumbere? At ille: Bona uerba, quæſo, mi homo. quin cupidiſſimè ab his tandem me ſubduxi, quaſi fuga, à domino quodam rabioſo & immani. Item fabulæ, qualis eſt tibicinis apud Herodotum: & apud Philiſtum, equi. nec non apud Hecatæum, et in primo & ſecundo. Itemq; in uigeſimo libro rerum Philippi, apud

Exemplũ Chriæ Platonicum.

Fabulæ exempla.

* Locus Herodoti, ἀλλοῖ.

apud Theopompum, Belli et iniuriarum, quam narrat Philippus legatis Chalcidenſium, de ſumma rerum ad ſe miſſis. & Xenophontis in ſecundo libro Dictorum memorabilium, canis & ouium. Sed narrationis fabuloſæ non facile elegantius exemplum reperias, quàm Platonicum eſt in ſecundo de Repub. de Gygis annulo. & in Conuiuio, de ortu amoris. Rerum autem infernarum narrationes ſunt in Phædone, & in decimo de Repub. & apud Theopompũ in octauo rerum Philippi, de Appio. Rerum uerò narrationes ſunt apud Herodotum & Thucydidem, de Cylone, & de Amphilocho ac Amphiarao in tertio Thucydidis. deq; Cleobi & Bitone, in primo Herodoti. Eſt & narratio de aduentu Dædali ad Cocalum regem Sicanorum, tam apud Ephorum in ſeptimo, quàm Philiſtum in primo. In oratione etiã Demoſthenis, quæ Falſæ legationis in-

Theopompi locus.

Locus Xenophontis.

Exempla narrationum loci Platonici.

Loci Herodoti & Thucydidis lib. 1. περὶ ἱχόρης.

Locus Ephori & Philiſti. Demoſthenis locus.

scribitur, subtilis atq; polita narratio reperitur, de celebratis Olympijs à Philippo, capta Olyntho. Extant apud ueteres assertiones et destructiones quoque cum chriarum, tum sententiarum & rationum, & aliorum huiusmodi. Atq; ad hoc genus referenda sunt, quæ disputãtur ab Ephoro in XI libro Historiarum, contra allatas à prioribus rationes de Nilo. Narrationum quidem fabulosarum destructio est in secundo Herodoti, eorum de quibus Græci memorant, quod Aegyptij Herculem, qui ad se uenisset, conati fuerint immolare Ioui. at illum multa ipsorum milia trucidasse. Et illa apud Ephorum in primo, de quinquaginta Thestiadibus cũ quibus uirginibus adhuc uniuersis simul cõcubuisse Herculem traditum esset: deq; Aristodemo fulmine illum ictum interijsse. Rerum autem destruendi narrationes exempla, & de Herodoto sumi quædam pote-

Exẽpla assertionũ & destructionum.

Locus Ephori.

Herodoti locus.

Locus Ephori.

Herodoti locus.

poterunt, ut de quarto libro, diuisæ terræ in tres partes, quarum una Europa, altera Lybia, tertia Asia nominetur. Et de primo libro Thucydidis, de interfecto Hipparcho à coniuratione Harmodij et Aristogitonis. Sed plura licet ex alijs historicis sumere: & de primo libro Ephori, diuisionẽ Peloponnesi, cũ hanc repeteret Herculana posteritas. & de Theopompi XXV. libro rerum Philippi: quod falsò memoretur, cùm iusiurandum Græcorum, datum, ut Athenienses aiunt, à Græcis ante cõmissum prælium cum Barbaris in regione Platæaica, tum fœdera inter regem Darium Athenienssium & inter Græcos. Præterea, ne Marathonia quidem pugna æque celebratur ab omnibus, quęq; alia, inquit, glorioſe prędicare, quibusq; fucum facere Græcis ciuitas Athenienssium consueuerit. Similiter & qui Locus uocatur, apud ueteres reperitur, ut Demosthenicũ

Locus Thucydidis.

Ephori locus.

Locus Theopompi.

Exẽpla locorum cõmunium.

Demosthenis locus.

hoc in oratione pro Corona: Nam
» apud Græcos, non aliquos sanè, sed
» prorsus uniuersos, prouentus prodi-
» torum & inhiantiũ largitionibus &
» dijs inuisorum hominum tantos ex-
Loci Lycurgi & Hyperidæ.
titisse scimus, &c. Tale & Lycurgi est in Moschum, in oratione contra Lycophrona: & Hyperidæ, cum in alios quosdam, tum in oratione contra Aristagoram. Sed & alios referemus, cum de locis tractabimus. De-

Exẽpla descriptionũ.

scriptiones sunt & ipsæ crebræ, ut pestilentia in secundo libro Thucydidis. & in tertio, circumuallatio Platæarum, et alibi nauale, alibi equestre preliũ, item Platonis in Timæo, Sais. et Herodoti in secundo, muri septem in Ecbatanis. Habemus & in nono rerum Philippi apud Theopompũ,

Loci Thucydidis, Platonis, Theopõpi, & Philisti.

» Thessalica tempe: Quæ sunt ipsa
» quidem inter duos altos montes, Os-
» sam & Olympũ, fluit autẽ per media
» Peneus, in quem fluuij omnes Thes-
» salici confluunt. Et apud Philistum libro

libro nono, apparatũ belli aduersum Carthaginenses Dionysij tyranni, armorũ, nauiũ, machinarumq; opera. in undecimo uerò, funus ipsius, et ornationem rogi. Prosopopœiæ nõ possint exempla indicari præclariora, quàm poëseos Homericę: itemque Platonis, ac aliorum Socraticorum dialogi, fabulæq; Menandri. Habemus & Isocratis laudationes, & Platonis, ac Thucydidis, Hyperidęq; & Lysiæ orationes funebres. & laudationem Philippi ac Alexandri apud Theopompum, & Agesilai apud Xenophontẽ. Sunt comparationes quoq; apud ueteres: ut apud Demosthenem in oratione contra Leptinen, ubi Cononem uult præponere Themistocli. Cernere est & in Conuiuio Xenophontis, ubi Socrates quasi testimonium perhibet Calliæ, longe præstantiorem esse animi quàm corporis amorem. Propositi exempla suppetunt de Aristotele ac

Exempla prosopopœiæ.

Laudationum exempla.

Comparationum exempla.

Xenophontis locus.

Exempla propositi.

Theophrasto. multi enim horum libri extant, qui habent inscriptionẽ, De propositis. Sunt tamen & ab oratoribus quædam exposita capita generalia, totæq; adeò orationes huius formæ perhiberi possint: ut Lysiæ, de muneribus nuptialibus inscripta, & altera de procurato abortu. in altera enim quæritur, Vtrum peruium ductæ mulieri tradita munera, retinere illã oporteat. in altera, Sit'ne homo, fœtus, qui adhuc in utero gestatur: & utrum abortus postulationi obnoxiæ sint mulieres. Atq; has quidem orationes Lysiæ esse negant, non tamen ingrata futura est & harum lectio, ad iuuenilia excercitia. In singulis etiam orationibus generale quæstionis aliquod caput inuenire est, ut apud Demosthenem contra Onetorem de ui, An quæstionibus fides habenda sit, Et apud Aeschinem contra Timarchum, An rumorum sit aliqua ueritas. aliaq; alibi. Neq; deerũt ferè

Lysiæ loci.

Lysiæ orationes dubiæ.

Demosthenis locus.

Locus Aeschinis.

ferè apud plærosq; oratores exempla legum dissuasionis: sed eximia sunt Demosthenica, in oratione contra Timocratẽ & Aristocratẽ, itemq; in Leptinem. Suasionis autẽ, cùm apud alios, tum Lysiam in oratione in Diodem, pro lege contra oratores lata. Quod si ueteres non reperiuntur usi omnibus quæ continent nostræ instructiones, quia orationes illorum non excercitiorum, sed certaminum sunt, nihilo tamen minus indicant illi loci totam rationem eorum de quibus dici uolumus. Sed ne paraphrases quidem ueteres neglexisse, satis est suprà demonstratum. Nec minus aliqua ab alijs magis elaborata cernere est. Nam & Cylonium facinus magis à Thucydide est elaboratũ, quàm ab Euphrone & Herodoto. Et Demosthenes magis quàm Hyperides elaborauit tumultuationẽ Athenien sium, ad nuncium captæ Elatiæ: Venisse uesperi quendam, qui nũciaret

Exempla dissuasionis legum.

Loci Demosthenis.

Exempla suasionis legum.

Lysiæ locus.

Paraphrasis.

Elaborationis exempla.

Locus Thucydidis libro primo, περὶ συγγραφ.

Demosthenis & Hyperidis loci. περὶ στεφάνου

magistris tribuum, occupatam esse Elatiam. Licet autem comparemus inter sese totas historias, & orationes, in consideratione quid ubi rectius sit elaboratum, ut Demosthenis orationes ad Hyperidis, & ad Xenophontis Græcas historias Theopompi conferentes. Contradictio reperitur potissimum in orationibus ijs, quarum una accusationem, altera defensionem cõtinet, ut est Aeschinis contra Ctesiphontem, & Demosthenis pro Corona: itemq; utriusq;, Falsæ legationis. Inuenias tamen hanc etiam in historijs. Apud Thucydidem quidẽ in primo respondent Corinthij Cercyræis: In tertio, contentio est Diodoti & Cleonis. Apud Platonem uerò tam elaborationem rerum, quàm contradictionẽ est cernere, ut in Phædro, cum idem argumentum quod Lysias & ipse tractasset differendo, mox contra utramq; orationem disputat, & suam & Lysiæ. In Repub. primũ

Comparanda scripta ueterũ inter se.

Contradictionis exempla.

Thucydidis locus.

Platonis loci.

Lib. 1.

primùm per Glauconẽ & Adimantũ de Iusticia astipulari uidetur Thrasymacho, statim deinde contra accusationẽ totam suscipit defensionem illius. Atque hæc quidem produxi in medium, non quod in ea sim opinione, oportere omnibus incipientibus proponi: sed ut intelligatur, omnino necessarium esse excercitiorum huiusmodi usurpationem, non solũ ijs qui oratores fieri, sed ijs etiam qui uel poëticam, uel historiam, uel quamcunq; elocutionis laudem appetere uoluerint. Sunt enim certè hæc ueluti fundamenta omnis eloquentiæ, in quocunq; genere. Atq; ut animis illa teneris subiecerit quispiam, ita & sequentia necesse est procedere. Quapropter præter ea quæ indicata sunt, dabit operam magister, & ipse ut assertiones ac destructiones quàm optimas componat, & illas iubeat recitare adolescentes, ut quasi signa quędam illorum sequentes ipsi, laudabi-

Necessaria excercitia hæc omnibus studiorum partibus.

Magistri officium.

lem imitationi operam dare possint. At ubi iam scribere poterunt, dictan da illis erunt ordine capita, itemq; argumentationum aggressiones. Indicabuntur & occasiones digressionũ, atq; amplificationum, & aliorum omnium. Et ostendetur ueluti natura ipsa materiæ propositæ, neq; uerborum cõpositio negligetur: docebunturq; omnia, quibus cognitis praua compositio uitetur, in primis orationis uersibus & rhythmis numerosæ. Cuiusmodi frequentata est ab Hegesia & Asianis rhetoribus, atq; etiam ab Epicuro, ut cũ scribit Idomeneo:

De compositione orationis.

Asiani rhethores.

Epicuri loci.

» O' qui suaues semper omnes à puero
» motus putauisti meos. Quæq; pro illius circumferuntur, nam in scriptis eius nos quidem nondũ reperimus:
» Age dic Polyæne mihi, quod nam
»* ingens gaudium esse possit? Atq; talia quidẽ planè reprehendenda sunt, habentq; manifesta compositionis uitia. Venia tamẽ dari solet ijs qui forte incide-

inciderint in uersus similes solutæ orationi, ut iambici sunt: in quos omnes ferè scriptores incidunt imprudentes. Ephorus certe in opere de Oratione, ubi uetat usurpare nimis numerosam elocutionem, statim initio uersum extulit, hoc modo,

Ephori locus.

Posthac modos orationis inquiram.

Non etiã minor cura esse debebit honestatis, ne simpliciter nudemus turpia, sed narratione quodãmodo implicemus. Vt Aeschines in suspicionem adducturus Demosthenem dictu nefandorum criminum, dicit, illum ore esse impuro, etiam ea parte qua uocem emittat. Præterea elocutio & plana erit, & euidens. Non enim referre solum aliquid studebimus, sed ipsam etiam orationem cum intellectu audientium conciliare, ut hoc fiat quod Homerus dicit,

Honestas orationis.

Aeschinis locus.

Plana loquar dicta, inq; tuo tibi pectore ponam.

Sed emendandi uera ratio hæc erit, non

De emendatione.

non quæ initio ſtatim omnia errata tollet, ſed quæ pauca & manifeſta potiſſimũ, ne triſtitia affectus adoleſcẽs ſpem futuri profectus abiiciat. Emendator ſimul demonſtret, ubi commiſſus ſit error, & quo pacto corrigi debeat. Hoc autem multo melius, iuberi adoleſcentes componere aliquid ſcriptione ſua iis in materiis, quę iam ab antiquis alicubi tractatę reperiantur, ut eſt locus communis, ficta narratio, deſcriptio, laudatio, propoſitũ, & his ſimilia alia. tum ad ueterum elaborationem illos deducemus. ut ſi animaduerterint aliquam in ſuis ſcriptis ſimilitudinem illorũ, confirmentur animis: ſin minus, ipſos ut ueteres iam correctores habeant. Verùm cum non omnes ad omnia idonei ſimus natura, aliiq; in affectibus grauioribus nihil, in leuioribus plurimum: aliꝰ contrà in his parum, in illis multum: aliꝰ etiam in neutris ualeant, at diſertam & explicatam elocutionem

De diſcrimine diſcipulorum.

cutionem melius fabricentur, ſtudebimus naturæ bona augere, atq; illa augendo explere deficientia. Vt non grandes modò materias præclarè eloqui poſſimus, ut Aeſchines: neq; exiles tantum, ut Lyſias: ſed ad ambas potius paratiſimus, ut Demoſthenes. Ad hæc omnia, conuenientem unicuiq; orationis generi pronunciationem perdiſcere oportebit.

DE FABVLA.

FAbula eſt narratio ficta, uerum exprimens. Scien dum autem, non agi nũc de quacunq; fabula, ſed deiis, quibus narratis inferimus eam ſententiam, quam fabula exprimit. Interdum tamen illam præfari ſolemus, & ſubiicere fabulam. Vocantur autem Aeſopicæ, Libyſſæ, Sybariticæ, itemq; Phrygiæ, Ciliciæ, Caricæ, Aegyptiacæ, Cypriæ. Nullũ autem eſt diſcrimen harum omnium, quàm additũ

Fabulæ Aeſopicæ.

additum nomen generis sui. ut, Aesopus dicere solebat. aut, Libycus quidã, aut Sybarita, aut Cypria mulier. eodemq; modo & in alijs. Si autem nihil adiunctum fuerit, quo fabulæ genus indicetur, communiter Aesopica accipitur. Qui uerò huiusmodi esse uolunt de brutis animalibus cõpositas, deq; hominibus istiusmodi, itemq; tales eorum quæ fieri non potuerint, & tales eorũ quæ potuerint, stulta in opinione mihi uidentur esse. Nam in omnibus prædictis omnes istæ formæ insunt. Sed Aesopicæ ferè nominantur, non quia Aesopus primus inuenerit fabulas (cum & Homerum & Hesiodum et Archilochũ, aliosq; uetustiores Aesopo, nõ ignorasse fabulas appareat: quin & Connis quidam, & Cilix, & Thurus Sybarita, & Cybissus Libys, memorantur autores fuisse fabularũ) sed quòd fabulis Aesopus crebrius & magis scitè usus fuerit, non secus quàm Aristophaneũ

Fabulæ usus priscus.

stophaneum metrũ, & Sapphicum, & Alcaicũ, & aliud aliunde nominatur, non ut ab autoribus, aut ijs qui soli, sed qui plurimum ea metra usurparint. Veteres quidem poëtæ in primis, Aenos dixere, alij Mythos. Qui orationem solutam composuerunt, Logos plærunq; nominãt, non mythos. unde & Aesopum Logoporũ uocant. Plato in dialogo de Anima, interdum mythum, interdũ logum usurpat. Etsi etiam mythus logi significationem habet, cum ueteribus uerbum hinc ductum idem notet, quod uerbum illinc ductũ, id est loqui, seu narrare. Aenus autem ideo appellatus, quod etiam præcepta quædam contineat: nam tota res ad utilẽ subiectionem refertur. Sed nunc ambages quasdam uerborum, aliqui ænos uocant. Est uerò & hoc excercitiũ. Nam fabulam cum referimus, tum flectimus, tum etiã implicamus huic narrationem aliam, nec non dilatamus

Aristophaneum metrum. Sapphicum. Alcaicum.

Aenus. Mythus. Logus.

Fabulæ excercitium quale.

mus ac contrahimus. Solet & sententia huic inferri, aut ad propositam sententiam accommodari fabula. Prẹter hæc & destruimus, & asserimus fabulas. De relatione satis iam in Chriæ tractatu explicatum est. Verùm fabularũ conuenit esse expositionem simpliciorem, & minimè longè abductam, quantumcṵ fieri poterit & nudam & planam. Quapropter ediscendæ quoque sunt fabulæ ad hunc modum relatæ à ueteribus. Proderit & hoc, ut integra fabula narrata, discipulus assuescat de hac oratione ordiri. Sicut fit ab Hesiodo,

Accipiter sic luscinam est affatus amœnam.

Nam de ijs quæ inferuntur,

Demens est, qui cũ certare potentibus audet.

ostenditur, contendisse luscinam cum accipitre: & iratũ deinde hunc, illa correpta, sic locutum fuisse. Flectentur autẽ tam fabulæ quàm chriẹ, & in numeros, & in obliquos casus. Sed in accusatiuum deflectere in primis

Oratio fabulæ.

24

Flexio fabulæ.

mis studebimus. nam ueteres quocṵ hac plẹruncṵ forma retulerunt fabulas. præclare quidem, ut ait Aristoteles. Non enim hoc modo, quasi à se aliquis illa memorat, sed refert ad antiquitatẽ, quo mitigatur opinio illa quẹ narrentur nõ potuisse fieri. Non tamen semper quasi necessitate legis cuiusdam, propositum casum sequi oportet. Sed accersenda sunt & alia, & formæ miscendæ, ut proposito alio casu ad alium sequentia traducantur. Maiorem enim hoc delectationem habet, eo quod & uarietatem. Talis est Phædonis Socratici fabula in Zopyro, cuius initium ab accusatiuo: Atcṵ aiunt, minimo natu filiorum regis quondam donasse leonis catulum. Paulocṵ progressus, cõmutauit illum cum recto, ita: Ac mihi quidem leo uidetur cum puero enutritus, etiam illum adolescentẽ quócunc̃ iret, comitatus esse, itaque captus amore illius esse à Persis credebatur,

Locus Phædonis Socratici.

tur, &c. Implicatio narrationis ita fit.

Narratio adiuncta fabulæ.

Expoſita fabula, narrationem inferimus: aut contrà, priore loco narrationem ponimus, & poſteriore fabulam ueluti affictam, hoc modo: Camelus cũ cornua appeteret, auribus etiam ſpoliata fuit. Hoc præfati, ita narrationem inferemus: Idem planè quod iſti camelo, & Crœſo regi Lydorum uidetur accidiſſe. atq; ita reliquam de hoc uniuerſam narrationẽ pertexemus.

Dilatatio fabulæ & contractio.

Dilatatur fabula, proſopopœiæ in illa copia, & deſcriptione fluuij, aut ſimili alia. His autẽ eſt contraria, contractio.

Epimythion.

Sed illatio ſententiæ hæc erit: cum narrata fabula, ſtudebimus applicare huic orationem generalem. ut, Canis ſecundum flumen quoddam carnem ferens, & in aqua ſuã imaginẽ conſpicãs, cum arbitraretur eſſe in aqua alium canem cum maiore carnis fruſto, abiecit ſtatim ſuam carnem, & in flumen quaſi ad rapinam inſilit, ibiq; ſubmergitur.

Ita

Ita deinde accommodabitur generalis oratio: Nempe, quòd ij qui plura concupiſcant, etiã ſe unà cum rebus ſuis perdant. Tales applicationes unius fabulæ plures eſſe poterunt, ſingulis de rebus natæ quas fabula continet. & contrà, ad unam orationem generalem, ſeu unum caput, permultas fabulas licebit accommodare. Hanc igitur orationis generalis ſeu capitis ſententiam ſimplicem proponentes, iubebimus adoleſcentes noſtros affingere fabulam cum re congruentem. Id facile exequi poterunt, ſi ſe quaſi repleuerint fabulis, partim de ſcriptis ueterum excerptis, partim de aliorum tantummodo narratione collectis, partim à ſe etiam confictis.

Deſtructio fabulæ, & aſſertatio.

Deſtructionis & aſſertationis hæc erit ratio. Cum ipſe autor fabulæ, qui non eat inficias falſa ſe, & quæ fieri non potuerint, narrare, ſed eſſe tamẽ hæc uult probabilia, & utilia: deſtruemus ita, ſi oſtenderimus neq; probabilia

bilia esse, & inutilia. Asseremus autẽ è contrarijs. Hęc enim præcipua sunt capita, in quæ aliæ etiam partes incidunt. Ac exordium quidem omnino cum fabula consentiet, postq; exordium fabula statim exponetur. Nonnunquam perstringetur, ut neque in caussa semper est necessaria narratio. Tum transibitur ad argumentandi aggressionem, & singilatim narrata destruentur, initio ducto à primis, in diligenti studio, ne ullo in loco orationis facultate deficiamur. Sed argumentandi aggressiones ex his potissimum sumentur sedibus: Ex obscuro, ex improbabili, ex indecoro, ex deficiente, ex abundante, ex inusitato, ex pugnante, ex ordine, ex inutili, ex dissimili, ex falso. Est autem obscuritas uel in uno uerbo, uel in pluribus. In uno, cum uerbo aliter quàm consuetudo fert, uel cum plura significante utimur. In pluribus, si sensus uarius sit eius quod dictum est, ut neque addas

Loci destructionis fabulæ.

Obscuritas

das neq; demas quicquã. Quale hoc,

Te seruum ego feci esse quondam liberum.

Incertum est enim, utrum ex seruo liberũ, an è libero seruum fecerit. Sed mox in tractatu narrationis de perspicuitate disseremus accuratius. Improbabile est, quod ipsum quidem fieri dici'ue potuit, sed factum dictum'ue esse non creditur. Vel ob personam, cui res aut sermo attribuitur, aut ob locum ubi quid factũ dictum'ue perhibetur. Aut ob tempus, quo quid factũ dictum'ue esse memoratur. Aut quia hoc uel illo modo res gesta, habitus'ue sermo dicatur. uel ob horum etiam ipsorum caussam. Negabimus enim scilicet, nõ consentaneum esse, illum talem, tale quiddam egisse aut dixisse, tali in loco, aut iuxta talem locum, tali tempore, hoc modo, hac de causa. Idem et de indecoro intelligendum. Deficiens, Abundans, est, cum omiserit narrator aliquid quod dici potuisset: aut si nihil sit quod dixit:

Improbabile.

Deficiens. Abundans.

uel de persona, uel re, uel tẽpore, uel modo, uel loco, uel caussa, uel aliquo huiusmodi. Inusitatũ est, aliter quàm fide digna historia traditum sit, uel aliter quàm cõmunis persuasio ferat, referre quippiam. Vt si dicatur, Non finxisse Promethea homines, sed hoc esse alterius cuiuspiam dei opus. aut si asino prudentia, stultitia uulpeculæ tribuatur. Locus ex pugnante est, cum ostenditur autor fabulæ ipse à se dissentire. Hoc statim initio non utemur: sed cum media aut ultima cœperimus destruere, ibiq; primis hæc aduersari ostendere uoluerimus. In ordine reprehendemus, si poterimus, quę primo in fabula dicenda fuerint, non obtinere primum narrationis locum: quæq; postremo, alibi præmissa esse. deniq; ut quidq; poterimus, quasi non suo loco positum carpemus. Locus ab inutili manifestus est. quo maxime utemur in destructione sententiæ, applicatę ad fabulam. Sed locus

Inusitatũ.

Pugnans.

Ordo.

Inutile.

locus à dissimili, & alter à falso, solũmodo pertinent ad hanc sententiam destruendam. Ille quidem à dissimili, si ea quæ in fabula narrantur, aut toti sententiæ subiectæ, aut alicui parti illius refragentur. Hic uerò à falso, cum nõ omnino ita fit, quemadmodum ait autor fabulæ: ut, Appetentes plura, etiam parta amittunt. Non enim hoc semper uerum est. Iam assertionũ loci erunt his contrarij. Summam autẽ quandam tum faciemus, cum multæ & ualidæ destructiones assertiones ue suppeditauerint. Nã in paucitate harũ, consummatio accersenda non est. Vsurpabimus & exagitationes, in amplificando, eleuando, egrediẽdo, in affectibus, omni deniq; orationis forma. Vt enim diximus, nõ multum inter hoc exercitium, & caussas forenses interest. Hi uerò loci, et ipsi utiles erũt ad narrationes destruendas, ac asserendas.

Dissimile. Falsum.

Assertionis fabulæ loci.

Amplificatio fabulæ.

DE NARRATIONE.

Elementa narrationis.

NArratio est oratio, qua exponuntur res gestæ, uel quasi gestæ. Narrationis elementa quædam sunt sex: Persona, una plures ue: negocium gestum à persona: locus ubi gestum, et tempus quo gestum negociũ sit: & modus quidam gesti negocij. His sextum accedit, causſa gestorum. Cum autem hæc præcipua sint capita, quæ narrationem conficiant, Absoluta ea erit, quæ constabit ex his omnibus. itemq; ex ijs quæ ad illa referuntur. Deficiens, alicuius illorũ indigens. Sequuntur autem personã, Genus, natura, educatio, affectio, ætas, fortuna, propositum, actio, oratio, mors, & consequentia mortem. Ad negocium pertinent, magnum, paruum: periculosum, aut expers periculi: quod possit, aut non possit fieri: facile, difficile: necessarium, non necessarium: utile, inutile: iustum, iniustum: præclarũ, obscurum. Ad tempus referuntur, præteritum, præsens, futurum: quid primum, aut secundum, aut ulterius: quid nostræ uitæ, quid priori congruat: præter hæc omnia, ij dies quos secum publice priuatim ue homines condicere solent, itemq;, si in hyeme, uere, æstate, autumno: si nocte, interdiu: si concionis tempore, res gesta sit, si pompę, feriarum, nuptiarũ, conuiuij, luctus, aut simili uitæ communis tempore. Loci sunt: magnitudo, interuallum, uicina urbs aut regio: sacer locus, profanus: suus, alienus: desertus, cultus: munitus, neglectus: campestris, montanus: siccus, aquosus: nudus, nemorosus: et similia omnia. Modus habet prudentiam & imprudentiam: quarum utraq; trifariã distinguitur. Imprudentię attribuitur, iustitia, casus, necessitas: prudentiæ, utrum ui, aut clam, aut dolo res gesta sit. Causſa factorũ quæstionem habet,

Narratio absoluta, deficiens.

Accidentia personæ,

negocio.

tempori.

loco.

modo.

causſæ.

bet, utrum aliquid gestum sit uel boni acquirẽdi, uel mali effugiendi gratia: an amicitiæ respectu, an mulieris, an liberûm: utrum in perturbatione animi, ut ira, amore, odio, inuidia, misericordia, ebrietate, & similibus.

Virtutes narrationis.

Narratio laudata tria hæc habere debet: ut aperta sit, ut breuis, ut probabilis: quare si fieri poterit, erit rectissimum, ut omnia hæc narratio complectatur. Sin aliquid obstiterit, ne officiat breuitas perspicuitati et probabilitati, illud sequemur, quo maxime urgebimur. Vt si fuerit forte negocium per se dissipatũ, perspicuitati & probabilitati studendum. sin planum, & non multiplex, breuitati & probabilitati. Nam semper in narrando probabilitas custodienda, quæ huius est propria. Et si absit, quo fuerit breuior atq; illustrior, eo incredibilior auditoribus uidebitur. Si fuerit res per se probabilis, interdum breuitate utendum, interdum assertiones frequentandæ,

Quid spectandum potissimum in narratione.

Probabilitas.

tandæ, quibus id quod propositum est, ad probabilitatem adducatur. Ea uerò quę molestiã allatura sint audituris, quàm breuissime narrabuntur, ut Homerus, *Patroclus iacet.* Iucundis autem immorabimur. ut idem poëta, introduxit apud Phæacas fabularum studiosis Vlyssem, cũ magna cura & ociose enarrantẽ errores suos. Narratio aperta fit duobus modis: ex ipsis quæ narrantur rebus, et ex oratione qua res narrantur. Ex rebus ipsis ita: si ea quæ narrantur, communem intelligentiam non effugiant, cuiusmodi sunt, quę in dialectica & geometria disputãtur. Aut si non multa simul aliquis narret, sed singula ad finem suum deducat, quo nomine Thucydides à quibusdã reprehenditur. Distributa enim expositione in æstates & hyemes, sæpenumero cogitur priusquàm perficiatur tota res, transire ad aliud quod eodẽ tempore accidit, atq; ita deinde reliquam

Homeri loci, Iliad. I.

Narratio aperta.

Thucydides reprehensus.

quam narrationem in alia hyeme aut æstate prosequitur. Nonnunquam et tertio et quarto tempore opus fuit, donec res finiretur, cuius narrationẽ instituerat, cum quoq; tempore gesta prima semper narratione cõprehenderentur, itaq; cum obscuratę res fuere, tum impedita memoria illarum. Ordo. Cauendum & hoc, ne tempora confundantur, ne' ue series rerum perturbetur. Itemq;, ne iterum idem memoretur. non minus enim hoc quàm alia, & ipsum intelligentiæ obstat. Egressiones quoq; longiores non inserentur narrationibus. nam simpliciter omnem fugere egressionem non oportet, id quod Philistus fecit: quia in hac animus audientum acquiescit. sed illas ita prolixas, quæ tam longè animum audientium abducant, ut opus sit in memoriam reuocatis prioribus, qualibus Theopompus usus in rebus Philippi. Reperiuntur enim in hoc duæ, & tres, & plures quoq; alicubi

Egressiones.

Theopõpus notatus.

cubi in egressione historiæ, in quibus non modò Philippi, sed ne Macedonis quidem cuiusquam mentio habetur. Fit obscura narratio, si omittantur ea quorum necesse erat meminisse, itemq; allegorijs occultioris historiæ. In uerbis perspicuitatis studioso fugienda uocabula poëtica, & fictitia, et figurata, et prisca, et externa, & plura significantia. Poëtica sunt, quę interpretatione indigent: ut quod poëtis significat uerũ, & aduersari, et bellari. quę sunt, πρύγυον, ἀντιφερίζειν, μάρναδαι. Fictitia sunt cùm alia, tum quæ sibilos, strepitus, stridores notãt, Græcis sunt κέλαδος, κόναβος, κελαρύζειν. Figurata autem huiusmodi:

Iuppiter è ligno murum dat Tritogeniæ.

Hac enim uerborum figura ostendit Pythius Athenienſibus, urbem esse deserendam, et inscendendum in naues, quibus pro muro uterentur. Prisca sunt, usitata illa quidem olim, sed nunc obsoleta: sicut Demosthenes in

Obscura narratio.

Poëtica uocabula.

Fictitia.

Figurata.

Herodot.

Prisca.

Demosthenis locus. in oratione contra Aristocratem, de lege Dracontis disserit. Illud uerò, » Neq; apœnan, significat, nõ exigen- » das pecunias. nam pecunias dixere

35.

Externa. prisci apœna. Externa sunt, alijs familiaria, alijs inusitata. ut si quis fori nomine, portum appellet, ut Thessali. aut, illum, nominet, quem amet, ue

Homonyma. luti Cretes. Plura significantia intelligimus ea, quorum una & uox, & unum nomen, diuersa autem sub uoce significatio. ut, puer, & filiũ significat, & ætate puerum, & seruum. Obscurant orationem & ea, quæ uo-

Ambigua. cantur ambigua à Dialecticis, in confusione coniuncti & diuisi. Vt si dicatur, quod tibicina debeat populo addici, quæ corruerit, id est πεσοῦσα, coniunctim: uel, quæ puella sit, diuisim, παῖς οὖσα. Item, si qua particula ita posita sit, ut non appareat, cum quibus coniungere illam oporteat. ut in hoc, οὐκενταύροις Hercules bellum mouet. utrumq; enim significat, non moue-

re bel-

re bellum centauris, & non in tauris. Fit et obscura oratio, cũ pars aliqua manifestæ significationis, quò referenda sit, non patet. ut,

Tristibus hoc casu est risus tamen ortus Achiuis. Loci Homeri Iliad. β.

Incertum enim, utrum Thersitæ casu tristibus, quod falsum est, an potius casu deductarum nauium.

Et rursum,

–Populum præstantis Erechthei. 36. Iliad. β.

Quem genitum eduxit quondam tellure Minerua.

Vtrum populum dicat enutritum à Minerua & solo natũ, an Erechthea. De huiusmodi ambiguis elocutionibus, Heracliti philosophi libri obscuritatem contraxere, qui ad fastidium usq; illis usus esset, siue studiosè, seu etiam temere. Cauendum etiam, ne hyperbata usurpemus: qualia sunt Thucydidea plæraq; (non enim prorsus reijcimus hoc genus, quo redditur oratio uaria, & minimè uulgaris) ne ue

Heracliti librorum obscuritas.

Hyperbata

ne' ue insertiones, easq; & ipsas longiores. Nam quibus non admodum dirimuntur cohærentia, ea auditores non offendunt. Quin etiam uerba interdum si omittantur, perspicuitati officitur. Vitabitur & casuum paritas, in diuersitate personarum: quo fit, ut dubium sit, quid cui applicari debeat, ut in accusatiuo, quo solo ambiguam reddi elocutionem multi putant. Exempli causa apud Demosthenem contra Midiam: Norunt Euæona multi, illum Laodamantis fratrem obtruncantẽ in cœna Bœotum. Nõ enim liquet, utrum Euæon obtruncarit Bœotum, an Bœotus Euæona, quod est falsum. Immo & hoc incertum, sit'ne Euæon frater Laodamantis, an Bœotus. In nominatiuo autẽ est ambiguitas apud Herodotum, libro primo: Sunt uerò & Aegyptij Colchi, nõ enim planum est, eum de Aegyptijs loqui. Similiter fieret & in genitiuo, & datiuo: Colchorum autem

Similes casus.

Locus Demosthenis.

37.

Locus Herodoti.

tem Aegyptiorum: &, Colchis autẽ Aegyptijs. Sed fieri ambiguam elocutionem de accusatiuo, in confesso est: in alijs autem casibus, articulus additus ambiguitatẽ tollit. ut si dicamus, sunt autem Aegyptij isti Colchi. Iam enim manifestum, loqui hunc de Colchis, qui sint Aegyptij. Breuis erit narratio similiter, de rebus & uerbis. Est enim breuitas, oratio, quę res maxime opportunas explicat, neq; addens superuacanea, neq; subtrahens necessaria, cum in rebus, tum in uerbis. In rebus ita: si neq; simul multas res complectemur, neq; alias alijs accumulabimus, omissis quæ ueluti subaudiri uidentur. neq; altè exordiũ petemus: neq; orationem in exundantia consumemus. ut solent, qui post res gestas narrationem instituunt. Atq; hæc fortasse non deformia fuerint in historia, in qua poterunt expositiones produci, & altius exordia peti, & elaborari quædam extra

Breuis narratio.

Breuitas in rebus.

38.

opus instítutum. Sed cauſſæ narratio referri debet ad caput totius negocij propoſiti: neq; ſpectari in hac quicquam, quod ab illo alienum ſit. ut in illa de Cylone, ſi hiſtoria ſcribatur, explicare conueniet, quibus hic maioribus, quibus parentibus natus ſit, & alia multa. ut certamen Olympicum, & uictoriarum numerũ, & tempora quibus uicerit. Sed in cauſa hęc ſi narrentur, non eſt cur quicquam horum accurate diſſeratur: quemadmodum Herodotus fecit et Thucydides, cum uterq; propoſuiſſet piaculũ Cylonium referre. In uerbis obſeruandum, ne idem multis ſignificantibus utamur. nam quæ nomina idẽ ualent, ſine cauſſa orationem longiorem reddunt. ut Demoſthenis hoc in Olynthiaca ſecunda: Cœleſti quodammodo & diuino beneficio, hoc ſimile prorſus uidetur. Item, ne pro uno nomine, multis ſimul utamur, ut pro, moritur, fato ſuo fungitur, &

Breuitas in uerbis.

Demoſthenis locus.

& his ſimilia. Præterea quæ ſubaudiri ſolent, omnino ſubtrahet breuitatis in narrando ſtudioſus. Idem ſimplicibus frequentius quàm compoſitis, correptioribus magis quàm productioribus, ſi nullum ſit ſignificationis diſcrimen, utetur. Inter hæc tamẽ cauebitur, ne breuitatis ſtudio, in uulgaria aliquis, aut obſcuritatem incidat. Verum narratio ut probabilis ſit, uerba aſſumenda erunt inhærentia cùm perſonis, tum negocijs, tum etiam locis ac temporibus. Res autẽ erunt conſentaneæ inter ſe, ac conſequentes. Cauſſas uerò & ipſas breuiter adiungere oportet narrationi, & fidem conciliare dicendo minus credibilibus. Deniq; decorum ubiq; ſpectabitur, & in perſonis & in alijs elementis narrationum, tam in rebus quàm uerbis. Exemplum eſſe poterit narratio Thucydidis, quæ extat in principio libri ſecundi, de Platæenſibus & Thebanis. Veri enim erat ſi-

Narratio probabilis.

Narratio Thucydidis.

mile, Thebanos, quibus semper inimicitiæ cum Platæensibus intercessissent, Platæas præoccupare uoluisse, durante adhuc pace. Inq; hac deliberatione uitasse manifestam uim, ac delegisse huic rei noctem interlunij. Et præterea habuisse secum Platæenses quosdam, à quibus portæ urbis aperirentur, incustoditæ illæ quidem, propter inducias. Illosq; proditores fuisse patriæ, non uoluntate tradendi hanc Thebanis, sed odio priuato incitatos aduersus quosdam ciues suos, quos se facile, si res successisset, perdere posse sperarẽt. Quàm aũt probabile, cum non præsensissent insidias, neq; subitam uim hostium, Platæenses existimasse in nocte, maiores esse copias hostium, atq; ita ad conuenta deuenisse? postea uerò, paucitate hostium cõperta, illos esse adortos. Ipsa etiam tumultuatio, perquàm probabilis. irruentibus Platęensibus in Thebanos, mulieribusq; ac seruis de domibus

mibus cum clamore & uociferatione obstrepentibus, saxaq; ac tegulas in Thebanos immittentibus. Cum etiã largi imbres ea fortè nocte extitissẽt: neq; plærique Thebanorum, urgentibus hostibus cum hærerent in tenebris ac luto, effugere potuissent. Est & hoc probabile, portam clausisse quendam, cuspide usum iaculi, pro clauí, ad obserandum. Quo ipso etiã probabilius, quod dicitur de muliere, quæ cuidam bipennem dederit. Verí enim simile, mulierem, quæ domum haberet uicinam portæ infrequentioris, cũ cerneret inclusos esse hostes, formidasse, ne in salutis desperatione insania quadam ad lædendũ couerterentur omnes quidem quos possent, sed in primis uicinos. Taceo, fuisse hoc mulieris, misericordia commoueri etiam erga hostes uictos. Huiusmodi sunt, ne uerbosiores simus, alia omnia. Excercitiũ narrationis simplex non est, sed ut fabula, ita & hæc,

Excercitiũ narrationis uarium.

hæc, refertur, flectitur, copulatur fabulæ, contrahitur, dilatatur. Præterea solemus in referendo mutare ordinẽ capitum. Licet etiam seruato ordine, elocutionem multis diuersisq; modis uariare: nec non inter narrandũ acclamatione uti, & in referendo duas plures ue narrationes connectere. His omnibus accedit assertio, & destructio. Ac de referendo quidem & flectendo, copulandoq;, itemq; contrahendo ac dilatando, cum de fabula ageremus, satis est dictũ. Mutari autem ordo solet multifariam. nam & à medio orsus poterit ad initium recurrere, atq; ita extrema persequi: quod in Odyssea fecit Homerus. Orsus enim ab ijs temporibus quibus detinebatur apud Calypso Vlysses, recurrit mox ad initium, secutus rationem quandam dispositionis splendidæ. Introduxit enim Vlyssem, res suas narrantem Phæacibus: ac deinde applicatam reliquam narrationem deduxit

Mutatus ordo narrationis.

Homeri Odysseæ oeconomia.

42

duxit ad finem, dum trucidaret procos Vlysses, & reconciliaretur cum parentibus illorũ. Thucydides quoq; de Epidamno orsus, recurrit ad res annorum quinquaginta, unde ad bellum Peloponesiacum peruenit. Licebit & ab ultimis incipere, & pergere ad media, atq; ita ad prima deuenire. Id quod docuit nos Herodotus in tertio libro, his uerbis: Misso præcone in Aegyptũ, petijt Cambyses filiã Amasidos. Petijt autẽ de suasione Aegyptij cuiusdam, qui hoc ageret odio Amasidos, à quo traditus fuisset Persis, abstractus à liberis & uxore. Addit caussam: ab Aegypti rege petijsse Cambysen, medicum oculorum omnium præstantissimum. Nam naturalis ordo narrationis hic erat: primum ut diceretur, ex oculis laborasse regem Persarum, & misisse in Aegyptum illum, petijsseq; à rege Aegypti medicum oculorũ, eumq; transmisisse hunc. Deinde, grauiter ferentem

Locus Thucydidis.

Locus Herodoti.

43.

tem medicum, deferendam ſibi fuiſſe coniugem & liberos, ultum eſſe tradi torem ſuum, & ſuaſiſſe regi Perſarũ, ut peteret filiã Aegyptij, ut aut doleret, ſi dediſſet: aut ſi nõ dediſſet, habe ret inimicũ Perſam. Licebit & à mediis ordiri, & in fine conſiſtere. rurſumq; ordiri à fine, & recurrere ad initium, & in medio finire narrationem. atq; ordiri à primis, tranſire ad ultima, & in media deſinere. Ac de ordinis quidem mutatione ſic faciemus. De uarietate autem expoſitionis, ita. Cum enim ſoleamus eloqui res, interdum ut oſtendentes, interdũ amplius etiam aliquid agentes, interdum ut interrogantes, nonnunquã ut ſciſcitantes, quandoq; ut addubitantes: itemq; aliquando ut imperantes, aliquando ut optantes, & modò ut iurantes, modò ut prohibentes, aliquando ut aſſentientes, aliquãdo ut ſermocinantes, his ſcilicet modis omnibus uariantes narrationes introducere

Expoſitionis uarietas

cere poterimus. Thucydides quidem initio libri ſecundi, oſtendendo protulit hæc: Thebani quidam numero « paulo plures trecentis, prima nocte « armati introgeſſi ſunt Platęas, urbem « Bœotiæ, fœdere cum Athenienſibus « coniunctam: & quæ ſequuntur. Nos autem acturi amplius etiam aliquid, ita faciemus: Magnorum, ut apparet, laborum cauſſa fuit Athenienſibus ac Lacedæmonijs, & utrorumq; ſocijs, quod Platęas aduenere Thebani. Thebanorum enim quidam, numero paulo plures trecentis, prima nocte armati introgreſſi ſunt Platęas, urbem Bœotiæ, fœdere cum Athenienſibus coniunctam: atq; ita reliquã narrationis partem accommodabimus. Si interrogatione libuerit uti, ſic eloquemur: Verum'ne hoc eſt? Thebanorum quoſdam paulo plures trecentis, prima nocte armatos introgreſſos eſſe Platęas urbem Bœotiæ: atq; ita interrogatiuè & reliqua perſeque-

sequemur. Sciscitari hoc modo poterimus: Quinam fuere illi Thebani, qui paulo plures trecentis numero fuere, introgressiq; sunt prima nocte armati Plateas, urbem Bœotiæ: & cętera sciscitantes inferemus. 45. Addubitatio, quod ad prolationem attinet, nihil differt ab interrogatione: quare altero horum contenti esse poterimus. Siue enim interrogemus, seu addubitemus, ita efferemus:

Insomnia est'ne aliquid loquacius uspiam?

Interrogatio. *Addubitatio.* Sed hoc esse discrimen uidetur, quod interrogans responsionem requirit, addubitans non item, quippe qui secum ipse addubitet. Si imperare uoluerimus, sic faciemus. Cõstituemus in fine narrationis quendã, post sublatos Thebanos, cohortantẽ uel Thebanos, uel Platæenses, hoc modo: Agite, ô Platæenses, tueamini uirtutem patriæ, ac maiorum, qui cum Persis & Mardonio dimicarunt, quiq; siti sunt in regione uestra. Ostẽdite Thebanis,

banis, iniuste illos facere, qui æquum esse censeant habere nos subditos atque seruos: quiq; recusantibus uim belli afferant, contra fœdus & pactiones, paulo plures quàm trecenti, atq; hi introgressi prima nocte armati in urbem uestrã, sociam Athenienſiũ: atq; ita narrabuntur & reliqua, oratione conuersa ad Platæenses. Sin constitutum fuerit, ut aliquis Thebanos cohortetur, sic dicemus: Videte 46. Thebani, uobis ipsis & parentibus uestris ut digni reperiamini, atq; etiã imperio quod penes uos est Bœotiæ totius. ostendite Platæensibus, quod serui sint uestri, ij qui non modò aufugerint ad Athenienses, sed quosdam etiam ciues uestros paulo plures numero trecentis, introgressos prima nocte armatos in urbem suam Plateas, interemerint, atq; hoc modo & reliqua narrabimus. Poterimus & ita imperandi modo uti, si constituamus aliquem, qui priusquam proficiscantur

tur Platęas Thebani, iubeat ea fieri quæ gesta sunt: Curate ô Thebani, ut uestrum aliqui, numero paulo plures trecentis, introgrediãtur prima nocte armati in urbem uestram Platęas, quæ nunc cum Atheniensibus se fœdere coniunxit. & cætera, ut conueniet, hoc modo exequemur. Optantium erit oratio talis: Vtinam non essent illi Thebani, numero paulo plures trecentis armati prima nocte introgressi in urbem Bœotiæ Platęas, quæ fœdere esset coniuncta Atheniensibus. atq; ita optandi forma narrationem usq; ad finem deducemus. Forma autem narrationis de casu nominatiuo efferendæ manifesta est. Compellandi uerò formam omittimus, cum iam antea hæc tradita à nobis sit, inter casuum flexiones deuocatiuo. Sed ponentes factum, ita eloquemur: Ponamus enim, Thebanos quosdam numero paulo plures trecentis, prima nocte armatos intro

47.

gressos

gressos esse Platęas, urbem Bœotiæ, Atheniensium sociam. His portas aperuere Nauclides cũ suis, ipsi in foro cum armis constitere. & ea quæ sequuntur, similẽ ad modum. Et apud Demosthenẽ: Amphipolin, Pydnã, Potidæam, Halonesum, horum nullius memini. Etiam rursum: Sed in Hellespontum abijt. antè Ambraciã uenerat. Elida iam tenet, tantam urbem Pelopõnesi. Megaris prius insidiatus fuerat. Poterimus autem has formas intexere inter se, duas aut plures commiscentes, ut si in narratione alia referamus ostendendi forma, alia inconuincte, alia ut cuiq; libuerit in propositouariandę elocutionis. Acclamari narrationi ita solet, si singulis huius partibus sentẽtia generalis subijciatur. id quod tamen neq; historię, neq; ciuili orationi congruit, sed magis opportunum est theatro & scenę, cuius à poẽtis & inprimis frequentatur. ut à Menandro alibi quidem sæpe,

Loci Demosthenis.

" περὶ σεφαίνου.
" φιλιππ. γ.
"
"
"

Acclamatio narrationis.

48.

Locus Menandri.

pe, sed & initio tam Dardani, quàm Xenologi, quem Latronilegum fortasse liceat uocare.

Genitore quidam procreatus paupere,
Nec educatus pro fortunis illius,
Videns parentem egere, pudore affectus est.
Namq; institutus bene, rependit illico
Fructus decentes, debitosq; gratiæ.

Versus enim ultimus superfluus est, adhibitus tantum ad captandũ plausum spectatorũ. Sed sententiosa ista, si cum expositione conserta, neq; eminentia fuerint, ualde reddũt amœnam narrationem: ut Herodoti hæc

Loci Herodoti.

libro primo. Cumenim uerba fecisset de uita hominis, nõ esse stabilẽ hanc, sed in se multas habere mutationes: Deinde enumeratis diebus, quibus uita humana compleretur, de annis septuaginta, infert: Horum dierum omnium nulla affert omnino quod alterius diei simile sit. mox addit acclamatiunculam hanc: ita, ô Crœse, nihil est quod non accidere possit homini.

mini. Sic & Gyges quoq; dicit Candaulæ: Quàm tu domine sermonem edis non sanum, qui iubeas me aspicere nudam heram meam? Vnâ autem cum tunica solet pudicitiã exuere mulier. Neq; minus talia apud oratores reperire est, atq; inprimis apud ciuilium rerum peritissimũ Demosthenem, & maxime in orationibus illius præcipuis actionũ ciuiliũ. nam in secunda Olynthiaca, narrationem instituens de Philippo, qui secũ haberet repręsentatores ridiculorum, & artifices obscœnorum carminum, atq; eos qui ab Athenien-

Locus Demosthenis.

sibus ob impuritatem eximiam urbe pulsi essent, quiq; talis omnes homines falleret, in rei bellicæ successibus. postea acclamat: Res enim secundæ mirabilẽ uim habent, ad contegendum & obscurandũ huiusmodi probra. Licebit contrà & proposita generali sententia narrationem subiungere, non secus ac annotauimus in

fabulæ

Locus Menandri. fabulæ tractatu, ut apud Menandrũ, in præclara Epiclero:

Insomnia est ne aliquid loquacius uspiam?

Tum deinde narratio sequitur:

Huc me quidem producit excitans, simul
Res uniuersas imperat comprehendere.

Narrationem cõnectemus narrationi, si duas plures ue simul explicare tentauerimus. In quod potissimum Isocratei operam dedere, ipseq; adeò Isocratis loci. Isocrates in Panegyrico, hoc modo:

50. » Venere Herculis liberi, anteq; illos
» non diu Adrastus filius Talai, rex Ar
» giuorum. Hic quidem in bello The
» bano re infœliciter gesta, & cætera.
» Ac rursum: Venere in regionem no
» stram Thraces quidem, duce Eumol
» po filio Neptuni, Scythæ uerò secuti
» Amazonas Martis filias, nõ sanè eo
» dem tempore, & cætera. Atq; de hu
ius excercitij ratione hactenus, quæ etiam tota seruari poterit in fabularum excercitio.

DE

DE CHRIA.

Chria quid

CHria est dictum breuiter aliquid ostendens, aut factum, scite in personam certam, quod ue pro persona sit, collatum. Vicina est huic sententia, & ea quæ memorabilia nominantur. Omnis enim sententia breuis, attributa personæ, chriam efficit. Similiter et memorabile quod uocãt, dictũ factum ue in uita utile complectitur. Sed chria à sententia quatuor modis distinguitur. quod chria semper personæ attribuatur, sententia nõ semper: itẽ, quod chria ostendat sæpe generaliter, sæpe singulatim aliquid, nonnunquã eiusmodi quod utilitatis in uita nihil habeat: sententia autẽ semper in ijs uersetur, quæ in uita utilia sunt. quarto, quod chria sit aut dictum aut factum, sententia uerò dictum tantum. At memorabile quod uocant, interdum dilatatur, idemq; per se memoratur: cum chria

Sententia. Memorabilia.

Discrimẽ inter chriam & sententiam.

51.

Discrimẽ inter chriam & memorabile.

semper in personam conferatur. Dicta est chria excellenti appellatione, quod in uita usum habeat splẽdidiorem quàm ulla alia. quemadmodum & Homerum, cum sint multi poëtæ, excellenti appellatione solũ poëtam nominare consueuimus. Chriæ genera præcipua quædam tria sunt. aliæ enim in dicto, aliæ in facto, aliæ in utroq; uersantur. Quæ in dicto uersantur, absq; ullius facti significatione, solo dicto perficiuntur. ut, Diogenes philosophus interrogatus à quodam, quam uiam ad gloriam censeret ingrediendam esse? respondit, eam in qua esset gloriæ neglectus. Huius generis formæ duæ sunt: una, qua aliquid ostenditur: altera, quæ responsionẽ habet. Rursum prioris formæ, aliæ sunt in quibus ultro aliquid ostenditur: ut, Isocrates sophista ingenios pueros deorum aiebat esse sobolem. aliæ occasiones complectuntur: ut, Diogenes philosophus cynicus,

Chria unde dicta.

Chriæ præcipua genera tria.

Dicti chriæ et illius speties.

cus, conspicatus adolescentulum opulentũ illum quidem, sed inerudítum, Istę sunt, inquit, inargẽtatę quisquiliæ. Non enim simpliciter ostendit aliquid Diogenes, sed secundum illa quæ uiderat. Responsionũ sunt formæ quatuor: interrogationis, & scisscitationis, seu percontationis, & cũ interrogationi ratio subijcitur: & quæ, generis nomine, responsio uocatur. Est autem differentia inter interrogationẽ & scisscitationem. nam interrogatio tantummodo assensionem & inficiationem requirit, ut aut annuamus, aut abnuamus: ut ue, ita esse, aut non esse respondeamus. Sed scisscitatio fusiorem desiderat responsionem. Interrogationis hæc erit. Pittacus Mitylenæus interrogatus, utrum deos fugeret actio improba? Minime, inquit, ac ne cogitatio quidem. Illud enim quod responsionem simplicem sequitur, superfluum est, nam eo etiam subtracto, satis cla-

Interrogatio.

Scisscitatio.

ra esset responsio. Scisciationis hęc: Theano studiosa philosophiæ Pythagoricę, interrogata à quodã, Quæ nã mulier à uiro pura ad Cereris sacra ueniret? A suo, inquit, quęcp statim, ab alieno nusquã. Interrogationi ratio subijcitur, cum ad interrogata responsio causſam habet adiunctam, aut consilium, aut quid tale. ut, Socrates interrogatus, utrum iudicaret beatum esse regem Persarum? Non habeo, inquit, quid dicam, cum ignorẽ quàm laudabiliter institutus sit. Responsionis sunt, quæ neq; interrogationem, neq; scisciationem, sed orationem modò habent, cui responsio accommodatur. ut, Plato Diogene quondã in foro prandente, cum inuitaretur ab eo ad prandium, ô Diogenes, inquit, quàm hæc bella esset simplicitas, nisi simplicitas non esset. Neq; Diogenes enim interrogauerat ulla de re Platonem, neq; de ipso Plato sciscitatur quicquam; sed hunc simpli-

53.

simpliciter ille ad prandium uocat, in quo neutrũ horum ineſt. Incidit prętera alia forma in dictorum genus, quod appellant duplex. Duplex autem chria est, quæ duas habet personas, ostendentes aliquid, cũ una quoque ostendẽs aliquid chriam faceret. ut, Alexander rex Macedonum assistens Diogeni sopito, inquit,

Stertere perpetuam non dignum est principe noctem.

Cui respondet Diogenes,

Cui populiq; salus, & tanta negocia curæ.

Erat enim chria, etiam omissa responsione. In facto chriæ uersantur, quæ absq; dicto ostendunt aliquem intellectum. Harum aliæ actiuę sunt, aliæ passiuæ. Actiuæ, quæ actionem aliquam habent. ut, Diogenes Cynicus philosophus, conspicatus guloſum puerum, custodem illius scipione uerberauit. Passiuæ, quæ innuunt quid acciderit. ut, Didymus tibicen deprehensus in adulterio, de suo no-

Facti chriæ & harum species.

54.

Διήγημα, testes. Mistæ chriæ.

mine est suspensus. Mistę sunt, in quibus & agere & pati communiter insunt, sed actione tamen perficiuntur. ut, Pythagoras philosophus interrogatus, quàm longa esset uita hominum? in tectum conscendit, & paululum despexit. hoc ipso indicãs breuitatem uitæ. Item, Lacon interrogatus à quodam, ubi fines essent Lacedæmonię regionis, hastam illi ostendit. atq; hæ sunt formæ chriarum.

Formæ expositionis chriarum.

Proferuntur autem aliæ sententiosè, aliæ definitiuè: aliæ iocosè, aliæ in cõplexione, alię enthymematicè, alię ut exemplũ, aliæ optatiuè, alię in coniectura, aliæ figuratè, alię ambiguè, alię in reprehensione seu translatione, aliæ coniunctim, de quibuscunq; tandem suprà enumeratis modis compositæ. Sentẽtiosa est huiusmodi Bion sophista auaritiam dicebat esse caput quasi gentis uitiorum. Definitiua talis Isocrates rhetor familiares suos hortabatur, ut pluris facerent magistros

Quam ἀντίλαβιν nũc, paulo post in exemplo μετάληψιν uocat.

stros quàm parentes: Hos enim uitę tantum, illos etiã laudabilis uitæ esse autores. nam id quod ostendere uult Isocrates, definit. Iocus est in hac Olympias cum cognouisset perhibere Alexandrum, filium se esse Iouis, Nõ cessabit (inquit) iste committere me cum Iunone? In complexione hæc Diogenes philosophus conspicatus adolescentẽ nimio formæ studio deditum, si uiris (inquit) te exornas, miser: si fœminis, iniustus es. Enthymematicè fiet ita Socrates philosophus dicente familiari ipsius Apollodoro, Iniusta sententia te morte Athenienses condemnarunt: cum risu, Tu ne iusta malles? inquit. Intelligitur hoc, præstare scilicet iniustè, quàm iustè condemnari, quod in chria non uidetur explanari. Vt exemplum, ita Alexander rex Macedonum, cum amici pecunias congerendas esse censerent, At pecunia (inquit) ne Crœso quidẽ profuit. Optatiuè sic Damon

ludimagíster, qui loripes esset, cum furto sibi calceos subductos audiuisset, Vtinam illi (inquit) congruant furi. In cõiectura hoc modo, Alexander rex Macedonum, interrogatus à quodam ubi essent thesauri ipsius, Istic, inquit: demonstratis amicis. Figuratè sic Plato philosophus, uirtutis ramos de sudore & laboribus enasci aiebat. Ambiguè ita Isocrates rhetor, cum illi puer commẽdaretur, eoq; qui commendabat quærente, quarum rerum copiola instructum illum aduenire oporteret, Codicis, inquit, καινῶν, & styli καινοῦ. Est enim incertum, utrum dicat, mentis & codicis, an tabellæ nouæ & noui styli. In translatione est chria, cum id quod dicitur atq; interrogatur, aliò quópiam transfert responsor. ut, Pyrrhus rex Epirotarũ, quæstione orta inter pocula, melior ne esset tibicen, Antigenides an Satyrus: Mihi quidem dux melior uidetur, inquit, Polysperchõ.

56.

Con-

Coniunctarum formas uarias esse, cuiuis facile apparet, connectitur enim uel sententioso ioco, uel exemplo cõiecturali, uel ambiguo et translatione, uel denicq; aliis modis omnibus qui copulam admittunt, duobus aut pluribus in unam chriam assumptis. ut, Diogenes Cynicus philosophus, conspicatus adolescentulum de pariete in forum lapides eiaculantem: Desine, inquit, puer, ne per imprudentiam ferias patrem tuum. Habet enim simul hic & coniecturam et iocum, quod ostenditur. Excercentur autem in hoc genere chriæ, relatione, flexione, acclamatione, cõtradictione, necnon illam cùm dilatamus, tum contrahimus, atq; insuper asserimus & destruimus. Ac est relatio quidem manifesta, certam enim chriã conamur quàm fieri possit maximè perspicuum in modum eloqui, cùm uerbis, tum aliis omnibus. Flexio autẽ multiplex est, personas enim

57.

Excercitiũ chriæ.

Relatio.

Flexio.

chriæ in tres numeros mutare solemus, neq; hoc simpliciter, sed ut uel unius ad unum, uel duorũ ad duos, uel pluriũ ad plures: ac rursum duorum ad unum, & ad duos, & ad plures. Proposita enim chria, quod Isocrates rhetor ingenioſos discipulos deorum esse filios dixerit, sic flectemus. Primum quidem unius ad unũ, hoc modo: Isocrates rhetor ingenioſum discipulũ deo genitum esse aiebat. Duûm ad duos: Isti duo Isocrates ambo rhetores, binos quosdam discipulos ingenioſos deorum aiebant filios esse. Ex his autem patet, quę ratio sit flectendi & in alias formas. transferuntur enim & in quinq; casus. Verum quoniam aliæ chriæ in dicto, aliæ in facto, aliæ in utroq;, horumq; generum diuersę species sunt, per singulas has flexionum exempla, docẽdi causſa, deducere tentabimus. Atq; rectus quidem difficultatẽ nullam habet, unaquæq; enim chria per hunc

58.

hunc efferri solet. Genitiui autem talis flexio erit, ut si chria fuerit in dicto, addamus hanc clausſulam, dictũ memoriæ mandatum, aut memoratur, cuiuscunq; sanè dictum. Prius quidem, post relatam chriam totam, recte inferetur: ut, Isocratis rhetoris, qui dixerit ingenioſos discipulos deûm esse filios, dictum memoriæ mandatum est. Posterius autem, mediæ inseretur, cũ iam incipitur aliquid ostendi: ut, Pittaci Mitylenęi interrogati, fugerent ne deos mala facinora, memoratur dictũ, respondentis, Ne cogitationes quidem. Ac apta quidem est hęc clausula, Dictum memoratur, omnibus chrijs quæ sunt in dicto, pręter eam in qua ultro aliquid ostenditur. huic enim altera congruit, Dictum memorię mandatũ est. Si fuerit in facto chria, passiuæ quidẽ apponetur huiusmodi clausſula, casus memoriæ mandatus: actiuę autẽ talis, factũ memoriæ mandatum. Similiter fiet & in mixto genere, atq; horũ unum-

59.

quodq;

quodq; ad finem chriæ apponi oportebit. ut, Didymi tibicinis deprehensi in adulterio, & de nomine suspensi, casus memoriæ mandatus. & Diogenis Cynici philosophi, conspicati gulosum puerum, & ferientis scipione custodem, factum memoriæ mandatum. Datiuo in omni forma chriarum, excepta passiua, addemus, placuit, aut uisum est, aut subijt, aut uenit in mentẽ, aut simile quid. ut, Diogeni Cynico philosopho, conspicato adolescentulũ diuitẽ illum quidem, sed male institutum, dicere placuit, esse quisquilias illas deargentatas. In passiua addemus, accidit. ut, Didymo tibicini deprehenso in adulterio, accidit ut de nomine suspenderetur. Accusatiuo casui, in omni chria addemus, aiunt, fertur. ut, Diogenẽ Cynicum philosophum, conspicatum adolescentulũ diuitẽ illum quidem, sed male institutum, aiunt dixisse, aut fertur, quisquilias istas sunt deargentatę.

tatę. Vocatiuus & ipse manifestus. nam uerba fiunt quasi ad eum præsentem, cui attribuitur chria. ut, Diogenes Cynice philosophe, cõspicate adolescentulũ diuitẽ male institutũ, dixisti, istæ sunt quisquiliæ deargentatę. Acclamare sic poterimus, si admittamus proprie breuiterq; dictum chriæ, aut quod uerum sit, aut quod honestum, aut utile, aut quod & alijs idem placuerit uiris claris. ut, Euripides poëta nostrum uniuscuiusq; animum dixit esse deum. Acclamatio à uero sic ducetur: Est enim profectò animus unicuiq; deus, impellens nos ad ea quæ prosunt, & abstrahens ab ijs quæ lędũt. Ab honesto ita: Quàm enim honesta oratio: unũquemq; nostrũm non arbitrari auro argento ue, sed intra sese inclusum esse deum. Ab utili sic: Ne longe abesse ultorẽ credentes, facile ad mala facinora impellamur. A' clarorum uirorum testimonio, cum dicemus, sapientem, aut legislato-

60.

Acclamatio chriæ.

gislatorẽ, aut poëtam, aut alium quẽlibet magni nominis consentire cum dicto. Vt, exempli gratia, de memorata modo chria dicere poterimus:

Namq; ea mens cuiq; est, hominum pater atque deorum,
Quam format, cunctosq; iubet pro tempore habere.

Contradictio chriæ. Contradictiones chriarum de contrarijs ducuntur locis. ut, contra Isocratis dictum, pluris faciendos esse magistros quàm parentes, quod hi uitam modò, illi etiam laudabilem uitã nobis cõcilient. In contradictione enim referemus, non potuisse omnino laudabiliter uiui, nisi à parentibus uita contigisset. Sciendum autem, non esse in omnibus chrijs contradictioni locum, cum ita bene prolatæ quædã reperiantur, ut planè inculpatæ sint. quemadmodum ne laudari quidem omnes possint, cum in quibusdã statim absurditas obuersetur. *Dilatatio chriæ.* Dilatatur chria, productione interrogationis

nis quam cõplectitur, responsionis ue, aut facti, aut casus. Contrahitur uerò ratione contraria. ut, breuis chria est hæc: Epaminondas cum sine liberis moreretur, dicebat ad amicos, duas se relinquere filias, Leuctricã uictoriã & Mantineensem. Hanc sic dilatabimus: Epaminondas dux Thebanorum, fuit ille quidem & pacis tempore uir magnus, orto autem bello inter suos & Lacedæmonios, multas & præclaras res animo ingenti gessit. nam & in Leuctrica pugna cum ipse imperium teneret Bœotum, hostes uicit: miles autem cum pro patria decertaret, ad Mantineam, mortem oppetijt. Vbi uulnerato, iam fine uitæ appropinquante, inter questus & uociferationes amicorũ, cùm alias, tum sine liberis illum mori, ipse arridens, Satis (inquit) amici lachrymarũ est, ego enim uobis immortales filias duas relinquo, nempe patriæ uictorias duas, quibus illa Lacedæmonios superauit:

perauit: unam Leuctricam, atq; eam grandiorem: hanc autem minorem, quam modò ad Mantineã obtinui.

Destructiones chriarum.

Destruentur chriæ, ut obscuræ, ut abundantes, ut deficientes, cum quod memoratur, fieri non potuisse dicetur: ut improbabiles, ut falsæ, ut inutiles, ut nullius momenti, ut turpes. Vt obscura, destrui poterit Isocratica, si dicamus, non explicuisse illum quibus rebus opus esset puero, qui ipsi commendaretur. Talis & Didymi tibicinis. non enim constat omnibus quid illud sit, De nomine est suspensus. Vt abũdantes destruemus, cum aliquid erit dictum, quo detracto non minus permanere chria uideatur. ut, Socrates philosophus interrogatus, iudicaret 'ne beatum esse regem Persarum, negauit se habere quid diceret, nescire enim quàm laudabiliter esset institutus. Superuacaneum enim respondit, cum non ad interrogatũ modò respondit, sed respon-

sioni etiam rationẽ subiecit, neque expectauit dum amplius fortè interrogaretur: id quod minime Socratis fuit, qui dialecticus esset. Vt deficiens destruetur Demosthenica, si dicamus non recte illum perhibuisse, Rhetoricam nihil esse aliud quàm actionem: nam multa alia etiam requiruntur. fieri nõ potuisse dicemus, filios esse aliquos deorum, quod affirmarit Isocrates, quamuis ingenioſi fuerint. Ab improbabili destruemus ita: Non ueri esse simile, Antisthenẽ, qui ciuis esset Atticus, dixisse, Athenis se Lacedæmona uenisse de gynæceo in uirorũ domicilium. A' falso sic: Non uerum esse quod Bion dixerit, auaritiã esse caput quasi gentis uitiorum, cum sit potius amentia. Ab inutili ita: Perperam monere Simonidem, ut ludamus in uita, neque ulli rei seriò studeamus. Nullius momenti dicetur ea esse, in qua non apparebit quid ad uitã conferre dictũ

u possit.

possit. Turpis ea, quæ turpitudinem & probrum complecti demonstrabitur. ut, Sybarita quidam, animaduertens quantis in laboribus uitam degerent Lacedæmonij, Non esse mirandum aiebat, quod mori in bellis non formidarent. præstare enim mori, quàm sic uiuere. Hic enim, quid uideretur, perquàm molliter & neutiquam uirilem ad modum ostendit. Atq; ab his quidem locis destructiones ducentur. Aggressiones autem argumentorum ad prima quæq; dirigentur, quàm multifariam fieri poterit. Nam ignorari hoc non oportet, fieri non posse ut in omnibus undiq; aggressiones illæ procedant. Verùm ordinem aggressionum non negligemus, ita ut & in Locis persequimur. Sunt autem loci ijdem, & sententiarum assertionis ac destructionis. Sed qui robur aliquod fecere, instruentur & ijs quæ in tractatu propositi tradentur. Ipsum exordium quidem nõ erit

Tractationes chriarum.

64

erit eiusmodi, ut etiam alijs chrijs applicari possit, sed propriũ chriæ propositæ. Id consequemur tam in chria, quàm fabula, alijsq; omnibus, si de uno atq; altero præcipuorũ capitum exordium instruemus. Post exordiũ ipsam chriam exponemus: tum aggressiones argumentorum sequentur. Ibi & augmentationibus & egressionibus & affectibus utemur, quibuscunq; poterimus.

DE DESTRVCTIONE & assertione.

DE destructione & assertione diximus eosdem locos usurpari, qui in fabulis. In narrationibus autẽ apti sunt loci, qui et à falso ducuntur: & cum id quod narratur, potuisse fieri negatur. Vt facit Thucydides refellendo, ostendens non fuisse tyrannũ Hipparchum, quem Harmodius & Aristogiton interfecerit. Et Herodotus aduersus eos, qui affirmarent ma-

65

Locus Thucydidis lib. 6.

Locus Herodoti, θαλείᾳ.

terno genere esse Cambysen Aegyptium. Non potest autē semper fieri, ut aggressiones argumentorum omnis generis usurpentur. Si quando tamen ita res tulerit, hunc ordinem sequemur. Primùm, ut ab obscuro argumentemur: quomodo indicauimus in disputatione de perspicuitate. secundò, ab eo quod dicetur fieri non potuisse, ostendentes fieri non posse ita ut res gesta sit, quemadmodū autor tradiderit: uel quia non tulerit omnino natura ut fieret, uel quia nō consentiant cū temporibus ea quę memorantur. ut contrà eos qui aiūt, Busiridem ab Hercule esse interfectum: undecim enim ætatibus antiquiorē facit Busiridem Hercule Hesiodus. Atq; omnino ad plæraq; horum instrui facultate dicendi poterimus, de Arionis Elenchis. Quod si rem esse eiusmodi etiam, ut fieri potuerit, concesserimus, non ueri tamē simile esse dicemus quod memoretur.

Ordo argumentorum in destruendo.

Arionis Elenchi.

tur. Sed & si ueritas manifesta sit, nū quid tamen desit aut supersit uidebimus. Deinde an autor in narrando ipse à se dissentiat. Præterea & seriem capitum reprehendemus, si parum cōueniens illa fuerit. Iam omnia hęc cum ita ut oportuit facta reperientur, tum demonstrandum, neq; ita expositam rem esse ut decuerit, neq; ut expedierit. Sunt enim quædam, quæ ut ipsa fieri non debuere, ita iam si facta sint, silentio tegi expediat. ut, si quis Aiacem Locrensem tradat ita impiū fuisse erga Mineruæ numē, ut fertur, deinceps sic argumentum explicet, ut neq; in nauigatione, neque domi quicquam illi triste accidisse, senemq; fœlici fine uitam clausisse perhibeat. Facilius autem suppetent aggressiones, eæq; plures, si per singulos locos traditos procedentes, illis etiam elementis usi fuerimus, quibus omnis res gesta innititur. Ea sumuntur de ijs quæ diximus, persona, negocio, modo,

66.

Elementa narrationis.

do, tempore, loco, cauſſa. Sit autem, exempli gratia, unus nobis propoſitus locus improbabilis, quem tractemus. Deſtructuri igitur narrationem ab improbabili, hac uia progrediemur, ut demonſtremus, ueri ſimilitudinem neq; in perſona ineſſe, neq; in eo quod geſtum, neq; in loco ubi geſtum, neq; in tempore, neq; modo, neq; cauſſa qua geſtum eſſe dicatur. Vt de Medea, à perſona, non eſſe ueriſimile matrem affeciſſe malo liberos. A' facto, Non ueriſimile eſſe quòd illos iugularit. A' loco, Nõ certe fuiſſe interfecturam eos Corinthi, ubi adeſſet Iaſon pater ſuus. A' tempore, nemini facile perſuaderi poſſe hoc auſam eo tempore, quo fortuna ipſius eſſet minime præclara, repulſæ à uiro mulieris externæ, potentia Iaſonis aucta nuptijs Glaucæ Creontis illorum locorum regis filiæ. A' modo, Tentaturam hanc fuiſſe latebras necis, neq; ferro ſublaturam liberos,

67.

beros, ſed potius ueneno, quæ præſertim eſſet uenefica. A' cauſſa, Non credibile eſſe, quod illa ira aduerſus maritum cõmota, liberos intereme-rit ſuos. non enim peculiariter Iaſoni hanc miſeriam, ſed communiter & ſibi conciliaturam fuiſſe: cuius etiam dolor eo futurus maior fuerit, quo animi muliebres in perturbationibus ſint molliores. Hoc pacto & alios locos exequemur, per elementorum ſeriem procedentes, quotcunq; quidẽ licuerit. At contrarijs è locis aſſertiones petemus. Iidem autem congruũt & narrationibus fabuloſis, & poëticis & hiſtoricis, tam de dijs quàm heroibus, atq; etiam ijs in quibus naturalis conſtitutionis modus eſt mutatus: qualis fingitur à quibuſdam Pegaſus, Erichthonius, Chimæra, Hippocentauri, & ſimilia alia. Verum huiuſmodi fabulas nõ modò deſtruere, ſed oſtendere quoq; unde manarint hæc figmenta, facultatis eſt firmioris,

68.

Allegoriæ fabularum.

mioris, quàm in plæriſq; reperitur.

Herodoti locus. Hoc quidem Herodotus fecit libro
secundo, in narratione columbarũ,
Peliades. fuisse has egressas ex Aegypto, unãq; peruenisse Dodonam, alterã ad Ammonis oraculum, atq; explicans fabulam ait: Virgines quasdam fuisse sacerdotes Thebis Aegyptiacis, harum unam uenisse Dodoneis, alterã Ammonijs, quia uerò oratione uterentur barbara, indigenisq; incognita, famam obtinuisse, esse illas aues.

Platonis locus. Item Plato in Phædro, narrationem
Orithyia. de Orithyia et Aquilone non admittens, Orithyiam ait à uento Aquilonari ludentem cum Pharmacia, de proximis rupibus præcipitatam esse: deq; eo natam fabulam, raptus Aquilonis. Quinetiã Ephorus hac ratione
Tityus. utitur, libro quarto: nempe Tityum fuisse Panopensium principem, hominem impium & uiolentum. Py-
Python. thonem autem ferum natura, cognomento Draconem. Qui autem quondam

dam Phlegram, nunc Pallenem uocatam tenuerint, fuisse homines crudeles & sacrilegos, qui & humanis 69.
carnibus uescerentur, appellatosq; Gigantes. atq; hos subegisse Herculem, capta Troia. Quod autem parua manus fuerit cum Hercule, illorum uerò copiæ ingentes, ideo hanc uictoriam diuinum esse opus omnibus uisum. Huiusmodi sunt et alia, quæ explicantur de Lycurgo, Minoe, Rhadamantho, itemq; Ioue & Curetibus, alijsq; Creticis fabulis. Extatq; totus liber Palæphati Peripatetici, qui de incredibilibus inscribitur, ubi ista explicantur, ut, Centauros habitos, eos qui primum cõspecti fuerint equis insidentes. Diomedem autem Thracem exhaustum alendis equis, dictum fuisse interemtum ab equis suis. eodemq; modo à canibus Acteonem. De Medea uerò, quæ canos hominum tingeret, & nigros redderet, sparsos rumores, dissectos illã senes

Gigantes.

Palæphati liber incredibilium.

in ahenum conijcere, & facere iuuenes, aliaq; his similia.

70.

DE LOCO COMMVNI.

Loci communis definitio.

LOcus est oratio, qua augetur factum de quo constat, siue delicti, seu præclari facinoris. Est enim locus duplex. Vnus contra improbitati obnoxios, ut contra tyrannum, contra proditorem, homicidam, luxuriosum. Alter, de ijs qui aliquid egregium gesserunt, ut de tyrannicida, uirtutis præmia merito, legislatore. Sed loci alij sunt simplices, alij non simplices. Simplices, ij quos modò diximus. Non simplices, contra imperatorem proditorem, contra sacerdotem sacrilegum, contra iniuriæ autorem in ferijs, in fano. Item, de tyrannicida fœmina. Dictus est locus, quod hinc quasi alicunde progressis, facile suppetent aggressiones argumentorum, aduersus facinorosos, de quibus

Loci simplices, non simplices.

Locus unde dictus.

quibus constet. Quare fuere qui locum definirent, instructionẽ aggressionum. Nam accusatio autoris iniuriæ communis est & indubitata, uocaturq; locus. Hinc quasi alicunde progressis, facile suppetent quæ dicantur uel in Cononem, uel in Midiam. Hoc autem inter locum & laudationem ac uituperationem interest, quòd hæ & personas certas & demõstrationes habeant: qualis laudatio est Helenæ Isocratea, & alicubi Eurybatæ uituperatio, at loci, rerum sunt tantum, neque demonstrationes habent. Item in laudando & uituperando, ne exordia quidem negligenda: loci uerò huiusmodi quædam est consideratio, ut amputatum quiddã uideatur, atque pars orationis alterius iam habitæ, quasiq; conclusio clatior quędam eorum quę demonstrata fuerint. Itaq; sic ordiemur locum, ut applicemus ad alia suprà dicta. ut Aeschines: Nolite existimare, Athenien

Loci alia definitio.

Discrimẽ inter locum & laudationẽ ac uituperationem.

71.

Aeschinis locus.

ses,

» ſes, miſeriarum initia à diſs, ſed ab ho
» minum potius improbitate prouenire. Et Demoſthenes: Homines ſcele
Loci Demoſthenis. περὶ στεφάνου. » rati & uani et execrandi, qui mutilaſ
» ſent ſuas quiſq; patrias, qui propinaſ
» ſent libertatē dudum Philippo, mo
» dò Alexandro: qui uentre et obſcœ
» nitate metirentur fœlicitatem. Et rur
» ſum: Morbus, ô Athenienſes, inua
» ſit Græciam, grauis & difficilis, qui
» ſingularem et fortunam & curam ue
Loci communis tractatio. ſtram requirit. Ac ſunt multi qui &
exordiis ſtudeant, & exponere rem
non omittant, quaſi narrēt, quiq; his
addant amplificationes. qui ſanè etſi
operæ preciū in his facere uidentur,
proprietatē tamen excercitſ uitiant.
procedendum autē eſt de uoluntate
autorum facti alicuius, deq; magnitu
dine eius quod geſtū fuerit, & quod
hinc aliis acciderit, & quorū ſint ipſi
participes. Sin, ut in cauſſa, uoluerimus & exordio uti, & narratione:
poſt exordium, & commemorationem

nem delicti, ad aggreſſiones accedemus. ut argumentemur primùm de
uoluntate autoris illius, quod praua
ſit: ſecundò, de re in qua delictū uerſatur, eſſe maxime neceſſariam uniuerſis. ut, furem pecuniis inſidiari,
quæ ſint maxime neceſſariæ omnibus: quarum parandarum aduictum
gratia, & terra coli, & nauigari, denique cuncta agi in uita ſoleant. Deinde, quod latè pateat delictum. eſſeq;
unum quidem uerbo, ſed re ipſa mul
ta complecti. ut, Adulterium, continere uim, furtum, uitium tori, & innumerabilia alia. Poſt hæc, de compa
ratione: idq; trifariam. Nam quod Comparatio triplex. 73.
accuſatur à nobis, aut confertur cum
maiore, aut minore, aut pari. Cum igi
tur comparatio erit cum maiore, minus augebimus, & maiori par eſſe oſtendemus. ut, par eſſe delictum furis
& ſacrilegi: quòd una ambo cupiditate in furando concitentur: neq; fur,
ſi occaſio offeratur, ſacra rapere, neq;
ſacri-

sacrilegus furari uereatur. Si erit comparatio cum minore, sic agemus: Si fur, qui hominũ res aufert, punitur, quanto iste dignior pœna, qui deos spoliat? Si par pari conferemus, ita: Si non parcimns similis delicti conuicto, ne isti quidem ignosci par fuerit. Post hæc de contrarijs: nam si uir fortis honore est dignus, pœnam meretur proditor. Deinceps de antecedentibus negocium, ut in exemplo de sacrilego, prius multa hunc in uiuos, multa in mortuos ausum uerisimile esse, quàm impietate erga deos se obstringeret, neglexisseq; solemnia deorum, ut ferias, sacra, uota: item sæpe peieraſſe, & similia. Posthæc, de exitu & consequentibus negocium, ut, post patratum sacrilegium inornata manere fana, ipsum sacrilegũ in uoluptatibus consumere prędam. Item, ob delicta talia iras deorum grassari in ciuitates, pestilentiam & famem, interitus exercituũ, & omnia huiusmodi. Deinceps de indignitate, ut, factum

ctum non posse emendari. postremò, de iudicijs aut legumlatorũ, aut poëtarum, commemoratis sententijs uirorum sapientum, ut, uideri etiã illis improbũ esse facinus, & dignũ supplicio. His omnibus adiungemus & descriptionẽ, siue expressionẽ, ubierit eiusmodi delictũ quod in actione uersetur, & læsi afflictionem memorabimus, ut contra homicidã. Describemus enim, qualis is qui cædẽ patrauit, fuerit: quàm crudeliter et duriter autor ipse cædis, homo qui esset, hominẽ interemisse: strinxisse ensem, plagã impegisse. Et, si forte ita cecidit, ut primùm nõ esset lętalis, ingeminasse ictus, pollutũ fuisse cruore eius quẽ iugularet. prętera, & quas uoces ille emiserit, modò obtestans homicidã, modò opem inuocãs, cùm hominũ, tum deorum. & quæ alia sunt huiusmodi. In locis non simplicibus, licet de supradictis & ipsis procedamus. Sed copia dicendi suppetet maior, propter coniunctionem simplicium.

nam

75. nam proditor per se quidem est ille ira dignus, multo autem magis si imperator fuerit. Id uerò præter spem quod accidit, copiosa dicendi facultate nos instruet. Atq; ex his & amplificatio delictorum ducetur, dignorũ autem laude è contrarijs.

DE LAVDATIONE.

Definitio laudationis

LAudatio est, oratio repræsentans magnitudinẽ actionũ uirtutis, aliorumq; bonorum, in certa persona. Vocatur autem propriè laudatio,

Laudationũ species.

id est Encomium, uiuorum: Epitaphios, quæ est funebris oratio, mortuorum: celebratio uerò deorũ, Hymnus. Verum siue uiuentes, seu mortuos, seu heroas & deos celebrare uoluerit aliquis, una erit atq; eadem ratio ac uia orationis. Dictum est encomium,

Laudatio, encomiũ unde.

quod ueteres in hilaritate potus & ocij instituerint laudibus ornare deos. Sed quia maxime laudes bonis

nis debentur, bonorum autem alia sunt animi ac morum, alia corporis, alia fortunæ, hæc esse tria nimirũ apparet, unde copia laudationum suppetere possit. Fortunę bonorum præcipuum est nobilitatis. atq; hæc duplex: una ciuitatis ac gentis, et reip. laudatæ: altera parentum & propinquorũ, post hanc, institutio, amicitia, existimatio, magistratus, opes, liberûm fœlicitas, honesta mors. Corporis est sanitas, uires, forma, sensus integri. Animi bona sunt, bona morũ, & consequentes actiones. ut, esse prudentem, moderatum, fortem, iustum, pium, liberum, magnanimum, & huiusmodi. Sunt et laudabiles actiones, quæ post mortem alicuius celebrantur, quòd assentari uiuis soleamus. Sunt et quę prædicãtur adhuc uiuentibus nobis, superantes inuidiam uulgarẽ. Est enim inuidia, teste Thucydide, erga æmulos. Itẽ quæ agũtur aliorũ, nõ nostri, quæq; honesti, nõ utilis

Distinctio bonorum.

Fortunæ bona. 76.

aut uoluptatis respectu. Nec non in quibus molestia propria est, emolumentum cõmune. præterea, de quibus magna commoda multis obtigerunt: quæq; tributæ sunt bene meritis, ac in primis uita functis. Quare et uindictæ, et pericula suscepta amicorum caussa laudantur. Fiunt & occasione actiones laudabiles, & solus quis si quid ægit, aut omniũ primus, aut non quisquam fuit, uel nemo potior aliorũ, aut ægit cum paucis, aut suprà quàm uel ætas uel spes tulit, aut per laborem, aut si qua etiam facile et celeriter acta sunt. Accersenda sunt & clarorum uirorum iudicia: ut in Helenes laudatione, hanc à Theseo alijs præpositam fuisse. Prodest & cõiecturam facere de futuris ex præteritis, ut si quis dicat de Alexandro Macedone, Quid effecisset hic, qui tam potentes tamq; multas gentes subegit, si contigisset uita paulo longior? & Theopompus in Philippi laudatione,

tione, Philippum, si pergere ut instituisset, suiq; esse similis uellet, totius Europæ imperio potiturum. Neque inutile, meminisse priorũ magni nominis quorundam, & contra illorum res gestas eius qui laudatur expendere. Elegans est nonnunquam laudatio ducta à nominibus, aut simili appellatione, aut cognomẽto: nisi arrogans forte, aut planè ridiculũ fuerit. A' nominibus, quale Demosthenis fuerit, nempe fuisse populi uires. A' simili appellatio, cũ nomen alicuius reperietur priorũ alterius celebris uiri. A' cognomento: ut, Pericles Olympius cognominatus, ob magnitudinem rerum laudabiliter gestarum. Atq; hi sunt loci, de quibus laudes dicere aggrediemur. Sed utendi hic modus erit. Post exordium statim de nobilitate dicemus, itemq; de alijs bonis tam corporis quàm fortunæ. Non tamen simplici, neq; temere instituta explicatione; sed demonstrabimus

Etymologia.

singilatim, prudenter illum his, minimeq; stulte, & ita ut par fuerit, usum esse. Minime enim laudāt ea quę homines habent bona non consultò, sed fortuitò. ut, fuisse in rebus secundis moderatum & benignum: eundem & iustum erga amicos, & in excellentia corporis moderatè se gessisse. Quod si commemoratorum bonorum nullum aderit, dicemus, in fortunæ iniquitate non fuisse animo illum humili: neq; in paupertate iniustum, neq; in egestate seruilem. Item, ciuem parui oppidi inclaruisse, ut Vlyssem & Democritū. & in Repub. corrupta educatum, non fuisse deprauatum, ut Platonem potientibus rerum paucis. Laudabilis etiam, si quis ortus familia obscura, ad magnitudinem peruenit. ut Socrates Phænarētes obstetricis filius, & Sophronisci statuarij. Dignus admiratione etiam is qui de opificio manuario, aut deteriore fortuna progressus, insigne opus

pus edidit: ut de Herone sutore perhibetur, & Leontio meretricula, quā ad philosophiā se contulisse accepimus, tum qui rebus aduersis fortem se uirum præstitit. Nam laus in casibus tristioribus uirtute maxime splendescit. Post hæc actiones & laudabilia facta assumemus, non tamen continuata enumeratione. nā inter narrādum, alia ad singulas uirtutes applicabimus, deinde opera harum percurremus. ut, si dixerimus esse aliquem moderatum, inferamus statim quod moderationis opus ediderit. Eodémque & in alijs uirtutibus modo. Calumnias aut prorsus reticebimus, excitant enim recordationem delictorum: aut memorabimus dissimulanter & tecte, ne uideamur per imprudentiam defensionem pro laudatione instituere. Defendi enim eos ęquū est, qui alicuius delicti rei sunt: laudari autē, excellentes bono quopiā. Inanimorum autem laudationes, ut

mellis, sanitatis, uirtutis, & similium, pari ratione persequemur, proceden tes secundum suprà memoratos locos, pro eo ac fieri poterit. Atq; hinc quidem laudationes, de cõtrarijs uerò his uituperationes ducentur.

80. DE COMPARATIONE.

COmparatio est, oratio cõ stituens id quod melius aut deterius esse uidea tur. fiunt comparationes tam personarũ quàm rerũ. Personarum, ut Aiacis, Vlyssis. Rerum, ut sapientię, fortitudinis. Verum quia sic personam unam alteri anteferimus ad res ut respiciamus, et si quod aliud bonum in ea reperitur, ideo una uia atq; ratio esse poterit amborum. Primum autem hoc statuendum, nõ fieri comparationes eorum, quorum ni mis magna est dissimilitudo: nam ridiculus sit qui dubitet, uter Achilles an Thersites; sed esse illas similium, &

& de quibus quæstio fuerit, utrum alteri sit præferendũ, ideo quod neutrius præstantia alterius respectu appareat. Cum personas inter se comparabimus, primum proponemus ex aduerso nobilitatem, educationẽ, fortunam liberûm, magistratus, existimationem, corporis habitum, & quę corporis alia, & fortunæ bona, in laudationis tractatu cõmemorauimus. Deinde actiones conferemus, præferentes honestiores, & in quibus plu- 81.
rium maiorumq; bonorum caussæ reperientur. Item firmiores, ac diuturniores, tum magis opportunas, & quibus prætermissis magna iactura fieret. Magis etiam consilio gestas, quàm coactione aut fortuna. quasq; gessere pauci, aut nemo quisquam. nam communia ac uulgaria, laudem non admodũ merentur. Præterea in quibus labor exhaustus, prę ijs in quibus omnia facilia fuere. Et gestas prę- ter ætatẽ, uiresq;, magis quàm suppe-

tentibus uiribus. Calumnias & reprehensiones, ut diximus in laudationum tractatu, aut planè silentio transibimus, aut celerrimè percurremus. personæ autem contrariæ actiones, obtrectando & irridendo eleuabimus. Nam inter caussam & comparationem hoc interest, quod in illa nõ solum splendida nostræ partis facinora enumerare, sed delicta etiã aduersariorum amplificare soleamus. Cõparatio autem tantummodo præstantiam splendidè actorum quærere se profitetur. In rerum comparatione, fortasse ridiculum alicui uideatur, tum de nobilitate & similibus quærere: nihil tamen prohibet, quominus & de his consequenti quadam ratione uideamus: ut considerantes inuentores illarum, aut naturam, aut regionem, in qua produci consueuerint. Veluti si quis dicat, sanitatẽ esse filiam Apollinis, cum ille deus medicus sit, aut, mel cœlitus deferri: quòd

multi

multi credant, de rore illud subsidere. aut certe, de præstantissima urbe asferri, cũ Attica laudatissimũ mel producat, & si qua sunt huiusmodi. Post hæc cõmoda persequemur, quæ existere soleant de alteroutro proposito in comparatione. Ac meliorum quidem comparationes secundum hęc fient. Contrariorũ autem, cum quæretur ad cognoscendũ duorũ fugiendorũ deterius, ut, amentiæ et doloris. Atq; hæc uia et ratio fuerit comparationum unius ad unum. sed plurium ad plura comparatio duobus fermè modis instituitur. Vno, cum extrema de propositis sumimus ad comparandum, secundumq; hæc de toto genere similiter pronunciamus. ut si cõparare uoluerimus sexum uirilẽ cum muliebri sexu fortitudinis nomine, sumemus fortissimum uirum, conferemusq; cum fortissima fœmina, & siue illum seu hanc fortiorẽ repererimus, ita de toto sexu ad præstantiam pro-

83.

nunciabimus. Si præferri muliebri sexui uirilem libuerit, ita faciemus: Themistoclē proponemus, qui in sexu uirili reliquis præstet laude fortitudinis: in sexu autem muliebri, Artemisiam. Si iam fortior reperiatur Themistocles quàm Artemisia, erit scilicet ostensum, fortiorē esse sexum uirilem muliebri sexu. Sin muliebrē pręferre sexum uirili placuerit, ponemus Tomyrim fortissimam fuisse fœminam, Cyrum fortissimum uirum. Si iam igitur Tomyris Cyro fortior, sexus etiam muliebris fortior uirili. Alter est modus, cum non unam aut duas eximias cum eximijs contulerimus, sed illud genus prętulerimus, in quo plures clari reperti fuerint: ut si plures reperiantur uiri fortes quàm mulieres, erit & sexus uirilis muliebri fortior. Non enim si Tomyris Massagetis, aut Sparedra uxor Amogi Sacarum regis fortior fuit Cyro, uel Semiramis certe Zoroastre quoque Bactrio,

ctrio, ideo statim concedemus, præstare fortitudinis laude sexum muliebrem uirili: una scilicet, aut duabus fortibus mulieribus repertis, cum uiri plurimi reperiri possint. Orationis autem formæ duæ sunt. Nam aut de singulis ijs quæ in cōparationem ueniunt, peculiariter uerba facimus: aut simul de utroque, cum alterum pręferamus. ut et Xenophon in Symposio, præferens in contentione animi amorem, amori corporis.

Comparationū duæ formæ.

DE PROSOPOPOEIA, QVAM conformationem dixere.

Prosopopœiæ definitio.

Prosopopœia est introductio personæ, cū oratione conueniente tam sibi quàm negocijs subiectis, citra controuersiam. ut, oratio quam habeat marítus, discessurus peregre ab uxore, aut imperatoris ad milites, impen-

impendentibus periculis. Similiter et in personis certis. ut, oratio Cyri expeditionẽ facientis in Massagetas, aut quam Datis habuerit, reuersus ad regem post prælium Marathonium. Sub hoc excercitiorum genus cadũt & Panegyricarum orationum, & cohortationum, & epistolarum formæ.

Panegyrici. Epistolæ.

In prosopopœijs considerandæ.

Primum igitur omnium considerandæ & eius persona qui uerba facit, qualis ea sit: & eius ad quem fiunt. Considerabimus & ætatem, occasionem, locum, fortunam, subiectã rem, qua de re habenda est oratio: tum conabimur perficere, oratio ut consentanea fiat. Decet enim alia aliam ætatem, neq; eadem senem ac iuuenem. Atq; iuuenis quidam oratio, erit temperata simplicitate & modestia: senis, prudentia atq; peritia. Alia item oratio propter sexus diuersitatem conueniet uiro, alia mulieri. Alia in fortuna dissimili seruo, alia libero. Alia, propter studiũ impar, militi, alia agricolæ.

alia erit ob affectionẽ animi, amatoris, alia continentis. alia gentis ratione, Laconis, breuis et dulcis: alia Attici, multiloqui hominis. Quinetiã barbarè multa proferre Herodotũ uidemus, etsi scribit Græcè, quod exprimat sermones barbarorũ. Decet oratio alia & loca, & tempora. neq; enim eadem in castris & pro cõcione habenda, neq; in bello & pace, neq; à uictoribus et uictis, secũdumq; alia quæ consequentia sunt personarum. Est & reb. singulis conueniens applicanda expositio. Hanc assequemur ita maxime, si neque de magnis rebus summisse, neq; de paruis elatè, nec de uilibus grauiter, nec de arduis dissolutè, nec de turpibus audacter, nec de tristibus exquisite disseremus. Sed id quod decet, ipsis ubiq; rebus adiungemus, spectantes simul & conuenientiam personæ, modi, temporis, fortunæ, & aliorum suprà memoratorũ cuiusq;. Quoniam uerò personarũ

Herodoti barbaries.

86.

sonarũ differentia uaria est, itidem ut rerum: aut enim postulamus quid, aut cohortatione utimur, aut consolatione, aut deprecatione petentes ueniam delicti, aut simili forma: ideo necesse fuerit, singilatim horum instructionẽ quandam afferre. In cohortando igitur edisseremus, id ad quod cohortamur, & posse omnino & facile posse fieri: esseq; idem & honestum, & decorum, & utile, & iustũ & pium. Pietas autem consideratur bifariam, deorum, & hominum functorum uita respectu. Item, uoluptate non carere. Et, non solos nos incipere, neq; primos. uel si primos etiã, autores dici præclari facinoris pulcherrimum esse. Præterea, à facto pœnitentiam abfore. Subijcienda & ea sunt, quæ forte contulerit hortator in eum quẽ cohortatur, quorumq; persuasio utilitati ei fuit. Eadem ratione in postulatione utemur. Dehortantes uerò, contraria. In consolando ita

Cohortationes.

Pietas.

Postulationes.

Consolationes.

ita progrediemur, ut oratio ostendat, necessitatem facti & communitatem omnium, & coactionem seu imprudentiam. Minime enim, qui sapiunt, dolent ob coacta. Quod si quid fuerit uoluntate cõmissum, docebimus aliquem sibi ipsum autorẽ mali esse. In quodã enim amore sui minus molesta sunt aduersa hominibus, quorũ ipsi sibi autores uidentur. Dicendum & hoc malũ multo esse leuius, quàm quod acceptum alij quidam multo tulerint æquius. Præterea, ut maxime habeat molestiæ aliquid, tamen cum honestum, tum præclarum, nec non utile: & dolorẽ ob ea quæ iam præterierint, inutilẽ esse. Miseratio quoque plurimum ad consolandum potest: præsertim cum in luctu uerba fiunt. Nam qui in dolore sunt, his qui nihil ipsis grauius accidisse censent, refragari solent, & in molestia irasci etiam consolantibus. At eorum, qui similiter ut ipsi lamentantur

87.

tantur libentius, tanquam necessario rum, admittunt consolationes. Quapropter post questus, inferendę demum erunt monitiones. Ad deprecandum ita instrui poterimus. Primùm, ut dicamus per imprudentiam aliquid esse factum: idq; aut insciti, aut casu, aut necessitate. Sin prudentibus nobis acciderit, ostẽdetur quod sit pium, quod usitatum, quod utile.

Deprecationes.

88. Aggrediemur autem hæc, de quibus locis licebit. Non enim sunt omnes apti ad quascunq; uni generi alicui subiectas prosopopœias. Hoc exercitium maxime est illustre affectibus, tam illis morum, quàm his perturbationum. Vt autem inter principia, satis fuerit de his locis simpliciter exercerì adolescẽtulos. Sed in maiore profectu & cupiditate tractandi prosopopœias, poterunt qui uolent, assumere eas instructiones, quæ paulo pòst à nobis, ubi de proposito agemus, proponentur.

DE

DE DESCRIPTIONE.

Descriptio est, oratio expositionis ambitiosæ, quæ perspicue subiicit oculis id quod cognosci uolumus. Hæc est personarum, rerum, locorum, temporum. Personæ Homerica est descriptio,

Descriptionis definitio.

Gibberi erant humeri, ipse niger, crispoq; capillo.

Diuisio descriptionis.

Loci Homer. Odyss. β.

Itemq; Thersitæ,

Lumine erat strabus, atq; uno pede claudus, in arcto

Pectore gibbi humeris extantes: &

Iliad. β.

quæ sequuntur. Item apud Herodotum forma ibidos, equorumq; fluuialium, & crocodilorum in Aegypto. Rerum sunt descriptiones, belli, pacis, tempestatis, famis, pestilentiæ, terræmotus. Locorum prati, littorũ, urbium, insularum, solitudinis, ac similium. Temporum, ueris, æstatis, feriarum, & similium. Modi descriptiones sunt, uasorum, armorum, machi-

Locus Herodoti.

89.

Y narum,

narum, cum explicatur quo quicq; modo factum sit, ut fabrica armorũ apud Homerũ, apud Thucydidem Platææ circumuallatæ. Et machinæ opus: Antennas ingentes dissectas excauabant totas, &c. In nono autem Ctesias, quemadmodum simulacra Persarum super longis perticis, cum uiderent mane diluculo iuxta arcem Lydi è longinquo, rati plenã Persarum, ac iam occupatam esse arcem, in fugam conuersi fuerint. Fit quædam descriptio mista: ut apud Thucydidem & Philistum, prælium nocturnum. in nocturno enim prælio, nox tempus est, prælium uerò actio. Cognationẽ autem habet hoc excercitium de supradictis cum loco. Quatenus enim nihil definitum tractant, sed cõmunia ac generalia sunt, eatenus similitudo constat. Hæc autem inter ipsa discrimina sunt. Primum, quod locus eorum est, quę consultò extitere, sed descriptio plæraq; inani-

Thucydidis locus, lib. 2.

lib. 4.

Thucyd. β. Philisti locus.

Discrimen inter prosop. & locum com.

inanima & inconsultò facta exequitur. Secundum, quòd in loco negociorũ expositioni coniungitur etiam nostra sententia, cũ uel præclara uel futilia esse dicamus. In descriptione autem nuda est rerum expositio. Ad descriptionem rerum sic aggrediemur, simul ut & quid antecesserit, & quid accesserit illis, cõmemoremus. ut de bello primum ediſſeremus, antecedentia bellum, delectus, impensas, formidines, regionis populationem, oppugnationes. deinde, uulnera, interitus, luctus. postremo, horũ captiuitatem & seruitutem, illorum uictoriam & trophæa. Si loca, tempora, modi, personæ describentur, instruemur ad dicendum post propriam ipsorum enarrationem, & pulchri, & commodi, & iucundi capitibus. ut fecit Homerus in descriptione armorum Achillis, addens & speciosa, & firma, & socijs uisu stupenda, hostibus terribilia. Descriptionis

Descriptionis uirtutes

uirtutes hæ sunt: Perspicuitas quidē præcipua, & euidentia, propè cerni ut uideantur ea quæ referuntur. deinde, ne nimis longe producantur superuacua. Omnino uero similis erit expositio rebus subiectis. Itaque si quid floridum explicandum susceperimus, florida debebit esse & elocutio: sin squalidum quid, aut horrendum, aut qualecunq;, ne elocutio quidem à natura illorum discrepabit. Sunt qui ad hoc excercitiū assumant & destructionem, & assertionem ab alijs memoratarum descriptionum: ut, Herodotum falsa retulisse de forma ibidos, cum dicat, aues illas esse albas præter caput, ceruicem, et extremas nates: cum nates totæ sint albæ. sed nobis hi nihil nouum præter supradicta uidentur afferre, eo quod hoc genus incidat in destructiones & assertiones narrationum.

DE

DE PROPOSITO.

Propositi definitio.

PRopositū est, oratio deliberatoria, admittens cōtrouersiam absq; definitione personarum, omniq; respectu alio. ut, Ducenda'ne uxor, suscipiendi'ne liberi, sint'ne dij. Inter hoc & locum id interest, quod locus habet amplificationem rei confessæ, propositum uerò controuersæ. Quare & iudicatum appellauit Hermagoras: Theodorus Gadarensis, caput caussæ. Differunt & fine, finis enim est propositi, persuadere: Loci, pœnam exigere. Itemq; locus in iudicio, propositū in concione & scholis dicitur. Præterea quod loci, auditores iudices sunt: propositi, simpliciter ciues. Suntq; alia quoq; multa horū discrimina. A' prosopopœia differt propositū, quod in hoc persona nulla appareat: in illa, maxima è parte reperta oratio, consentanea personis introductis attribuitur. Nō enim ea-

Differentia inter propositū et locum communem.

Iudicatum.

Caput caussæ.

dem erit orationis dispositio, si consideretur simpliciter, liberis ne danda opera sit: & si ad hoc pater introducatur, qui hortetur filium, ut liberis dare operam uelit. Exordia in proposito sumentur, uel à sententia generali qua confirmetur propositum: aut à prouerbio, aut chria, aut apophthegmate cõmodo, aut historia, aut laudatione uituperatione ue rei qua de quæritur. Narrationem propositum non habet, cum res sit proposita nuda: sed post exordium, capita instruentur. Cum autem propositũ quoddam sit scientiæ, earum rerum de quibus quærimus, ut scire atque cognoscere modò possimus, ut, dij ne prouidentiam gerant mundi: quoddam actionis, quod ad aliquam refertur actionem, ut, sit ne ducenda uxor: apparet hoc quidem actionis, cùm ad ciuilem rationem magis esse appositum, tum formam magis habere rhetoricam: scientiæ uerò illud, conuenire

Species propositi. 93.

nire philosophis, quod tamen non secius rhetoricis rationibus tractare poterimus, progressi de locis propositi eius quod actionis est. Id quidem certe nihil refert, utrum sic dicat aliquis, Ducenda ne uxor sit an non: & rursus, sequendæ ne sint nuptiæ an fugiendæ, unum enim est, & idem, totum id quod omnibus his significatur. Propositi igitur quod est actionis, præcipua capita sumuntur in assertione quidem à necessitate, ab honesto, ab utili, à iucundo: in destructione uerò, à contrarijs. Vnũquodque autẽ tractabimus, progredientes per quos locos potuerimus. Nequit enim fieri, id quod notatu dignũ, ut quicquid oblatum fuerit, ad id undelibet instructi, tractandum aggrediamur. Sunt autẽ loci hi: primùm, fieri posse id quod propositum uult: secundò, ita ferre naturam, atq; consentire omnium hominum mores & instituta, non enim ad agendum satis

Loci propositi. 94.

est, posse aliquid fieri, nisi & secundũ naturam ac leges futurum esse uidea tur: tertiò, fieri facile posse. Quod si non facile quidem, fieri tamen possit, sic dicemus, multo esse laudabilius quàm si facile esset. Deinde, quòd nõ nos soli agamus, sed et alij multi. Post hæc, quòd non primi, sed & alij ante nos. Quòd si maxime & primi soli ue, aliquando tamen præclara facinora aggredi melius esse. Mox, quòd pium sit. id est duplex: nempe aut dijs, aut uita defunctis datũ. Postea, quòd necessariũ. & deinde, quòd illustre, quòd cõducibile, quòd tale ut tutos præstare possit. quodq; in causa futurum sit, ut res meliores fiant. quòd iucundum: quòd eiusmodi, ut nisi fiat, pœnitentia sit consecutura: neq; facile quòd neglectum fuerit cõ pensari posse. A contrario autem sic: Nam si contrarium fieri non debet, hoc debebit fieri. & contrarium si tur pe, hoc honestum erit, & illud si inutile,

tile, hoc utile. & contrarium si iniucundum, hoc iucundũ. eodem modo à simili quoq;. Si enim appetendũ simile, appetendum & hoc. Itidemq; à minore, & à maiore: & à parte, & à fine, cuius ratione aliquid appetitur. Si enim finis appetendus, etiã id quo ad illum peruenitur, appetendum. Post hæc, quòd latè res pateat, cum multa complectatur honesta, aut utilia, aut iucunda. Tum deinde & ab antecedentibus negotium, & ab adiunctis, tandem à consequentibus quoq; argumenta ducemus. Quod si quis robur iam aliquod fecerit, is in singulis locis supradictis accerset & testimonia uirorum illustrium, poëtarum, oratorum, philosophorũ. Nec non & historiæ, si quæ congruunt cũ ijs quæ memorãtur, referendæ: haud sparsim tamen, neq; temere, sed ut augescat oratio, adductis exemplis primum eorũ quæ singuli priuatiq; egerint: deinde quę princeps, aut rex:

postea, quæ ciuitas: postremò, quæ in totis regionibus aut gentibus extiterint. In quo & hoc cauebitur, ne oratio historijs poëmatis ue oppleatur. Destructiones uero sumentur à contrarijs his. At ordinẽ in argumentorum aggressionibus eum seruabimus, quem in locis instituimus, supernè ordientes à primis, & progredientes ad ultima. Sit, uerbi causa, propositũ primum, unum de ijs quę sunt actionis, utrum soleat ad Rempub. gerendam sapiens accedere. Qui uolet igitur asserere, sapienti gerendam esse Rempub. is docebit primùm, fieri hoc à sapiente posse: secundò, cum natura rerum hoc consentire. quippe cum & in bestijs administrationes quædam reperiantur, cumq; greges singuli ductores habeãt suos, quodq; tam apud Græcos quàm barbaros, atq; ipsos adeò, ut fertur, deos, optimi & gnauissimi quicq; principatum teneant. Deinde, facile esse sapienti

Capessendam sapienti Rẽp.

96.

Remp.

Remp. gerere, quod exercitatus ipse in ijs quę de hominũ moribus traduntur, haud perperã illis præfuturus esse uideatur. Posthæc, ut maxime hoc facile factu non esset, non tamẽ fuga laborũ negligendã fœlicitatem cõmunem. Postea, adesse socios huius conatus multos, qui iam ad Remp. accesserint: neq; illũ primum susceturũ Reip. curam, sed secuturũ sapientes multos, Pittacum, Solonẽ, Lycurgum, Zaleucũ, alios innumeros. Sed ut nemo neq; sit hodie, neq; antè fuerit, qui ad Remp. sese contulerit, at eum qui autor fuisse dicatur præclari facinoris, maiorẽ etiã laudem inuenturũ esse. Tũ deinde, cõuenire sapienti administrationẽ Reip. Quis enim illo rectius de iure pronũciare possit? quis utilia subijcere? quis leges aut plębiscita ferre, inq; his administrandis incorruptum sese prębere? Qua autem in re declarare certius uirtutem & similitudinem quandam deorum?

Ad

Ad hæc, æquum esse rependere patrię et ciuibus, et dijs patrijs, mercedē alimoniæ & institutionis ipsorum. Item ad pietatem pertinere, & gratū esse dijs immortalibus, ut laudabiliter 97. administrentur respub. Quinetiam mortuis iucundum, conseruari consanguineos suos. Præterea non posse carere ciuitates procuratoribus quibusdam, præsertim bonis & gnauis uiris, si quidem saluæ & incolumes esse debeant. Item, fieri eum qui Rempub. regendam susceperit, seipso quoq; illustriorem, quamuis antè etiam obscurus fuerit. Ad hæc, quod ad communem uitam attineat, & futura in hoc genere ad facultates parandas expeditiora omnia, et tutiora contra calumniatorū insidiatorumq; inuidiam. Post hæc, si sapiens Rempub. capessat, ex eo solere et auctiora & meliora omnia fieri, non priuatim modò, sed publicè quoq;. Atq; etiam iucundissimam esse uitam honoratā,

id quod & de alijs ferè suprà memoratis locis sequitur. Addemus & hoc, si cura Reipub. neglecta sit, & statu illius in deterius mutato, instaurari hanc difficulter posse. Et eum qui priusquam mala acciderent, auertere neglexerit, pœnitentiam solere inuadere, cum iam nihil prosit. His subiungemus contrariorum mentionem. Si enim patriæ commodis obsistere, turpe est, accedere ad Rempub. laudabile. si illud inutile, hoc utile. si illud iniucundum, hoc iucundum. Præterea, simile quid administrationi Reipub. ut exempli gratia, adolescentiæ 98. curam gerere, si est honestum, utile, iucundum, erit & Reipub. administratio honesta, utilis, iucūda. A'minore ita procedemus ad argumētandum' Si uir bonus etiam unius domus curam suscipere debet, unius etiam ciuitatis curam geret. A'parte sic' Si bonus uir debet esse legis utilis aut consultationis autor, etiam in to-

ta

ta Repub. præcipua illi opera nauanda. Contrà uerò à toto, si in generali quadam Reipub. cura operam nauat sapiens hominibus, ut Plato in Repub. sua, æquum fuerit et suæ ciuitatis illum regendæ curam suscipere. His disputatis, commemorabimus quæ fœlicitas futura tum sit ciuitatis, tam in pace quàm in bello, denique quocunq; tempore suo, qui est finis laudabilis administrationis. Postea, quàm latè hæc pateant, demonstrabimus. Nam sapientem, qui capesse re Rempub. non recusarit, uerbo & opinione una in parte gratificaturũ ciuitati, sed re ipsa in multis. Est enim, secundum Aristotelem, gubernatoris Reipub. consulere & de bello & de pace, de uectigalibus, de regionis custodia, de ijs quæ importari exportariq; cõsueuere, de ferẽdis legibus, et alijs huiusmodi. Locorũ quæ sunt ante negociũ & post, quamuis in superiore quoq; proposito exẽpla adduci

duci possint, erunt hæc tamen multo planiora in alio: ut hoc, Vtrum liberis danda opera. Nuptias enim, & omnino ea quæ procreationẽ liberũm antecedere necesse est, assumemus ad celebrandum, ostendentes esse ea honesta, utilia, iucunda. Tum ea, quæ comitantur procreationem. Postremò, & consequentia: ut curam alimoniamq; senectutis, liberũm fœlicitatẽ & delectationẽ, et his similia. Cõtraria autẽ, destruendi facultatẽ suppeditabũt. Ac de proposito actionis tantum. Nunc age & scientiæ proponamus quoddam, eiusq; diuisionem ducamus ijsdem ex locis. Verũ ad ordinem quod attinet, non seruabimus eundem quem in tractatione propositi actionis: sed ita faciemus, ut oblatæ materiæ conueniens esse uidebitur. & si idem quoque, ut opinor, in proposito actionis facere optimum fuerit. Sed ordo conueniens unicuique materiæ is est, quo

Liberis danda operam.

quo primum simpliciora & leuiora argumenta aggressi, procedentes uehementiora & grauiora usurpabimus: cumq; ea quibus aliquid asseritur, ante id quod asseritur collocabimus: cumq; infirmiora inter ualidiora implicabimus: quæq; alia, cum de ordine præcipitur, tradi solent. Sit igitur proposita quæstio, utrum dij prouidentiam gerant mundi. Rursum igitur hoc dicemus: posse deos prospicere nobis, neque in cura mundi quicquam eis decedere. Post hæc, facile id esse Deo, neq; illi negociũ ullum exhibere. Deinde, deum socios huius curæ heroas, & alios deos habere. Mox, omnium hominum Græcorũ barbarorumq; animis hoc esse insitũ, quod respiciantur à dijs. Idq; ex eo intelligi potest: nam absq; hoc esset, nõ aras, templa, oracula dijs illi consecrarent, affecti ab eis beneficio aliquo, & liberati malo, in fame, pestilentia, bello, aut simili difficultate.

100. Deorum prouidentia mundum regi.

neq;

neq; consilium ubiq; adhiberent, inprimis maximarum in rerum discrimine. Item, sapientibus quoq; idem placere: ut, Platoni, Aristoteli, Zenoni, item, ijs quoq; qui leges tulerunt: aliter enim non extarent actiones impietatis. Præterea, eos maxime claros esse, qui censeant prouidentes nostri deos esse. Atq; in hac persuasione maxime tutò & cautè uitam degi solere, cum existimentur adesse omnium in hac actionum inspectores. Etiam iucundissime uiuere eos, qui credant à dijs se respici. Post hæc, cum sit iustus Deus, facere non posse ut cultores suos negligat. Deinde, uniuersitatis naturã quoq; testari, omnia cum prouidentia constituta esse, ut in mundo cuncta cõseruentur. Docẽt hoc anni tempora, quę per sua momenta quędam commutantur: itemq; imbres & fructus enascentes suo tempore: ipsæ etiam partes temporũ anni. Quibus uniuersis indicatur apta fabrica-

101.

tio naturę, ad salutem et stabilitatẽ, ut & Xenophon demonstrat in Memorabilibus. Ad hęc, nihil esse conuenientius Deo, quàm administrare mundum prouidentia sua. Impium enim certe fuerit dicere, Deũ esse ociosum, & nihil agere. Aut eiusmodi scilicet illius esse occupationes, cuiusmodi nostras in hac infirmitate & mortalitate necesse esse. Præterea, non posse non esse prouidentiam. Si quis enim tollat ex Deo prouidentiam, idem sustulerit & insitã omnibus de illo persuasionem, qua & esse Deum sentimus. De respectu enim Dei erga nos, concipimus opinionem, etiam esse Deum. Postea, ne potuisse quidem omnino existere mundum, sine prouidentia. ut enim sua sponte non potest domus sine architecto fieri, fortuito concursu laterum, nec̨ nauis sine fabro, nec̨ quicquam omniũ quæ magni aut parui æstimantur, sine cuiusque illorum opifice: ita ridiculũ fuerit

rit perhibere, opus pulcherrimũ atq̨ preciosissimum omnium, mundum, non esse à pulcherrimo & diuinissimo opifice extructũ, sed extitisse sua sponte. Ab his ad contrariorũ mentionẽ progrediemur: dementiæ esse tantum ordinem motus cœlestis arbitrari forte fortuna, sine ulla prouidentia constitisse. Deinde & à simili ducentur argumenta. Si recte constitui nec̨ domus possit sine patrefamiliâs, nec̨ nauis absq̨ gubernatore, neque exercitus sine imperatore, nec̨ ciuitas absq̨ magistratu, ne mundum quidem cõsistere posse sine prouidentia Dei. Præterea, à parte. Si constet omnium confessione in singulis ciuitatibus prouidentes esse nostri heroas, genios, deos ipsos, consequens esse, mundũ uniuersum prouidentia Dei administrari. Postremo & quàm latè hoc pateat, docebimus. nam uerbo quidem euerti placitum quoddam, sed re uera multa. Si enim nõ sit prouiden-

uidentia diuina, neq; iustitiam posse consistere, neq; pietatem, neq; iurisiurandi fidem, non fortitudinem, non temperantiam, non amicitiam, non gratitudinem, deniq; nullam laudem uirtutis: quæ subuertere, hominis sit minime cordati. Iam in alteram partem, nempe destructionis, argumenta de contrarijs locis sumemus. Cum autem propositū aliquod sit simplex, aliquod coniunctum alteri: ut simplex, Ducenda'ne uxor: coniunctū, Regi'ne ducenda: diuidetur coniunctum in ea de quibus coniunctū est, quo oratio cōueniens singulis membris attribui possit, amplificationes quoq; & egressiones, ijs in partibus propositi quæ capaces illarū fuerint, usurpabimus: itemq; utriusq; modi affectus, & cohortationes. Deniq; in omnes fermè orationis formas, diuersę uitæ genera diducemus, et de unoquoq; oratione apta utemur. ut, sit sanè quæstio, Vtrum ducenda uxor? Post-

103.

Postquam igitur communes ac generales sermones de omnibus hominibus habiti fuerint, quibus aut asseratur aut destruatur propositum de nuptijs, tum & per singula uitæ genera pergemus, ut, agricolæ, mercatoris, militis, diuitis, pauperis, regis. Ita suppetet magna copia orationis, qua unum quoddam propositum multiplex reddatur. Eandem instructionē argumentandi sequemur, & in sententijs destruendis, ut antea quoq; diximus.

DE LEGIBVS.

LEx est decretum multitudinis, aut uiri alicuius clari in Repub. secundum quod debeant uiuere omnes ciues ad certum tempus. De legibus autem dupliciter quæritur: uel cum promulgantur atq; feruntur, uel cum iam latæ sunt. De ijs quæ feruntur quæri solet, ratas'ne habere an se-

Lex quid.

104.

cus oporteat. De latis controuersiæ oriuntur inter disceptantes, neq; penitus tum leges tolluntur, sed hoc uel illud cõmodè ex illis refertur. Quæq; uidentur pro nobis facere, ea augemus: contraria autẽ supprimimus. Cum autem in præsentia instituta nobis sit oratio de legibus confirmandis & infirmandis, hocq; fieri soleat maximè cum illæ ferũtur, ideo de hoc nunc disseremus. Eas igitur leges quę feruntur, aut dissuasione nostra destruimus, aut suasione asserimus. Itaque post exordiũ ex his locis destruemus: ex obscuro, ex eo quod fieri nequeat, ex necessario, ex contrario, ex iniusto, à dignitate, ab inutili, à turpi. Obscuritas nascitur alia de pronunciatione, quam aliqui accentum superfluum nominant: alia de nomine, alia de multiplici significatione: alia de multiplici appellatione, quam synonymiam quidam uocant. alia de constructione, alia de compositione

tione & disiunctione: alia de abundantia, alia de deficientia, alia de repugnãtia. Pronunciationis erit obscuritas, cum ordine expositis aliquibus uocabulis similibus, proferri bifariam scriptum poterit. ut, Ancilla χρυσία, id est, aurum ne gestato: si gestarit, publicator. quod Græci dicũt, δημοσία ἔστω. Dubiũ enim, utrũ ancilla, an aurũ publicari oporteat: quod, ᾱ, pronunciari tam productè quàm correptè possit. De nomine, si quod scriptũ est, aut nouũ, aut nimis priscũ, aut externũ fuerit. ut catasta, id est ποδοκάκκη. & ἡμεδαπὴ, nostras. & κέραμον, id est ollam, si quis appellet carcerem, secundum Cyprios. Quomodo & Homericũ illud quidam enarrãt.

Tresq; decemq; olla menses religatus ahena. Iliad. i.

De multiplici significatione: unũ nomen si duo plura ue significet. ut si scriptum sit, A' puero non accipiendum testimoniũ. Quęretur enim hoc loco, utrũ dicatur, non posse impuberem testimoniũ dicere: an filium pro

patre, an seruũ pro domino. hi enim omnes uno nomine pueri uocantur. De multiplici appellatione, contrà: cum erit quod significatur unum, nomina plura. ut gladius, ensis, culter, machæra. nam & sic obscuritas existit, cum aliquis tot putat esse significata, quot appellationes sint. De cõstructione: ut cum Pittacus ait, patris ac matris æquales portiones esse debere. Hæc enim incerta elocutio: dubitaturq́, utrum parentum liberi bona, an liberũm parentes diuidere debeant. Item, cum medium positũ nomen aliquod ad præcedentia potest aut consequentia astrui, sed sensu diuerso. ut, uictor in bello consecrato Martis simulachrũ cum hastili, idq́ sit aureum. Accipi enim potest, uel simulachrum, uel telum aureum. De compositione & disiunctione, quam aliqui communem uocant disiuncti & indisiuncti, ita: Lex uocat ad hæreditatẽ, fratres, filios. Possumus enim illis

illis distinctis dicere, primum fratres: deinde sic uocari filios, si frater nullus sit. Possumus & coniũctis dicere, uocari illos simul. Et rursum: Falsi testimonij conuictus ter mille dato. aut enim dicitur, ter conuictus mille dato, aut ter mille semel conuictus. De abundantia existit obscuritas, cum licebit plus quàm scriptum sit colligere, de ui significationis. Si quis legem ferat, hæredes & eos esse oportere, qui sint à matre cognati. dubitari enim possit, utrum & matrem. nam si à matre cognati ad hæreditatem uocantur, multo magis ipsa mater. Deficientiæ obscuritas multis existit modis. Qui patrem pulsarit, ei manus præcidantur. Deest, utrum illi quoq́ qui per furorem pulsarit, quiq́ beneuolentia ductus, an simpliciter uniuersos. Personæ deficientia & ipsa multiplex. Differũt enim inter se personæ, natura, ætate, propinquitati-

bus, fortuna. ut, Etiam liberos una cum proditore necandos esse. Indefinitum enim, utrum & adoptiuos, & muliebris sexus.

Desunt nonnulla.

THEONIS SOPHISTAE
Progymnasmatum
FINIS.

EXEMPLA SVPERIVS EXPOSITORVM excercitiorum.

108.

FABVLA PRIMA.

Fabula de lupis & ouibus.

LVpi petebãt ab agnis pacem & quietem. Atque, hęc (aiebant) dies magnorum bonorum caussa futura est, & nobis & uobis. Poterimus enim liberati à malis, inter nos absque omni formidine conuenire. Quare fœdus faciamus. Vt autẽ spes sit firmum hoc fore, neq; iniuria aliqua mox uioletur, improbos illos & infestos canes uos abigere oportebit. nam & nunc illi omnia turbant, & in causa sunt ut lupi uobis suspecti sint. Sępe enim numero prętereuntes tantummodo ouilia, prosiliẽtes allatrãt. At nostrũm quidam etiam inuiti irritantur, & uobis molesti sunt. Quid igitur opus uobis canibus? Seductæ

oues

oues, fuere. est enim genus hoc plenũ simplicitate, tum canes contumeliose repelluntur, & admittuntur lupi. ipsæq́ ita destitutæ, deuorabantur.

Nõ esse fidendum inimicis

Inimicorum uerbis non est fides habenda, ut illis credatur custodia propria.

Fabula secunda.

Fabula de equo & testudine.

EQuus superbiebat uelocitatis gloria, & obtundebat alias animantes nimijs laudibus suis. in primisq́ testudinem, cui molestus erat exprobratione tarditatis. Illa uerò cũ inique ferret conuicia, prouocat in certamen cursus equum. Hoc sanè tum ridiculũ equo uisum, neq́ uelle certamen ingredi. Sed & alijs animantibus risus obortus, considerantibus abhorrentiam naturæ illius. Quæ tamen cum prouocationẽ urgeret, et affirmaret se uictricem futuram esse, cogũt aliæ animantes equũ suscipere conditionem. Itaq́ spaciũ pręfinitur, diesq́ cursui. At equus interea

terea apud præsepe delicias facere: testudo uerò perpetuò excercebatur, ne noctis quidem tempus remittens. Iam dies aderat destinata, plenusq́ erat campus, camelis, asinis, auibus, atq́ ijs quibus homines uti solent. quinetiã ceruos fama acciuerat: deridebantq́ spectatores, quasi delirantem testudinem. Verum signo cursus dato, ueluti compeditus equus, ut dudum, in ocio & saturitate perseuerabat: at testudini meditatio cum celeritate uictoriã largita fuit. Etiam tu, ô puer, noli fretus ingenio dormire: sed hoc tibi persuadeto, etiam adhibito labore opus esse. Quod nisi feceris, facile præuertetur te ille alter minus ingeniosus.

Cohortatio ad labores.

Fabula tertia.

Fabula monedulæ.

PLacuerat Ioui, etiam regnum esse inter aues. curatq́ illas conuocari ad contentionem formæ, ut addicturus auium regnũ ei quæ formosissima uisa esset. Formæ igitur omnes

omnes ſtudebãt, quęq; fontes, quęq; ſcaturigines & ſtagna aquarũ colũt: easq; pennas, quibus uenuſtas lęderetur, abñciebant. Ibi monedula, quę deformis eſſet, ad hanc artem conuertitur. Pennas quæ in aquis natabant colligit, & ſibi ſcitè ſingulas applicat, unam aptans alteri, fitq; uiſu diuerſicolor. Vbi autem ad iudiciũ iam uentum fuit, conuertit ad ſe auium oculos, nec non iudici ipſi admirationẽ obiecit. Cedebat igitur huic candidiſſimus olor. futile autem quiddam præ illa erat pauo, & illius pigmenta, quin & aquilæ deſpiciebatur grauitas. Cumq; iam eſſet illi traditurus ſceptrum Iuppiter, ibi noctua ſuam conſpicata pennã in monedula, accedit, & eam euellit. itemq; alia ſuam, & proprias ſingulæ. Ita ablatis alienis, nudatur forma monedulę, & deridetur. Non ſuis bonis ornari, fructum habet breuem, magnamq; affert deprehenſo ignominiam.

111.

Contra ſimulationem.

NAR-

NARRATIO PRIMA.

Narratio de Deianira.

DEianirã filiam Oenei petebat uxorem Hercules, at fluuius Achelous tenebatur amore uirginis. Oeneus in utroq; timidus, in neutro gratificari. Iubet igitur, propoſita filia præmij loco, illos decertare. Vicit tũ Hercules in lucta, defregitq; cornu fluuij, de cuius profluente cruore natæ fuerunt Sirenes.

Narratio ſecunda.

112.

Narratio de Hyacintho.

AVdiſtin' de flore Hyacinthi, fuit olim adoleſcens ille Amyclęus, formoſus. Habuitq; amatores duos, Zephyrum & Latonæ filium. Cum autem Deo inſeruiret, inſidias illi ſtruit, ut interfecturus, uentus. & obſeruato tempore, quo diſcum ieciebat (nam docebat eum huiuſmodi Apollo) flat de Taygeto, & conuertit in adoleſcentem iactum. qui quidem ipſe concidit: terra uerò miſerta illius, florem produxit.

Nar-

Narratio tertia.

Narratio de Arethusa.

AMor tetigit amnem, immisitq; cupiditatẽ Alpheo fontis Siculæ, nomine Arethusæ. Itaq; ille saucius, fertur per Ioniũ mare ad ipsam, in mari etiam ipso impermistum flumen seruans.

CHRIA PRIMA.

Amicos esse thesauros.

ALexander interrogatus à quodã, in quo loco essent thesauri ipsius? demonstrauit amicos.

Laus Alexandri.

ALexandrum regem Macedonum fuisse magnũ & admirabilẽ, & utramque terram præclaris facinoribus cõpleuisse, et usq; adeò uicisse priores atq; posteriores omnes, ut principatus locũ relicturus fuerit nemini, omnes fateri existimo: nisi si quis planè aut nihil sentit, aut desipit. mihi uerò & alia laudabiliter ægisse, et posteris reliquisse celebritatẽ hanc uidetur, non fortuna modò, sed consilio

filio etiam in omnibus sese usum: & ad illius momenta intelligentię bona contribuisse. Non idem enim usu ei uenit, quod regibus cæteris, à quibus eruditio pro re inutili habetur, finis autem fœlicitatis est uoluptas. Sed ratus, nihil interesse inter huius boni expertes, ac mancipia, inq; cupiditate præstare subditis, re omnium pulcherrima, alacriter sese Aristoteli coniunxit, et sapientissimi uiri discipulus esse uoluit. Deditq; hæc coniunctio occasionẽ sequenti claritati, atq; celebritati. Quod si de fortitudine illius, aut magnitudine animi, aut attentione in rebus agendis, aut si quid his simile, differere uelim, oratione opus esset prolixiore. Quod se uerò communẽ præbuit, & erga eos cum quibus uersaretur comem, usq; adeò ut et interrogare liceret, si quis quid uellet, & responsa benigna redderentur, quis non admiretur? Alijs enim si quis oculos inijcere ausit, pro iniu-

Vulgaris regum error.

aa ria

ria ducitur. At Alexander turpissimum esse arbitrabatur, si non occurrentibus mansuetissimus uideretur. Quidam igitur accedens ad illũ, Ego (inquit) ô rex, perlibenter uelim aspicere thesauros tuos. Ad hoc illum impulisse puto, quod cerneret omnes hunc sibi gentes subdidisse, & pecuniæ copias illas iam consummatas esse. Quid uerò Alexander? minime iniuriam sibi fieri censebat, si quis audacter interrogasset. Tum deinde iubet ministros suos assumere hominẽ, atq; circumducere, ostendereq; non sanè auri copias, neq; argenti tot ac tot talenta, neque manubias immensas, sed aspicere ad amicos suos imperans, Noli (inquit Alexander) quærere aliud: isti enim sunt thesauri mei.

Amicitiæ laus. Quod autem conuenientem atq; decentem appellationem hanc esse duxerit amicitiæ, perspectu facile, si intuiti fuerimus, quærentes ea tempora quibus uti homines necesse est, casusq;

susq; meliores neq; abhorrẽtes, itemque tristiores, insuperq; & ætates, & consultationes. Sunt autem tempora duo, penes quæ totius uitæ est arbitrium, nempe pacis & belli. In utroque autem plurimum ualet amicitiæ sors. Nam bella gerentibus opus est pecunia, opus armis, opus consiliarijs, opus socijs. Penuriam igitur pecuniæ tollit amicus, conferens sua in medium: neq; suas magis quàm necessarij, esse existimat facultates proprias. Idem saluberrima exquirit consilia. Iam multi inopes armorum, respicientes ad amicos, illa facile parauerunt. Quinetiam societatis commoda ductu amicitiæ conciliantur. Idem hoc amicitiæ bonum, & ciuitatum est, & priuatorum. Dico enim eos ego esse amicos ciuitatum, bene uolentes præsenti Reipub. statui. Ii sunt, qui leges ferunt, plæbiscita conscribunt, sententias dicunt, iniustos redarguunt, bonis ut præmia decernan-

Tempora uitæ duo.

115.

A conditionibus hominum.

nantur autores sunt. Sed non minus priuatis emolumentum in amicitia proponitur. Quippe qui delinquẽtes castigent, qui errantes in uiam reducant, indigentibus succurrant, rebus gaudeant secundis, condoleant aduersis. Idem bella sedare conantur quàm rectissimè, et pacem quàm diutissimè cõseruare. Obseruantq; quid cuiq; sit conuenientissimũ, & ad præsentia accommodant actiones suas. 116. Ac alias quidem ciuitates à regibus, alias à populo administrari uidemus, quædam & in paucorum sunt potestate. Qui igitur præsentibus rebus fauet, is & regnum conseruat regi, & custodit libertatem populis, defenditq; formam paucorũ imperij. Iam aliqui mortales cum paupertate conflictantur, alijs magnas diuitias fortuna largitur. Ad utrumq; horum mirificum affert momentũ amicitia. His enim quæ habent conseruat, illorum autem egestatem subleuat. Atque ea quoq;

Discrimina administrationum publicarum.

quoq; per nosmetipsos quæ exequi non conceditur, accessio amicorum perficit. Quis enim ignorat, opus esse uiro ducta uxore? secundum Hesiodum. At ducturi, si uerba de nuptijs facienda essent, ipsis admodum erubescerẽt. Aduocat igitur usus necessarium, qui meditatus adueniens cũ multis elegantibus uerbis quæq; adsunt auferens, quæq; absunt addens, facile gentes conciliat. Cum uerò amittũtur liberi, & necessaria alia, quę perturbatio maior sæpe est quàm ut ferri possit, qui tũ præsto igitur sunt, & dolorẽ demunt, & prohibent prosilire ad ensem, nonne isti? Quis exilium metuat, nisi expers amicorum? Ego quidem omnes etiam ætates nõ uerear affirmare, maximos ex hac re fructus percipere. Senectã hæc alleuat, socios florentibus suppeditat: indidem & pueris contingũt studiorum sodales. Ita nihil est, quod ab usu amicitiæ remotũ possis dicere. Sunt

Ab accedẽtibus.

117.

quidem non leuia argumenta hæc, respondisse sapienter Alexandrum: Ego tamen cuiusmodi res sit amicitia, certius eum perspecturum esse iudico, qui destitutos amicis considerauerit. Quid enim in formidine tyrannus, bonorum omnium firmum credere, quod non impendens malũ metuere potest? Nam qui consiliario caret, qui ipsum abducat à deterioribus, adducatq; ad meliora, quiq; persuadeat hęc fugienda, illa persequenda esse: quo pacto hic aut bellũ susceperit, cum præstabit, aut pacem fecerit, cum hæc potior erit? Vnde insidiatoribus indicatis, ante illorum conatus tristia poterit repellere? Quis uictoriam illius concelebrarit? Quis uicto dolorem impertiat? Quod si ciuitati desit qui curã illius gerat, quomodo in præsentia tuta, in futurum secura esse poterit? Priuatis uerò, an non tristissima uita sine hac communitate fuerit? Quis in foro colloquetur?

A' contrario.

quetur? Quis subijciet quo sit facto opus? Quis cõsulet, quid uitari oporteat? Quis subleuator calamitatis, quis in iudicio aduocatus erit? Necq; iuuentus sine amicis delectationem habere potest, & senecta illa priuata multo onerosior: & paupertas absq; hac geminum malum. Diues autem insidiatores reperiet multos, qui opitulentur nullos. Sed permulta mala commemorari possint, quæ cum inopia amicorũ coniuncta sunt. Quod si penuria amicorum laborantes, in tot sunt difficultatibus, sequitur ut beatissimi sint ij, qui affluunt copia amicorum: similiterq; ut hi iucundissimam uitam, illi grauissimã degant. Ac multo quidem rectius amici uocari debeant thesauri, quàm ea quę nũc sic nominantur. Quid enim ab his tantum, quantum ab amicis? Vtrum pecunia in aciẽ processit, & unà cum belligerantibus adijt pericula? Minime. At autor fuit sententiæ? Index

A' comparatione.

insidiarũ, sedatrix seditionis? At reddidit meliorẽ? Nequaquam. Atqui hęc omnia, hisq; etiam plura à necessarijs, nec nõ pecunia quoq; ipsa conferri solet. Pręterea amici optimi, nũquam eos qui uterentur ipsis, reddidere deteriores. At diuitias scimus sæpe in malum exire. Quare consideratè Alexander ab his ad illos thesaurorum nomẽ transtulit, eo quod semper opus sit amicis ei qui uitam beatam sit acturus. Ei uerò qui hoc bono careat, idem uidetur accidere, ac si altera manu priuaretur. Quantũ enim sibi inter se conferunt ad gressum pedes, tantum exhibent in negocijs amici. Neq; errauerit, qui oculorum par communitati amicorum comparauerit. Etiam licet argumenta plurima huius rei capere de ijs, quę cotidie usu ueniunt. Plena enim uita spectantiũ huc. Poterit & is qui ad superiora heroica uolet tempora respicere, etiam de illis exẽpla adducere. Quid enim ami-

119.

Ab exemplis.

amicitia Herculis ac Thesei, quid ue pręclaris facinoribus illorũ illustrius? An non idem uelle atq; sentire, & cõspirare ad certamina obeunda simile? Cum autẽ seuocatione quadam opus Herculi esset, quis Athenas abductũ necessarijs omnib. sustentauit? Nõne Theseus? Atq; hic idem in Pirithoi familiari usu, uideamus quos fructus perceperit, quidq; illi à se contulerit. Rapienda erat Helena Theseo, quia precibus illam obtinere non poterat. Erat igitur discrimẽ haud exiguum, partim à patre, partim à fratribus, & alijs Lacedæmonijs. Sed nihilo minus & Theseus facinus illud ausus facere, neq; desertus à Pirithoo fuit, qui gratiam referendam nequaquam formidini postponeret. Neq; illum pœnituit promtitudinis, ac mox gratiã reddítã accepit. Cum enim nuptias petiturus esset Proserpinæ, Iouis & Cereris filiæ, iussit se quoque Theseã sequi. At hic primum reprimere illũ

120.

conari, manifestã calamitatẽ demonstrãs. Sed cum dicendo mouere eum non posset, in societatẽ periculi sese dedit: quæ passurus esset haud nescius, sed paratus pati illa potius, quàm offendere amicũ. Iam post cędem maternã, quò Agamemnonis filius redactus fuerit, audimus. Nonne enim exagitabatur à furijs, odio habebatur à suis, execrabilis & impius uidebatur uniuersis, omniumq; detestandus maxime? Neq; tamen Pylades in ea fortuna hominẽ auersatus fuit, neq; operto capite se in metu, ne implicaretur infamia illius, subduxit. Sed & præsto ei, & assectatus ipsum fuit, neque ullius certaminis societatem defugit, neq; puduit curare eum qui sua manu iugulasset matrem. Hæc parua sunt, si de Achillis sententia æstimentur. Is enim cum planè cognouisset ferendum necessariò alterũ horum, uel ut Hectorẽ ne interimeret, uel ipse etiã ut occideret, uindictam amici

amici præposuit uitę suę. Hæc rerum testimonia Alexandrũ tuentur. Sed ne Euripides quidem prætereundus. Omnino autem poëtæ illius indubitata sapientia est. Quid ait igitur ille? Nihil esse pluris faciendum amico certo, quod optimum esse ipse ordine memorat. Deinde animaduertens homines diuitias & regnum magni pendere, planè pronunciat, neq; diuitias neq; regnũ præstare amico. Meritò igitur amici, ab Alexandro & iudicati & appellati fuere thesauri. Quapropter, qui sapient, cum illum ob dictum laudare, tum re etiam imitari studebunt. Non enim esse beata uita poterit, nisi copia amicorum suppeditet bonorum.

Ab auctoritate.

Alia chria.

Diogenes adolescentem conspicatus petulantem, ipse pulsauit custodem, tantum locutus, Cur tu ad hunc modum instituis?

Contra negligentiam institutionis.

Vni-

Laus philosophiæ.

VNiuersa quidem Philosophia precioſum et cœleſte eſt bonũ. Mihiq; uidentur ij, qui illius cultores nõ admirantur, fortaſſe & deos ipſos parui pendere. Sed philoſophiæ deditos tantũ pręſtare reliquis par eſt, quantũ hi beſtijs antecedũt. Rurſum autẽ inter eos qui hoc uitæ genus ingreſſi ſunt, admiratione pręcipua uidetur Diogenes, cum ipſe, tum ſecta quam ſecutus ille fuit. Hic enim cœli ac terræ ſpacia, itemq; ſolis ac lunæ, peruestigare alijs reliquit, & ad uirtutis curam, quæ maximã eſſet allatura hominibus utilitatem, ſeſe contulit. Diuitias ſpreuit, uoluptatibus fuit ſuperior: corpus laboribus excercuit, fœlicitatem potentię miſeriam duxit. Cumq; haberet pro familiaribus omnes mortales, nullius non reſpectu mouebatur. utq; dicam ſimul omnia, imitatorem ſe eſſe uoluit Herculis, cum ſcipione obambulans, & quærens quos reddere meliores poſſet.

Diogenis laus.

122.

Quale

Quale autem & hoc eſt quod ægit? Aderat cum puero cuſtos illius, ſed puer decus ætatis ſuæ non ſeruabat. id cum fieri cerneret Diogenes, correctionem requirere iudicauit. Quid facit ergo? Adoleſcentẽ quidem prętcrit, & in præſidem illius fertur, & multa uerbera tergo impingit, additq; his orationem, Non oportere talẽ eſſe inſtitutorẽ. Atq; ego primum utriuſq; cauſſa laudo uirum: & quod non reformidarit manibus quoq; uti in doctrina temperantiæ, et quod explicuerit qua de cauſſa id faceret. Nã eos qui ualde iniuſti eſſent, re ipſa caſtigandos putauit: cum uerò non reticuit, qua cauſſa incitatus ad uerbera deueniſſet, eo ipſo oſtendit afflicto, quare afflictus fuiſſet. Quod ſi poſt uerbera abijſſet tacitus, nihil prohiberet & ignorare peccatum ſuum cuſtodem, et in ea ignoratione nihilo reddi meliorem. Delictorum etiam adoleſcentis pœnã exigere à cuſtode, cor-

123.

De pedagogis.

dato-

datorũ esse reperiemus. Perpẽdamus enim animis, cuisu rei gratia mercede conducãt parentes, eos qui prę sint liberis suis. Num quod cupiant frustra impendere pecunias, consumere diuitias? Ita' ne uerò? Immo nemo tam insanus est. Quid spectãt igitur? Sciunt adolescentiam esse natura procliuem ad peccandum, & quæ frugalitati contraria sunt semper approbare, atq; fugere ea de quibus fœlicitatem consequi possent, & persequi ea unde miserrimi futuri esse uideantur. Vnum ergo adolescenti à prouectioribus ętate discendũ, quibus adhibere animũ, & à quibus abstinere debeat. Ideoq; plurimum in hoc studeant, uestigare custodes filiorum suorũ quàm maxime idoneos: amussim actionum pueri designantes, sententiam custodis. Huius rei argumentũ est, quod omnes de pueri moribus coniecturam faciunt ex custodis moribus. Et hic si frugi est, de

de illo quoq; in expectatione sunt meliore. Sin aliter est, deteriorem etiam spem de adolescente concipiunt. Itaque patris est officium, argentum numerare: custodis autem, curare reliqua, sine omni tergiuersatione. Propter hoc enim licere uolunt his, & ut uerberent pueros, & obstringant, & torqueant, denicq; ea ut in filios experiantur, quæ in seruos dominis permittũtur, ne qua negligentię aliquando excusatione uti possint. Quid aio igitur? uel quid ait potius Diogenes? Heus tu, iste si uoluerit potare ultra modum, nequaquã permittes. Item somnũ alieni tẽporis discutito. Tum delabentẽ ad inertiam, suscita: illiusq; obserua aspectũ, habitum, uocem, ne quid inconcinnũ accidat. Ac primũ quidẽ hortationib. uti conare, deinde in refragantẽ animaduerte, magisq; ut acerbus in studio temperantiæ tuendæ uidearis facito, quàm ut de lenitate damnũ accipiatur. Adest scutica.

Im-

Impinge tergo crebra uerbera. Extimescat ille scipionẽ tuum, nisi enim tuus illi, at tibi meus erit formidandus. Talem sentiendum orationem illam esse Diogenis. Eo enim quod 125.
ait, Ista'ne disciplina tua est? omnia illa complexus est. Videamus igitur, si opus est, amplius. nam ille custos aderat'ne assiduo apud puerũ, an nõ? Si discessit ab eo, manifestus fuit proditor pueri. Sin aderat, utrum placebant peccata, an minus? Quod si uolente ipso peccare licuit puero, quis iam illo sceleratior? Sin minime uoluit ita fieri, quid accidit igitur quo minus uetaret. Non enim certe repugnaturus illi adolescens fuerat, qui sciret sibi necesse esse obedire, neque oculos contrà attollere. Quod si fortè puerum Diogenes uerberibus affecisset, ut custodem affecit, an non dicturum eum fuisse arbitramur? O sapientissime Diogenes, equidem rectum esse iudico id, quod concedit is in

in cuius potestate sum. Ac tu nunc petulantiam istam, ego uerò disciplinã esse censeo: atq; hoc utor signo, quod custos me hinc non abstrahat. Hæc si audiret Diogenes, fateri cogeretur, se uerberibus sine iudicio usum. Ita profectò. Ideoq; neq; fecit ille huiusmodi quicquã, neq; audiuit. Ac quoniam ubiq; initia & fundamenta rerum considerare æquum est, & ad illa posteriora omnia referre (nam ea 126.
quæ occasionem præbuere, consequentium omnium causſam habent) cumq; petulantiæ dedecus ab adolescente admitteretur, custodis uerò procuratum esset negligentia, non in nudum commissum inquisiuit Diogenes, sed in eum quoq; à quo illud commotum fuisset. Atq; ueniam dedit delicto: sed eum odio est prosecutus, qui formidinem inde remouisset. Nam absq; cuius permissu nunquã perpetraretur, eum pœnas commissi persoluere debere statuit. Sit enim

certe absurdissimum, si quid rectius adolescens ægerit, eius laudis fructū capere præsidē, si rationi reddendæ, uti secus ille se gesserit, obnoxius esse nolit. Ego sæpe uidi præclare referentem memoria adolescentem, ea quæ proposita fuissent, atq; custodem in hoc gloriari. Item, celerrime illum intelligere, hunc se magnum facere. illū temperantem esse & modestum: at hunc, si minus laudaretur ipse, ægerrime pati. Quin etiam parentes, si uideant filiorum suorum institutionē quàm rectissime procedere, cum ad literas tum mores quod attinet, puerum quidem ne tantillum quidem in his admirari solent, sed flectunt se ad inspectorem & ducem, huic plaudūt, hunc laudant, huic pecuniam offerunt: plura etiam quàm tum dederint, postmodo illum expectare iubent. Est igitur iusta & simplex oratio. Bona adolescentis, ut quasi ipsius propria nemo admiratur, ne puniat con-

contraria. Custos aufert laudem dexteritatis. Esto delictorum supplicium eiusdem. Haberent illi enim præ cæteris eximium hoc cōmodum, si muneribus potiri, & delictorum nullam pœnam sustinere concederetur. Verum id non decet. Sed si præmia expetunt, etiam pœnas non recusent erratorum. Sicq; ambiunt laudem, ne indignentur ob uerbera. Hoc ius ubiq; seruari reperiemus. Chorus in canendo errauit, à theatro magister accusatur. neq; de choro quisquam reprehenditur, sed is exploditur qui nō rite numeros concinnauerit. Apparet enim, si præiret hic uera uia, singulos illos secuturos fuisse. Bos si cornupetat, utrum huic an bubulco potius succensemus? Si equus improbus uidetur, eum ne an potius agitatorem accusamus? Ipse etiam gubernator uideat, nautę ut strenui sint, sibiq; sciat rationem eorum quæ deliquerint reddendam esse. Vt enim in eos qui

primos pilos ducunt, crimina sequentium redundant: horum enim, quid facere milites oporteat, nutus definit: ita & puerilium peccatorũ culpam, omnes meritò in caput custodis impegerint. Quod autem dico, manifestius erit, si ad maximas urbes Græciæ fortè respiciamus: Athenienſiũ, inquam, ac Lacedæmoniorum. Nam Athenienses quidem non receptis ijs qui in nauali ad Arginusas prælio occiderant, duces belli condemnarunt morte, reliquis ne irati quidem fuere, cum tamen uniuersi pariter sepulturam mortuorũ neglexissent. Sed quia à ducibus fluxisse negligentiam sciebant, ideo & crimen, & supplicium horum esse uoluerunt. Lacedæmonij uerò, facile declararunt, honore quo affecere Themistoclem, omnia reliqua ad eos qui autores sint referri. Post illa enim præclara & admirabilia facinora aduersus barbaros gesta, uenit Spartam Themistocles. At Spar-

Spartani illum corona ornarunt, illius consilio occasionem pugnæ Salaminiæ ascribentes. Quare nequaquã ignorauit Diogenes, cui uerbera deberentur. Aequum autem est, et hũc qui sapiunt ut laudẽt, & re quoque ipsa imitentur.

Alia chria.

Isocrates disciplinarum radices amaras illas quidem esse, fructus uerò suaues dicere solebat.

Initia studiorum iniucunda esse, exitus iucundos.

ISocratis alius laudat orationes, quibus ornauit ille fortes uiros: alius consultationes, in quibus declarauit singularem prudentiam suam. nonnulli & caussarum actiones, in quibus nemini cesserit. Iam alij uerborum, alij numerorũ uenustate capti: quidam etiam, ut comperi, quod à uulgaribus recesserit, illũ admirantur. Sic enim putant, si unus quispiã fuisset ex oratorum numero, quod solus fuisset Athenienſibus: cum autem doctorem & ducem aliorũ ad artem

Isocratis laus.

dicendi se esse uoluerit, multos iam pro uno oratores uitæ reddidit. Atq; ego & hæc laudo. absurdum enim esset profectò, non laudare me. Sed nõ minus præcepta illius admiratione prosequor, quibus quotquot paruerunt, re ipsa utilitatem senserunt. uerum præcepta ipsa alia literis comprehensa, alia sic ore prolata, apud familiares suos memoriæ reliquit. Sed eorum quæ memoriæ mandata sunt, perpendere multa licet, omnia autẽ difficile fuerit. Quare in præsentia uno utemur dicto de disciplinis, quod maximi quoq; facere deceat eum qui disciplinis alios erudire instituerit. Isocrates enim cum adolescentes cerneret à studijs discedere in metu laboris, inq; consideratione primi sudoris, minime cogitantes quæ contingere ab his bona soleant, quid fecit? Collatis ultimis cum primis, & uoluptate cum tristibus, magis hos illius respectu confirmauit, quàm horum con-

contristauit. Nam disciplinarum, inquit, & radices sunt & fructus, illis amarum additum, his suauitas maxima adiuncta est. Quis non miretur in primis dicti ueritatem? Nam uideamus ambo tempora, tam initij, quod radicis nomine significat, quàm finis, quod introducit fructiferũ. Reperiemus enim illud tristitia quadam studia frangere, hoc incredibili lætitia excitare. Huc enim mihi aspice. Residet magister loco, quemadmodũ iudices, editiore, terribilis, adductis supercilijs, iracundiam præseferens, nihil promittens placidum. Cogitur accedere puer trepidus & summissus, ad opus uariæ recitationis, inuentorũ, compositorum, atq; insuper memoriæ. Quod si opera improbata ipsius fuerit, indignationes, conuicia, uerbera, minæ in posterum, sequuntur. Sin omnia eximium in modum elaborata, neq; reprehensioni ullus relictus locus, in lucro ponendum

Studiorum initia.

dum non malo eum affici, inculcatur cohortatio, ne postmodo deteriorem operam dare uelit, ac ijs potius qui per omnia officium suum fecere, expectandum tamen malum. Simul enim dixisse minus bene uidentur, simul grauius suscipiendum onus, atque maioribus etiam iam satisfacere posse creduntur. Atq; talis quidem, uel non ualde dissimilis est magister. Custos autem, Deum immortalem, quanto dominis ipsis grauior semper adest, propè ut annexus esse uideatur, assiduò suscitat, perpetuò obiurgat, ab omni ocio repellit, operi animum intendere iubet. Nihil laudat quod recte factum fuerit, ob minima autem maxima supplicia infert, armatus (ut ita dicam) sequens semper, dum scipionem aut scuticam dextra prę fert. At parẽtes liberis faciles sunt? Immo nihilo mitiores illis, de quibus modò diximus, ac potius sæuiores. Subeundumq; pueris domi certamẽ

132.

nouum, nihilo illo in ludis leuius. Vbi enim cibus potusq; præbendus, pro eo audit à patre, Quid factum, quantum profectum est? Quid nobis doctrinæ accessit? & similia. Addamus iam & quę à matre expectanda. Huic illum rationes referre necesse est. Hic si ulla obliuionis accusatio, uerbera memorare parum, etiã à cibo excludi oportet. Adest iam uespera, quæ aliorum labores soluit, ea illorum labores & opificiũ auget. At nox quietis tempus propriũ, caussam uel maximam affert pueris criminationum, nisi ante satietatẽ somnũ repulerint. His igitur neq; foras cum prodeunt, neq; domi cum morantur, non apud institutores, non parentes, non noctu, non interdiu conceditur uacare quieti, sed per omnes labores pergendum est. Ac ne somnijs quidem placidis frui licet, sed doloris & hæc plærunq; habent prædictionem. Nunquis est qui existimet, perperam di-

sciplinarum radices ab Isocrate consideratas? Vides difficultatem, amaritudinem, omnia referta curis. Sed nõ hic consistit res, inquit. Neq; terminus est disciplinarum difficultas. 133. Finis studiorum. Iam igitur ad fructus respice, & cum radice hos compara, mox reperies iucunditatem non inferiorem tristibus illis. Quid autem est splendidũ? quid omnino rerum meliorum, quod cum malis non communicatur? Vbi iam enim adolescens satis institutus uidetur, uocatur ibi in concionẽ populi, totusq; huius populus à sententia pendet, & autoritati ipsius parent. Tanto est curia plenior uoluptate, quàm dolore fuerat ludus, potiorq; corona uerberibus. Anteceditq; longe custodum tristitiã præconis uox, illa splendido præconio proclamans beneuolentiã erga hunc. Accipe & reliquos fructus. Incidit tempus legationis: statim suffragium fertur erudito, atq; hic

hic patriæ bona cõciliat. Hic illustris apud ambos, tam qui misère, quàm ad quos uenit legatus. Incidit controuersia cum finitimis, atque opus est illa remota. Non ibi fortis, non diues, non præstans forma, sed eruditione excellens deligitur ante alios omnes. Denicq; ciuitatũ maximæ administrationes, penes oratores sunt. Sed oratores de eruditorum sunt numero. Hi leges, hi plæbiscita conscribunt, quibus respublicę contineri solent. 134. De opinione uerò collati maximi beneficij, maior existit uoluptas, cùm accipientibus, tum conferentibus. Benefacta enim ijs qui adiuuantur succurrunt necessario tempore, ijs autem qui adiuuant uirtutis laudem pariunt. Sed & hoc manifestum, omnium esse maximum læsos defendere, & ab illis inimicorum uim propulsare. Hæc autem omnia eruditi possunt. Eorum à quibus affecti iniuria fuere nomina

nomina deferunt, iudicio eos postulant, in ius rapiunt, legibus tradunt. in ipsos si quis sycophanta sese intulerit, nihil periculi est, satis enim ui & copia sua defendũtur. Affinitas quęritur? quis non uotis optarit eruditũ * sibi contingere? Quæritur amicus. quis non cupiat necessarius illius uocari? Hoc enim genus non modò sibi præsidio, sed & suis pro portu esse poterit, si assint in tempore necessario, si in aduersis socios, cõsolatores, opitulatores se præbeant. Quàm speciose uerò ad tribunal deducuntur? Quàm specioſius etiam reducuntur post actiones glorioſas? Quod si forte subeat cupido pecunię, propinquę diuitiæ sunt, illæ quidem honestæ & artis quæstus. Pręterea in cœtibus cõmunibus hos desiderant, si absint: si assint, confidunt. Ab his pax & bellũ administratur. Hi parentibus celebritatem conciliant, nobilitatem liberis relinquunt. In his duplex est ob eruditionẽ

ditionem senectutis reuerentia. Eorundem mortuorum longissimo tempore in foro positæ statuæ conseruãt memoriam. Cernis quàm contrarij sint de illa radice enati fructus? Cernis quãto plus delectationis sit, quàm laboris, in disciplinis? Cernis tetrica illa in maximam hilaritatem euadere? Ac mihi hoc ita se habere iure optimo uidetur. Videamus enim utrũ exiguum quiddam & futile sit eruditio, & eiusmodi ut facile conspui possit. an uerò contrà, & ipsa ingens ac admirabilis & maxime utilis possessori suo, alijs autem inuidiosa? Atq; ea sanè quæ dudum commemorata sunt, de præstantia illius, indicant ultimo hãc loco poni nullo iure posse. Hæc enim omnia comprehendere uisa est. plausum, laudẽ, copias, præmia, honores, tam uiuorum quàm mortuorum. In promtu autem causa est, quare necesse sit illa laboribus parari. Ita enim se res habet. Aliæ res nullius

nullius sunt momenti, aliæ maximi. Priores quidē facile acquiri possunt, ad posteriores uerò laborib. deducimur. Neq; paruis sudorem natura admiscuit, neque socordiam maximis. Sed utriusq; illorum consentaneum est fini exordiū. Ibi delitiæ, hic defatigatio. De duobus igitur alterū accidat necesse est: uel exiguū quiddā, ut eruditionem perhibeamus: aut hoc negantes, admittamus laborem. Si ergo de ineruditione, aut re quapiā futiliore Isocrates differens, initijs diceret horum labores inesse, ualde ego illi succenserem. Plenæ enim uoluptatis istę radices. Cum autē uerba de re faciat, cuius donum ad deos referri æquum, dixeritq; initia esse ingratiora, sed finem lætum, habet & ipsius rei magnitudinem sententiæ patrocinantē suæ. Cum mercatoribus agitur & ipsis eodem pacto. Non enim illis in angiportis dormientibus, neq;

neq; domi desidentibus offeruntur diuitiæ: sed opus est obsesso portu, compellato nauclero, impositis & mercibus & corpore in nauem: tum abscondenda terra, & in altum emicandum, ubi multos deinde dies cum noctibus coniungat. Neq; diximus adhuc tamen quod maius est. Sæpe enim qui modò proram impetierāt, cadunt flatus, & irruunt contrarij: & hi unde prouecti fuere, eò referuntur, neque lucrum ullum in cursu factum. fulmina uerò, quę iuxta onerariam decidunt, & tonitruum fragores, fluctusq; insurgentes, & decumanorū metum, quis pro eo ac par fuerit enarrare possit? Hæc cum illi fortissimè pertulerint, periculi precio opulentiam mercantur. Atque horum alterū usu ueniat necesse est, uel multa ut illis aduersa perpetienda, uel ut facultates nō augendę sint. Atqui, uniuersas diuitias si quis disciplinis oppo-

opponat, risum moueat dijudicatio. Quid mirum autẽ, si illæ labores requirũt, cum ne minora quidem sine defatigatione contingere soleant. Cereris fruges quo pacto demetere censes agricolas? nunquid sine satu, sineq; aratione, ut apud Cyclopas? Figmentum hoc, & fabula. ac potius necesse est, omnino bouem curare illum, et aratrũ pangere, & diffindere terram in sulcos, & sationis tempus noscere, neq; pati quod coniectum fuit ut auferant auiculæ: itemq; quæ detrimentose obnata uiderit uuis, ea ut amputet. Cumq; iam nullum curę atq; diligentiæ genus non adhibuerit, matureſcente iam segete, cum æstatem expectauerit, ita demum falcem usurpabit. Neq; hoc considerandum modò, areas illum compleuisse, sed quanti labores subeundi fuerint, hoc ut aspicere possent. Eadem & de pastoribus dicere liceat, deq; artibus alijs, quarum bona ne conferenda quidem

quidem sunt disciplinarũ bono. Ac quid his immorari attinet, cum suppetant exempla idonea, quæ præclarum testimonium perhibeant huic disputationi? Quid enim maius aut grauius Demosthene? non illum dico qui dux in Sicilia, sed qui orator fuit Athenienſium. An ulla maior unquam Athenienſibus, atq; adeò omnibus mortalibus commoditas extitit? Quis filium suum non optarit, non dico similem fieri illius, sed omnino imitationem eius attingere? Hic igitur non conuiuijs & compotationibus intendens animum, neq; apponens mensam Sybariticam, neq; fœlicitatem in uoluptate constituens, nõ uentri indulgens, non plurimũ temporis quieti tribuens, ad tantam gloriam, quæ nunc terram & mare occupat, peruenit. Vnde igitur, aut quónam pacto tantam granditatem collegit? Omnia quidem simul ut dicam, de laborum assiduitate. Singula au-

139. tem si cõmemoranda sint, fugiendo facilia, libris incumbendo, cum duceret aquam magis esse conuenientem quàm uinum, in studijs quidem uitã agenti. Cum tempus soporis ipse operum tempus faceret. Cum ita se totũ ad discendum conferret, ut effosso solo domicilium ad inhabitandum nouum & admirabile sibi construeret, ne qua tumultuatio sensibus obiecta excuteret rationẽ institutorũ. Nondum diximus quod maximum est. Prodire enim in publicum, in primis officere studijs ratus: cumq; ordine quodam labores suos sibi uellet procedere, radendam capitis partem duxit, ex quo id efficeret, domi ut remaneret. Hic igitur Demosthenes, radicis acerbitatẽ cum percepisset, etiam fructuum dulcedinem percepit. Post illa enim molesta, non solum Athenienſium ipsi, sed totius Græciæ salus credita fuit. Eũ omnibus posthabitis solum spectauerunt, principem

populi

populi beneuolentem, consiliarium bonum, oratorem gnauum, prudentem, acutum, omnibus honestis nominibus appellantes. Hic fuit ipsis omnia: legumlator, plębiscitorũ scriptor, qui legationes obire, qui dicere, qui persuadere sciret. Quinetiam caput illud quod deforme reddidisse ui 140. debatur, postea ostentauit redimitũ corona. Deq; illa inclusione & angustis ædibus, in totum orbem terrarũ protulit gloriam suam. Atq; mortuus etiam non finiuit, ut ita dicam, uitam: sed animos cum iuuenum tum seniorum, nunc quoq;, omnium rhetoricæ cupidorum, quasi initiorum sacris quibusdam imbuit. Denicq; nec ingratiorem radicem, neq; præstantiores fructus quisquam degustauit. Quid Lycurgus ille, qui & ipse temporibus uixit Demosthenis? utrum aut uulgaris orator Athenienſibus uisus, aut quod magnus esset ac existimaretur, id ei absq; laboribus conti-

git? Verum quis tam serò ad discendum se contulit, cui non nouum aliquid auditum sit, uel quo pacto somnum ille discusserit? Recte igitur hæc à nobis disputari, cum aliis multis & Hesiodus testatur. Neq; quisquam profectò tam audax fuerit ac temerarius, qui hũc testem reiiciat. Nam ne pueris quidem esse ignotũ puto, præ cæteris poëtis celebribus, Hesiodum à numine Musarum correptum, & ab his iussum fuisse deorum genus, & alia hominibus utilia multa decantare. Hic ergo in uersibus quos de uirtute fecit, in sublimi residere illam dicit. Confessusq; uiam, quæ ad eam ducat, esse arduam & difficilem, quæ per multos sudores perficienda sit: intelligi uult, ei quidẽ qui cupiat potiri uirtute. Vtriusq; ratio eadem, in qua sententiæ congruunt, nominum quoddam discrimen est. Quod disciplinam nominauit Isocrates, hoc ille uirtutem dixit. Quod radicẽ ille, hic semitã.

semitã. Rursum cum Isocrates amaram, ille asperã. Qui uerò dixit, à diis uenire bona hominibus, quod non argento neq; auro aut simili, sed labo rum precio ueniant, an non præclare tam cum Isocrate quàm cum Hesiodo uidetur consentire? Nos ne igitur tam incogitantes erimus, ut metu primorum, tantis bonis nos frustrari: utq; non hæc appetere cupidissimè, illa fortiter perpeti uelimus? An non uerebimur tam multos sapientes uiros uideri condemnare futilitatis? aut committere alterum horum, uel ut digna admiratione culpemus, uel ut non sequamur ea quæ admirati fuerimus?

SENTENTIA. 142.

Dedecus est totam consultũ sternere noctem. Sententia Homerica.

Rei militaris studiosus, admiretur in Homero artẽ instruendæ aciei: fabri, ea quę de fabricationibus Laus Homeri.

scitè ille prodidit. Ne medicis quidē existimo in illo deesse, quod suspiciant. Sed & auriga & nauigator, uterque suam apud illum artem reperiet. Longum fuerit dicere de diuinatione, de excusoria, de disputationibus iustitiæ ac rerum diuinarū. Sed quod omnino omnibus prodesse uidetur, id est, ut mea fert ratio, in generalibus sententijs, quarum aliæ à prauitate cohercent, aliæ ad bona impellunt. Atq; in omnibus quidem reperire est intelligentiā, rationemq; consentaneam, & pręsens lucrum, si quis parêre uelit. Mihi tamen alias uincere, & longo quidem spacio, uidetur illa, quam de consiliarijs pronunciauit, Non esse totum noctis tempus somno tribuendum. Ipsum etiam certe Homerum si quis interrogasset, Non aliud responsurum fuisse puto, quàm alias omnes longe esse hac inferiores. Quo argumento? Non Nestor illam, non Vlysses, non ille aliquis

quis Græcorū, sed deorum summus qui proferat, introducitur. Neq; ille certe, nisi intelligeret præstantissimam esse, omnium deorum præstantissimo eam accommodasset. Sed hęc 143
disputatio qualis sit, uidendū rationibus illius productis. Haud, inquit, decet uirum eum cui necessitas consilij incumbit, totam noctem acquiescere. Animaduerte igitur, quàm utrinq; præuiderit quod utile esset, & in homine & in re. Non enim prorsus dormiendum non esse, dicit, sed non semper dormiendum. Itaq; somni pars principem conseruat, uigiliarum principatum. Propter hæc partitur noctem in quietē, & consilium. Atq; hactenus quidem, sic satis recte omnia ille quidem, neq; quod minus fieri, quodq; nulla ratione obtineri posset, principi imponit. Quod autē nunc fecit, subiectionis est exquisitę, quam nisi custodierit consiliarius, ut secundum ipsum Homerum dicam,

perierit celeriter cùm ipſe, tum ij quibus ad proſpiciendum præfectus eſt: præſertim ſi forte bellũ gerat, & multis præſit. Quorũ utrunq; uſu uenit illis temporibus, quibus hæc ſententia enunciata fuit. Sed conſideremus, quo'nammodo? Sunt legiones ducibus, ſunt ſępe & nauales copiæ: ſunt ſagittarij, funditores, leuis armatura, denicq; omne genus hominum idoneum ad bella. Horum iſti omnium cura gerenda, de quibus ſi recte fuerit, in hoc illa ut conſeruentur: ſin aliter, in melius ut correcta commutentur. Atq; eum dux, quem uiderit in arte excerceri ſua, collaudabit: eum qui noluerit ſe præbere militem ſtrenuum, increpabit. atq; illi præmia, huic pœnam conſtituet. Item alium ad ſanitatem mentis reuocabit, alium reddet meliorem. Idem reſpiciet nautas, gubernatores, arma, uectigalia, occaſiones, opportunitatẽ temporis, quæ excercitui momentum aliquid

144.

belli

belli afferat. Hic ueſtigare hoſtium conſilia debet, atq; hoc tamen agere ne ſua illi reſciſcant. Si faciendũ prælium equeſtre erit, hoc uidebit: ſi nauale, hoc quæret. utrum machinę admouendæ, an hoſtes proditione circumueniendi. Ipſum inter hoſtes ſeditionem excitare, inter ſuos reſecare oportet. Ille nauibus afflictis medebitur, uelociſſimas ad rem gerendam emittet, nouas ædificabit. Rem diuinam dis faciet, utetur diuinis. Nemo cõprehendere numero queat, quàm multa negocia propoſita ſint regibus. Horũ ſingulis & conſultis & factis eſt opus. Inconſultò enim ad res gerendas aggredi, ſæpe nocet, perſequentibus ea nobis quæ fugere debuiſſemus. Sed conſulere tantũ neq; agere quicquam, nihil prodeſt. Nam deliberatio omnis expers actionis, afferre boni nihil poteſt. Quare ut dixi, ambobus opus. Eritq; iã actionũ tempus dies, conſiliorum uerò nox.

175. Sin illum somno dederimus, & in hanc amborum propria contulerimus, erit tempus breuius quàm usus requirit. Accidetq; horum alterum, uel ut ad rem accedamus antequam hoc optimum esse intellexerimus: uel si optimum esse intellectum sit, in usu rerum impediamur. Ad hanc necessitatem reges adducit, cum subditorum, tum negociorum multitudo. quæ cum absunt, obdormiscere concessum est. Id ex eo cognosci potest, quod ne detrimento quidem unquã plebeium aliquem somnus affecit. Parua enim sunt quæ tenet, nempe ædiculæ humiles, tres uel quatuor familiares, & denarij non multi. Fuitq; satis illi spaciũ diurnum, tam ad consulendum quàm agendum. Quid totum illud dico? Vna breuis pars illius hæc ambo capit. Ac si quis huic illud subijciat, non dormiendum: hoc suppetet, non multis se præfectũ rebus, ijs certe quibus usu uenit, ut penes

penes ipsos sit multorum administratio, maximum damnum allaturus sit somnus, si non fugiatur. Nõ tu enim cernis gubernatorem, quem non erraturus uidetur qui nauis regem dixerit, residentem noctu ad gubernacula, oculis ad sidera erectis, nequaquam contendentem de quiete cum nautis. Qui cum accelerantes iaceant ociosissime, alij quidem fusi per transtra, alij in carina, haud ille inuidet 176. eis hoc ocium, sed has ipsis sua uigilantia delicias conciliat. Non perpulit oborta nox Hectorem ut acquiescceret, sed maximas in illa res gerere uoluit. Itaque & coëgit quos oportuit, & pollicitis ad exploratio nem idoneos excitauit. Neque finem mihi quisquam, sed hoc potius consideret, quæ nam ratio consilij fuerit. Nam illius fortuna domina est, hoc à nobis ipsis petere solemus. At Agamemnon ille, si somno censeret esse seruiendum, quis prin-

principes ſuſcitaret ad conuenien-
dum? Quomodo Diomedes adiun-
cto Vlyſſe exploraret hoſtium res?
Hæc occaſio urbem Priami tradi-
dit Achiuis, cum Troiani ebrieta-
te oppreſſi, ipſi uerò ſomno inferiores
non eſſent. Quid uerò priſca afferre
opus? Aut cui ignotũ, uulgi ſermo-
ne tritum prouerbiũ? Noctu urgen-
da conſilia. Quo autẽ ſenſu ſapiens
Sophocles, noctem dixit uocabulo
de mente ducto? nunquid ne ideo,
quod tum mentis uis in hominibus
maxime excercetur? Hunc ſpectans
excutiat ſomnum rex, ſciatq; nõ poſ-
ſe fieri ſimul ut ocio indulgeatur, ac
multis ut imperetur.

Eadem aliter.

147. HOmerus poëta, commemoran
do calamitates Troianorum,
homines mihi ad iuſtitiã uidetur in-
uitare, oſtendens quæ mala iniuſtos
maneãt. Exponẽdo uerò Vlyſſis cer-
tamina, fortes illum homines redde-
re ap-

re apparet. Quis enim non ad ſum-
mam potentiam inſtituatur, qui illũ
à familiaribus ſuis affici contumelia
uideat, continentem quidem manus,
atq; operientem tempus? Cum red-
dat autem meliores homines argu-
menti conſilio, non minus ijs ſenten-
tiæ generales, quas inſertas reliquit,
proſunt. Modò enim docet, quem ſe
erga externos aliquis, quem erga de-
os gerere: rurſum quo pacto anima-
tus eſſe patria periclitante debeat. At-
que ſunt hæc laudabilia omnia. Vin
cit uerò dictum de regum uigilantia.
Cum regem enim bonum fecerit, red
dit nimirum per hunc & ſubditos bo
nos. Admirabile autem in hoc, quod
& negocia reſpexerit, & eum qui de
his conſuleret. Cuiuſmodi cum fugi-
endum ſomnum dixiſſet, non addi-
dit, prorſus fugiendum: ſed tempus 148.
diuidi uoluit in ſomnum & curam.

Dedecus (enim inquit) eſt totam con-
ſultum ſtertere noctem.

Cui

Cui magnum commissum sit imperium.

Recte hoc quidem ille, & appositè dixit. Vide enim quàm multis rex circumfluat. Respicienda huic militum turba. Danda opera, ut aduersariorũ uirtutem & armorũ superent usum, non ignorans multitudinem imperitam nulli esse usui. Tum armorum et uictus suscipienda cura, illa ut parentur optime, huius ut copia suppeditet. Hos iubebit uallum extruere, illos fossam circumducere, alios palos defigere. Eidem considerandus nauium numerus: deq; his quæ sint integræ, quæ reficiendæ laborantes. Cogitet de sagittarijs, de equis, de legionibus. quæque bene se habuerint, ea conseruet: quæ male, corrigat, ut meliora reddantur. detque operam, ut aduersarij cum seditionibus conflictentur. Innumerabilia sunt quæ in rebus gerendis à rege possint requiri. Opusque illi ad actiones est &

Regia negocia.

diurni temporis spacio, & noctis plurimum considerationi tribuendum. In hoc enim consistit salus imperij, si nox deliberationes admiserit, ipse uerò die orto decreta peragat. Hæc Homerus dicit ei, qui multitudini præit. At priuatos dimittit in somno. Cur enim illa priuetur horum aliquis uoluptate, in possessione mancipiorum duorum, aut minarum quatuor, aut si malis, plurium sanè talentorum? Nam de his si ad nocturnum somnum, non parum diurni etiam addiderit, tamen consulere poterit. Priuatis igitur longam concedit requietem, quod necesse non habeant solicitari de multis: regibus uerò magnitudo imperij quod tenent, somnum adimit. Quinetiã hoc turpe fuerit, hæc posse rectius perferre gubernatorem, quàm eos quibus tantæ res commissæ sint. Hanc enim gubernatores legem habent, somnum uincere.

149.

Vident

Vident hi alios per transtra fusos dormire, neq; ideo suum munus deserũt, & ad illos deferuntur. Non enim ignorant, nautã suo in loco quem accepit, etiam somno relinquere locum debere: sed gubernatorem nauis imperium cogit, respicere ad sidera. Videamus iam qualem post hæc Agamemnon sese præbuerit. Somnum discussit, & proceres illos conuocauit, exploraturus hostium consilia. 150. Tantamq; rem emissis illis in nocte perfecit, ut Troianis tristitiam, Græcis, quamuis re infœliciter gesta, confidentiam conciliaret. Verum enimuero, ne Troianæ quidem copiæ in prosperitate ad socordiã delapsi fuere. Sed & ipse Hector præmia propo suit, ijs qui ad nauale Græcorum accedere ausi fuissent. Atq; fortunam quidem deteriorem habuit Dolon, non tamen ut prauum hac re consilium Hectoris redarguitur. Omnino autem natura ipsa nobis successum consi-

liorum adiuuat, cum non huc illuc distrahatur cogitatio atq; mens in turba negociorũ, sed in tranquillitate facile inueniat ea quibus usus eget. Ex eo Græcum apud poëtas nomen habet Nox, quod ab intelligentia deriuatur. Natumq; prouerbium est, In noctem consiliũ tempus conferendum esse. Hæc reges omnia considerare par est, minimeq; seruire somno, et cogitationibus esse intentos.

DESTRVCTIO, NON VERISIMILE ESSE, AD GRÆCOS PERUENISSE CHRYSEN. 151.

NEminem equidem poëtarum omniũ negligentem esse ueritatis optarim, præsertim qui de Musarũ instinctu memorare se perhibeant ea quę memorant: sed studere magis ut uerum memorarẽt, quàm ut delectarent auditores. Sed Homerum omniũ maxime hoc uitare oportebat, De Chrysa Homerico.

tebat, tam præclarum et magnificum poëtam. Hic uerò & ipse mendacia persequi deprehenditur, cum alibi non rarò, tum maxime in Iliados statim principio. Dicit enim, uenisse ad naues Græcorum Chrysen, liberatũ filiam, cum supplicatione duplici, una erga reges, altera erga multitudinem. Cumq; illi studium multitudinis non deesset, expertum fuisse imperatoris iram, & audijsse orationem plenam interminationis. Hic doluit, inquit, in contumelia, ad Apollinem confugit, cum precibus, ut irascceretur ob commissa, & pœnam à Græcis exigeret. Hæc Homerus: quæ mihi non probantur. Quo pacto enim senex ille auderet ad hostes uenire, quod iuuenis quoque extimescceret? Quorum enim incursus fugitur, ut par est, quis credat ad eos hunc uenire uoluisse, quos odisse sciret Ilium, & finitimos populari? Sed enim huc perpulit illum filiæ desideriũ. Immo repulit

repulit hinc hostium metus. Neque illi consolatio deesse potuit, primum, Se non solum esse miserum, sed inter alios multos, quorum liberi partim interfecti, partim capti essent. Deinde apud Græcos reginæ locum tenere filiam. nam audierat scilicet, nunciari studium erga mulierculam regis, quodq; hæc in amore & admiratione, denicq; omnia esset apud regẽ. Hoc & dolorem ipsius mitigare potuit, & deterrere à conatu repetendi. Verum sceptro ille profectò & coronis fretus erat. Sed nullius solet apud hostes respectus esse deorum aduersariorum. Vtrum nõ uidebat subditas Achilli urbes plures uiginti, in quibus luci multi, multæ aræ, multa fana, multa delubra, quibus uniuersis ferrum & ignem intulerant Græci? An hæc apud quos nullius momenti fuissent, ij gratificarentur ob sceptrum Chrysæ? Quàm autẽ stultè fecit, cum supplicauit sceptrũ præ-

ferens regibus? Nam si imperium penes multitudinem erat, quorsum attinebat, coram Atridis uerba facere. Sin Atridæ potiebantur rerum, quid turba prodesse poterat? Sed concedamus hoc, præ dolore aberrasse illũ à uera uia: Græcos ne etiam credibile affuisse ipsi, & eum defendisse, antequam cognouissent quid regibus placeret? Hoc enim erat imperium euertere, & potestatem transferre in se. Quod tum fit, cũ multitudinis est administratio. Sed in regno pro lege est subditis, uoluntas potentis rerũ. Quod si quid eiusmodi maxime factum esset in rectoris sententiã, subditorum sententia anteuerteret: non tamen etiam ad contentiones delapsurum fuisse Agamemnona existimo, ut mane studiũ illud suum proderet, cum non ignoraret, multa imperia in odio subditorum euersa esse. Non enim copiosa manu, neq; iudicij sui præstantia consistit imperij firmitas,

mitas, sed in subiectorum beneuolentia, quam si quis possit conuertere, facile deinde conuerterit atq; destruxerit imperium quoq;. Hoc igitur certe custodiuisset uno in corpore, et redemisset imperij firmitatem. Neq; ullo pacto contumelia affecisset senem, uel ipsum, uel sceptrum, infecta ut re illum dimitteret: cum sciret hoc esse hominis imperiti atq; improbi, ac magis alicui de uulgo quàm regi conueniens. Quid etiam de contumelia accessit amplius illi, qui puellam retineret tamen? poteratq; hoc modo dicere, Nequicquam aduenis. non dabitur. Quid profuerit debacchari in deos, non uideo. Quanta uerò perturbatio hæc animi? Quasi reuerens Deum, non interficit. Quasi nihil curans, ita paruipendit. Iam contra Græcos numen hunc inuocasse, quis credat? Non enim pusillus adolescentulus admodum, eòusq; progrederetur incogitantiæ, ut pœnas infligi quæ-

reret ijs, à quibus adiutus esset. Nunc senex, sacerdos, qui uitam inter delubra duxisset, Dei amicus, ille iusticiæ magister, hoc agit, Dei ut tela concitet aduersus sui cupidos Græcos. V-
* bi mirari subit, quod est omnium indignissimum. Poscit hic tam absurda, exoratur ille & tribuit, Latonę filius ac Iouis, osor improborum. Nihil efficiet, ut hæc uera esse credam. Nam quæ peccata uiri boni fugiunt, quomodo committãt cœli incolæ? Sunt hæc cum falsa, tum nocentia audientibus. Ac uel omnino à poëmatibus abstinendum est, uel opera danda, ut delectationis modò gratia illa attingamus, in persuasione hoc præstare quidem posse, ueritatem uerò prorsus neglexisse.

AS-

ASSERTIO, VERISIMILIA esse quæ narrentur de armis Achillis. 155.

De armis Achillis.

MIror eos, qui fatentur se longe abesse à diuino illo poëtarũ furore, cum non uereantur hos reprehendere, nõ saltem hoc intelligere, quòd poëtarũ criminatio in ipsas Musas redundet, nam harũ sunt ea quæ memorantur, uox autem illorũ est. Atq; eò quidem usq; calumniatores isti audaciæ processerunt, ut conentur mendacij conuincere, ea quæ post Achillis mortem de armis ipsius tradita sunt: cum tamen summa in his ueritas reperiatur. Sed rem uideamus. Corpus filij iam penes Thetidem erat, proposita quidẽ mercede armorum, quam acciperet is qui illud attulisset. Hoc factum à se cum & Aiax et Vlysses affirmaret, rata faciendũ nõ esse alteri utri ut gratificaretur, iudicio et suffragijs totũ permisit. Poterat

quidem illa donare & alia, sed cum his conferendum habebat nihil, præsertim bellatoribus gratiam relatura: quippe cum omnium manus illud artificium longe superaret. Præterea satis intelligebat, si domi reponerentur, futurum ut corrumperentur: sin alius quispiam his exornaretur, immortalem filij memoriam stabilitura esse. Quisquis enim illa contemplaretur, ac admiraretur, statim audiret de domino. Sed Vlysses tum, ubi maxime uoluit deprehensum Aiacem, nempe in dicendi certamine, facile eò adægit, ille præ se ut puer uideretur esse. Vt enim nihil iuris haberet, quod memorare posset, ipsa tamen orationis ui uerum peruerteret, argumentis uarijs atq; artibus, denicq; acrimonia omni usus. Hoc enim erat Vlyssis robur, quod oratoria facultate, & unde ipse gloriam apud Græcos consecutus fuit. Oratorem autẽ cum dico, hominẽ dico, qui ualeat de magnis

gnis parua facere dicendo, decq; paruis magna: itemq; de iniustis iusta, & de iustis contraria. At Telamonis filius alia norat, alia edoctus fuerat: ut in fugam daret hostium copias, ut multos iugularet, ut occurreret prouocanti se, ut uinceret, ut resisteret fortunę difficultati, ut manibus in rebus gerendis uteretur. Quapropter ut si armis placuisset propter arma decernere Aiacem, uincere illum necesse fuisset: ita re ad uerba deducta, mirandum non est Vlyssem sententias obtinuisse. Quippe cum nunc quoq; cernere sit, quotidie multos in iudicijs, qui cùm bono iure aduenerint, & discedant inferiores, non quidem iudice pecunia corrupto, sed occupante hunc arte quadam eo qui causam dicit. Verum illum qui & præter meritum & manifeste uictus esset, quid facere oportuit? Laudaret scilicet iudices? Laudaret uictorẽ? Progressus, testis esset Vlyssi, quod in ipso

omnis salus Græcorum uerteretur? Ridiculum. Immo, dolere, ægreferre, irasci, indignari æquũ fuit. Quod quidem fecisse, poëtæ illum perhibent. Et erat sanè imbellis & ignaui, tacite dolere. Viri autem magnanimi, qualis Telamonius, quærere de hostibus quo pacto pœnas posset sumere. Atque id & cupijsse, & ægisse uides. Arripit enim ensem, iratusq; in eos fertur, tam qui sententias iniustas tulissent, quàm qui iniuste uicissent. Ibi Minerua peruertit mentẽ hominis, illumq; ad greges auertit. Omnia quidem conueniunt. Nam & ibi insidias fieri, et hic prohiberi consentaneum. Ille enim id quod hostes & offensi solent, faciebat: hæc autem explebat munus curatricis, & opitulatricis. Eiusmodi enim dea illa, semper adest Græcis, seruat illos, è periculis eripit, uires eis suppeditat. Periculo igitur præterito, & cum qui periclitati fuerant in tuto iam essent, rece-

receperat ille quidem cogitationem atque mentem: sed cum intelligeret qualeq; facinus perpetrasset, & peccatum suum, moriendum esse decreuit, impatiens ignominiæ furoris. Ita enim sunt fortes & præstantes alijs, ut, si non liceat honestum uitæ statum tenere, interitum leuem esse existiment. Nam quid illum facere debuisse censes, quem prodita inimicitia conatus esset frustratus? Vbi ueueret, aut quo pacto? Quid ageret? Ad Troianos deueniret, cum habitu supplicum, post tot certamina, pugnas, uictorias? Verum, ut turpitudinem taceam, minime impetraret, sibi ut parcerent, qui ipsorum ciuitati tot malorum autor fuisset. sed degeret inter ciues, ut prius. Quos nã uerò? Eos scilicet quos iugulasset, quos concidisset, quos interemisset, quantum quidẽ in ipso fuit. Quibus autẽ oculis Atridas, quib. Vlyssem intueretur? Hoc etiã illi potiti si essent, an conti-

158.

continerent sese, quo minus lapidibus eum obruerent? Non enim certe ob insaniam, qua correptus fuisset, mercedem etiam sibi rependi oportere credidit. Restabat naues ut deduceret, & discederet. Quò uerò ille appellerentur? an in portum Salaminiũ? Ergo quid nam honeste responderet patri, interrogãti de rebus Troicis? Quid? qui imperfecto bello relictis alijs abijsset. Quo ore narraret certamen, iudicium, orationem habitã, sententiam, se uictum, quam uindictam cognitionis expetiuisset, morbum suum? Quod si inueniendum fuit, quomodo omnibus his recte liberari posset, conuenientem & libero dignam infamiæ ille fugam reperit, qui non expectarit hostilem manum, suo usus ipse ad mortem beneficio.

159

AS-

ASSERTIO, QVOD VERISIMILIS sit expositio eorum quæ de irato Achille traduntur.

De ira Achillis & Chrysa Homerico.

MIserabiles sunt accusatores poëtarũ, si tamen dementibus & insanis tribuenda est misericordia. Nam quis non uidet, planè non esse apud sese, eos qui poëtas reprehendunt, à quorum longe sapientia absint? Miror autem non hoc saltem illos intelligere, sub poëtarum nomine accusari Musas ipsas. Si enim de Musarum numine sua poëtæ opera perficiunt, hisq; illi maledicunt, necesse est impeti Musas effectrices poëseos. Quare, ut mea fert sentẽtia, subueniendum est poëtis quidem omnibus, sed iure optimo præ alijs Homero, qui fuerit communis quidam parens sapientiæ Græcorũ. Nam quidam & in ipsum linguam exacuunt suam, negantq; accidisse quicquam eorum ob quæ iram Achilles exercuisse

140

cuisse perhibeatur. Demonstrandum igitur nobis, et facta illa omnia, et merito hunc iratum fuisse. Cur enim nō credamus uenisse ad Græcos Chrysen, redemtum filiam suam? Non pater ille erat? Non hæc naturæ lex est, pro natis pericula adire? Non pro his arma capimus? in aciem prodimus? confligimus? in cupiditate libertatē illis parandi manibus nostris. Hic uerò iam senuerat, neq; longiorem uitā morabatur. Quinetiā cum in spem liberationis uocabatur, tum id iter non frustra susceptum iri spondebat precij magnitudo: cum pecunia Græci indigerent, residentes in externo solo, cumq; captiuos sępenumero accepta pecunia amisissent. Non enim hic primus istam legem protulit, sed antiqua illa fretus fuit. Magnum & hoc auxiliū, sacris præesse, præferre sceptrum Dei, afferre infulas. Nā Græcos, si Græci essent, non facile despecturos hæc esse arbitrabatur. Quod si contra Troianos dixit aliquid, bene precatus Græcis, mirari neminē oportet. Norat enim Græcos autores iniuriæ nullius, sed à Troianis iniuriam omnem ortam fuisse, propter quorum petulantiā finitimi multa mala passi essent. Qui si ius colerent, nullis malis obnoxij etiam ipsi forent. Recte etiam uirginem excercitus reddendam censuit. Ea enim est multitudo, quæ celeriter ac facile ad misericordiam & mollitiem flectatur. Simul etiam libertas sermonis illis concessa erat, non seruis, sed sua uoluntate socijs. At Agamemnon, qui princeps esset, & præstaret intelligentia multitudini, re diligenter considerata, non fuit obsecutus: id'que optimo consilio. Primum enim sciebat, imperium se euersurum, si omnia excercitui permitteret. Deinde contemtum accersiturum sibi, si præmio suo spoliaret. Postremò, proditurum fratrē suum, cum

161.

cum hostes retinerent Helenã, ipsęq; restitueret illorum mulieres, ergaq; improbos se lenem præberet. Etiam hoc cauendum erat, ne captiuorum prætextu explorationes ab hostibus fierent. Neu illi cum uiderentur ad redemtiones aduentare, quid apud Græcos gereretur cognoscerent. Infulas quidem nõ respexit imperator, belli iure. Hæc enim reuereri solebãt prius, nunc non magis. Simul quidẽ ad bellum ut processum est, omnia quæ hostium sunt contraria iudicantur. terra, sepulchra, tota templa. 162.
Quod si moueri sceptro hic debuit, quid uetuit quo minus præferens ista senex oraret Agamemnonem, ut ab oppugnanda Troia desisteret? Itaq; considerate progressus rex, supplicationem illam despexit. Neq; miratus quisquam sit, contra Græcos senem qui ipsius causam ægerant, inuocasse Deũ. Primum enim non adiuuerant illum constanter, neq; perfecerant

rant filiam ut reciperet: sed cum præ se quiddam humanitatis tulissent, studium mox remisere, ut simulare magis quàm toto animo opitulari uiderentur. Si enim uellent ablatã filiam patri reddere, quis prohibere posset? Manus nimirum Agamemnonis. Primum igitur, ut dixi, contra eos qui sibi non admodum gratificati fuissent, inuocauit Deum. Deinde sciebat maximum ex hoc dolorem Agamemnonẽ capturũ esse, si euerterentur res ipsius. sicq; impelleret potentiam eius, & imperium diminueret. Non enim idem est, homines semel omni miseria liberari, & in tristitia uitam degere. Mortuus enim iacet sine sensu: qui autem in dolore uiuit, is uere affligitur. Præterea uidebat, extincto rege finem belli futurum, abducturosq; secum filiolam Grẹcos, sin exercitus morbo preme- 163.
retur ac caperetur, quæstionem de malo, & manifestã causam futuram,

ee seq;

secq; filiam ablaturum esse. Ideo & hæ preces illius fuere, gratificatusq; est famulo suo Deus, hanc illi pro templis gratiam rependens. Cum autẽ Græci morerentur, primus omniũ Achilles animaduertit quid accidisset. An tu uelles potius Agamemnonem, aut Nestorem, aut Vlyssem? quàm illum peritum medicinæ. Erat sapiens Nestor, fateor. erat acer Vlysses, neq; hoc inficias eo. Sed uterq; horũ ualuit in concionibus. in eo ut quo facto opus esset, perspiceret, ut bello utilia demonstraret. Pestilentię autẽ & morbi tempus medicum postulabat. Fugerentq; hæc omnes, si fugissent Achillem, quę tum affligebãt excercitũ, sentiriq; debebant ab hoc præ alijs. Ausim & hoc dicere, illos etiam si animaduertissent, nõ tamen in mediũ prolaturos fuisse causſam mali. Multa enim de multis reticentur, in quodã erga principes fauore. Præterea cũ Achilli multa animũ sustollerẽt, iure usus

sus fuit libertate orationis concessa, neq; celare sustinuit ea quæ cõperat. Coẽgitq; concionẽ iure suo, etiã ipsius belli, dicam enim, caput. An tibi uidetur laborare quidem pro alijs Achillem, sed cogendę concionis ius non habere oportuisse? euersorem urbium, subactorem, apportatorem spoliorũ, autorẽ opulentię, includsorem Troianorũ, in quo omnem spem habuit repositã excercitus. Ipsi quidem Græci ut maxime antè non obedijssent huic, tum sanè obedirent. Quamobrẽ? Quia morbus & infœlicitas ordinẽ scilicet rerum perturbabat: et in expectatione, audituros aliquid se boni, celeriter congregati fuere. Hic mos est eorum qui infortunijs premuntur, ut animi ipsorũ spe ducantur. Ars igitur deprehendit, pestilentia teneri excercitum. Vnde uerò illa incidisset, à uate erat requirendum. Itaque præclarus ille rebus à se gestis, concionem aduocauit: 164.

ut medicus uerò, naturam mali deprehendit: accersiuitq; ad causſam demonſtrandam, eum qui uaticinando ueſtigaret. Hic primũ pertimuit: deinde cœpit confidere, utrumque haud absq; ratione. Sciebat enim, à ſe Agamemnonem offenſum iri: itaque metuebat. fide autem accepta ſalutis, repulit metum. Silet igitur primùm, ut par fuit, ac deinde loquitur. Eſt ratio quoq; in illis tribus quæ fecit Agamemnõ. Quòd inuehitur cõtumelioſe in uatem, quod celeriter dimittit filiam Chryſæ, quod Achilli præmium eripit. Primum enim fecit ut amator, alterum ut in cura exercitus, tertium ut ambitioſus. Doluit: nempe in cupiditate mulieris. Reddidit illam: coactus quidem malo. Abſtulit Achillis præmium. Intolerabile enim eſſe putabat illum habere, ſe autem nõ habere. Hic uerò puellam amittit, reuerítus imperij ius. A' bello autem abſtinet, impatiens ludibrij: ſimul etiã ut Achiuis oſtenderet abſens, quantum in præſentia ſui eſſet momenti. Ita omnia uere à poëta memorata ſunt. & manifeſte deſipiunt, quicunq; ſapientiſſimo Homero maledicere conantur.

165.

LOCVS COMMVNIS
contra homicidam.

QVod accuſationem optimo iure fecerimus, quódque iſte dicendo conuictus ſit, omnes uos clare de ijs quæ cõmemorata ſunt, cognouiſſe puto. Quod reſtat igitur, id probationibus noſtris adiungendũ eſt. Ea autem eſt ſententia conueniens iræ erga delicta. Nam ſi ueſtræ partes defecerint, nihil profuerit oratio noſtra: cum debita accuſatio ſic demum efficax eſſe ſoleat, ſi indignatio iudicum acceſſerit, quæ ſi abſit, nugæ illæ uideantur. Cum autem ſint mul-

In homicidas.

166.

ta, in quæ intuentes uos exasperari æquum fuerit, ordiar dicere de legibus homicidiorum: quæ inter omnes quæ apud uos celebres sunt, accuratissimè descriptę putantur. Quid illæ igitur aiunt? Omnium quæ in homines perpetrantur, hoc facinus esse deterrimum. Ideoq; ne mensa, inquit lex, cum homicida communicator, ne libatio, ne crateres, ne forum. & in iudicium si adductus sit, mortis pœna afficitor. Præclarissimum est, & maximorum bonorum, participem esse arcanorũ sacrorum. Sed & ab his ipsis sacris homicidã leges repellunt. Ac ne per imprudentiam quidem factis cædibus, prorsus illæ ueniam dant. Verum per prudentiam factas, odio quidem prosequuntur maiore: his tamen & ipsis pœnam constituere, exilio præfinito, in quo domesticis commodis sit carendum. Vsque adeò autem execrabi-

rabiles, & dijs inuisos esse homicidas credidere, ut, si quis forte tectum subijsset, sub quo huic facinori obnoxius degeret, eum censerent in sceleris communitate: qui'que cum autore illius congressus esset, eum non ualde innocentiorem esse. Quæ restant, dixero equidem ijs qui antè norunt, ideo'que prætermittam. Horum enim expositio accurata, mentioni aliorum obstaret. Verum illius tantæ prouidentiæ, & ingenij caussam, dignum fuerit cognoscere. Ciuitas nihil aliud est, quàm corpora incolarum. nam mœnia, & extructionis fundamenta, & naues, & equi, & arma, & tela, usui sunt per ciues. Quicquid enim cõmemoraueris, absq; ijs qui uti possint, inane fuerit. Itaq; oportet ad salutem ciuiũ, accersere uota armorũ. Videte enim obsecro. Instat nauigatio, educendæ sunt legiones, mittenda legatio,

dandum respõsum, deferenda nomina eorum qui debent aliquid publice, in iudicium adducendi fontes, scribenda decreta, ferendæ leges: hæc scilicet uniuersa humana opera sunt. Quod autem maximum, multitudo hominum terrori est hostibus, paucitas uerò planè contemnitur. Senserunt igitur ij qui legitima hæc ita distinxere, futurum ut ciues à se mutuò prius quàm ab hostibus conficerentur, nisi cædes horum inter ipsos grauiter punirentur. Quapropter si cui accusatio sit erga alterum, hunc iudicia spectare iubent, & probare iniuriam, pœnam secundum leges exigere, non pro arbitrio ipsum ulcisci. Si enim quacunq; de caussa indignatione forte commotus, non dubitarit interimere autorem molestię huncq; rursum interemti propinquitas, & mox alij istos, qui tandem finis harũ progressionum futurus sit? Sed his tam bene & sancte constitutis, uos quidem

quidem ut decet bonos, paretis omnes: solus hic aduersatus, suam dextram plus ualere quàm iura uoluit, cum hæc nugas & scripturã inanem esse duceret. Speciem quidem prætendit ille honestam, sed animi summa hominis improbitas est. Neq; simile propositum ijs quæ præ se fert. Palàm quippe mitis uidetur, in solitudine immanis est: uerbis humanus, re crudelissimus: in foro moderatus, extra urbem ferus. Loco enim edito & secreto occupato, aduenientes longè obseruat, interfectos apparere nusquam patitur, noctem adiutricem audaciæ assumit. Deum immortalem, quam ille scenam in uiam induxit? Festinans hic ad populares ut ueniret suos, periit, reuertens ille in urbem, extinctus est, alius persequẽs seruum fugitiuũ, iugulatus fuit. Neq; est sanè difficile parato, opprimere incautum. Cum autem ijs qui caderent, nulla copia salutis ostendere-

tur, iſte omni humanitatis cogitatione repulſa, enſem auidè impingeret, nihil quidem quod criminaretur habebat, ſed hoc agebat ut pecunia ablata, lucroſe illum conuinceret. Non reueritus hic noctem fuit, quam cædibus polluit. Non ſolem, qui radios in corpora interfectorum immiſſurus eſſet. Non ipſam terram, exceptu ram mortuos. O dementiam. Non ſubijt tibi quicquam tum omnium? Non forma communis Reipublicę? non concionis, quam cum illis compleuiſſes? non iudiciorum, non ſacro rum, non initiorum? non repreſſit impetum homo, qui parem uocem emitteret? Non fregit ſimilitudo corporis? ſed feriebas tu ſupplicantes, iugulabas obſecrãtes, abijcientes ſe concidebas. Atq; iſte quidem in aliorum cædibus delicias faciebat, nobis autẽ dolor relinquebatur. Recordamini enim, cum auditum eſſet, quas lachrymas profuderimus. Feſtus dies erat,

& ſubitò quidam attulit nuncium cędis. Quæ oculos oblectare tum potuiſſent, ea rumore iſto corrumpebantur. Dimiſſa fuit concio, ecce iterum cędes, & frequens lamentatio per urbem, pueri plorabant, eiulabant mulieres, familiares participes fiebant ægritudinis. Per totam cognationem graſſabatur malum. Hoc autem erat in calamitate grauiſſimum, quod cęſorum plærique ne auferri quidem poſſent, cum omnes metu futurorũ intra portas continerentur, & multa quæ fieri deberent omitterentur, certa propoſita morte ei qui ante mœnia deprehenſus eſſet. Quæ ita cum gererentur, atque iſti interficerentur, autor cædis ignoraretur, fiebat id tum quod talibus in caſibus unum poteſt. Deos orabamus, ut liceret in poteſtate habere noſtra autorem. Nam ſi hoc fieret, adhibendũ ſtatim carnificẽ. Quid igitur? poſteaquam

ea quæ à dijs petijmus, consecuti sumus, quicq; antè ignorabatur, nunc comparet, estq; in potestate nostra is qui contra nos excercuit fortitudinẽ suam, potiunturq; lugentes derisore legum, non indignabimini? istum, si ter quoq; mortem posset oppetere, non dignam persoluturum pœnam esse. Id autem est horrendũ, quod in solitudine talia facinora perpetrans, ad nos tamen uenit, & se commiscuit nobiscum, communicans fœditatem sceleris sui. Iam uerò & sors illi obuenit, ut sæpe inter nos de cæde facta suffragium ferret. Certe & mensium primis diebus nobiscum ad sacra accessit, ijsq; manibus quibus cædem patrasset, attigit sacrificia. Proinde irritemini animis, respicientes forũ, sacra, aras, templa, ipsius fundamentum urbis. Omnia hæc ille obuersans polluit. Comprehendite autem cogitationibus ueſtris uniuersa, quæ humana audacia efficere solet, & cum eo

eo de quo nunc quæritur, quælibet maleficia conferte, reperietis enim omnium quæ scelerata habentur, hoc esse grauissimum. Nam si quis interroget, quod nam facinus pessime oderitis? Dicturi sitis, ut opinor, adulteria & sacrilegia, & delicta erga sepultos. Sed illa ad hoc parua uidentur esse. Captus aliquis forma, iniustus est ille quidem, sed uenia dignus. Vis illi diuinitus allata, neq; facile est aduersus amorem potentiam opponere. Iam & mulier corrigere morem illum poterit. Nam multæ seductæ aliquando, mox ad meliora se conuerterunt. Sanè est animus talium impudicus, sed à feritate abest. Huic autem quid possit ueniam conciliare? Quis Deus coëgit? Quæ caussa oblata fuit, quæ speciem aliquam haberet? Quinetiam illos leges nullis è cœtibus excludunt: cum his autem communicare quicquam, loco maleficij ponunt. Atq; eum quem corporis

ris forma cœpit, non omnino etiam certum est, hominem interfecturum esse. Sed qui cædem patrauit, illud etiam facinus aggredi non sit dubitaturus. Neque profectò is qui marito uxorem eripit, mulieri etiam hoc facto uitam adimit. Verum à quo uxor marito spoliatur, is ne ipsam quidem iam superstitem uidetur relinquere. Tetra res est, sepulchra effodere: non tamen ita tetra, ut hominẽ occidere. Mortui enim contumeliæ, qua afficiuntur, nullo dolore tangũtur. eorũ enim quæ geruntur, sensu carent. At ille qui plagam excipit, quæ patiatur ignorare non potest. Quo igitur eorũ qui hoc, quàm qui illud patiũtur, maior est dolor, eo sceleratior habendus qui hoc quàm qui illud perpetrauerit. Quid quod iste qui nunc homicidij causſam dicit, sepulchri etiã perfossi scelus cõprehendit? Nam cæsis, & bona abstulit. hoc nonne est priuare illos sepultura? Quod si uerum dicen-

dicendũ, magis impius iste quàm ullus sepulchrorũ perfossor, quantum quidem ad humatorũ attinet contumeliã. Hoc enim genus non obstat, quo minus fiant iusta mortuis: sed quibus facta sunt, eos nudant. Homicidæ uerò, etiam prius quàm terra iniecta sit alicui, quem quidem ipsi interemerint, insepultum illũ abijciunt. Quo sunt igitur remotiora ab iniurię sensu ea quæ post mortem alicuius accidunt, eo mitiores perfossores isti quàm homicidæ putandi. Sed dixerit aliquis, sacrilegij maius esse scelus. Sacrilegi enim ijs quę sunt dijs consecrata, manus admouent. An non uerò homo diuinũ bonum est, multo pretiosius quàm paterę. Paterę etiã, quorũ consecratione offerũtur dis? nunquid hominũ? Iam sacrificia unde? Vnde carmina? frequentationes, aręe, templa, luci deorũ? ipsa simulachra quorum opera sunt? proinde ne iudicetur minus improbus spoliatoribus horum,

horum, is qui perdit autores. Ad tyrannidis nomen quoq; horrescitis, et sapitis quidem, ut ego existimo. Quid igitur huius malorũ metum tantum incutit? An'ne bonorum publicationes, exilia, iniusta uincula? Immo potius illa cicuta, quæ ciues auferat. Sic enim in animum inducitis, exules restitui: spoliatos facultatibus, illas recipere recuperareq; posse: mortis uerò esse medicinam nullam. Quod caput igitur est tyrannidis, hoc iste in æquabili Repub. designauit. Estq; huius illud opus, quo tyrannis maxime sit metuenda, qui usum cicutæ ense expleuerit: quod genus mortis cruciatus habet maximos. Ergo adulterij reo infensos esse uos, & uehementer irasci perfossoribus sepulchrorum, par est. Quos si dilaniaueritis, nondum satis supplicij cepisse creditis. Nunc uerò hic residetis, & orationẽ adhuc nostram requiritis, qui petulantes odistis, qui fures punitis.

Quid

Quid igitur obstabit, quo minus ciuitas pereat, in licentia cædium? Atque huic maleficiorũ generi quo pacto poteritis infensi esse, si lenes erga deprehensos esse non dubitabitis? Antè quidem cum natura hominum multis & magnis rebus, à bestijs differret, hoc discrimen erat maximum, quod mutuæ cædes abessent. At iste confundit ac perturbat leges antiquas. Quid dixi, perturbare has istũ? Bestijs etiam magis ferus reperitur. Plærasq; enim harum abstinere à sui generis alijs, & aduersus irruentes cõ currere perhibẽt, iste uerò, qui homo esset, homines tanquam aliquam bestiam adortus fuit. Ac nunc quidem tenetur in facinore deterrimo. Mihi autem uidetur de minoribus quibusdam progressus, huc peruenisse. Multa clam furto abstulit, parietes multos perfodit, nuptijs insidias struxit, uim usurpauit, aliena facile rapuit. Quorum dum singulorum pœnas

ff uitat,

uitat, nihil iam extimescere edoctus, in homicidam nobis euasit, impunitus in alijs. Quas in his coniecturas sequor? Ita natura comparatum est, omnes ut malefici à minus nefarijs facinoribus esse improbi incipiant. Mox in primis experti uires suas, pergunt ad proxima, deinde grauissima adoriuntur, tandemq; ad ipsum procedunt miseriarum caput. Nam & uitæ honestatem scimus, eodem pacto secundum morum initia solere consummari. Nemo statim summus, sed ita fit paulatim. Atq; nunc iste quidem cædis est reus. Sed quàm multiplici pœna obnoxius est, qui non studuerit meliore ratione esse copiosus, atq; eam uiã quam nos alij, ingressus fuerit? Quare enim, scelerum caput, ab agricultura te auertisti? Quare negociationes maritimas refugisti? lucra quidem hæc laborem habent, sed repræhensione carẽt. Neutra harum occupationũ tibi si placeret, opus in foro

foro faceres, artẽ faceres utiliorẽ isto facinore. At enim fortis es, & animosus. Quin operã tuã in bello locabas? quin argento accepto stabas in acie? Sed hęc, ut opinor, sudore sciebat indigere: illa uerò, quò se nunc conuertit, magnas habere diuitias expertes negocij. Vos igitur, cum teneatis eum, qui hoc unum spectauit aliquid ut acquireret, honeste an secus minime cogitãs, dimittetis scilicet. Quam ob rem quæso? Quia nimirũ lachrymabitur, producet pueros suos, obsecrabitq; ne orbos illos cõstituere uelitis. hoc enim est reliquum, quod miseris tribui, non etiam improbis par est. Multum interest impietate conscleratissime, utrum quis immerito suo miser sit, an iure puniatur. Alterum enim est irati numinis, alterum uoluntatis nefariæ. Quare noli tu in quem hoc alterũ conuenit, præripere alijs debitã misericordiã. Multas spreuisti preces eorum quos proturbasti.

Cur igitur tu quod impertiri noluisti, id ab alijs obtinere cupis? Multas obsecrationes respuisti eorũ qui plagas excipiebant. Ne queras igitur clementiam, quam sustulisti. Censes graiter afflictum iri tuos liberos te mortuo, illorũ uerò secus quos interemisti? Etsi tuos cõsolari poterit, patrem mortuum legibus sublatum, illorum autem quod calamitatem subleuet nihil est. Atq; omnino si plus quàm oportet lachrymas ualere debebunt, cur aperta sunt iudicia? Quid enim refert conuinci maleficos, si damnatis in lamentis salus relinquitur? Vtinam talis fuisset iste solis in locis, qualem se nunc esse simulat. Et hanc specietenus lenitatem re ipsa quoq; declararet, neq; in monte se audacter, in iure humiliter gereret. Repręsentate enim animis uestris cædium ausus. Cogitatione astantẽ hunc intuemini cum ense: alterum cœptũ cum supplicibus precibus, meminisse illũ iubentem, naturæ, legum, iudiciorũ. Quæ hic omnia pro nugis duxerit, mactans atq; perdens, nihil se fletu & querelis flecti sinens.

177

LOCVS COMMVNIS *in proditorem.*

DEorum beneuolentiæ opus est, quod iste in nostra hodie potestate est, non hostes dominantur nobis. Vos, si sapitis, quod auerterũt dij, ob hoc gratias illis agetis: quod iste facere conatus fuit, eius pœnas exigetis. Nam hoc fuerit absurdissimum, nostram fœlicitatem isti esse salutarem. De ciuitate quidẽ bene meriti gratiam relatam habent, aut coronas, aut statuas, aut aliud quid beneficijs constituti honoris. Vos autem æquum, nõ modo admiratores perhiberi uirtutis, sed improbitatis etiam osores. Ex utroq; enim horum salus pendet ciuitatis, si alij honoribus exciten-

citentur, alij supplicijs erudiantur, ne scelerati esse uelint. Hoc quidem iudicium calamitati est hostibus, qui spes suas in isto positas nunc deplorant amissas esse. Is autem certe quem reum esse dolent hostes, optimo iure apud nos periturus est. nõ enim conuenit conseruari à nobis eum, cui laus ab hostibus tribuitur. Ac uos alij uniuersi eos erga patriam præstatis quos æquum est, conferentes in illam quæ conferre quisque potest. hic triremem attribuit, ille talentum: alius legem utilem tulit, alius decretum perscripsit præclarum: isti cum laude functi sunt legatione, alij autores fuere iuris exequendi. Omnia quidem laudabilia. Sed longe præstantiores ij, qui periculis uocantibus, armis sumtis, uel uincere uel cadere uolunt, declarantes corpore suo beneuolentiam. Hæc leges sequentes uos agitis, quarũ summa est prouidentia tam paruorum quàm magnorũ:

gnorum: sed in hoc studium maximum, Respublica ut custodiatur. Quid ego de legibus scriptis dico? quarum homines latores commemorare possumus. Ipsa natura docet, omnes patriæ secundum à dijs locum tribuere. Atque huic legi barbaros quoq; qui non multũ à bestijs differunt, quiq; alijs in plerisq; dissentientes à Græcis, in iusto odio sunt parêre cernimus. Nam multiplicẽ gratiam homines patriæ suæ debẽt, quod sati atq; geniti fuere, quod solem aspexerunt. Præterea, educationis, liberûm, nuptiarum, sobolis, facultatum, existimationis bonæ, uitæ, dignitatis, aliorum quæ plurima commemorari hoc loco possint. A' qua nos igitur talia accepimus, an non & nostra reddere æquum? Nemo enim arbitratus sit, plus se debere parentibus quàm patriæ, quę & senectutem fert, & patres nobis dedit. Iste uerò tot tamq; laudabiles leges audire noluit:

* sed peruersis omnibus, nihili facere ausus ea quæ recensui, damnatoq; ut inepto iure illo, ac statuens futilem esse hæc seruantium curam, ratusq; unumquodq; solum alteri simile esse, uel potius minime simile, ac hostile ciuicum, ciuicum hostile, peruertit atq; confudit ea quæ ubiq; firma ac fixa sunt. Illos beneuolentia complexus, quos par fuerat odisse: odio persequens eos, quorum tangi respectu fauoris debuisset. Ipse enim, quod utinam factum non esset, apud nos natus, & educatus ad domesticam cladem, sumta iam toga uirili, cum fides ei haberetur, aliorũ quidem ciuium sensus non fuit imitatus: neq; difficilibus temporibus utilitatis aliquid à se protulit. Sed ficta beneuolẽtia uerbis, inflectens nos atq; peruertens, atque ita semper aliquid adijciens potestati suæ, quale, prò tellus, & tu sol, & uos fana ac sepulchra, consilium cœpit aduersum nos? Fuit nobiscũ, sed

sed aliò spectauit. Vixit apud nos, cũ ciuibus rem diuinam, sed uota pro hostibus fecit. Consilij nostri particeps, pars cõcionis fuit, decreta perscripsit, non nostrę res ut meliores fierent, sed in potestatem hostium ut peruenirent. Ac uobis quæ essent, statim & * illis fuere nota: omnia ab isto procurante, & uendente. Congressus fuisti, ô scelerum caput, cum hostibus communibus. Admisisti orationem aduersus patriam. Accepisti aurũ contra patriam. Venditor esse sustinuisti rerum pretiosissimarum. Extendisti manum ad preciũ sumendum. Neq; exhorruisti, cum cogitares de qua illud lucrũ quæreretur. Ac contra urbem, in urbem pecunias apportauisti: illamq; incoluisti, quam uendideras. Explica iam sermones iudicibus, habitos inter uos. Stato nobiscũ, desertis ciuibus. Stabo. Accipe mercedem contra patriam. Accipiam. Fac nequid quod ibi geretur ignoremus.

Scietis omnia. His etiã forte adiectis talibus: Nihil uobis laboris, nihil negocij ſuſcipiendum, ut urbem capere poſſitis: nam plus uiriũ proditio habitura eſt quàm arma. Reſpicite iam urbem, conſiderate pulchritudinẽ illius. Templa, fora, communes opes, ſingulorum facultates, legiones, equitatum, pueros, mulieres, ubertatẽ, elegantiã. Vniuerſa hæc iſte, ut mercem forenſem uenum dedit, & pro reditu habuit urbis euerſionẽ. Et nunc tanta de impietate ditatus, uos aſpicit, quos uendidit. At uos contamini, & orationẽ auditis. Quod nam facinus malum omnium in quæ pœnæ conſtitutæ ſunt, ſimile iſti cernentes? quã in deos contumeliam? quam in mortuos? Adulter amore ſaucius, unam domum læſit. Eſt hoc flagitium graue, ſed in uno malum inſiſtit. Qui forte interemit inimicum ſuum, ſingulatim hoc facit. Manus aliquis admouit

mouit ſacris, at non ipſa etiam ſimulachra ſuſtulit. Deliquit in mortuos aliquis, & buſtum uiolauit, ſed ita ut ab ijs abſtinuerit quæ ad deos peruenirent. Iſtorum igitur quiſque, ab aliquo facinore abſtinuit, aliquo ſe contaminauit. Adulter non etiam certe hominem interfecit. Cuius manus pollutæ ſunt, non iam etiam adulterium commiſit. Qui ditari ſacris quæſiuit, non ideo ſepulchra quoque perfodit. Qui copiam parare aliquam uoluit de buſtis, abſtinuit tamen à ſacris. Proditorem uerò cum nominaro, ſimul omnia maleficia memorari ſcitote. Quæ enim in illis diſtincta ſunt, ea in hoc uno colligun tur. Quem enim fugit, capta urbe mulieribus uim afferri, uiros iugulari, inſaniri in buſta, fana non ſpoliari modò, ſed etiam dirui? In hoc igitur illos iſte ſuperauit uniuerſos, quod læſit, & ſingulos grauius.

Illorũ

Illorũ enim damna in parte quadam uersantur, at proditionis iniuria communitatem rerum affligit. Nam non hoc cogitandum, quod hostes non perfecerint hæc, sed quod illis perficere licuerit per hunc. Maleficiorum autem nõ tam autores putandi ij qui patrarint illa manibus suis, quàm qui ut patrare possent copiam dedere.

* Iste autem qui nostra illis tradidit, is fuit, qui in uno omnia complecteretur quæ perpetienda fuerunt. Quod uos si quis interroget, quid horrendũ uobis uideatur? Satis scio dicturos uniuersos, legum confusionem in tyrannide. At enim eo est difficilior proditio tyrannide, quo illius finis ut nulla reliqua urbs sit, hæc autem conuellens omnia, urbis tamẽ respectum retinet. Non enim appetentem tyrannida fugit, conseruandã esse urbem, siquidem ipsius potentia conseruari debeat. Qui uerò dat proditori aliquid, ob ipsius dat urbis fundamentum.

tum. Quid potissimum funditus urbem perdit? Sat scio respondetis, uictores hostes. At iste iam hostibus talia perficientibus, odio maiore dignus. Quam ob rem? Quia illa fiunt ab ijs qui legitimum bellum gerunt. Et ipsum nomen effectio sequitur. Hostes enim hostiliter agunt. Hic autem unà cum hostibus suam urbem euertens & delens, quam tueri debuerat, hostibus est amarior. Pręterea cauendum ab hostibus: denunciant enim inimicitiam. Hic uerò inter eos quos perdit delitescẽs, maleficus est. Quod si iucundus nobis est hostium interitus, fieri ne poterit quin paruũ huius supplicium mors uideatur fore? Quapropter hoc iam uincit. Vidi ego multos reos furti, uosq; iratos: neq; iniuria. nulli enim maleficio clementia debetur. Proinde, conuictos decem denariorũ furti punitis: proditorem autem cum teneatis manibus uestris, non discerpetis? Qui quidem

dem proditionis nunc cauſſam dicit, per omnia uero illa proceſſit furta, adulteria, ſacrilegia, in quibus eruditus mihi uidetur omnem metum abieciſſe, itaque tandem ad hoc peruenit. Qui enim maxima maleficia perpetrarunt, ut iſte hoc, planè declarant, à minoribus illò ſe progreſſos eſſe: cum fallendo pœnam effugerent, pœnamq; effugiendo maiora conciperent animo. Poteras, execranda belua, ditari ſine iudiciorum metu. Viden' terram? Agriculturam exercето. Viden' mare? Nauiga. At enim ab his refugis, & cupis uiuere in urbe. Sunt multa opera quæ in hac quoque fieri ſolent, de quibus moderati ciues ſinguli cum ipſi copias ſibi parant, tum Reipublicæ ſubminiſtrant. Sed, ut opinor, quid acquireres tantum noras. Hoc autem neſciebas, indigno modo acquirendum nihil eſſe. Lucrum ſuſpiciebas, occaſio-

ſionem ueram lucri non ueſtigabas. Iam uerò faciet ſcilicet quod ij ſolent, qui iure deficiuntur, plorabit, & de miſericordia multa diſſeret. Ego uerò quid aio? Si miſer es tu, conſeruari te æquum. ſin improbus, noli poſt deſignata maleficia miſerię debita requirere. Aequabilis enim Reipublicæ adminiſtratio illud ſeruat deceptis errore, hoc utitur erga eos, qui deſignarunt qualia nunc tu. Quod te ſi conſeruarint, in quem poſtmodo iure animaduertent? Vtrum in minus te maleficum? Quomodo uerò poterunt? An in eadem quæ tu auſum? Quî uerò proditores nunc miſericordia, nunc odio proſequentur? Sequitur neceſſariò, ut fruſtra conſcriptæ leges ſint, fruſtra conſtituta iudicia. Dignis enim ex urbe ſupplicijs ſublatis, quis magis horũ uſus? Non de hoc modò ſententia hodierno die, ſed hæc ipſa lex quoq; ferfut,

fertur, utrum omnes huius facta imitari, an iusticiam erga urbem colere conueniat. Hic enim si absolutus fuerit, omnes erunt proditores. Sin pœnam dederit, nemo magis mentionẽ faciet misericordię, quem totius urbis non fuerit misertum. Postulas hos ut tui misereat, qui, quantum quidem in te fuit, iam periere. Valde nostræ uxores ploraſſent, ualde liberi nostri, quorum hunc minime est misertũ. Transferte mihi cogitationem à lachrymis istius, ad illam fortunam quæ exceptura fuerat urbem. Arbitramini uidere uos irruere excercitũ, admoueri machinas, subrui muros, sepulchra aperiri, diripi facultates, raptari mulieres, abstrahi liberos, spoliari fana, omnia uastari ferro & igne. Nõ sanè quicquam horum accidit, neq; accidat unquam. Verum hoc est cordatorum, opitulatoribus dis gratiam habere: eam autẽ iram intendere in hũc, qua urbe capta concitati fuissetis.

LAV-

LAVDATIO ACHILLIS.

HOmerus me amatorem reddidit Achillis: atq; etiã, ut opinor, alios omnes quotquot illius poësin attigere. Non autem potero dicere omnia, sed quæ subierint, de his celebrauero heroa illũ. Qui quidem dignitatem suam à poëta iam habet, debet tamẽ & meam facultatem, etsi modicam, sentire. Fuisse autem proauum huius deorum summum, & genus Aeacidarum alijs cum quibus diuinitas commista fuit præstantius, in his quid ego immorer, cum sint illi communia cum pluribus? At mater huius dea fuit, & alimonia leonum medullæ pro lacte, quæ ambo singularem habẽt excellentiam. non enim nutrix puerum adhibitum uberibus aluit, sed eum cibum Chiro neglecto communi hominũ illi præbuit, quem ad fortitudinem multum momenti allaturum esse sciret. Atq; hic Centau-

rus in omnes quidem heroas disciplinam suã contulit, sed in Peleo & Thetidos filio magis ambitiosus fuit. Omni igitur eruditione compleuit animum ipsius, & musices & medicinę: illa mentem ut deleniret, hac ut morbos depelleret. Excercebat & ad celeritatẽ pedes huius in decurrendi consuetudine. In re uerò bellica omnium maxime formidabilis ut esset, perfecit. Viresq; ipsius ad Herculis imitationem conuertit. Itaq; plus hic certaminum obijt, quàm uoluptatũ alij pacis concupiuere. Id bellũ satis declarat Troianum, ubi alij quidem detinerentur dato sacramento, cum uel ad Troiam esset depugnandum, uel cum potioribus alijs dimicandum, si conuenta uiolarentur. Quod si quis mihi obijciat Scyrum, & uirginum conclaue, et habitũ muliebrem, hunc ego quidem sycophantam esse existimabo, & miserũ, ac mendaciloquũ. Neq; enim cũ Pelei hæc uirtute, neq; cum

cum Chironis disciplina, neque cum Achillis natura consentiunt. Sed demus sanè, si placet, & occultatum fuisse Achillem, & de conclaui deinde uirginũ prosiluisse: hæc nimirũ pars una laudis fuerit. Siquidẽ & matri timenti gratificari oportere se ratus fuit, neq; naturã dedecore tamen suam affecit, cũ auocanti obediuit. Sed ad priora reuertor. Cũ igitur alijs, quamuis nollẽt, ad bellũ tamen proficiscendum esset, quod in naues cogerentur à iureiurando & fœdere, Achillẽ armauit nullũ quidem iusiurandũ, sed glorię cupiditas. Ac ipse primũ errorem excercitus repressit. Sciebat enim regionẽ autorũ iniurię nemo. Temerè autẽ quò delati cunq; fuissent, irruebant. Neq; illos quorũ crimen erat, inuenire poterãt: & quoscunq; accusabãt, ij iam afflígebant. Itaq; Mysiã, quã credebat Troada esse, aggressi populabãtur. Ibi illis cũ Mysi occurrissent, facto pręlio Telephus uulneratũ.

At Græci errore ſuo cognito, naues conſcendunt, & diſcedunt cum pudore. Verum Telephi uulnus, cum nulla medicina ſanari poſſet, conſulit ille ſaucius oraculum, mittiturq; ad Achillem, de quo reſponſum eſſet, unicum illum uulneris medicum fore. Sanabat igitur Achilles Telephũ, & Telephus demonſtrabat hoſtium regionem. de hac enim mercede conuenerat. Quapropter nihil prohiberet euitare pœnam Troianos, niſi Achillis haſta & medicatio Telephi ignorationem diſcuteret. Iamq; Troia reperta, Cygnus Neptuni filius, in quo ſingularis ſpes Troianis repoſita erat, ſtatim cecidit, interfectus ab Achille. Cæteri perculſi metu fugerunt. Eratq; copia Græcis in delicijs uiuendi, hoſtibus iam incluſis. Hos enim in urbe compreſſos relinquens Achilles, obſidione popularibus ſuis attributa, ipſe ad oppida uicina à quibus hoſtes adiuuarentur proficiſcitur,

tur, undique recidens illos, & ad inopiam amicorum redigens. Suſtinere autem bellatorem hunc poterat nemo, non inſulanus, non terrarum incola. Itaq; ille uiginti tres urbes euertit, & hanc ſolitudinem circumdedit Ilio. Quodq; maximum eſt, nõ hunc pecuniæ cupiditas ad pericula impulit, neq; ipſe præda potiri ſolebat, ſed propria pericula, communia autem Græcorum certamina huius erant. Deletorumq; opulentia publico inferebatur, atq; his copijs ſuſtẽtati, nõ coacti fuere bellum turpiter deſerere. Cum autem morbus ille incidiſſet, et militũ numerus diminueretur, is qui imperator uolebat eſſe, autor ipſe malorum, correctionem quærebat nullam. Ac ne acerrimus quidem Vlyſſes, neq; ſapientiſſimus Neſtor dolebant quicquam, ſed ad conſpectum intereuntis excercitus quieſcebant. Solus uero Achilles, ocioſus nõ fuit: ſed & uatem requirere, & auxilium

policeri, & hortari ad animorum confidentiam. Neq; omnino rem prius reliquit, quàm reperta medicina mali. Rectissimum erat igitur, ob hæc & coronas & præconia illi contingere. At hic per incogitantiam eorum quos beneficijs auxerat, contumelia afficiebatur: cum posset & retinere suum, & qui ablaturi uenerant eos obtruncare, atque insuper eum quoque à quo fuerant missi. Placidè autem Bryseide relicta, ne omnia conturbaret, non mansit tamen in dimicationum societate. Sed animi æquitatem declarauit in puella, & se non ferre petulantiã posse, cum prælijs abstinuit. Re enim ipsa docere uoluit illum insultatorem, quis esset is in quem deliquisset. Cũ uerò iracundiæ se dedisset, simul etiam Iouem ipsum abduxit secũ. Itaq; ille qui prius Græcorum rem augere, & barbaros premere consueuisset, iam aduersus Græcos pro barbaris stabat, fulminibus hos

hos propulsans, et immittens cœlitus sua tela. At qui dudũ sese muris continuerant trepidi, contentiq; incolumitate sua, iam ignem nauibus Græcorum inferebant, & exploratores mittebant, ne fallerent se clam proue uecti in altum. Hic apparet, quantus in rebus gerendis Achilles fuerit. Cũ enim iaceret uallum, præclaraq; esset Troianorum uictoria, neq; salutis copia usquam offerretur, confugit ad læsum is qui ante bacchari non dubitauerat: quædamq; illi offert munera, quædam se daturum promittit. Perq; legatos ad communitatem generis eum inuitat, obtestans ut iram finiat suam. At hic non erat scilicet adolescentulus, qui facile huc illuc raperetur, neque perculit eum auri, urbiũ, captiuorũ mentio. Sed qui se nosset, sciretq; quem spoliasset Agamemno honore, in odio permansit. Tum Græcorũ res magis laborabat. Ignis enim iã Protesilai nauẽ corripuerat.

Neq; aliud sperari poterat, quàm in uniuersas malum grassaturum esse. Interitusq; manifestus summę rerum propositus erat. Ibi Patroclus plorat, et Pelei flectitur filius, quem nihil Agamemnonis copiosa dona mouerant. Ingrediturq; uiam quandã mediam, ut sua manu bellum non attingeret, & Mirmydonũ tamen cohorte auxilium conficeret. itaq; suis armis exornato patroclo, cum ipse in prælio adesse crederetur, tantũ perfecit, ut & respirarent Græci, & formidine Troiani complerẽtur, magnaq; existeret mutatio rerum. Vt audiuit autem cæsum esse Patroclum, parũ abfuit quin & ipse se occideret. Ita amici amans, & tantus respectus familiaris in illo fuit. Sed repressus ab Antilocho, festinabat ad bellũ, cupidus congressus cũ interfectore Patrocli. Non ignarus communem utriq; mortem decretam, cum post Hectorẽ ipsum cadere necesse esset, atq; ita ferret sententia

tentia Parcarum. Sed ipse pluris fecit ultionẽ interfectoris amici sui, quàm propriam cædem. Acceptisq; armis à Vulcano, cuius quidem artificij & priora fuerãt, utraq; diuina, campum fluuiumq; cęde cadaueribusq; repleuit, usq; adeò, ut huius in mare cursus impediretur. In fugam etiã manifestam dedit illum clarũ Priami filium, quem & deinde exhibuit stratum, ac peracta ultione cæde, cùm huius cadauer raptatũ fœdauit, tum ludis honestauit Patroclum. Priamo autẽ diuersis de locis cum auxilia aduenissent, ipse refutauit omnia, & nullius esse momenti ostendit. & Memnone Aethiope occiso, & Penthesilea, quã mulieres sequerentur formidabiliores uiris in prælio. Iam quotcunque Grẽcorũ accepere uulnera, illorum barbari uulneribus celebrati fuere: Achilles uerò nemini mortalium addidit gloriam morte sua. Quin etiam Iliũ ipsum non absq; familia Achillis

expugnatũ fuit: per Neoptolemúmque ipſe omnia cõſummauit. Fuit in excercitu aliquis uelox, ſed poſt Achillem: fuit pulcher, ſed poſt hunc. Quid uerò attinet ſingula conferre? cũ Homerus pronunciarit, poſt Achillem fuiſſe ſecunda uniuerſa.

193.

Vituperatio Achillis.

ETſi obtinuit hoc opinio quædã omnium, eſſe præſtantiſſimum Achillem, cum uerò ipſarum rerum examen diuerſum hunc oſtendat, accedamus ueritati potius, quàm temerarię opinioni. appareatq; ille oratione noſtra qualis eſt, non qualis habetur. Neq; quiſquam exiſtimet, negaturum me eſſe quod iuſtus Aeacus fuerit, continensq; Peleus: aut ſi conceſſero bonos illos fuiſſe, nociturum hoc mihi ad præſentem demonſtrationem. Hoc enim ipſum deterrimũ, quod propoſita paterna uirtute, ad uitia hic delatus fuit, neq; imitari uoluit

luit honeſtatis quę habebat exempla. Nam maioribus humilibus procreato uenia danda, ſi minus forte laudi ſtuduerit. Is uerò qui à maioribus ſuis degenerauerit, defendi non poteſt: ſed eo maiore dignus odio eſt, quo illorum moribus diſſimilior fuerit. Atque hunc fuiſſe Achillem, planè demonſtrabo: hæc modò præfatus, eos qui huic uenerationem quandam conciliare conentur, tradere à Chirone educatore illum medulla leonum pro lacte fuiſſe nutritum. Sed ſit hoc, diuinæ potentiæ extitiſſe centaurum (etſi incredibile, formam corporis ex homine & equo componi potuiſſe, neq; de uictu non inexplicabilis res eſt) Sed hoc dicam: Lac, ut nutrimentum homini congruum, conſentire cum naturæ ipſius lege. Quod ſi cui hoc ali forte non contigerit, planè in detrimentũ ipſius conuertere ſolet. Hæc, manſueti generis alimonia eſt: illa medullarũ, feritatis

194.

effe-

effectrix. Verum relinquamus ista, neque nimis diligenter exquiramus. Atq; Achillem militantẽ uideamus, qui posset factis iam suis ipse excellere. ueniamusq; ad bellum Troianũ, atq; inde ducamus inquisitionem nostram, ut appareat quid cum alij ageret, in quibus Achilles admirabilis fuerit. Impellebat igitur Græcos iusta ira aduersus urbem Priami, & sumendum supplicij̃ de barbaris fuit. Ibi alijs occasionẽ corripiẽtibus, tam fortibus quàm ignauis, neque adeò Thersita domi remanente, qui detrectandæ militiæ iustum prętextum haberet, corporis afflictionem, solus Achilles in armis non erat, sed in Scyro apud uirgines. habituq; deposito patrio, uirginalem ornatum induebat. Hoc siue nolens, seu uolẽs, seu matri gratificans fecit, inhonestum undiq; reperitur. Non enim ne parentibus 195.
quidem obsequendum in ijs, de quibus infamia exoritura sit: neq; confir

manda

manda sunt peruersa consilia horũ, sed his potius contradicendum. Mihi enim uidetur, eum qui uere esset uir fortis, eximere oportuisse metum matri, illamq; confirmare differendo de laude: opponere formidini gloriam: ægreferre, lachrymari, persuadere cupienti se custodire, esse hoc morte ipsa grauius. Inq; hoc uno, si aduersaretur illa, matrem offendere, ut inuita ipsa esset uir fortis. Verum ubi tandẽ uix arte perductus ad Troiam fuit, suum locum transgressus, Agamemnonẽ imperio spoliare conatus fuit. Concionemq; aduocauit, cum hoc omnino in potestate eius non esset, & priuatos impulit ad impudentiam contra imperatores, promisso pondere auxilij sui. Cum uerò ipsum Agamemno ad sanitatem reuocare atque erudire uellet, & reddere erepta puella meliorem, delapsus ille in iram, & impos animi, & iracũdia implicatus, quid nõ dixit? quid nõ et fecit? peractisq;

peractísq; iã omnibus maledictorũ contumelijs, tandem in ipsum etiam imperatorẽ in medio Achiuorũ cum ense impetum fecit. Ac nisi diuinitus prohibitus fuisset, peracta res esset nefaria. Post hæc ille à societate belli se abduxit, & prosequẽs oculis mulierculam abeuntẽ fleuit: suosq; execratus, ne parua quidem illa perpeti sciuit. Tum uoluntatem suam ad Troianos conuertit, mutatus prorsus ob unam captiuam. Neque dici potest, iratum quidem fuisse Achillem, sed celeriter ad se reuersum communes labores obijsse. Sed ita fuit immortalis quædam animi cõmotio, ut cum cerneret affligi suos, cum legati aduenissent qui offenso satisfacerent, cum multa præclare dicta fuissent, ipse tamen perseuerauit in ijs, quæ omnino ne incipere quidem debuisset. non Aiacis cognationem, non Phœnicis canos & lachrymas, à quo educatus fuisset, reueritus. Ac cum ij quibus

196.

quibus damna fuerunt data, uident legatos hostium, à quibus ipsa etiam natura dissident, habitu humili, iracundiam deponunt, & pace facta, humanitate illos complectuntur. At hic Græcus, Pelei filius, cui multa cõmunia iura cum Græcis essent, re infecta legatos dimisit, & uenerabiles, & qui iustissima de caussa adessent. Quod si quis interrogaret eũ, quid accidisset ipsi cur indignaretur, narraret de Agamemnone, & ausis, credo, huius. Quam ob rem uerò non indignum esse statuit, pœnas exigere ab ijs qui se nulla iniuria affecissent? Viri enim, ut opinor, erat, non amari, neque duri, neq; similis bestiarum, cum innocẽte potius excercitu, unà conseruare autorem etiã molestię: quàm ira concitatũ, propter hunc perdere omnes. Talem igitur cum cernere liceat fuisse Achillẽ de ijs quę diximus, maior adhuc in sequẽtibus absurditas reperitur. Aduersante enim fortuna cum Tro-

197.

Troianis splendida, cumq; ita premerentur Græci, ut iam ignis nauibus inferretur, ne flamma quidē hunc illis reconciliauit. Sed quasi idem ipse cum hostibus & inter Priami auxilia peregisset, lętabatur itidem, ut uictores. Cumq; deploraret Patroclus fortunam Græcorum, & ob saucios lamentaretur, doceretq; Achillem interire rem Grecam, ille reprehendere lachrymas, & humanitatem culpare, & exprobrare Patroclo misericordiā erga ciues. Cum autem hic in precibus perseueraret, et moueret omnem lapidē, quid fecerit uide. Manet ipse in tabernaculo. Patroclo autem ornatum suū & copias attribuit, complexus simul & gratiam & odium. Grecię enim reconciliatæ, excitare ad belli societatem amicum: non ipsum uerò in aciem prodire, irascentis fuit. Debebat autem, ut opinor, si finisset iram, proficisci ad prælium: sin minus, nulla ratione opem ferre. Hic uerò ita

ita se gerit, ut qui partim se odisse Grecos, partim respicere uideatur. Cuius obsecro disciplinæ, uel cuius non po 198.
tius immanitatis hoc dicemus, sententiam scindi, neq; perspicere posse quid ad laudem factu rectius esset? postquā uerò cecidit Patroclus, neq; licebat illum desidere, etiamsi uellet, diutius: cumq; iam interfectorē socij magno impetu adoriretur, aduersus conspectum illum singulari suscepto certamine, quis fuit Achilles in hoc quoq;? Arte belli nequaquam clarus, sed fortuna insignis: neq; ita ut ipse fortior superauit Hectorem, sed hūc aduersa fortuna usum iugulauit, fuitq; opus istud deorum arbitrij, cui unus de Græcis quilibet satis esse potuisset. Verum demus, in prælijs fuisse prestantissimum Achillem: comparantes tamen cum hac præstantia importunitatem hominis, qua refertus fuit, uideamus nunquid ob hanc odio magis, quàm ob illam admira-

tione dignus esse uideatur. Quemadmodum enim nulli, equi uelocitas, si imperitus ille sit, utilis esse potest, neque quisquã ita est infœlix ut bestiam tam inutilem parare uelit: ita neq; uiri usus esse potest improbi, quamuis bello clarus sit. Plus enim nocuerit ille, quàm lucri conciliarit. Considera uerò iam, quo pacto & uictoriã contaminauerit, ijs quæ post cædem in Hectorem designauit. Raptabatur cadauer interfecti, religatum de curru. At ipse ita fuit demens, ut affligere se corpus expers sensus arbitraretur. neq; animaduertit, eum quem rebatur se lædere, nulla contumelia afficere: sed naturæ ipsius legem in mortuo contumelia affici, quæ iubet, ut is qui ex hac uita discesserit, humo condatur. De quibus barbaris didicisti hæc Achilles? Quis te docuit, bellum etiam cum mortuis gerendum? Quin etiam cadauer iste sibi quæstuosum fecit. Et pater quidem Priamus

199.

Priamus redemit corpus ingenti precio, uendidit autem præclarus Achilles, deq; ijs diuitias confecit, quos indignis modis mortuos tractauerat. Neq; in his tamen solummodo à moribus Græcorum recessit, sed sepulchro etiam Patrocli alienos quosdam honores excogitauit, loco pecudum captiuos iugulans ad rogum. Atqui quis nescit captũ hostem non magis pro aduersario habendũ? cũ ipsa uictoria mutet nomen illius, & appellari faciat pro hoste supplicem. Quæ cum ita se habeant, ego ne audiam asserentes præstantissimum fuisse Achillem, omnium quotquot ad Troiam uenere? Quam ob rem igitur? Quia ne petulans, quia furiosus fuit? quia sæuus, crudelis, impius, immoderatus? ut non de uiua modò puella Briseide, sed mortua etiam conuincitur. Hic enim est, qui Amazonem interfectam quoque adamauit, circumfusus stratæ Penthesileæ. Et

profecto iure. Eiusdem enim prauitatis, & cum mortuis bellum gerere, & mortuos adamare. Hic ille est, quẽ forma Polyxenæ proditorem effecit ciuiũ. Vt uidit enim ipse, statim admiratus in hostium potestate fuit. Atque nuptias quidem petebat illius, quippe seruus libidinum: ita uerò demens fuit, ut se hostibus committeret. Itaq; inescatus spe fidei habitæ hostibus, & incidit in manus horum, & ab ipsis iugulatus fuit. Reliquit autem filium Neoptolemum hæredem furoris paterni. Qui & ad oraculum Delphicum profectus, ibi in templo iugulatus fuit.

200

COMPARATIO NAVIGATIONIS, *id est mercaturæ maritimæ, & agriculturæ.*

Blectet se qui uolet nauigando, & in mari pericula adeat. Mihi autem subit, & laudare agricul-

turam, & prædicare fœlicitatem eorum qui huic student. Atq; ambo hęc comparantes inter se, uerbis expendamus. Ita enim in illa multa horribilia, in agricultura uerò omnia maxima inesse cernemus. Ipsa quidem agricultura res est antiquissima, simulq; cum hominum ortu in uitam processit. Fieri enim aliter nõ potuit, quàm ut geniti, nutrimentum statim de terra requirerent, & ideo ad colendam terrã aggrederentur. Nauigandi autem studium, & cursus maritimos, in uitã introduxit auaritia. Nã ut nauigare uellent, ad hoc adęgit homines cupiditas acquirendi plura. In quo audacia inest, & prima opera nauium prædationes, & rapinę mutuę. Ac nunc quoq; tota res periculo non caret, totaq; adeò fugienda. Quæ cũ sit talis plenum quidem mare periculis, terra autem & huius cultura periculis uacat. Quid enim metus habeat, iunctis bobus terram proscin-

201

dere, aut semina in terram iacere? At nautæ ubi iam soluerint, & ostia portuũ reliquerint, ita feruntur, ut uicinus illis sit interitus, tenui admodum in spe salutis de lignis quibus feruntur. Quid habet uerò admirationis iucunditatem maiorem, agro, uitibus, Mineruæ dono, fructibus, stirpibus, segete? Tristius autem fit mare irruentibus uentis, fluctibusq; se incuruantibus, & uentorũ terroribus. per quæ si quis forte incolumis perua serit, iniuria conseruatus esse uideatur. Iam cum res optima sit iustitia, iniustitia uerò pessima, agricultura iusti, nauigationibus iniusti homines redduntur. Nam seminibus sparsis, inuocatisq; diis, fruges expectat agricola, & uices recipit à terra, nemini molestus omniũ. At mercatores periurijs rem augent, & artificium quæstus in contemtu deorum exercẽt. nauigantq; ad omnes urbes, facientes improbitatis opus, mentientes,

202.

tes, decipientes, fraudantes: atque is qui horũ est peritissimus, domũ locupletissimus redit. Sanitas est agricolarum in laborum assiduitate, cum opus faciendum sit & in æstate, & hyeme, & alijs anni temporibus. Mo ueri autem continuò, & artibus studere, morbos excludit, sanitatemq; custodit. At nautæ iacent plærunque ociosi. Hyeme quidem, in cauponis & fumo: æstate uerò, ubi bene successit. Quod si uenti secundi sint, residentes in transtris potant assiduè, & immodico cibo utuntur. quæ certe corporibus morborum esse causſæ consueuere. Quàm suaue est agricolæ, in siti de fonte bibere, admoto ore scaturigini? Quàm triste cõtra nautę post diutinos labores maris, aquam potare nihilo puriorẽ cœno? Agricolam reuersum noctu domum exhilarat uxor, liberiq;, quorũ aspectu ipse, & cuius illi recreantur.

Nauta uerò cũ de se in metu est, tum incertis suorum casibus perturbatur. 203. Lucrosum est mare, & nauigatio. Ego uerò magis agricolas copiosos quosdam, quàm nautas reperi. Sed donemus, plura suppeditare lucra mare. ipsum tamen rursum & aufert, cumq; mercibus sæpe etiam uitam. Aliquisq; prouectus cum magnis opibus, aut unà cũ his submersus, aut sine his nudus conseruatus fuit. id quod plurimis usu uenit in mari. Præterea omnium copiosissimus mercator, dum adhuc nauigat, diues non est, neq; quicquam proprium possidet. Sed in potestate uentorũ est cùm ipse, tum quicquid tenet. Ac iam aliqui cum haberent in conspectu domum suam, appropinquantes portubus, subitò fracta naui animã exhalarũt, miserabilius quàm ij qui suffocantur. Iucundissimum est sepeliri in patria, & discedere è uita, allocutum suos. huius copiam terræ cultus facit

facit agricolis. At nautarum plurimorum nusquam locorum sepulchrum extat, qui de naufragijs uentres piscium replent.

Comparatio Achillis & Diomedis.

NOn patiar accidere mihi quod plæriscq;, neq; credam fuisse Achillem præstantiorem Diomede: sed hunc potius illo, si non per omnia, at 204. plurima. Primùm si quis de genere Achillem admiratur, suspiciens Pelea, Aeacum, ipsum Iouem: possit idem de Diomede quoq; dicere, fuisse semen hunc diuinũ. Quod Thessaliam si quis uehementius admiratur, cedet tamen Peloponesso uel inuitus. Aucta igitur iam disciplina pari in utroq;, quales illi fuerint de factis consideremus. Cõuocabat igitur Troianum bellum principes uniuersos, fortesq; milites deligebat. At præclarus Achilles, multa salute dicta armis & famæ paternæ, confugit in Scyrũ,

& subijt uirginum conclaue, & ornatu dissimulauit sexum, maluitq; uirgo uideri quàm stare in acie. Diomedes uerò, non ipse modò tempori paruit, sed & lentiores incitauit: atque istum in primis, qui à Chirone ad uirgines perfugisset. Et hic iam talifacto bellicosior illo habebitur? Postquam uerò ad Ilium uentum, territis statim hostibus, in admiratione quidem Achilles, in laude uerò Diomedes fuit. cum rerum gestarum ab Achille gloria ad Diomedem referretur, eo quod hic certaminum communitatem minime defugeret. Deinde longo tempore pòst, cũ morbo affligeretur exercitus, hic aliquis mihi consideret insaniam & inhumanitatem ingenij Achillis. Primùm concionem aduocauit, rege repulso: & legitima in his omnia confudit. Deinde tam petulante iniuria affecit Agamemnonẽ, tamq; infreni ore lacerauit, quàm nemo unquam imperator militẽ suum. Tan-

Tandemq; & ensem contra eũ strinxit. Quod nisi quis Deus prohiberet, nihil obstaret quo minus à Græcis omnis ille labor frustra susceptus esset. Atq; hæc ob unius captiuæ puellæ amorem fecit. Quam cum abduci cerneret, lachrymas profudit, usq; adeò seruus fuit uoluptatis. Vbi uerò Diomedes admiratus fuit captiuę formam? Immo hic non minus à prauis uoluptatibus, quàm ira immoderata se continuit. Quæ quidem, cui Homerus notus est, is planè scit omnia. Nam & Mars à Diomede uulneratus, & Venus idem passa, testantur præstantiores quoq; huius ferro ictos fuisse. Cur igitur præferatur Achilles Diomedi? Nonne quiescebat alter, alter prodibat in aciem? Non ne ille iræ indulgebat, hic hostes exagitabat? Ille ad citharam canebat, hic lamenta hostium excitabat? Atq; hæc gessit Diomedes, cum iam fortuna ad hostes conuersa esset, cumque

supernè

206. ſupernè Iupiter ſuis telis certamina Troianorum adiuuaret. Debet uerò fortitudo expendi non rebus ſecundis, ſed aduerſis. Nam illis etiam futilioribus exiſtimatio augetur, his uidemus reſiſtere non niſi alijs præſtantes. Non immeritò igitur Diomedes reuerſis legatis, re infecta obiurgauit eum qui miſerat. Illud autem facinus nocturnum, ſubiretne unquam Achilles? Quo tamen tantum eſt perfectum, ut collapſus animus Græcorum, cædibus hoſtium reſuſcitaretur. Quid multis uerbis opus? Ipſi hoſtes controuerſiam dijudicarũt. Cum enim fatentur ſe nunquã ita extimuiſſe Achillem, tum docent omnes nõ magis diſceptandum eſſe, neq; exæquandum Diomedi illum qui longe inferior ſit. Certum autem iudicium de uirtute Græcorum potuit eſſe aduerſariorum, qui ſuis malis comperiſſent, quis prior, quis poſterior eſſet. Ergo tu Hectorem mihi commemoras,

moras, interfectum ab Achille: ſed quo pacto, tranſilis. neque te fugit, ſi modus uictoriæ referatur, factũ iſtud alterius uiſum iri, & alijs laudem ceſſuram eſſe. Quin etiam Hectorẽ antequam Achilles, fuderat ſingulari in certamine Aiax. Feciſſetq; idem Diomedes, ſi illi ſors pugnæ obtigiſſet. Id hinc intelligi poteſt, quod excercitus uota fecit de huius quoq; ſorte, huc deducti ſcilicet uictoriæ ſpe. Præterea polluit res à ſe geſtas Achilles amore Polyxenæ, cum hoſtibus pace facta, ſuis proditis. Diomedes uerò perpetuam conſeruauit ſeriem beneuolentiæ ſuæ. De qua in mediam hoſtium urbem penetrauit, nudauitq; ea cuſtodia Ilium, qua ſola defendebatur. Si igitur totum bellum ideo ſuſceptum fuit, urbs Troia ut caperetur, idq; Diomedis audacia perfectum eſt, parua debent uideri aliorũ facta, comparata cum huius rebus geſtis, quotquot illi interemerint hoſtes.

207.

ſtes. Poſtremò turpiter occubuit Achilles, interfectus ab ignauiſſimo illo & ſagittario Paride: Diomedes uerò & hoſtium urbem oppugnauit, & cum gloria diſceſſit: & comperta perturbatione domeſtica, alibi cõdidit urbem. Neque multum abfuit, quin immortalitate, quam obtinere Tydeus nequiuerat, ipſe frueretur.

QVIBVS VERBIS ANTE *Hectorem iacentem Andromache uti potuiſſe uideatur.*

ACcidit tandem id quod iampridẽ metui. Meisq; uerbis ſpretis ſenſit Hector, ſubieciſſe me ipſi ſalutaria maxime. Hortabar ego, ſibi ut parceret: ſed noluit hoc facere. Periit igitur, prò di immortales, non inter manus meas, ſed manibus Achillis. ipſius autem mors, Priami, Hecubę, fratrum, filij, mea, totius urbis eſt interitus.

teritus. Ille conſeruauit Ilium. A' quo nunc igitur conſeruabitur? Ruunt, & perdita ſunt omnia. Ego ſum mulierum calamitoſiſſima. Heu, qua me paſtam fœlicitate priuauit Deus? In regia mihi pater fuit & mater, cœtus fratrum, ſplendida cuncta. His acceſſit aliud maius: coniunx Hector, admirabili armorum præſtantia. Suſpiciebar, in admiratione eram: quiq; Andromachã compellaſſet, addebat illam imperatoris, illam principis beatam. Hæc fortuna ſimilis ſui ad ſenectutem uſque noſtram eſſe debuit. Hoc non ſiuit iſte acerbus Achilles, quem peperit in damnũ meum Thetis. Strauit ille patrem meum, iugulauit fratres, in ſeruitutem abſtraxit matrem, deinde uendidit. quæ neque ipſa magis ſuperſtes eſt. Hæc quamuis horribilia mala, tu tamen Hector reddebas tolerabilia. Tu ſolus mihi eras omnia. Etiam quæ amiſeram, per te retinere mihi uidebar. Nunc

Nunc cæsus iaces, accepta plaga est, perijmus, occidimus. Iam appropinquat calamitas, imminet periculum, adest flamma. Videre mihi uideor concidi Troianos, uim afferri atque dedecus mulieribus, raptari pueros, uidere ignem, uidere ferrum. Apertum hostibus iam Ilium est, cum tu non magis ante portas illis te obijcere possis. O nate, fortasse aliquis hostium arreptum te isti turri impinget. Fuit fortis uir pater tuus, huius à Grę cis te pœna manet. Me quoq; scilicet interimet aliquis. Id quidem fœlicitatis loco ducam, si non impendet mihi seruitus ac ministerium, non uerbera & sempiternæ lachrymæ. Forte enim aspicienda esset tellus, de qua nobis iste hostis aduenit. fortè, & quod abominor, cogerer illius concubitum perferre, qui Hectorem interemit.

QVID

QVID DICERE POTVERIT *Chiron, postquam audiuit inter uirgines esse Achillem.*

O Peleum. Quantum abhorrẽt à tua celebritate, ea quæ ferun tur. O disciplina & uirtus fœdata uerbis. Quis dedecoris huius nuncius? quis tam turpi famæ ministrum se præbere ausus fuit? Ille quidẽ incredibilia memorans, et accusans ueritatem: sed & fidem forte inuenit. Quibus nã ego huius dedecoris crimen intendam? Quam maiorũ imitatus uirtutem Achilles, amplectitur uirginalem consuetudinem? Vtrum Aeacum? an Pelea? At ille suum imperium Iouis suffragio, hic castitatis præmium Thetidos coniugium adeptus, & cum mortalis esset, affinitate deorum dignus habitus fuit. Hunc nimirum prope ad iaculationem se componentem reformidarunt? Huius dextram horruit fera cum uinceretur? Vbi est scientia, fili Pelei, rei

ii mili-

militaris tua? ubi cursus? ubi gymnasia? de quibus inuictus euasisti. In hunccine te finem instituí? ad certamina misi, ut manũ tuam dextram uirgines excíperent? ut cum Peleo Lycomedes coniungeretur? ut Pelei filium, reticere enim nomẽ lubet, puellæ consortẽ haberent? O quam tu unus dissimilium communitatem effecisti, Lycomedis atq; Chironis? Iam Pelea thalamus excipit: equestria, colus, & tela uirginalis. Venationem, quid dicã? Lanicium, itemq; disciplinam ac Chironẽ. Quo pacto assuefecit dextrã ad arcũ ferendum, quæ assuefieri potuit ut opus faceret uirginale? Heu tristes rumores. Scilicet et lęna muliebris illum exornauit, sertum deformat capillum? Substitere pedes, in montibus ferarum inuestigatores, qui cursu exagitarunt celeritate superiores alijs cunctis. Manus tuas nõ effugit equi exultatio, nõ leonis impetus. Tuum animũ non uicit

cit terror hostium, non horror, nõ minæ. Nunc d uersa ab ijs quæ nota mihi essent nunciantur. Quod si rumores repulerimus, fama tamen fidẽ inuenit apud plęroscq;. Achillis laudem maiores ipsius dis, ipse Pelei filius uirgunculis adiunxit. Est enim sanguinis deorum, uoluntate et consilio puella. Quis hęc iam Thetidi nunciaturus est? Nam & dea, & fœmina, pudore istorũ afficietur. quod quæ dudum uiri mater dicta esset, eadem nunc puellæ mater dicenda sit: duo nomina in sexus negligentia adepta: & in uno carissimo sibi, diuersas appellationes nacta. Cessent iam disciplinę uirtutis, apud me. Dimittatur cœtus dilectæ iuuentutis. Nam terret me inhonestus instructionis exitus, &c.

DESCRIPTIO PRAELII peditum.

Omines cum bello dissident, pro uirili sua ad prę lia se apparant. Nauibus ij, quibus naues suppeditant;

ditant: equis, quibus equi. Qui uerò legionibus armatis ualent, his ſolent
212. potiſſimum inter ſe decernere. Quibus autem omnium copia iſtorum, omnibus uti in pugnando conſueuere. Præclara igitur naualia prælia & artem requirunt. Legionũ autem conflictus relatu digniſſimi ſunt, & antiquiſſimi. Ego uero, quem ſpectatorem eſſe contigit talis prelij, demõſtrare tibi oratione uolo hoc ſpectaculum. Duæ urbes terra ſitæ, uicinæ inter ſe, mutuis odijs exarſerant: cum altera plus iuſto appeteret, altera ſe opprimi non pateretur. Verba ab oratoribus in utraq; fiebant. Quorum illi dominationẽ, hi detrectationem imperij celebrare: illi cupiditatẽ dominandi ſuorum, hi retinendæ libertatis excitare. Cúmque belli tempus appeteret, apparatui ſtudebant utrique, & in delectu ſuarum copiarum, & in auxiliorũ conciliatione. Iamq; impetentibus ſe autoribus iniuriæ, occur-

occurrere ij quibus uis afferebatur: accepitq; ambos cãpus planus, latusq; & idoneus ad rem gerendam. Atque aciem inſtruxere hoc modo. ab utraque parte erant equites amborum, medium tenebant legiones. ſequebanturq; ſagittarij, & alij leuis armaturæ. Tum duces acuere cohortando animos militum, & ſigna præcipere inferri, prælijq; initium à ſagittarijs fieri. Euolabãt tela plurima, partimq; corporibus infigebantur, partim ab his aberrabant. Sed iam à ſagittarijs telis emiſſis, manus conſeri tumul- 213.
tusq; oriri magnus, & ſtrepitus atque cædes. Hanc autem haſtis primum fecerant: quibus cum non magis liceret uti, enſibus ſeſe mutuò conficiebant. Amputari huius manus, effodi illius oculus, alius iacere uulnere in inguine accepto: alterius aliquis uentrem pertundere. Atq; fortium uirorum uulnera in pectoribus conſpiciebantur, quæ eadem cernerentur in

dorsis ignauorum. Iam hic interfectum à se spoliare iacentẽ: quem alius conspicatus legentẽ spolia, cædere, & interfecto alteri adijcere: húncque etiã alius. Hic cadere multis prius à se interemtis, ille paucis. alius nullo memorabili facinore designato iacere mortuus super scuto, alius in terra. multi etiam componentes se ad formam quandam mortuorum, accedentes feriebant inferne. Eques peditem occidebat, pedes etiam equitem. Ille de equo percusso milite, hic uerò prius equo icto, deinde pugnatore potitus. Sanguine autẽ rubebat tellus. Quodq; restabat, id super mortuis gradientes uiui exequebantur. Iam & captus aliquis uiuus, precij quo redimeretur mentionẽ facere erga eum qui cæperat: at hic precium nullum curare, sed fossam complere. Ac fortiter quidem utrinq; res gerebatur usq; ad meridiem. Ex eo uerò tempore, pœnas persoluere iniuriæ autores.

214.

autores. Quos cum equites circuire cœpissent, ueriti illi ne includerẽtur, in fugam se dedere. Tum instare cum clamore uictores, quem emittebant cum gaudio, illos à se in fugam uersos fuisse, tum terroris etiam maioris incutiendi caussa. Insequentes quidẽ magis capere uiuos, quàm obtrũcare hostes studuerũt. Cęperũtq; pmultos alios saucios, quosdam etiã integros. Hostes quidẽ qui fuga elapsi essent, in urbem se recepere. & inducijs pactis, suos mortuos sustulere. Illi uerò, cum captiuis & præda discessere ouantes. Fiebantq; apud uictores, quę consueuere, ubi uictoria obtenta est, sacrificia, occursationes: coronabantur q; ij, qui in prælio fortes uiri fuerãt. At uicti oratoribus succensebãt, simulq; oratores accusabant duces. Placebatq; alijs eorum qui aderant, componere discordiam rectum esse. alij censebant, secundum etiam prælium esse instruendum, &c.

Descriptio picturæ in senatu.

AVlæ senatus, hæc non magna quidem illa est, sed elegans, in medio porticum quatuor quas faciunt columnæ, uidi picturam talem. Ager erat, & domus dignæ rustico, 215. aliæ maiores, aliæ minores, Iuxta uerò illas, eminentes conspiciebantur cupressi, quæ tamen totæ non apparebant: obstabant enim ædificia, sed fastigia arborum superantiũ illa conspiciebantur. Sub his, ut credendum, acquiescere rustici solebant: quos & coma arborum & auium uox sub illis residentes oblectaret. Depicti erãt * autem ante ædes quatuor. Vnus qui aliquid mandaret adolescentulo propè astanti: indicabat enim dextra, * quod aliquid imperaret. alter quispiam, inclamare & ipse. at adolescens conuertere se ad illos, quasi qui exaudiret uocem imperantis. Quartus, paulo ante foras progressus, altera manu uirgam gestans, uidebatur inclamare

inclamare occupatos iuxta plaustrũ. Modò enim productum fuerat plaustrum onustum, nescio paleis ne an alijs rebus, sed succurrere negligenter uidebantur: alius hinc, alius inde. Hic toto corpore nudus, baculo onus sustentãs. Illius facies apparebat, & pectoris pars. Quantum autem de facie conijci poterat, etiam ipse manibus adminiculabatur. Alia uerò plaustrũ abscondebat. Hoc erat non quatuor rotarum, ut Homerus ait, sed duarum, onere circumfluens, ut bobus opus esset adiutoribus. Hi quidẽ 216. ambo rutilo colore, & opimi, & ceruicibus amplis. Bubulcus cingulo super genua tunica substricta, habenis dextra prehensis, tenensq; altera uirgam, nihil quidem egebat hac ad incitandos boues, sed uox sufficiebat. Intuebatur enim illos quasi blandum quid cõmemorans, quod bos intelligere posset. Nutrierat bubulcus etiã canem; ut liceret dormire, cum sic ta

men haberet custodem. Aderatq; bobus accurrens canis. Plaustrum autem illud præter fanum agebatur, idq; indicabant columnæ & eminentes arbores. Sed simulacrum pictura expressum non erat. fortasse illi arbores pro dis colebant. Aut non aberat quidem simulacrum, sed præ arboribus non poterat conspici, &c.

Descriptio ebrietatis.

VInum si quis bibat moderatè, & corpori bonum conciliarit, neque animum læserit. Sin egressus modum fuerit, & excesserit fines bibendi, ut iam inebrietur, huiusmodi euenire necesse est. Vidi enim quendam ebrium in conuiuio, & abeuntem domum subsecutus sum. Is cum nondum plenus esset, admodum moderata oratione utebatur, eratq; man suetus. proferreq; interdum aliquid eruditè, neq; salsis dictis quibus pungeretur irasci. At iam uino dominante,

te, corpus ipsum rubescere, ipse animo commoueri, inq; alios contumelioſus, urbanis succensere: ipsum etiam increpare pincernam, nulla culpa illius. Tum poculum manibus elabi, oculiq; & lingua peruerti. Cum surgendum esset, opus illi erat & erectoribus & ductoribus. Passus autē se usq; ad forum deduci, huc cum uenisset, ductorem dimittit, seq; conatur ipse sustentare. neq; tamen poterat. Similisq; erat delirātibus, cū huc illuc titubans ferretur, in opinione omnium futurum ut caderet, quo ipso & risus excitabatur. Nemo enim aderat, qui sine risu hæc aspiceret. Necessariorum quidem si quis auxilium laturus fortè accessisset, neque agnoscebatur ab isto, & genere indignam rem facere uidebatur. Tandem uix domum delatus, sequentibus multis (uoluptati enim alijs erat ebrij istius miseria) cum obiurgare seruos, tū uideri mulier illi male rem

dome-

domesticam curasse, quæ nihil planè deliquisset, nullis igitur uerbis parcere: neq; tamen quicquam enunciare plane atq; integre, sed nunc literam, nunc syllabam, nunc plura etiam omittere. Postquã assedit, ædibus succensere, quæ nollent consistere, clamabatq; diu ac multum, quasi uis afferretur. Postremò extẽsus iacuit, correptus somno morti simillimo. Quẽ cum cepisset admodum prolixum, illucescente iam die, reuersus ad se, cogitare quid in ebrietate sibi accidisset: ipse quidem certe ignarus omnium, sed ab alijs de cunctis edocebatur.

PROPOSITVM, AN MATRIMONIUM *contrahendum sit.*

VM alijs multis in rebus uulgus hominum à uera ratione aberrare mihi uidetur, tum uerò maxime ij qui coniugium, ut unam omnium rem

rem deterrimam fugiunt, deinde superbiunt, quasi sapientissimo consilio optima delegerint. Ita fit, ut multos habeant imitatores: duplici malo uitam humanam afficientes, & suo facto, & aliorum cohortatione. Nos uerò, si uidetur, rem ad animi rationẽ reuocemus: cogitationes alias ut repellamus, alias ut cogamus ea complecti quæ uirum prudentem decent. Aequum autem certe, homines cum diijs consentire: neque abducere iudicium suum ab illorum iudicio: neque uelle ab ijs discedere, penes quos summa est rerum omnium. Quæ igitur Iouis de coniugio sententia? Quę uniuersorum cœli incolarum? Nonne ille Iunonem ipse duxit, Venerem Vulcanus, alius aliam? Nonne patris & fratrum nomina his quæsita? Quin etiam coniugij uocabulis superbiunt: Iupiterq; appellari gaudet nuptialis, & Iuno coniugalis. At Venus relictis omnibus, has res agit. Nuptiæ

Nuptiæ produxere Apollinẽ & Dianam, nuptiæ Martem, nuptiæ Herculem, Helenam, Dioſcuros. Neque diſ connubio deorũ contenti fuere, ſed ad terram uſq; deſcendêre, ſerentes genus quoddã ſemideum. Hi uero patres imitati, & ipſi patres fieri uoluerunt: aliſ quietis nuptijs fruentes, aliſ & bella ſuſcipiẽtes ob nuptas. Audimus & Minois liberos, & Dardani & Tantali. Quod ſi inhoneſtũ eſſet coniugium, neq; ipſi hoc diſ uſurpaſſent, & ab eo deterruiſſent ſuos. Nunc ipſa re docuere, diuinã eſſe liberorum ſuſcipiendorũ cauſſa coniunctionem. Hoc enim certe dici nequit, deos quid melius eſſet nõ uidiſſe. Neq; cũ bene ſcirent, libẽter tamẽ melioribus prætuliſſe deteriora. Suã ſententiam uerò qui ſequitur, deorũ præterita, fugitq; coniugium, is deos accuſat, quod honorẽ habuerint rei futili: uideriq; illis uult ſapientior, tanquam illi quo facto opus fuerit, præſtare

ſtare nõ potuerint, & ipſe ſolus quid optimum foret repererit. Sed hoc qui facit, manifeſta in impietate uerſatur, eſtq; ſceleratior ijs qui aras ſubuertunt, non iam honore priuans potiores, ſed improbitatis de factis ipſorũ arguens, & aduerſarios faciens. Verum hæc omitto. Naturæ qui bellum indicit, an non deſipere hunc dicemus? Quid igitur naturã iubere cenſes aliud, quàm miſtiones, generationes, partũ? Argumento eſſe poteſt, quod animalia expertia quoq; rationis, hac neceſſitate trahuntur, & fœtus edunt. Recte igitur apud præclariſſimas urbes Græcię, crimini datus fuit cœlibatus. Hoc autẽ miror, patribus gratiã procreationis habere uelle, nõ autẽ uelle liberaliter relinquere, qui in rem paternã noſtro loco ſuccedãt. An uerò indignũ fuerit, pecuniã debitã nõ ſoluere, corpora uerò debita nõ conſerere laudabile? Tanta igit iniquitas eſt eorũ qui nuptias fugitãt,

qui

qui maxime honesta contaminant, sibiq; adeò & patriæ ipsi obsunt, & omnem in terris honestatem confun
221. dunt. Quæ enim iam sacra deorum, quæ iudicia? quæ conciones? quę expeditiones terra? quæ classes? Ipsarũ urbium qui status esse poterit, si quis incolas sustulerit? Erũt desertę urbes, si res coniugalis institerit, neq; processerit. Nam si præsentes intereant, neq; sint qui his succedant, quî fieri queat ut non eueniat id quod dixi? Nec uerò dici potest, coniugium in commune urbibus utile, priuatim uerò inutile esse: cum singulis quoque hac ex re multa commoda existere soleant. Nam hinc diuitibus facultates duplicantur, pauperibus sæpe pecunia accedit, aut huius loco mores uxoris commodę, castæ, sedulæ. In bonis maritus participem habet gaudij. Versatur ille in foro, & rem facit, accipit, & domi custodit illa, non serui, frustrantes laborẽ domini. Etiam mensa

mensa iucundior marito, dum reuersus splendorem externũ uxori refert. Certe si cuius animus fert terras multas & maria obire, et urbes cognoscere, & hominum mores perdiscere, is
222. securus de domo & nauigare & pedibus facere iter poterit. Quod idem si cogatur & domesticam rem curare et gerere publicam, non bonus administrator simul Reipub. & custos familiæ futurus sit, distracto utraq; solicitudine animo, atq; ideo neutrum rite exequens. Quid uerò hominibus tristius ægrotatione & morbo? At in his una reperitur maxima quidẽ illa consolatio, assidẽs mulier. Quę si omnes ægrotum curent fratres, auunculus, consobrinus, alij cognati, necessarij, tribules, sola adamantina quadam firmitate aduersus omnes labores sufficit. plorat, trepidat, discurrit, medicos obtestatur, deis uota facit, malum uiri uel in se ut transferant, fieri etiam nequit, quin maritorũ seruitia quoq;

sint probiora. Illa enim residet intus, opusq; facere cogit, non sinit ociari, omnia quæ geruntur contemplatur, & huc illuc oculos circumfert. Quod si præclarum, amicis abundare, quis neget præstare genus adiungere generi? Nihil enim aliud quàm murus putandus maritorum, cœtus familiarium. Hi illius inimicos communiter persequuntur: assunt, si caussa dicenda sit. Opitulantur in ui & iniuria: 223
cõsulunt in deliberationibus. Ideoq; multa possunt tum perspici, multa cognosci, multa prouideri, multa aduersa uitari. Omnium uerò maximus uberrimusq; ac pulcherrimus coniugij fructus, liberi sunt: nunc participes negociorum, nunc senum nutricij. Postea uerò & sepeliunt parentes, & deinde busta uertentibus annis ornant. Si iam etiam filij in fortes uiros euaserint, & uirtute inclaruerint, quantum hoc patri bonum acciderit? Quamuis enim ille clarus & genere nobilis

nobilis non sit, communicata tamen procreationis nobilitate celebratur. Vt autem primum unicuique operadanda, ut ipse patriæ ornamento sit, *
ita annitendũ tales ut relinquat liberos, * quibus hæc illustretur. Quid igitur iam quæ fœlicitatis efficientia putantur omnium, cum hoc bono comparare aliquis ausit? num Rhetoricam? num Philosophiam? legationes, expeditiones? Satis enim esse debet ad summam fœlicitatem parentibus, si apud alios de sobolis suæ facinoribus in admiratione sint. Vetus quidem uerbum est, difficilia esse quę pulchra sint. Istud autem tantũ quantum diximus, ex eorum est numero quæ factu facilia sunt. Vbi quis enim ad nuptias animũ appulerit, accedit ad eos qui huiusmodi agere solent: quidq; uelit, exponit. Ille abit, & laudibus effert adolescentem. Commemorat genus, naturam, modestiam, 224.
meminit & quantæ facultates sint. Et

uel discedit compos uoti, uel si tum non successit, secundus aut tertius accessus rem perficit: præsertim si quis fortunæ suæ conuenientem appetat uirginem: nempe pecuniæ indigens, non eximiæ sortis illam. etsi scimus, diuitijs præstante aliquando uxore dignos habitos pauperes. Iam cum ipsis nuptijs & melior existimatio accedit. nam et is qui antè laudatus fuit, fit deinde admirabilior, habeturque pro modestiore. Quicp ante coniugiũ in criminibus fuere, illis postea liberantur. Omnino decorum hoc expetenti speciem liberalem, ab uxore ad Rempub. procedere, & ab hac ad illam reuerti. Tali in consilijs adhibent animos. legationes decernunt, omnẽ administrationem committunt. Videtur enim liberûm educator, & deos metuere, & homines uereri, & laudis esse cupidus. Existimatio abhorrentẽ à nuptijs deterior, maritum melior necessariò sequit. Tantumcp hoc

hoc in utriscp potest, ut celebs etiam in castitate, contrariam fortunam sibi accersat: maritus uerò, etsi in uoluptates deferatur, calumnijs tamẽ impeti credatur. Magnam enim necessitatem habet ad castitatẽ uxor. Qui igitur nuptias fugitant, his quæ diximus conuicti, quod maxime expetendis ipsi se priuent, adulteria (inquiunt) extimescimus, & onus graue amissionem liberûm esse statuimus. Quasi uerò hæc omnia coniugium sequantur. Immo quis nescit, adulteria admodum rarò, castitatem autem in plurimis existere? decp liberis idem affirmo. plures enim scimus conseruari, quàm mori. Quanta igitur absurditas, cum exemplis comprobetur, magis esse expositum iucundis ut fruamur, quàm in tristia ut incidamus, hanc rem extimescere potius quàm persequi? præsertim ad hæc ambo cum tot auxilia ostendantur. Non parum enim ad castitatem mu-

lierum possunt cohortationes, & custodia. Neque parum ualent ad salutem liberûm, sacrificia & munera oblata dijs. Omnino autem, si quis in hac uita quærit rem ullam nulla difficultate contaminatam, is ignorat scilicet ea quærere se, quæ solius Dei sunt. Quid enim omniũ non adiunctum habet aliquid triste? Audis agricolas interdum accusare siccitatem, interdum imbres immodicos. Non ne qui rem quærunt per mare, huius mala accusant, fulmina, fluctus, prædones, alia innumerabilia? Non ne hodie incolumis est orator, postero autem die in postulationibus et periculis? Athletæ in pancratio excussus fuit humerus, non tamen alij à certaminibus metu absterrentur. Quod si, ut uos propter adulteria à coniugio abstinetis, ita alij agrum colere, alij nauigare, alij à Republica & communibus negocijs refugerẽt, dissoluerentur omnia quibus ornatur

tur uita hominum. Proinde hoc affirmo, cogitanda illa esse potius, hymenæum, plausus, deductores, conuiuas, tedas, epulas, liberûm spem: quibus nihil potest esse prudentibus hominibus iucundius.

EXEMPLORVM THEONIS Sophistæ, Finis.

RERVM ET VERBORVM IN Theonis Sophistæ Progymnasmatis memorabilium Index.

Abundans 261
Abundantiæ obscuritas 361
Accentus superfluus 358
Acclamatio narrationis 285
Accusatio debita quando efficax 437
Acheloi cũ Hercule certamen 367
Achilles an inter puellas delituerit 466.467. 476.490. 497
de Achillis armis quæ traduntur, esse uerissima 423
Achillis & Diomedis cõparatio 489
Achillis & Patrocli amicitia 378. & 472
de Achillis ira assertio 429
Achill. laudatio 465. siue laus 434 435
Achil. uituperatio 474
Achill. mors 484. 494
Achillis uitia 483
Actæonis fabula 313
Addubitatio quid ab interrogatione differat 282
Adolescentiæ corruptio 382
Aeaci iustitia 474
Aenus 255
Aeni pro uerborum ambagibus 255
Aeschinis granditas 252
Aeschinis locus 235. 246.248.251. 315
Aesopicæ fabulæ 253. inde.
Aesopus Logopœus cognominatus 255
Agriculturæ & mercaturæ cõparatio 484.
Agriculturæ laus 485
Aiacis cum Vlysse de Achillis armis contentio 425

Aiacis

Aiacis obitus 309
Alcaicum metrum 255
Alexandri regis dictum 295.296 368
Alexandri laus 322.368 inde.
Allegoriæ fabularũ 311
Alphei cum Arethusa cõiunctio 368
Ambigua 270
Amógus rex 330
Amici thesauri 368 370 375
Amicitiæ exempla 377
Amicitiæ laus 370. inde
Amoris potentia 445
Andromaches ante Hectorẽ iacentem querela 494
Animi bona 321
ἀντίλυψις 294
Antisthenis dictum 305
ἀντιφορίζειν 269
Apœna 270
Apollo deus medicus 328
Apollonius Rhodius 232
Archilochi fabulæ 254
Archilochi locus 234
de Arethusa narratio 368
Argumentandi aggressiones quibus locis consistent 260
Arionis elenchi 308
Aristodemus fulmine ictus 242
Aristophaneum metrum 255
Aristotelis libri de propositis 246
Artemisiæ laus 330
Aristotelis locus 257
Asiani rhetores 250
Assertionis & destructionis exercitiũ utilitas 307 229
Assertionum & destructionũ exempla 242
Assertionum loci 311
Atticum mel 329
Attici oratio 333
Auditionis usus 232

B

Bionis dictum 294 305
Bona fortunæ, animi, corporis 321
Bonorum distinctio 321
Breuitas quid 273. in rebus. eadem. in uerbis 274
Breuitatis studioso quæ cauenda 275
Busiris Hercule antiquior 308

C

Calumniarum in laudibus quæ ratio habenda 325.328
Caput caussæ 341
Casuũ similitudine quomodo obscuritas fiat 272. inde
Catasta 359
Causa quid à proposito differat 231
Causæ accidentia 265
Causæ caput 341
Causæ & comparationis discrimen 328
Causarum genera tria 232
πίλαδος 269
πιλαρύζιμ 269
Centauri qui 313
κίραμος 359
Chiron centaurus 465 466
Chironis querela de Achille inter uirgines delitescente 497
Chria Alexandri tractata 368
Chria Diogenis tractata 379. inde
Chria Isocratis tractata 389
Chria quid 289
unde dicta 290
Chria duplex quæ 293
Chria quid à sententia differat 289. quid à memorabili. eadem
Chriæ acclamatio 301

Chriæ dilatatio 302
contractio 303
Chriæ exemplum Platonicum 240
Chriæ exercitium 297
relatio. eadẽ. flexio. eadem. inde
Chriæ præcipua genera tria 290
Chriæ utilitas 229
Chriæ dicti, & illius species 290
Chriæ facti, & harum species 293
Chriæ mistæ 294
Chriarũ coniunctarum formæ 297
Chriarum contradictiones 302. destructiones 304. tractationes 306
Chriarum expositionis formæ 294
Chrysen peruenisse ad Græcos, an uerisimile 417. inde. & 429
Cilix 254
Ciuitas quid 439
Ciuitatis salus in quo sita 453
Ciuitatum amici qui 371
Cœlibatus reprehensus 511
Cohortationes 334
Comparanda ueterũ scripta inter se 248
Comparatio contrariorum 329
Comparatio inter quos fiat 326.327
Comparatio personarũ
rerum 327. 328
Comparatio plurium ad plura 329
Comparatio quid 326
eiusq; usus ac ratio. ead. inde
Comparatio quid à causa differat 328
Comparatio triplex 317
Comparationũ duæ formæ 331

Comparationum exempla 245. 484. inde 489
Comparationum utilitas 230
Compositionis obscuritas 360. ratio 250
κάναβος 269
Conformatio, quæ prosopopœia 331
Coniugij laus 509
Connis 254
Consilia noctu urgenda 412 417
Consiliario uiro non totam noctem dormiendum 405. 407. inde
Consolationes 334
Constructionis obscuritas 360
Contradictionis exempla 248. usus 237
Corporis bona 321
κρήγυον 269
Cybissus 254
Cycnus ab Achille interfectus 468
Cylonium facinus 247 274
Cyri laus 330

D

Damonis dictum 295 296
Decori obseruatio 275
Defendendi qui 325
Deficiens 261
Deficientiæ obscuritas 361
Dehortandi ratio 334
de Deianira narratio 367
Deliberantium institutum 231
Democriti laus 324
Demonstratiuum genus 232
Demosthenicæ chriæ destructio 305
Demosthenis etymologia 313
Demosthenis granditas & exilitas 253
Demosth. laus 401. 402
Demosthenis locus 234. 235. 236. 241. 244. 245. 246. 247. 248. 270. 272. 274. 285. 287 316
Demosthenis orationes elegãtissimæ quæ 231
Demosthenis paraphrasis 236. 237
Deprecandi ratio 336
Descriptio mista 338
Descriptio quid 337. eiusdem diuisio. ead.
Descriptio quid à loco cõmuni differat 338 339
Descriptionis exemplũ 244. 504. 506. uirtutes 340. utilitas 229
Destructionis & assertionis exercitiũ 307 utilitas 229
Destructionum & assertionum exempla 242 244
Deo conuenientissimum quid 354
Deorũ prouidentia mundum regi 352. inde
Didymus tibicen de suo nomine suspensus. 293 300
Diogenis chria 379
Diogenis dictum 290. 291. 293. 295. 297. 300
Diogenis laus 380
Diomedis & Achillis cõparatio 489
Diomedis Thracis feritas 313
Disciplinarum radices cur amaræ Isocrati dictæ 391. inde 394
Discipulorum discrimẽ 252
Discipulorum quale esse scribendi exercitium debeat 252
Dissimile 263
Dissuasionis exempla 247
Diuitiæ quanto amicis deteriores 375. inde

Duci quot curæ incumbant 408. inde

E

EBrietatis descriptio 506
Egressionum ratio 268
Elaborationis exempla 247
Elaborationis usus 237
Elocutionis uariatio 278
Eloquentia à quibus expetenda 227
Eloquentiæ fundamenta quæ 249
Eloqui bene semel, non bis contingere 233
Emendandi ratio uera quæ 251
Encomium 320
unde dictum 320
Epaminondæ dictum 303
Ephori locus 241. 242 243. 251. 312
Epicuri locus 256
Epimythion 258
Epistolarum ratio 332
Epitaphios 320
de Equo & testudine fabula 364
Eruditionis fructus 395 396 397
Etymologiæ in laudibus ratio 323
Euphronis locus 247
Euripidis dictum 301
Euripidis indubitata sapientia 379
Euripidis locus 379
Euripidis reprehensio 230
Exempla ueterũ ediscenda 240
Exercitationis usus 233
Exercitia plana, aut cõtrouersa, quæ 239
item, prima & postrema eadem
Exercitiorũ dicendi ordo quis 237

Exorna-

Exornatio probatione posterior 238
Expositionis uarietas 280
Expugnatio urbis paraphrastinũs 234
Externa uocabula 270

F

FAbula quid 228 253
Fabula de equo & testudine 364. de lupis & ouibus 363
Fabula monedulæ 365
Fabulæ adiuncta narratio 258
Fabulæ amplificatio 263
destructio & assertio 259
Fabulæ assertionis loci 263
Fabulæ destructionis loci 260
Fabulæ dilatatio & contractio 258
Fabulæ exempla 240
Fabulæ exercitium quale 255
Fabulæ flexio 256
Fabulæ oratio 256
Fabulæ priscus etiã ante Aesopum usus 254
Fabulæ cur Aesopicæ ferè nominentur 254
Fabularum allegoriæ 311
Fabularum diuersa genera & nomina 253
Fabularum utilitas 229
Fabulosæ narrationis exemplum 241
Falsum 263
Fictitia uocabula 269
Figulinam de dolio ordiri. prouerb. 227
Figurata uocabula 269
Flexionis per casus exercitium 297. inde
Fori nomine portus 270

Fortes

Fortes quatenus uitæ sint negligentes 427
Fortuna rebus aduersis expetenda 492
Fortunæ bona 321
Funebris oratio 320
Furti cum sacrilegio cõparatio 317. inde

G

Gigantum allegoria 313
Gubernator, nauis rex, eiusq; cura 411. 416
Gubernatoris officium 350

H

Hecatei locus 240
Hector ab Aiace & Achille fusus 493
Hectoris cadauer indignissime tractatũ 482
Hecubam intempestiuius philosophari apud Euripidem 230
Hegesias 250
Helena Theseo rapta 377
Helenes laus 322
ὑμιδαπὴ 359
Heracliti librorum obscuritas 271
Herculis cum Acheloo certamen 367
Herculis & Thesei amicitia 377
Herculis in Aegyptios et Thesiadas factũ 242
Herculi gigantes superati 313
Hero sutor 325
Herodoti barbaries 333
Herodoti locus 240. 241. 242. 244. 247. 269. 272. 274. 279. 286. 307. 308. 312. 337. 340
Hesiodi fabulæ 254
Hesiodi laus 404
Hesiodi locus 256
Historia quid 229
Homericæ Odysseæ œconomia 278
Homeri fabulæ 254

Homeri laus 230 405. inde 429
Homeri locus 234. 251. 267. 271. 302. 337. 338. 339. 359. 405. 411. 412. inde. 416. 417. 418. inde
in Homicidas, locus communis 437
Homicidium sacrilegio grauius scelus 447
Homicidiorũ leges 438
Homo diuinum bonum 447
Homœoptota 272
Homonyma 270
Homonymiæ obscuritas 359
Honestas orationis. 251
Hostis captus non amplius pro aduersario habendus 483
de Hyacintho narratio 367
Hymnus 320
Hyperbata cauenda 271
Hyperidæ locus 244

I

in Iambicos uersus omnes ferè scriptores incidere imprudentes 251
Ibidis forma 340
Improbabile 261
Imprudentiæ attributa 265
Inimicis non fidendum 364 (379
Institutionis negligentia
Interrogatio quid ab addubitatione differat 282. quid à scisscitatione 291
Inuidia, erga æmulos 321
Inuidia inter uiuentes tantum 235
Inusitatum 262
Inutile 262
Isocratis chriæ destructio 304
Isocratis dictum 290 294. 296. 298. 389. 391. inde

Isocratis laus 389
Isocratis locus 288
Iudicatum 341
Iuno coniugalis 509
Iupiter nuptialis 509
Iuuenis oratio qualis 332

L

Laboris assiduitas 401
Laboris commendatio 365
Laconis oratio 333
Laudandi qui 325
Laudatio quid 320
unde dicta. eadem
Laudatio quid à loco cõmuni differat 315
Laudatio inanimorum 325 326
Laudationis exemplum 245.465. inde
Laudationis ordo 323 inde
Laudationes inter primas apud rhetores exercitationes 232
Laudationum species 320
Laudatorium genus cautarum 232
Lectio alimentum orationis 232
Leontij meretriculæ laus 325
Leonum medulla pro lacte Achilli data 465 475
Lex quid 357
Legum accusatio & defensio, non minima causarum pars 232
Legum dissuasionis exempla 247. & suasionis eadem
de Legibus quæstio duplex. 357 358
Liberis dandam esse operam 352
Locus communis quid 314. 315. unde dictus 314
Locus communis quorum proprie 338

Locus quid à laudatione ac uituperatione distet 315. quid à proposito 341
Locus communis contra homicidam 437. in proditorem 453
Loci communis & prosopopœiæ discrimen 338
Loci communis tractatio 316. utilitas 229
Loco accidentia 265
Loci propositi 343
Loci simplices, non simplices 314
Locorum communium exempla 243
Locorũ descriptio 337
Logus, logopœus 255
de Lupis & ouibus fabula 363
Lycurgi laus 403.404
Lycurgi locus 244
Lysiæ exilitas 253
Lysiæ loci 246.247
Lysiæ orationes dubiæ 246

M

Magistri officiũ 249
à Maiorum uirtute degenerare 475
Maleficiorum autores putandi qui 460
Maris pericula 486
μάργαθαι 269
Mars à Diomede uulneratus 491
Matrimoniũ an contrahendum 508
Medeæ ueneficia 313
Medeã an filios interfeciſſe ueriſimile 310
Mel Atticum 329
Mel cœlitus deferri 328 329
Memnonis cædes 473
Memorabile quid à chria differat 289
Memorabilia 289
Menandri locus 286 288
Mentem ineſſe hominibus talem, qualẽ deus format 234.

Mercatorũ fraudes 486 487. pericula 488
Mercatorum laboriosa sors 398 399
Mercaturæ & agriculturæ cõparatio 484
μιτάληψις 294
Minerua Græcorum amans 426
Miserationẽ plurimum ad consolandum posse. 335
Miserationedigni q 463
Modi descriptiones 337
Modo accidentia 265
Monedulæ fabula 365
Muliebris sexus ad uirilem comparatio, et contrà. 329 330
Multitudinem facile ad misericordiã flecti 431
Mundum deorum prouidentia regi. 352 inde
Musæ effectrices poëseos 429
Mythos 255

N

Narratio quid 264
Narratio absoluta, deficiens 264
Narratio aperta 267
Narratio breuis 273
Narratio de Deianira, Hyacintho 367. Arethusa 368
Narratio fabulæ adiuncta 258
Narratio narrationi cõnexa 288
Narratio obscura quomodo fiat 269
Narratio probabilis 275
Narrationis acclamatio 285
Narrationis destruendæ ratio 310. inde
Narrationis elementa 264 309
Narrationis exercitium uarium 277
Narrationis ordo 268
Narrationis ordo mutatus 278

Narra-

Narrationis uirtutes 266
Narrationis utilitas 228
in Narratione quid potißimũ spectandũ 266
Narrationum exemplaria 241 (253
Naturæ bona augenda
Nauigandi studium ab auaritia ortum 485
Nauigationis & agriculturæ comparatio 484
Negotio accidentia 264
Neoptolemus Achillis 474
Neoptolemi mors 484
Nobilitas duplex 321
Nominis obscuritas 359
Nostras 359
Nox consilijs apta 416. 417
Noctis partitio 407

O

Obscuritas 260
Obscuritatis species 358. 359. inde
Olla pro carcere 359
Olympiadis dictum 295
Orationis alimentum lectio 232
Orationis compositio 250
Orationis honestas 251
Orationis qualitas pro personarũ quibus attribuitur diuersitate 332. & rerum 333
Orationes elegantißimæ quæ 231
Orator quis 424
Oratoris opus 238
Oratorum in Republica usus 395
Ordo 262
Ordo argumentorũ in destruendo 308
Ordo in argumentorum aggreßionibus 346
Oreßis & Pyladis amicitia 378
Orithyiæ raptus 312
de Ouibus & lupis fabula 363

P

PAedagogi officium 381.inde
Pædagogi seueritas 392
Palæphati liber incredibilium 313
Panegyricæ orationes 332
Paraphrasis utilitas 233
Paraphraseon usus apud ueteres 247
Parentibus in quibus nõ obtemperandũ 476
Patriæ quantum debeatur 455
Patrocli cædes 472
Patrocli & Achillis amicitia 378
Pelei continentia 474
Peliades 312
Peneus fl. 244
Penthesileæ cædes 473
Pericles Olympius cognominatus 323
Personæ accidentia 264
Personæ deficientia 361
Personæ descriptio 334
Personarũ comparatio 327
Perspicuitatis usus 251
Phædonis Socratici locus 257
Philippi regis laus 323
Philistus notatur 268
Philisti locus 235.240.241.244.338
Philosophiæ candidatis tantum appetenda eloquentia 227
Philosophiæ laus 380
Phlægra, nunc Pallene. 313
Picturæ in senatu descriptio 504
Pietas 334
Pietas duplex 344
Pirithoi & Thesei amicitia 377
Pittaci Mitylenæi dictũ 291.299
Platonis dictũ 292.296
Platonis laus 324
Platonis locus 240.241.244.248.251.257.

ποδοκάκκη 359
Poëseos lectio quatenus utilis 422
Poeta pro Homero 290
Poëtarũ accusatores miserabiles 429
Poëtarum criminationẽ in ipsas Musas redundare 423.429
Poëtarum officium, studere ueritati 417
Poëtica uocabula 269
Postulationes 334
Præceptores pluris faciendi quàm parentes 295
Prælij peditũ descriptio 499
Prisca uocabula 269
Probabilitatis ratio 266
Probatio exornatione prior 238
Proditio tyrannide difficilior 460
in Proditorem, locus cõmunis 453
Progymnasmata utilia esse ad eloquentiam cõparandam 228
Progymnasmatum necessitas omnibus studiorũ partibus 249
Pronũciationis obscuritas 358.359
Pronunciationis ratio 253
Propositum à causa quid differat 231.quid à loco 341.quid à prosopopœia 341
Propositum quid 341
Propositum simplex coniunctum 356
Propositi exempla 245.508
Propositi ordo 346.species 342. loci 343
Propositi utilitas 231
Proserpinæ nuptiæ Pirithoo petitæ 377
Prosopopœia quid 331
Prosopopœia quid à proposito differat 341

Prosopopœiæ & loci cõ munis discrimẽ 338
Prosopopœiæ exempla 245
Prosopopœiæ utilitas 230
In prosopopœijs quæ cõsideranda 332
Prouidentia deorum regi mundum 352. inde
Prudentiæ attributa 265
Pueri homonymia 270. 359. 360
Pugnans 262
Pyladis & Orestis amicitia 378
Pyrrhi dictum 296
Pythagoræ apophthegma 294
Pythonis allegoria 312

R

Regia negotia 414
Regũ error uulgaris 369
Res easdem, elocutiones diuersas admittere
Rerum descriptio 337
Respub. sapienti gerẽda 346. inde
Rerumpublicarũ discrimina 372
Respõsionũ formæ quot 291

S

SAcrilegij cũ furto cõparatio 317 inde
Sacrilegij cũ homicidio collatio 447
Sanitas Apollinis filia 328
Sapienti capessenda respublica 346
Sapphicum metrum 255
Scisscitatio quid ab interrogatione differat 291
Scripta ueterum inter se comparanda 248
Scriptionis usus 232
Semiramidis laus 330
Senis oratio qualis 332
Sententia 289. quid à chria differat 289
Sententiæ tractatio 405
Simonidis dictum 305
Simulatio cauenda 366
Sirenes unde 367
Socrates dialecticus 305
Socratis chriæ destructio 304
Socratis dictũ 292. 295
Socratis laus 324
Somno quatenus indulgendũ principi 413
Sophoclis dictũ 412
Sparedræ laus 330
Studiorum initia 391. finis 394
Studiorũ initia iniucunda esse, exitus iucundos 389
Suasionis exempla 247
Synonymia 358
Synonymiæ obscuritas 360
Synonymorum usus 274

T

TElephus uulneratus 467. ab Achille curatus 468
Tempe thessalica 244
Tẽporis descriptio 337
Tempori accidentia 265
Tempora uitæ duo 371
de Testudine & equo fabula 364
Tityi allegoria 312
Theanus dictum 292
Themistoclis laus 330
Theodorus Gadarensis 341
Theophrasti libri de propositis 246
Theopompus notatus 268
Theopompi locus 235. 241. 243. 244
Thesei & Herculis amicitia 377. item Pirithoi. eadem
Thucydides reprehensus 267
Thucydidis locus 235. 241. 243. 244. 247. 248. 274
Thucydidis narratio 275. 279. 281. 307. 338

Thurus 425
Tomyris laus 330
Tyrannis 448
V
VEnia digni qui 463
Venus à Diomede uul nerata 491
Vini moderati uſus 491
Viri improbi nullus uſus 482
Virilis ſexus ad muliebrẽ comparatio 329.330. & contrà
Virtutis uia ardua 404
Vitæ tempora duo 371
Vituperandi ratio 326
Vituperatio quid à loco communi differat 315
Vituperationis exemplũ 474
Vlyßis eloquentia 424
Vlyßis laus 324
Vocabula poetica, ficticia, figurata, priſca, &c. 269
X
XEnophontis locus 241.245.331
Z
ZOroaſtes 330

FINIS.

PROGYMNASMATVM THEONIS Sophiſtæ Capita.

Procœmium Pag. 227
De educanda adoleſcentia, deq; uſu exercitationum primarum apud ueteres 240
De fabula 253
De narratione 264
De chria 289
De deſtructione & aſſertione 307
De loco communi 314
De laudatione 320
De proſopopœia, quam conformationem dixere 331
De deſcriptione 337
De propoſito 341
De legibus 357

PARADIGMATVM, SIVE exemplorum ſeries.

Fabula prima 363
Fabula ſecunda 364
Fabula tertia 365
Narratio prima 367

Nar-

Narratio secunda eadem
Narratio tertia 368
Chria prima eadem
Alia chria 379
Alia chria 389
Sententia 405
Eadem aliter 412
Destructio, Non uerisimile esse, ad Græcos peruenisse Chrysen 417
Assertio, Verisimilia esse quæ narrentur de armis Achillis 423
Assertio, quod Verisimilis sit expositio eorum, quæ de irato Achille traduntur 429
Locus communis contra homicidam 437
Locus cõmunis in proditorem 453
Laudatio Achillis 465
Vituperatio Achillis 474
Comparatio nauigationis, id est, mercaturæ maritimæ, & agriculturæ 484
Comparatio Achillis & Diomedis 489

Quibus

Quibus uerbis ante Hectorem iacentem Andromache uti potuisse uideatur 494
Quid dicere potuerit Chiron, postquam audiuit inter uirgines esse Achillem 497
Descriptio prælij peditum 499
Descriptio picturæ in senatu 504
Descriptio ebrietatis 506
Propositum, an matrimonium contrahendum sit 508

FINIS.

BASILEAE,
SVMPTV ET CVRA IOANNIS OPORINI, MENSE
Septembri, Anno
M. D. XXXXI.

